

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

DLA NADLEŚNICTWA SKRWILNO

OBREĘBY: SKĘPE, SKRWILNO, URSZULEWO

**Sporządzony na okres
od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2025 roku
na podstawie stanu lasu na dzień 1 stycznia 2016 roku**

WYKONAŁO:

**BIURO URZĄDZANIA LASU I GEODEZJI LEŚNEJ ODDZIAŁ W GDYNI
WYDZIAŁ PRODUKCYJNY W TORUNIU**

SPIS TREŚCI

	<u>Strona</u>
1. Wstęp	1
2. Ogólna charakterystyka nadleśnictwa	5
2.1. Położenie Nadleśnictwa Skrwilno	5
2.2. Położenie nadleśnictwa w przestrzeni przyrodniczo-leśnej	6
2.3. Historia lasów i Nadleśnictwa Skrwilno	10
2.4. Wybrane elementy taksacyjne nadleśnictwa	14
2.5. Ogólna charakterystyka kompleksów leśnych	15
2.6. Struktura użytkowania gruntów	16
3. Formy ochrony przyrody	19
3.1. Rezerwaty przyrody	21
3.2. Parki krajobrazowe	37
3.3. Obszary Chronionego Krajobrazu.	42
3.4. Obszary Natura 2000	48
3.5. Pomniki przyrody	57
3.6. Zespół przyrodniczo krajobrazowy	61
3.7. Chronione gatunki roślin i zwierząt	63
3.8. Siedliska przyrodnicze podlegające ochronie	91
3.8.1. Typy drzewostanów i składy gatunkowe upraw dla cennych siedlisk przyrodniczych	96
3.9. Lasy o szczególnych walorach przyrodniczych (<i>High Conservation Value Forests</i>) – HCVF	98
4. Walory przyrodniczo-leśne	101
4.1. Walory krajobrazowe, flora i fauna	101
4.1.1. Formacje geologiczne, rzeźba terenu, geomorfologia	101
4.1.2. Charakterystyka dominujących zbiorowisk leśnych	102
4.1.3. Szata roślinna	108
4.1.4. Fauna	110
4.1.5. Klimat	111
4.1.6. Wody	114
4.1.7. Drzewostany i zadrzewienia	117
4.1.7.1. Bogactwo gatunkowe	118
4.1.7.2. Struktura piętrowa	119
4.1.7.3. Pochodzenie	121
4.1.7.4. Zgodność składu gatunkowego drzewostanów z warunkami siedliskowymi.	123
4.1.7.5. Formy degeneracji ekosystemu leśnego	125
4.1.7.6. Zadrzewienia	131
5. Walory historyczno-kulturowe	133

6.	Zagrożenia	149
6.1.	Zagrożenia biotyczne	149
6.2.	Zagrożenia abiotyczne.	151
6.3.	Zagrożenia antropogeniczne	153
6.4.	Zagrożenia pożarowe	154
7.	Wytyczne do organizacji gospodarstwa leśnego, regulacji użytkowania zasobów oraz wykonywania prac leśnych	157
7.1.	Organizacja gospodarstwa leśnego	157
7.2.	Wykonywanie prac leśnych	158
7.3.	Ogólne wytyczne wykonywania czynności pielęgnacyjno-ochronnych na terenie nadleśnictwa Skrwilno	159
8.	Plan działań w zakresie prac objętych programem ochrony przyrody.	163
8.1.	Kształtowanie gospodarki wodnej	163
8.2.	Kształtowanie granicy polno-leśnej.	164
8.3.	Kształtowanie strefy ekotonowej	164
8.4.	Zabiegi ochronne w szczególnie cennych obiektach przyrodniczych	165
8.4.1.	Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie (wg wzoru nr XXII)	166
8.4.2.	Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody (wg wzoru XXIII) .	173
8.5.	Sposoby postępowania na stanowiskach gatunków lub grup gatunków objętych ochroną prawną, które mogą powstać w czasie obowiązywania PUL	176
8.6.	Ochrona różnorodności biologicznej	177
8.7.	Promocja i edukacja ekologiczna	178
9.	Mapa walorów przyrodniczo-kulturowych	181
10.	Załączniki.	183
10.1.	Rozporządzenie Nr 25/2003 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 29 października 2003r. w sprawie ustanowienia planów ochrony dla rezerwatów przyrody. - „Torfowisko Mieleńskie”	185
10.2.	Zarządzenie Nr 10/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 12 grudnia 2011r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Mszar Płociczno”.	187

10.3.	Zarządzenie Nr 0210/17/2012 regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Okalewo”	201
10.4	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2015r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Przełom Mieni”	205
10.5.	Zarządzenie Nr 7/2014 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 kwietnia 2014r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Stary Zagaj”	213
10.6.	Zarządzenie Nr 0210/28/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 27 września 2013r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowisko Mieleńskie PLH040018	217
10.7.	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 3 marca w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Lidzbarska PLH280012	229
11.	Kronika	231

Tabele**Strona**

Tab 1.	Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów nadleśnictwa (wg wzoru nr 1a)	15
Tab 2.	Liczba i wielkości kompleksów leśnych (wg wzoru nr 2)	16
Tab 3.	Zestawienie powierzchni gruntów wg grup i rodzajów użytków z podziałem na gminy	17
Tab 4.	Formy ochrony przyrody Nadleśnictwa Skrwilno	19
Tab 5.	Ogólna charakterystyka rezerwatów (wg wzoru nr 3)	25
Tab 6.	Możliwości realizacji celów ochrony w rezerwach (wg wzoru nr 4)	28
Tab 7.	Obszary Natura 2000 występujące w Nadleśnictwie Skrwilno	54
Tab 8.	Wykaz pomników przyrody w Nadleśnictwie Skrwilno	59
Tab 9.	Wykaz chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt zainwentaryzowanych podczas prac urządzeniowych, inwentaryzacji przyrodniczej Natura 2000 lub odnotowanych w opracowaniach dla obszarów chronionych na terenie nadleśnictwa (wg wzoru 11 i 12 – zmodyfikowany)	64
Tab 10.	Wykaz zasięgu stref ochronnych ptaków chronionych Nadleśnictwa Skrwilno	83
Tab 11.	Oznaczenia używane w Categories & Criteria	88
Tab 12.	Zestawienia liczbowe fauny i flory	91
Tab 13.	Zestawienie siedlisk przyrodniczych w obszarach Natura 2000 występujących w Nadleśnictwie Skrwilno obejmujących całe wydzielania oraz punktowe	92
Tab 14.	Wykaz cennych siedlisk przyrodniczych obejmujących całe wydzielania	92
Tab 15.	Wykaz cennych siedlisk przyrodniczych występujących punktowo	94
Tab 16.	Typy drzewostanów i składy gatunkowe upraw dla cennych siedlisk przyrodniczych	96
Tab 17.	Zestawienie powierzchniowe [ha] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego wg wzoru nr 13)	118
Tab 18.	Zestawienie powierzchniowe [ha] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury (wg wzoru nr 14)	120
Tab 19.	Zestawienie powierzchniowe [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych (wg wzoru nr 15)	123
Tab 20.	Zestawienie powierzchniowe [ha] drzewostanów wg zgodności składu gatunkowego z siedliskiem	124
Tab 21.	Zestawienie powierzchniowe [ha] wg aktualnego stanu siedlisk	126
Tab 22.	Zestawienie powierzchni rzeczywistej wg form degeneracji lasu – neofityzacja	129
Tab 23.	Zestawienie wg form degeneracji lasu – borowacenie	130

	<u>Strona</u>
Tab 24. Zestawienie zadrzewień (zgodnie z ewidencją gruntów)	132
Tab 25. Klasyfikacja strefy kujawsko-pomorskiej i mazowieckiej ze względu na zanieczyszczenie powietrza	154
Tab 26. Ogólne wytyczne wykonywania czynności pielęgnacyjno-ochronnych na terenie Nadleśnictwa Skrwilno	159
Tab 27. Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie (wg wzoru nr XXII)	167
Tab 28. Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody (wg wzoru XXIII)	173

Ryciny

Strona

Ryc. 1. Mapa zasięgu administracyjnego	5
Ryc. 2. Położenie Nadleśnictwa Skrwilno w RDLP Toruń	6
Ryc. 3. Podział nadleśnictwa na mezoregiony	7
Ryc. 4. Położenie pod względem fizycznogeograficznym (J.Kondracki, A.Rychling) .	8
Ryc. 5. Regiony klimatyczne na terenie Nadleśnictwa Skrwilno (wg. A.Woś)	9
Ryc. 6. Mapa podziału na regiony geobotaniczne (wg J.M. Matuszkiewicza)	10
Ryc. 7. Lokalizacja rezerwatu „Mszar Płociczno” (Obr. Skrwilno)	31
Ryc. 8. Lokalizacja rezerwatu „Okalewo” (Obr. Skrwilno)	31
Ryc. 9. Rezerwat przyrody „Stary Zagaj” [fot. Zbigniew Szulikowski]	32
Ryc. 10. Lokalizacja rezerwatu „Stary Zagaj” (Obr. Skępe)	32
Ryc. 11. Lokalizacja rezerwatu „Torfowisko Mieleńskie” (Obr. Skępe)	33
Ryc. 12. Rezerwat przyrody „Przełom Mieni” [fot. Zbigniew Szulikowski]	33
Ryc. 13. Lokalizacja rezerwatu „Przełom Mieni” (Obr. Skępe)	34
Ryc. 14. Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno	38
Ryc. 15. Zasięg ogólny Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego.	39
Ryc. 16. Obszary chronionego krajobrazu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno	47
Ryc. 17. Obszar Natura 2000 „Mszar Płociczno” [fot. Nadleśnictwo Skrwilno]	52
Ryc. 18. Obszar Natura 2000 „Stary Zagaj” [fot. Zbigniew Szulikowski]	54
Ryc. 19. Obszary Natura 2000 w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa – Obręb Skępe	55
Ryc. 20. Obszary Natura 2000 w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa – Obręb Skrwilno.	55
Ryc. 21. Pomniki przyrody – Buk zwyczajny oddz. 195a – Obręb Skrwilno [fot. Nadleśnictwo Skrwilno i Marek Wierzejewski]	58
Ryc. 22. Pomniki przyrody – Dąb szypułkowy oddz. 137i, 164f – Obręb Skrwilno [fot. Nadleśnictwo Skrwilno]	58
Ryc. 23. Zespół przyrodniczo krajobrazowy „Jezioro Piaseczyńskie” w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa	62
Ryc. 24. Bieliki na terenie Nadleśnictwa Skrwilno [fot. Maciej Rygielski]	86
Ryc. 25. Żmija zygzakowata [fot. Maciej Rygielski]	87
Ryc. 26. Rzekotka drzewna [fot. Maciej Rygielski].	87
Ryc. 27. Długość trwania okresu wegetacyjnego	112
Ryc. 28. Średnia temperatura powietrza	113
Ryc. 29. Wielkość opadów atmosferycznych w ciągu roku [mm].	113
Ryc. 30. Zachmurzenie – średnia suma roczna [%]	114

	<u>Strona</u>
Ryc. 31. Mapa hydrograficzna obszaru nadleśnictwa.	115
Ryc. 32. Bogactwo gatunkowe drzewostanów – zmiany w 20-leciu	119
Ryc. 33. Struktura piętrowa drzewostanów – zmiany w 20-leciu	121
Ryc. 34. Pochodzenie drzewostanów – zmiany w 20-leciu	122
Ryc. 35. Zgodności składu gatunkowego drzewostanów z warunkami siedliskowymi – zmiany w 20-leciu	124
Ryc. 36. Aktualny stan siedlisk Nadleśnictwa Skrwilno	128
Ryc. 37. Borowacenie	131
Ryc. 38. Uszkodzenia spowodowane przez łośia [fot. Maciej Rygielski]	150
Ryc. 39. Szkody spowodowane przez bobra [fot. Zbigniew Szulikowski]	151
Ryc. 40. Szkody spowodowane przez wiatr [fot. Wiesław Leszczyński]	152
Ryc. 41. Obiekt edukacji przyrodniczo-leśnej – „Tartak parowy” [fot. Nadleśnictwo Skrwilno]	180

1. WSTĘP

Program ochrony przyrody w Nadleśnictwie Skrwilno został sporządzony zgodnie z „Instrukcją sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie” (1996r.) – dla lasów stanowiących własność Skarbu Państwa.

Sporządza się go w formie osobnego tomu do „Planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Skrwilno” opracowanego według stanu na 01.01.2016 roku.

Program ochrony przyrody został opracowany w celu:

- zinventaryzowania i przedstawienia walorów przyrodniczych terenu nadleśnictwa oraz zagrożeń przyrody;
- poprawy warunków ochrony i w miarę możliwości wzbogacania zasobów przyrodniczych ekosystemów leśnych, a w szczególności zachowania różnorodności biologicznej;
- doskonalenia gospodarki leśnej i sprawowania ochrony przyrody z pełnym wykorzystaniem prac glebowo-siedliskowych;
- ochrony obiektów kultury materialnej w lasach;
- wskazania kolejnych obiektów do objęcia szczególnymi formami ochrony;
- przedstawienia planu działania, którego realizacja umożliwi zachowanie oraz wzrost walorów przyrodniczych terenu nadleśnictwa;
- umożliwienia wykonania w przyszłości szeregu analiz porównawczych wybranych charakterystyk stanu lasu.

Program Ochrony Przyrody powstał w oparciu o dostępne akty prawne (ustawy, rozporządzenia, Dyrektywy UE, Konwencje międzynarodowe), dokumenty planistyczne i instrukcje. Są to przede wszystkim:

- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (ze zmianami);
- Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 października 2008 r. (Dz.U. Nr 199, poz. 1227);
- Ustawa o lasach z dnia 28 września 1991 r. (ze zmianami);

- Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r. (ze zmianami);
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin;
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt;
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów;
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (ze zmianami);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska 9 sierpnia 2012 zmieniające rozporządzenia z dnia 13 kwietnia 2010 roku w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. 2010 nr 0 poz. 1041);
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016;
- Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2014-2020;
- Strategia ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce wraz z planem działań na lata 2006-2013, zatwierdzonej przez Ministra Środowiska w 2006 r.;
- Krajowy program zwiększania lesistości. Aktualizacja w 2003 r.;
- Konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (Konwencja Waszyngtońska – CITES) ratyfikowana przez Polskę w 1989 r.;
- Konwencja o różnorodności biologicznej (Konwencja z Rio de Janeiro) ratyfikowana przez Polskę w 1995 roku;
- Konwencja o obszarach wodno-błotnych (Konwencja Ramsarska) ratyfikowana przez Polskę w 1977 r.;
- Konwencja o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych (Konwencja Berneńska) ratyfikowana przez Polskę w 1995 roku;

- Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt (Konwencja Bońska) ratyfikowana przez Polskę w 1995 r.; (na podstawie tej konwencji podjęto m.in. porozumienie o ochronie nietoperzy w Europie);
- Konwencja o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (Konwencja Paryska);
- Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków (Dyrektywa Ptasia);
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (Dyrektywa Siedliskowa);
- Instrukcja urządzania lasu (2012 r.);
- Instrukcja sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie (1996r.).

Przy opracowaniu Programu zostały wykorzystane dane i materiały udostępnione przez Nadleśnictwo Skrwilno, Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Toruniu, Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, prace terenowe wykonane przez BULiGL Oddział w Gdyni oraz dostępną literaturę.

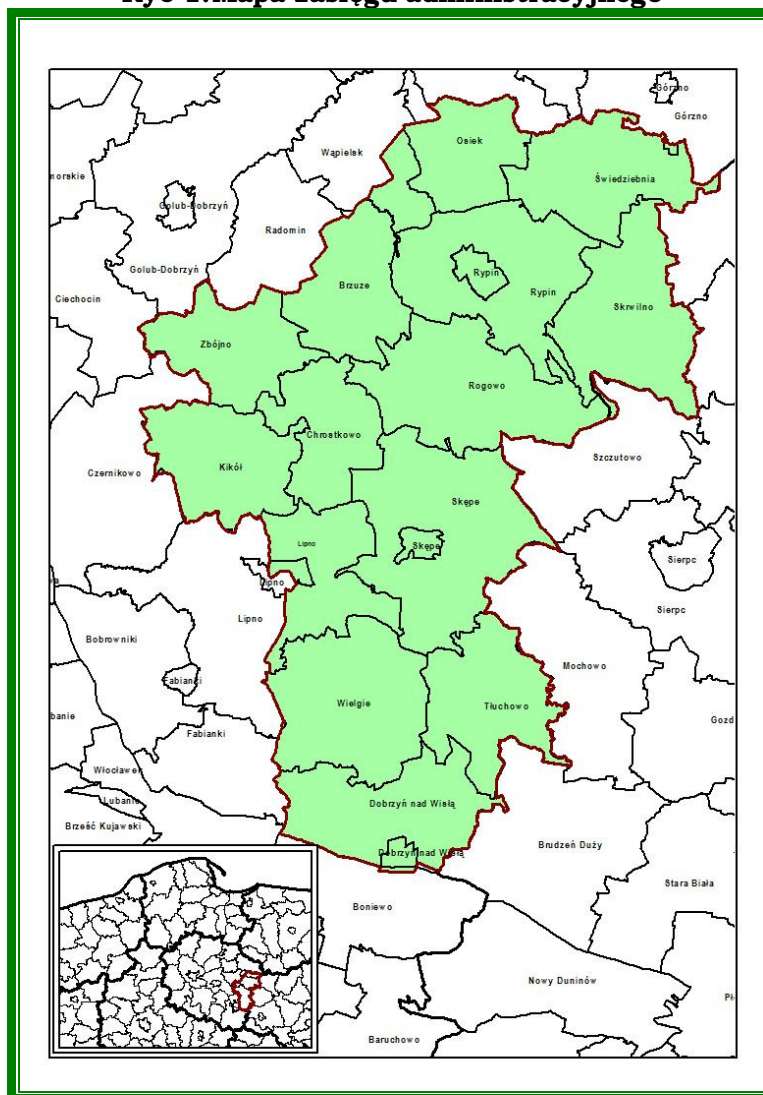
2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA

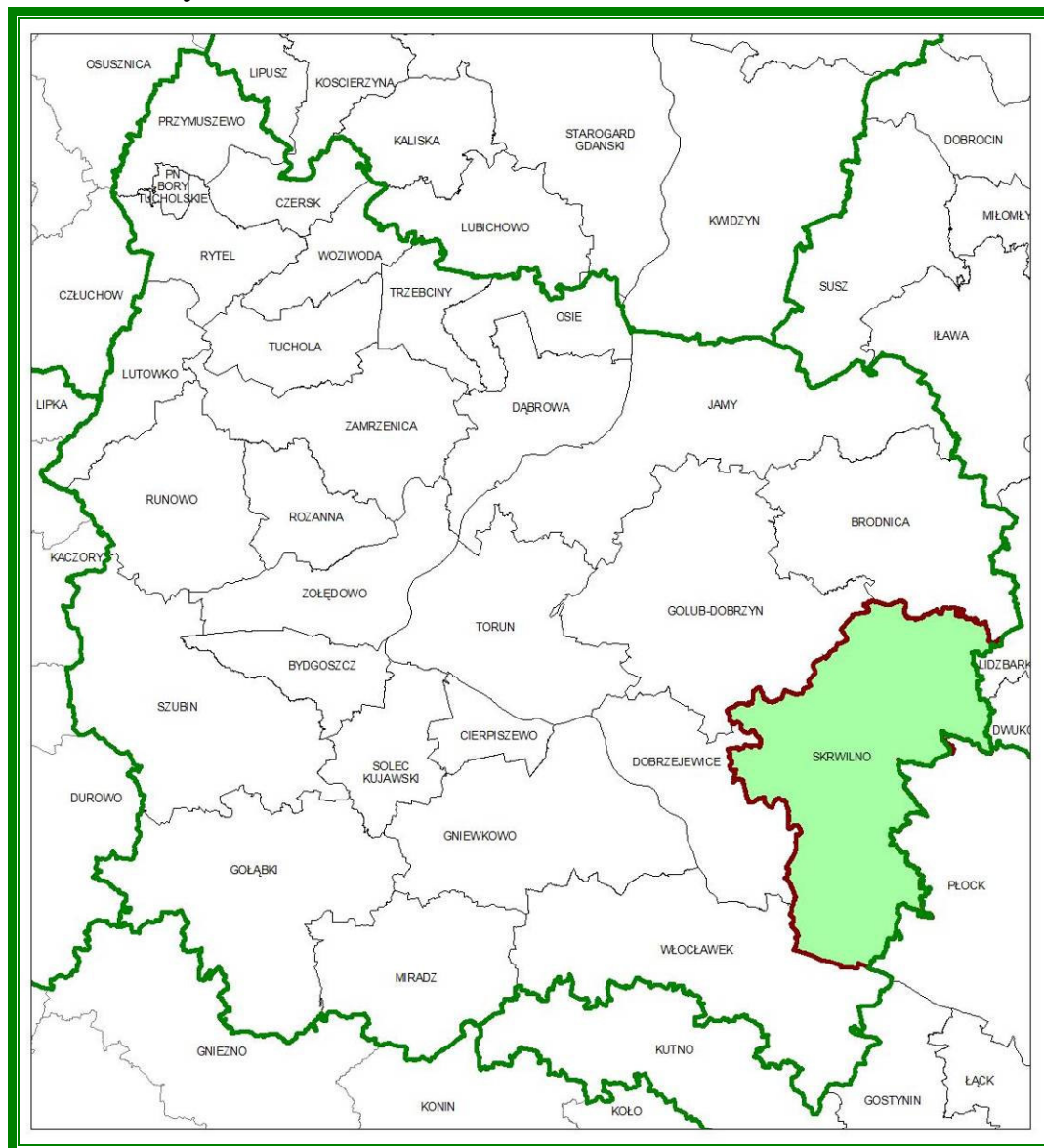
2.1. Położenie Nadleśnictwa Skrwilno

Nadleśnictwo Skrwilno jest jednostką administracyjno-gospodarczą Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, zarządzającą gruntami Skarbu Państwa o powierzchni 20103,53ha (wg stanu na 01.01.2016r.). Grunty nadleśnictwa położone są we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w częściach powiatów: lipnowskiego, rypińskiego, brodnickiego, golubsko-dobrzyńskiego oraz w niewielkiej części w województwie mazowieckim w powiecie sierpeckim.

Lokalizację zasięgu administracyjnego oraz usytuowanie w RDLP Toruń względem sąsiednich nadleśnictw przedstawiają zamieszczone poniżej mapki:

Ryc 1. Mapa zasięgu administracyjnego

Ryc 2. Położenie Nadleśnictwa Skrwilno w RDLP Toruń

2.2. Położenie nadleśnictwa w przestrzeni przyrodniczo-leśnej

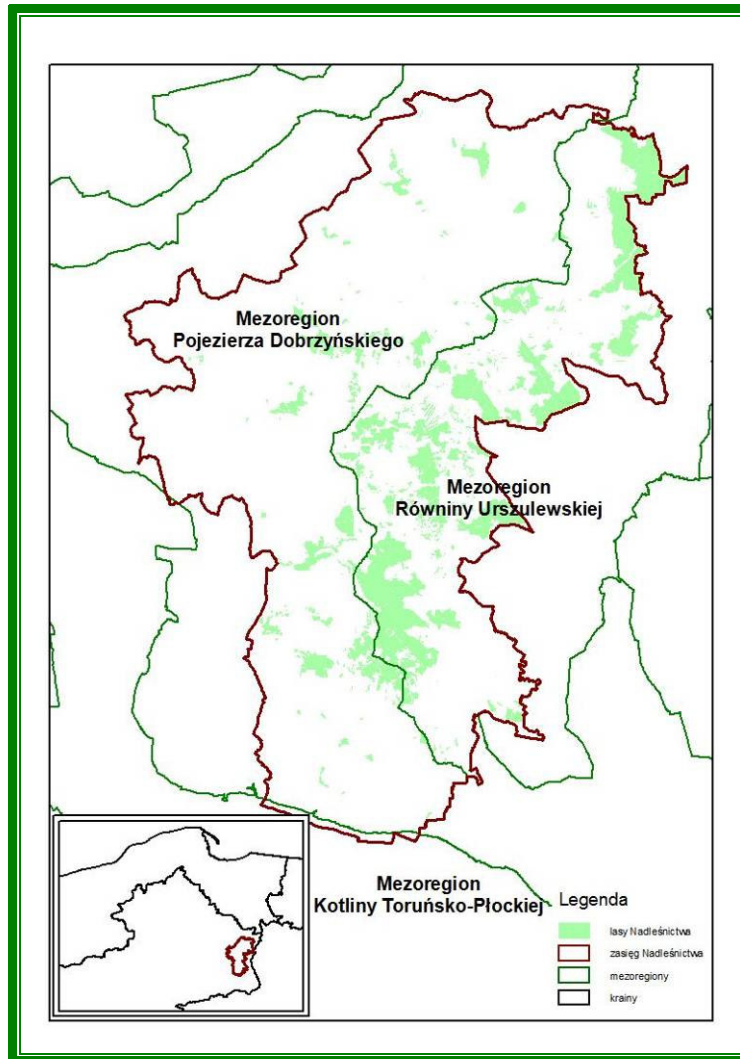
Obszar Nadleśnictwa Skrwilno według „Regionalizacji przyrodniczo-leśnej Polski 2010” (R. Zielony., A.Kliczkowska - Warszawa 2012r. - CILP) położony jest w III Krainie Wielkopolsko-Pomorskiej, w mezoregionach:

- ✓ Równiny Urszulewskiej (15) – znajdujący się w wschodniej części zasięgu nadleśnictwa. Obejmujący główne kompleksy obrębów: Skrwilno, Urszulewo, Skepe.
- ✓ Pojezierza Dobrzyńskiego (14) – obejmujący zachodnią część nadleśnictwa z leśnictwami Kłušno (część zachodnia), Ugoszcz, Karnkowo (część zachodnia) i Wielgie.

- ✓ Kotliny Toruńsko - Płockiej (19) – znajdujący się w południowej części zasięgu nadleśnictwa. Stanowi niewielki fragment, w zasięgu którego nie ma gruntów będących własnością Nadleśnictwa Skrwilno.

Ryc 3. Podział nadleśnictwa na mezoregiony

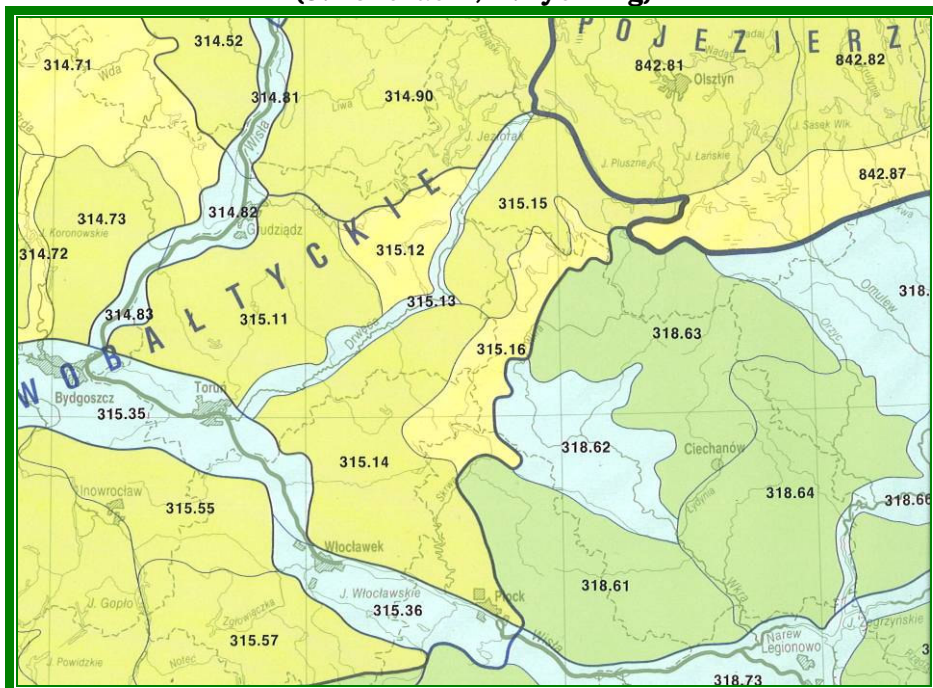

Według regionalizacji fizycznogeograficznej (J.Kondracki, A.Rychling) omawiany obszar został zaliczony do następujących jednostek systematycznych:

Obszar	: Europa Zachodnia	1
Podobszar	: Pozaalpejska Europa Zachodnia	3
Prowincja	: Niż Środkowoeuropejski	31
Podprowincja	: Pojezierza Południowobałtyckie	314-316
Makroregion:	Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie	315.1

Mezoregion : Pojezierze Dobrzyńskie	315.14
Mezoregion : Równiny Urszulewskiej	315.16

**Ryc 4. Położenie pod względem fizycznogeograficznym
(J.Kondracki, A.Rychling)**

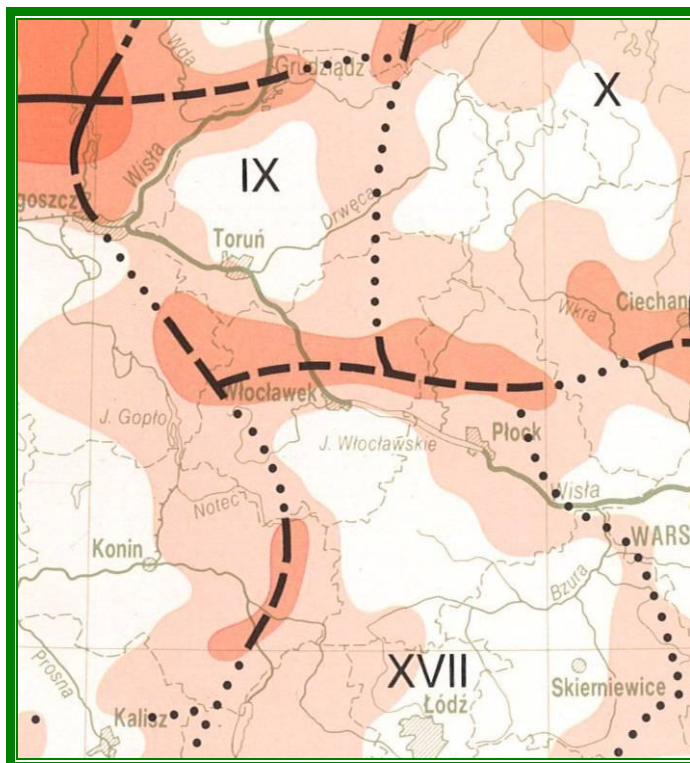
Według regionalizacji geobotanicznej (Szafer W. 1972) obszar Nadleśnictwa Skrwilno zalicza się do:

Dział : Bałtycki	A
Poddział : Pas Równin Przymorskich i Wysoczyzn Pomorskich	A ₁
<i>Kraina : Pomorski Południowy Pas Przejściowy</i>	6
<i>Okręg : Wysoczyzny Dobrzyńskiej</i>	d
Poddział : Pas Wielkich Dolin	A ₂
<i>Kraina : Wielkopolsko-Kujawska</i>	7
<i>Okręg : Kujawski</i>	d

Według podziału klimatycznego (A.Woś „Atlas Rzeczypospolitej Polskiej” 1994) przeważająca część zasięgu Nadleśnictwa Skrwilno należy do X-Zachodniomazurskiego regionu klimatycznego. Część zachodnia nadleśnictwa położona jest w IX-Chełmińsko-Toruńskim, natomiast południowa granica w XVII-Wschodniopomorskim regionie klimatycznym. Obszar ten charakteryzuje się małą zmiennością pogodową, jedynie na

styku regionu IX i XVII, gdzie granica regionów określana jest jako wyraźna, zmienność pogodowa jest duża.

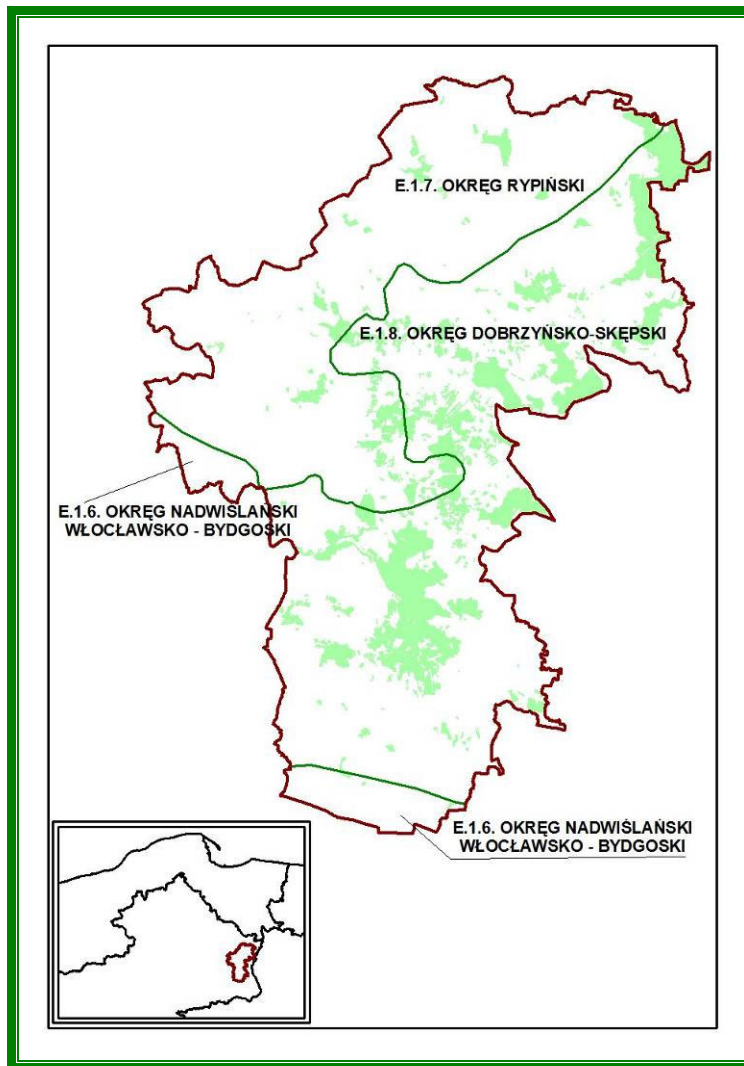
Ryc 5. Regiony klimatyczne na terenie Nadleśnictwa Skrwilno (wg A.Woś)

Według regionalizacji geobotanicznej (Matuszkiewicz J.M. 1993) obszar Nadleśnictwa Skrwilno zakwalifikowano zgodnie z poniższym podziałem do trzech okręgów: Dobrzyńsko-Skępskiego (E.1.8.), Rypińskiego (E1.7.) oraz Nadwiślańskiego Włocławsko-Bydgoskiego (E.1.6.), co przedstawiono również na Ryc. 6.

Prowincja: Środkowoeuropejska	(Działy A-F)
Podprowincja: Środkowoeuropejska Właściwa	(Działy B-F)
Dział: Mazowiecko-Poleski	E
Poddział: Mazowiecki	E
Kraina: Chełmińsko-Dobrzyńska	E.1.
Okręg: Dobrzyńsko-Skępski	E.1.8.
Okręg: Rypiński	E.1.7.
Okręg: Nadwiślański Włocławsko-Bydgoski	E.1.6.

Ryc 6. Mapa podziału na regiony geobotaniczne (wg J.M. Matuszkiewicza)

2.3. Historia lasów i Nadleśnictwa Skrwilno.

Grunty w stanie posiadania Nadleśnictwa Skrwilno na przestrzeni lat zmieniały swoje granice i podział na obręby leśne wielokrotnie. Utworzono je z dawnych Nadleśnictw: Skępe, Skrwilno i Urszulewo na podstawie zarządzeń:

- Dyrektora OZLP w Toruniu likwidującego nadleśnictwa Skrwilno i Urszulewo z dniem 1.01.1975r. i tworzącego Nadleśnictwo Skrwilno z obrębami Skrwilno i Urszulewo;
- Dyrektora OZLP w Toruniu likwidującego z dniem 01.07.1975r. Nadleśnictwo Skępe i włączającego je jako obręb do Nadleśnictwa Skrwilno;

- Dyrektora OZLP w Toruniu nr 121/76 z dnia 01.10.1976r. ustalającego podział nadleśnictwa na dwa obręby Skrwilno i Skępe;
- Dyrektora OZLP w Toruniu nr 364/79 z dnia 27.11.1979r. tworzącego nowy podział nadleśnictwa na obręby, uwzględniający nowy podział administracyjny kraju. Utworzono obręb Kłušno i tym samym w Nadleśnictwie były trzy obręby: Kłušno, Skępe, Skrwilno;
- Dyrektora OZLP w Toruniu nr 25/84 z dnia 26.09.1984r. likwidującego obręb Kłušno i powołującego obręb Urszulewo, zmieniając granice obrębów;
- Dyrektora RDLP w Toruniu nr 20/14 z dnia 29.08.2014r., dotyczącego zmiany granic obrębów leśnych.

Historia dotycząca powstania, charakterystyki i zmian zachodzących w nadleśnictwach, które stanowią przybliżony zasięg obecnych obrębów Nadleśnictwa Skrwilno przedstawia się następująco:

Nadleśnictwo, obecny obręb Skępe powstało w 1945r. z lasów utworzonego w 1937 Nadleśnictwa Państwowego Lipno z siedzibą w Skępem i upaństwowionych lasów pomajątkowych oraz lasów drobnej własności. Powierzchnia wynosiła 7764,56 ha, w tym: lasy państwowe 4071,51 ha, lasy pomajątkowe 3175,34 ha; lasy drobnej własności 517,71 ha.

Byłe lasy nadleśnictwa Lipno zajmują część obecnych leśnictw: Głębozec, Huta, Jasień, Koziółek.

Nadleśnictwo, obecny obręb Skrwilno powstało w roku 1945 z upaństwowionych lasów pomajątkowych i drobnej własności o powierzchni 6341,77 ha. W latach 1945-1947 obowiązywała nazwa Nadleśnictwo Okalewo z siedzibą w Skrwilnie, zmieniona zarządzeniem Dyrektora Bydgoskiego OZLP w Toruniu.

Nadleśnictwo, obecny obręb Urszulewo, powstało w roku 1948 z części nadleśnictw Skępe i Skrwilno. Objęło ono część dawnych lasów państwowych nadleśnictwa Lipno (l-ctwa Szczutowo i Urszulewo) o powierzchni 2761,50 ha, lasy pomajątkowe o powierzchni 2431,81 ha, lasy

drobnej własności o powierzchni 375,60 ha. Powierzchnia nadleśnictwa wynosiła 5568,91 ha.

Dla wymienionych obrębów dawnych nadleśnictw sporządzono następujące plany urządzenia lasu:

1. Prowizoryczny plan urządzenia lasu:

- dla Nadleśnictwa, obecnie obrębu Skepe stan na 01.01.1952r., obowiązujący do dnia 30.09.1964r.
- dla Nadleśnictwa, obecnie obrębu Skrwilno stan na 01.10.1952r., obowiązujący do dnia 30.09.1965r.
- dla Nadleśnictwa, obecnie obrębu Urszulewo stan na 01.10.1952r., obowiązujący do dnia 30.09.1965r.

2. Definitywny plan urządzenia lasu:

- Nadleśnictwo (obręb) Skepe stan na 01.10.1964r., obowiązujący do dnia 30.09.1974r.
- Nadleśnictwo (obręb) Urszulewo stan na 01.10.1965r., obowiązujący do dnia 30.09.1974r.
- Nadleśnictwo (obręb) Skrwilno stan na 01.10.1965r., obowiązujący do dnia 30.09.1974r.

3. I rewizja planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Skrwilno (3 obręby) stan na 01.10.1975r. obowiązujący do 31.12.1985r.

4. II rewizja planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Skrwilno (3 obręby) stan na 01.01.1986r. obowiązujący do 31.12.1995r.

5. III rewizja planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Skrwilno (3 obręby) stan na 01.01.1996r. obowiązujący do 31.12.2005r.

6. IV rewizja planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Skrwilno (3 obręby) stan na 01.01.2006r. obowiązujący do 31.12.2015r.

Zmiany powierzchniowe w okresach obowiązywania poszczególnych planów, zmiany zapasu ogólnego, zasobności w poszczególnych klasach wieku, przeciętnej zasobności na 1 ha oraz przeciętnego wieku z kolejnych cykli urządzeniowych obrazuje tabela XIII, znajdująca się w *Elaboracie (Rozdział 1.5.6. Analiza stanu zasobów drzewnych...)*.

Szczegóły zmian wg obrębów przedstawiały się następująco.

W okresie obowiązywania prowizorycznego planu urządzania lasu w obrębach (nadleśnictwach):

Skepe - prowizoryczny plan urządzania lasu: przekazano 937,54 ha, z tego Państwowym Gospodarstwom Rybackim 761,71 ha, Powiatowej Radzie Narodowej 175,83 ha, przejęto z Państwowego Funduszu Ziemi 1021,90 ha, łącznie przyrost powierzchni wyniósł razem z różnicą w pomiarze 56,66 ha.

Definitywny plan urządzania lasu: przekazano 97,34 ha, w tym: Nadleśnictwu Sierpc OZLP Siedlce – 66,70 ha, innym użytkownikom, w tym wyłączenie dróg i korekta granic 30,64 ha, przyjęto – 1474,74 ha, w tym: zmiana granic Nadleśnictwa Urszulewo (l-ctwo Likiec) – 846,10 ha, z Nadleśnictwa Sierpc – 17,81 ha.

Skrwilno - prowizoryczny plan urządzania lasu: przekazano 2311,06 ha w tym: lasy do OZLP w Siedlcach (ur. Syberia l-ctwa Chrapoń i Rak) – 2062,56 ha, stawy rybne w Okalewie i Żurominie – 248,50 ha, przejęto – 710,94 ha, lasy i grunty do zalesienia – 53,58 ha, l-ctwo Kłusno z Nadleśnictwa Urszulewo – 657,36 ha, Powierzchnia zmniejszyła się o 1600,12 ha.

Definitywny plan urządzania lasu: ogółem przekazano (drogi publiczne, wody i inne) – 38,36 ha, przejęto z Państwowego Funduszu Ziemi – 77,99 ha, powierzchnia zwiększyła się o 39,63 ha.

Urszulewo - prowizoryczny plan urządzania lasu: przekazano, łącznie z różnicą w pomiarze 758,97 ha, Gromadzkim Radom Narodowym – 79,02 ha, Nadleśnictwu Skrwilno (l-ctwo Kłusno) – 658,68 ha, przejęto łącznie – 383,70 ha

Powierzchnia zmniejszyła się o 375,27 ha.

Definitywny plan urządzania lasu: Przekazano – 1086,04 ha w tym: Nadleśnictwu Płock RDLP Łódź -1072,48 ha, Urzędom gmin i instytucjom (wody publiczne, wody, inne grunty) – 13,56 ha, Ogółem przejęto – 576,67 ha, w tym: z Państwowego Funduszu Ziemi (las i grunty do zalesienia) – 243,23 ha, z obrębu Skepe – 269,34 ha, z Nadleśnictwa Golub-Dobrzyń – 64,10 ha, Powierzchnia zmniejszyła się o – 509,37 ha.

W okresie obowiązywania planu urządzania lasu I rewizji w latach 1976-1979r., zlikwidowany został obręb Urszulewo, a w latach 1979-1984 istniał obręb Kłusno, stworzony z części obrębu Skrwilno, położonej w

dawnym woj. toruńskim. Opracowana została tzw. „Aktualizacja stanu powierzchni i zasobów drzewnych na dzień 01.01.1978r.” dostosowująca operat I rewizji do nowego podziału na obręby. Ze względu na to, że w momencie ekspiracji I rewizji znowu nadleśnictwo było podzielone na 3 obręby.

W okresie obowiązywania planu u.l. II rewizji powierzchnia Nadleśnictwa Skrwilno została zwiększona o 958,40 ha. W obrębach: Skępe 556,66 ha, Skrwilno 27,43 ha, Urszulewo 374,31 ha.

W okresie obowiązywania planu III rewizji na okres 1996-2005 powierzchnia Nadleśnictwa wzrosła nieznacznie o 3,39 ha.

W okresie obowiązywania planu IV rewizji na okres 2006-2015 powierzchnia Nadleśnictwa w wyniku przejęcia gruntów, przekazania pod budowę dróg, sprzedaży mieszkań lub osad, zwrotu nieruchomości oraz korekt na skutek nowego pomiaru geodezyjnego, ostatecznie zmniejszyła się z 20114,88ha do 20103,53ha.

2.4. Wybrane elementy taksacyjne nadleśnictwa

Wybrane cechy taksacyjne drzewostanów Nadleśnictwa Skrwilno na tle różnych jednostek administracyjnych i przyrodniczych oraz porównanie tych cech w ramach poszczególnych grup funkcji lasu przedstawiają zamieszczone dalej zestawienia.

Przeciętny zapas w Nadleśnictwie Skrwilno jest na podobnym poziomie jak w RDLP Toruń. Przeciętny przyrost jest wyższy niż w RDLP Toruń, co wynika z mniejszego udziału siedlisk borowych oraz gatunków iglastych. Natomiast średni wiek drzewostanów jest niższy niż w RDLP Toruń, jednak bardzo zbliżony do przeciętnego wieku w Lasach Państwowych.

Dane statystyczne dla Lasów Państwowych, niekiedy znacząco odbiegają od średnich dla Nadleśnictwa Skrwilno czy RDLP Toruń. Jest to spowodowane inną metodą pobierania danych. W raporcie o stanie lasów (2014), oparto się na danych pozyskanych w trakcie Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasów, natomiast dla nadleśnictwa w trakcie okresowych prac urzędniowych.

Tabela 1. Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów nadleśnictwa (wg wzoru 1a)

Jednostka	Przeciętny wiek (lat)	Przeciętny zapas (m ³ /ha)	Przeciętny przyrost (m ³ /ha)	Udział % siedlisk borowych	Udział % gatunków iglastych
1	2	3	4	5	6
Obręb Skępe	56	237	6,38	67,5	80,75
Obręb Skrwilno	59	248	9,80	65,0	79,40
Obręb Urszulewo	56	240	8,91	71,0	85,04
Nadleśnictwo	57	240	7,90	67,7	81,41
RDLP Toruń	62	242	6,07	68,4	86,70
Lasy Państwowe *	58	275	9,40	51,0	76,60

* Raport o stanie lasów w Polsce 2014.

2.5. Ogólna charakterystyka kompleksów leśnych

Lasy Nadleśnictwa Skrwilno stanowią odrębne zespoły licznych kompleksów leśnych odciętych od innych lasów dużymi obszarami użytków rolnych, Wisłą lub gruntami zurbanizowanymi. Największy kompleks główny nadleśnictwa, położony jest w obrębie Skępe, który wraz z kompleksem głównym obrębu Skrwilno, stanowią 35% powierzchni ogólnej nadleśnictwa. Największe kompleksy z obrębu Urszulewo są średniej wielkości i nie przekraczają 2000ha. Największa ilość kompleksów o małej powierzchni znajduje się w części centralnej nadleśnictwa (głównie obręb Urszulewo i północna część obrębu Skępe). Również południowa część obrębu Skępe charakteryzuje się rozdrobnieniem kompleksów, rozprzestrzenionych na dużym areale (głównie leśnictwo Wielgie). Najbardziej jednolitym obrębem jest obręb Skrwilno. Składa się on z jednego dużego kompleksu (powyżej 2000ha), oraz kilku średniej wielkości. Stosunkowo mało jest tu drobnych kompleksów śródpolnych.

Szczegółowo wielkość i liczbę kompleksów w Nadleśnictwie Skrwilno przedstawia załączona dalej tabela.

Tabela 2. Liczba i wielkość kompleksów leśnych (wg wzoru 2)

Wielkość kompleksu (ha)	Obręb Skepe	Obręb Skrwilno	Obręb Urszulewo	Nadleśnictwo Skrwilno
	Ilość kompleksów w przedziale powierzchniowym (szt.) Łączna powierzchnia (ha)			
1	2	3	4	5
do 1,00	81/38,75	18/9,54	57/30,91	156/79,20
1,01-5,00	80/186,63	26/66,30	91/212,34	197/465,27
5,01-20,00	56/563,34	11/127,62	32/349,56	99/1040,52
20,01-100,00	13/576,28	5/244,44	11/499,00	29/1319,72
100,01-500,00	8,5/2092,78	4/1067,83	6,5/1561,01	19/4721,62
500,01-2000,00	3/2021,19	2/1254,36	2/2075,98	7/5351,53
powyżej 2000	1/4539,78	1/2585,89	-	2/7125,67
Razem	242,5/10.018,75	67/5.355,98	199,5/4.728,80	509/20.103,53

2.6. Struktura użytkowania gruntów

Grunty w stanie posiadania Nadleśnictwa Skrwilno należą do dwóch województw pięciu powiatów oraz osiemnastu gmin. Nadleśnictwo niemal całkowicie położone jest w województwie kujawsko-pomorskim, na terenie gmin: Lipno – obszar wiejski, Dobrzyń nad Wisłą, Kikół, Skepe – obszar wiejski, Tłuchowo, Wielgie oraz miast Lipno i Skepe (powiat lipnowski), gmin: Górzno - obszar wiejski, Osiek, Świedziebnia (powiat brodnicki), gmin: Brzuze, Rogowo, Rypin, Skrwilno, Wąpielsk (powiat rypiński) oraz gminy: Zbójno (powiat golubsko-dobrzyński). W niewielkiej części grunty Nadleśnictwa Skrwilno położone są w województwie mazowieckim w gminie Mochowo (powiat sierpecki).

W syntetycznym ujęciu zestawienie powierzchni gruntów wg grup i rodzajów użytków, kategorii użytkowania i gmin, sporządzone na podstawie tabeli nr I wg stanu na 01.01.2016 r. przedstawia się następująco:

Tabela 3. Zestawienie powierzchni gruntów wg grup i rodzajów użytków z podziałem na gminy.

GRUPA I RODZAJ UŻYTKU	GMINY																			NADLEŚNICTWO SKRWILNO
	Górzno	Osiek	Świdziebnia	Zbójno	Chrostkowo	Dobrzyń nad Wisłą	Kikół	Lipno	Lipno - obszar wiejski	Skepe miasto	Skepe obszar wiejski	Tłuchowo	Wielgie	Brzuze	Rogowo	Rypin	Skrwilno	Wapielsk	Mochowo	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
LASY	8,1984	292,5432	1675,7723	25,5207	392,1716	146,8493	75,6123	17,9954	963,0388	25,1765	5278,6206	1178,7286	1973,7837	417,7146	3369,2665	622,9170	2467,6830	148,7691	9,5171	19089,8787
1. Grunty leśne zalesione	8,1984	286,1244	1623,8432	25,0994	382,7001	145,2206	74,6978	17,8930	936,7632	24,5766	5114,4451	1148,7061	1922,1651	400,9875	3248,7103	611,3687	2364,1810	143,3693	9,2053	18488,2551
2. Grunty leśne niezalesione	-	3,1269	13,2162	-	2,5890	-	-	-	5,8009	-	59,1111	9,0864	19,5013	9,5609	39,8770	4,3520	26,6660	3,0581	-	195,9458
3. Grunty związane z gospodarką leśną	-	3,2919	38,7129	0,4213	6,8825	1,6287	0,9145	0,1024	20,4747	0,5999	105,0644	20,9361	32,1173	7,1662	80,6792	7,1963	76,8360	2,3417	0,3118	405,6778
GRUNTY NIELEŚNE	-	9,6341	121,7533	2,4054	21,3088	6,4426	12,1300	1,5876	64,2046	21,6172	275,9007	52,5075	122,1136	43,9102	127,5434	33,4551	83,0883	13,1000	1,0529	1013,7553
1. Grunty zadrzewione i zakrzewione	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3345	9,6500	0,7000	1,1700	0,8000	-	0,4400	-	0,5600	-	0,3833	14,0378
2. Użytki rolne	-	6,7705	66,8754	-	5,9600	-	-	0,0776	27,8053	11,7622	121,3515	19,6175	29,5157	9,6634	78,8303	9,8131	58,9999	4,2400	-	451,1424
3. Grunty pod wodami	-	-	1,3100	-	-	-	-	-	0,6343	-	-	0,3900	-	1,2400	-	-	-	-	-	3,5743
4. Użytki ekologiczne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Tereny różne	-	-	-	-	1,1700	0,4526	-	0,0986	-	0,1948	-	-	-	-	7,6492	2,4620	-	0,1100	-	12,1372
6. Grunty zabudowane i zurbanizowane	-	0,0936	0,1179	-	-	-	-	0,0020	3,1459	0,0102	-	-	-	-	0,1409	0,1100	0,7037	-	-	4,3242
7. Nieużytki	-	2,7700	53,4500	2,4054	14,1788	5,9900	12,1300	1,4094	32,2846	-	153,8492	31,3300	91,9379	33,0068	40,4830	21,0700	22,8247	8,7500	0,6696	528,5394
OGÓŁEM	8,1984	302,1773	1797,5256	27,9261	413,4804	153,2919	87,7423	19,5830	1027,2434	46,7937	5554,5213	1231,2361	2095,8973	461,6248	3496,8099	656,3721	2550,7713	161,8691	10,5700	20103,6340
w tym: grunty przeznaczone do zalesienia	-	-	3,3243	-	-	-	-	-	-	-	10,4714	0,3600	0,2400	-	3,1789	0,4200	3,1544	-	-	21,1490
- grunty sporne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,7949	-	-	-	-	-
- grunty stanowiące współwłasność Skarbu Państwa i osób fizycznych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

3. FORMY OCHRONY PRZYRODY

Ustawa o ochronie przyrody określa obiekty i obszary podlegające prawnej ochronie i zalicza je do tzw. form ochrony przyrody. W myśl ustawy formami ochrony przyrody są: parki narodowe, rezerwy przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Ogólną charakterystykę (ilościową i powierzchniową) wszystkich form ochrony przyrody (zatwierdzonych) występujących na gruntach zarządzanych przez nadleśnictwo przedstawia poniższa tabela:

Tabela 4. Formy ochrony przyrody Nadleśnictwa Skrwilno

Rodzaj obiektu	Ilość		Powierzchnia(ha)		Uwagi
	N-ctwo	poza gruntami N-ctwa (w zasięgu terytorialnym)	N-ctwo	poza gruntami N-ctwa (w zasięgu terytorialnym)	
1	2	3	4	5	6
Rezerwy przyrody	5 (w tym 2 części)	3 (część)	343,73ha	14,09ha	
1. „Mszar Płociczno”	1	-	182,39ha	-	
2. „Okalewo”	1	-	5,28ha	-	
3. „Stary Zagaj”	1	-	131,31ha	-	
4. „Torfowisko Mieleńskie”	1(część)	1(część)	11,49ha	4,55ha	pow. całkowita 16,04ha
5. „Przełom Mieni”	1(część)	1(część)	13,26ha	1,54ha	pow. całkowita 14,80ha
6. „Rzeka Drwęca”	-	1(część)	-	8,00ha	pow. całkowita 1344,87 ha
Parki Krajobrazowe	1(część)	1(część)	1652,79ha	2830,00ha	
1. „Górznięsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy”	1(część)	1(część)	1652,79ha	2830,00ha	pow. całkowita 27764,00ha
Obszary Chronionego Krajobrazu	5 (część)	4 (część)	5284,13ha	19542,46ha	
1. „Jezioro Skępskie”	1(część)	1(część)	4132,83ha	8508,65ha	pow. całkowita 12641,48ha
2. „Drumliny Zbójeńskie”	1(część)	1(część)	4,85ha	7173,97ha	pow. całkowita 7178,82ha
3. „Źródła Skrwy”	1(część)	1(część)	1130,05ha	2400,84ha	pow. całkowita 3530,89ha
4. „Doliny Drwęcy”	1(część)	1(część)	5,83ha	1453,00ha	pow. całkowita 55552,50ha
5. „Przyrzecze Skrwy Prawej”	1(część)	-	10,57ha	-	pow. całkowita 33338,00ha

Rodzaj obiektu	Ilość		Powierzchnia(ha)		Uwagi
	N-ctwo	poza gruntami N-ctwa (w zasięgu terytorialnym)	N-ctwo	poza gruntami N-ctwa (w zasięgu terytorialnym)	
1	2	3	4	5	6
Obszary Natura 2000	3 (w tym 2 część)	3 (część)	512,99ha	~209,35ha	
1. Ostoja Lidzbarska (PLH280012)	-	1 (część)	-	~87,00ha	OZW pow.całkowita 8866,93 ha
2. Torfowisko Mieleńskie (PLH040018)	1 (część)	1 (część)	51,76ha	~94,30ha	OZW pow.całkowita 146,06 ha
3. Mszar Płociczno (PLH040035)	1	-	181,81ha	-	OZW pow.całkowita 181,81ha
4. Stary Zagaj (PLH040038)	1 (część)	1 (część)	279,42ha	28,05ha	OZW pow.całkowita 307,47ha
Pomniki przyrody	49 drzewa pomnikowe	-	-	-	
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	1 (część)	1 (część)	68,87	284,23	
1. „Jezioro Piaseczyńskie”	1 (część)	1 (część)	68,87	284,23	pow. całkowita 353,10ha
Gatunki roślin - ochroną ścisłą	29	-	-	-	
Gatunki roślin - ochroną częściową	31	-	-	-	
Owady - gatunki chronione	2	-	-	-	
Kraśloustne i ryby - gatunki chronione	-	4	-	-	
Płazy- gatunki chronione	13	-	-	-	
Gady - gatunki chronione	5	-	-	-	
Ptaki - gatunki chronione	124	-	-	-	część gatunków pojawia się okresowo
Ssaki - gatunki chronione	19	-	-	-	

3.1. Rezerwaty przyrody

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi (art. 13 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody).

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno znajduje się sześć zatwierdzonych rezerwatów przyrody, a ich krótka charakterystyka przedstawia się następująco:

„Mszar Płociczno” – to rezerwat florystyczny obejmujący lasy i torfowiska o powierzchni 182,39 ha. W całości znajduje się w stanie posiadania Nadleśnictwa Skrwilno, obejmuje on oddziały 53, 54, 55, 58, 59, 60 znajdujące się na terenie obrębu Skrwilno. Utworzony na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 lipca 1997r., w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnego ekosystemu torfowisk przejściowych z udziałem gatunków roślin reliktowych.

Rezerwat „Mszar Płociczno” posiada plan ochrony dla rezerwatu przyrody ustanowiony Zarządzeniem Nr 10/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 12 grudnia 2011r.

„Okalewo” – to rezerwat leśny obejmujący obszar o powierzchni 5,28 ha. W całości znajduje się w stanie posiadania Nadleśnictwa Skrwilno, obejmuje on wydzielania 137 i, j, znajdujące się na terenie obrębu Skrwilno. Utworzony na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 3 maja 1965r., w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu z przewagą świerka na krańcowym stanowisku naturalnego zasięgu. Powyższe zarządzenie powołujące, określało powierzchnię rezerwatu w wielkości 6,76ha. Ostatnim aktem prawnym określającym powierzchnię, przebieg granic, aktualizację danych ewidencyjnych oraz dostosowanie danych dotyczących rezerwatu w tym określenie sprawującego nadzór, rodzaju, typu i podtypu oraz ponowne określenie celu ochrony jest

Zarządzenie Nr 0210/16/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012r. Celem ochrony rezerwatu „Okalewo” jest zachowanie boru mieszanego wilgotnego świerkowo-dębowego *Quercu-Pinetum* poza granicami zasięgu.

Rezerwat „Okalewo” posiada plan ochrony dla rezerwatu przyrody ustanowiony Zarządzeniem Nr 0210/17/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012r.

„Stary Zagaj” – to rezerwat przyrody obejmujący obszar o powierzchni 131,31 ha. W całości znajduje się w stanie posiadania Nadleśnictwa Skrwilno, obejmuje on wydzielania 204i, j, k, 207m, 208c, d, f, ~b, 209, 220b, ~c, 221a, f, ~a, ~b, ~d, ~f, 222a, b, ~a, ~c, ~d, ~f, znajdujące się na terenie obrębu Skępe. Utworzony na podstawie Rozporządzenia Nr 273/01 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 2 października 2001r., w celu zachowania lasów liściastych o cechach naturalnych.

Rezerwat „Stary Zagaj” nie posiada planu ochrony dla rezerwatu, posiada jednak Zadania ochronne, ustanowione Zarządzeniem Nr 7/2014 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 kwietnia 2014 roku.

„Torfowisko Mieleńskie” – to rezerwat torfowiskowy obejmujący obszar o powierzchni 16,04 ha. W tym w stanie posiadania Nadleśnictwa Skrwilno znajduje się 11,49ha, obejmując wydzielania 82k, l, n, o, p, r, s, ~b, ~c położone się na terenie obrębu Skępe. Utworzony na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 26 listopada 1990r., w celu zachowania zbiorowisk roślinności o charakterze naturalnym z udziałem rzadkich gatunków reliktowych.

Rezerwat „Torfowisko Mieleńskie” posiada plan ochrony dla rezerwatu przyrody ustanowiony Rozporządzeniem Nr 25/2003 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 29 października 2003r.

„Przełom Mieni” – to rezerwat krajobrazowy obejmujący obszar o powierzchni 14,80 ha. W tym w stanie posiadania Nadleśnictwa Skrwilno znajduje się 13,26ha, obejmując wydzielania 163a, f, h, i, j, ~a, 164a, f, i, j, k, m, n, o, ~a, ~c, ~f, położone się na terenie obrębu Skępe. Utworzony

na podstawie Rozporządzenia Nr 289/01 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 10 października 2001r., w celu zachowania ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych w stanie naturalnym doliny rzeki wraz z charakterystyczną dla dolin małych rzek roślinnością.

Aktualnie obowiązującym aktem odnoszącym się do danych ewidencyjnych oraz określającym m.in. rodzaj, typ i podtyp rezerwatu, jest Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 17 listopada 2015r.

Tereny leśne pod zarządem nadleśnictwa Skrwilno posiadają wyznaczoną otulinę rezerwatu o powierzchni 19,08ha, obejmującą wydzielania 163d, g, 164b, g, h, l, ~b, ~d, ~g obrębu Skępe.

Rezerwat „Przełom Mieni” posiada aktualny plan ochrony dla rezerwatu przyrody ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2015r.

„Rzeka Drwęca” – to rezerwat faunistyczny (ichtiologiczny) znajdujący się w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, poza gruntami będącymi w stanie posiadania. Został on powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 27 lipca 1961r. Ponownie odniesiono się w kwestii m.in. wyżej wymienionego rezerwatu w Obwieszczeniu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 3 kwietnia 2001r.

Rezerwat ten jest najdłuższym rezerwatem ichtiologicznym w Polsce. Obejmuje całą rzekę i wije się na długości 249 km, jego całkowita powierzchnia wynosi 1344,87ha. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno znajduje się około 8,00ha. Rezerwat „Rzeka Drwęca” został utworzony w celu ochrony środowiska wodnego i bytujących w nim ryb, a w szczególności pstrąga, łososia, troci, certy. Osobliwością środowiska faunistycznego Drwęcy jest minóg rzeczny.

Rezerwat „Rzeka Drwęca” posiada aktualne zadania ochronne ustanowione na mocy Zarządzenia Nr 7 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 21 maja 2015r. zmieniające (dotychczasowe) zarządzenie w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Rzeka Drwęca”.

Dane dotyczące szczegółowej lokalizacji i powierzchni rezerwatów, klasyfikacji według dominującego przedmiotu ochrony i typu środowiska, ważniejszych zespołów roślinnych i zachodzących tam procesów oraz metod ochrony wraz z istniejącymi zagrożeniami zawierają zamieszczone dalej zestawienia:

- zestawienie ogólnej charakterystyki rezerwatów zatwierdzonych zamieszczono wg wzoru nr 3;
- zestawienie możliwości realizacji celów ochrony w rezerwach zatwierdzonych zawiera zestawienie zamieszczone wg wzoru 4.

Tabela 5. Ogólna charakterystyka rezerwatów (wg wzoru nr 3)

Lp	Nazwa rezerwatu	Dz.U. Nr poz.	Położenie		Typ i podtyp rezerwatu wg dominującego		Powierzchnia według (ha)		Powierzchnia objęta ochroną (ha)	Ważniejsze		Powierzchnia (ha)		Uwagi
			oddz. poddz.	Gmina Leśnictwo	przedmiotu ochrony	typu środowiska	Dz.U.	planu ochrony		zbiorowiska, zespoły roślinne	grupy zwierząt	badawcza	kontrolna	
1.	„Mszar Płociczno”	M.P. z 1997r. Nr 56, poz. 543	53, 54, 55, 58, 59, 60.	Gm. Świdziebnia L-ctwo: Brodniczka, Płociczno	Typ: florystyczny podtyp: roślin zielnych i krzewinek (PFI-rzk)	Typ: torfowiskowy podtyp: torfowisk przejściowych (ET-tp)	182,39	182,39	- ścisła 61,08 - czynna 90,49 - krajobrazowa 26,96 - (dr leśne, l.oddz, zbiornik) <u>3,86</u> 182,39	<i>torfowisko przejściowe, jezioro, mszar, bory sosnowe, łąki i łąki jesionowo-olszowe</i>	Brak charakterystycznych grup	-	-	-
2.	„Okalewo”	Dz. Urz. z 2012r. poz. 1794	137i, j	Gm. Skrwilno L-ctwo: Okalewo	Typ: fitocenotyczny podtyp: zbiorowisk leśnych (Pfi-zl)	Typ: leśny i borowy podtyp: borów mieszanych nizinnych (EL-bmn)	5,28	5,28	- czynna 5,28	<i>Bór mieszany wilgotny świerkowo-dębowego Quercu-Pinetum</i>	Brak charakterystycznych grup	-	-	wg pierwotnego aktu powołującego (Zarządzenie MOŚZNiL z dnia 3 maja 1965r.) pow. wynosiła 6,76ha

Lp	Nazwa rezerwatu	Dz.U. Nr poz.	Położenie		Typ i podtyp rezerwatu wg dominującego		Powierzchnia według (ha)		Powierzchnia objęta ochroną (ha)	Ważniejsze		Powierzchnia (ha)		Uwagi
			oddz. poddz.	Gmina Leśnictwo	przedmiotu ochrony	typu środowiska	Dz.U.	planu ochrony		zbiorowiska, zespoły roślinne	grupy zwierząt	badawcza	kontrolna	
3.	„Stary Zagaj”	Dz. Urz. z 2001r. Nr 80, poz. 1572	204i,j,k, 207m, 208c,d,f, 209, 220b, ~c, 221a,f,~a, ~b,~d,~f, 222a,b,~a, ~c,~d,~f	Gm. Lipno L-ctwo: Głęboćzek	Typ: fitocenotyczny podtyp: zbiorowisk leśnych (Pfi-zl)	Typ: leśny i borowy podtyp: lasów nizinnych (EL-lni)	131,31	brak	- ściśła * 129,50 * - czynna * <u>1,81</u> * 131,31 *	<i>ols porzeczkowy, łęg olszowo-jesionowy, łęg wiązowo-jesionowy, forma niżowa podgórskiego łęgu jesionowego, grąd subkontynentalny, dąbrowa świetlista, subborealny bór mieszany</i>	Brak charakterystycznych grup	-	-	* - pow. wg zadań ochronnych (Zarządzenie Nr 7/2014 RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 28 kwietnia 2014r.
4.	„Torfowisko Mieleńskie”	Dz. Urz. z 2001r. Nr 101, poz. 2412	82k,l,n,o, p,r,s, ~b,~c, oraz grunty obce	Gm. Skepe obszar wiejski L-ctwo: Koziółek	Typ: fitocenotyczny podtyp: zbiorowisk nieleśnych (Pfi-zn)	Typ: torfowiskowy podtyp: torfowisk przejściowych (ET-tp)	16,04	16,04	- całkowita 16,04 - w tym w LP 11,49	<i>torfowiska niskie i przejściowe</i>	Brak charakterystycznych grup	-	-	-

Lp	Nazwa rezerwatu	Dz.U. Nr poz.	Położenie		Typ i podtyp rezerwatu wg dominującego		Powierzchnia według (ha)		Powierzchnia objęta ochroną (ha)	Ważniejsze		Powierzchnia (ha)		Uwagi	
			oddz. poddz.	Gmina Leśnictwo	przedmiotu ochrony	typu środowiska	Dz.U.	planu ochrony		zbiorowiska, zespoły roślinne	grupy zwierząt	badawcza	kontrolna		
5.	„Przełom Mieni”	Dz. Urz. z 2001r. Nr 84, poz. 1628	163a,f,h, i,j,~a, 164a,f,i,j, k,m,n,o, ~a,~c,~f oraz grunty obce	Gm. Skępe obszar wiejski L-ctwo: Karnkowo	Typ: krajobrazowy podtyp: krajobrazów naturalnych (PKr-kn)	Typ: Leśny i borowy podtyp: lasów mieszanych nizinnych (EL-lmn)	14,80	14,80	- czynna w LP* - czynna poza LP - krajobrazowa poza LP	13,26 1,10 <u>0,44</u> 14,80 *	<i>lasy łęgowe, grądy wysokie, bory mieszane, zespoły pastwiskowe, murawy psamofilne</i>	Brak charaktery- stycznych grup	-	-	-

W zestawieniu uwzględniono wyłącznie Rezerwaty przyrody znajdujące się na gruntach Nadleśnictwa Skrwilno

Tabela 6. Możliwości realizacji celów ochrony w rezerwach (wg wzoru nr 4)

Lp	Nazwa rezerwatu	Główny przedmiot ochrony	Cel ochrony	Zachodzące procesy sukcesji	Zagrożenia	Możliwość realizacji celu ochrony	Metody ochrony		Uwagi
							dotychczasowe	proponowane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	„Mszar Płociczno”	Zbiorowiska roślinne torfowisk przejściowych	Zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnego ekosystemu torfowisk przejściowych z udziałem gatunków roślin reliktowych	Sukcesja roślinności drzewiastej na terenie torfowiska, łąk i pastwisk, ekspansja czeremchy amerykańskiej	Wymienione w Planie ochrony dla rezerwatu przyrody „Mszar Płociczno”	W pełnym zakresie	Zgodne z Planem ochrony	Zgodne z Planem ochrony	<u>Plan ochrony</u> Zarządzenie Nr 10/0210/2011 RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 12 grudnia 2011r. (zamieszczony w rozdziale 10-Załączniki)
2.	„Okalewo”	Bór mieszany wilgotny świerkowo-dębowy	Zachowanie boru mieszanego wilgotnego świerkowo-dębowego poza granicą zasięgu	Ekspansja czeremchy amerykańskiej	Wymienione w Planie ochrony dla rezerwatu przyrody „Okalewo”	W pełnym zakresie	Zgodne z Planem ochrony	Zgodne z Planem ochrony	<u>Plan ochrony</u> Zarządzenie Nr 0210/17/2012 RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012r. (zamieszczony w rozdziale 10-Załączniki)

Lp	Nazwa rezerwatu	Główny przedmiot ochrony	Cel ochrony	Zachodzące procesy sukcesji	Zagrożenia	Możliwość realizacji celu ochrony	Metody ochrony		Uwagi
							dotychczasowe	proponowane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.	„Stary Zagaj”	Lasy liściaste - nizinne	Zachowanie lasów liściastych o cechach naturalnych	nie stwierdzono	- przegęszczenie drzewostanów w młodszymi klasach wieku - zaśmiecanie obszaru rezerwatu	W pełnym zakresie	- okresowe kontrole terenu rezerwatu - edukacja ekologiczna okolicznej ludności	Zgodne z Zadaniem ochronnymi w chwili zatwierdzenia Planów ochronnych należy postępować wg tych wytycznych	Plan ochrony rezerwatu w trakcie opracowywania, <u>Zadania ochronne</u> Zarządzenie Nr 7/2014 RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 28 kwietnia 2014r. (zamieszczony w rozdziale 10-Załączniki)
4.	„Torfowisko Mieleńskie”		Zachowanie zbiorowisk roślinności o charakterze naturalnym z udziałem rzadkich gatunków reliktowych	Sukcesja roślinności drzewiastej na terenie torfowiska	Wymienione w Planie ochrony dla rezerwatu przyrody „Torfowisko Mieleńskie”	W pełnym zakresie	Zgodne z Planem ochrony	Zgodne z Planem ochrony	<u>Plan ochrony</u> Rozporządzenie Nr 25/2003 Woj. Kuj-Pom. z dnia 29 października 2003r. (zamieszczony w rozdziale 10-Załączniki)

Lp	Nazwa rezerwatu	Główny przedmiot ochrony	Cel ochrony	Zachodzące procesy sukcesji	Zagrożenia	Możliwość realizacji celu ochrony	Metody ochrony		Uwagi
							dotychczasowe	proponowane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.	„Przełom Mieni”	zbiorowiska leśne i nieleśne	Zachowanie w stanie naturalnym doliny rzeki Mień wraz z charakterystyczną dla dolin małych rzek roślinnością	rozprzestrzenianie się czeremchy amerykańskiej, klonu jesionolistnego, robinii akacjowej oraz obcych gatunków zielnych	- ekspansja gatunków obcych znajdujących się w rezerwacie bądź w jego pobliżu - dzikie składowiska śmieci bądź napływ śmieci z wcześniejszych odcinków rzeki, zanieczyszczenie wód; - intensyfikacja oddziaływań antropogenicznych	W pełnym zakresie	- okresowe kontrole terenu rezerwatu - edukacja ekologiczna okolicznej ludności	Zgodne z Planem ochrony	<u>Plan ochrony</u> Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2015r. (zamieszczony w rozdziale 10-Załączniki)

W zestawieniu uwzględniono wyłącznie Rezerwaty przyrody znajdujące się na gruntach Nadleśnictwa Skrwilno

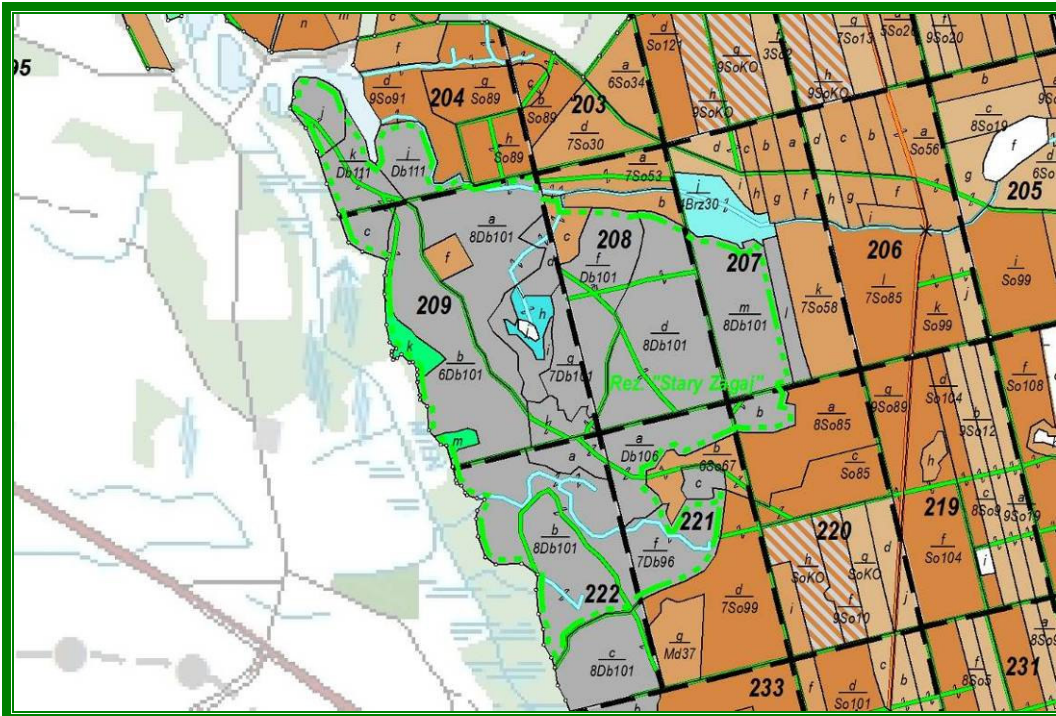

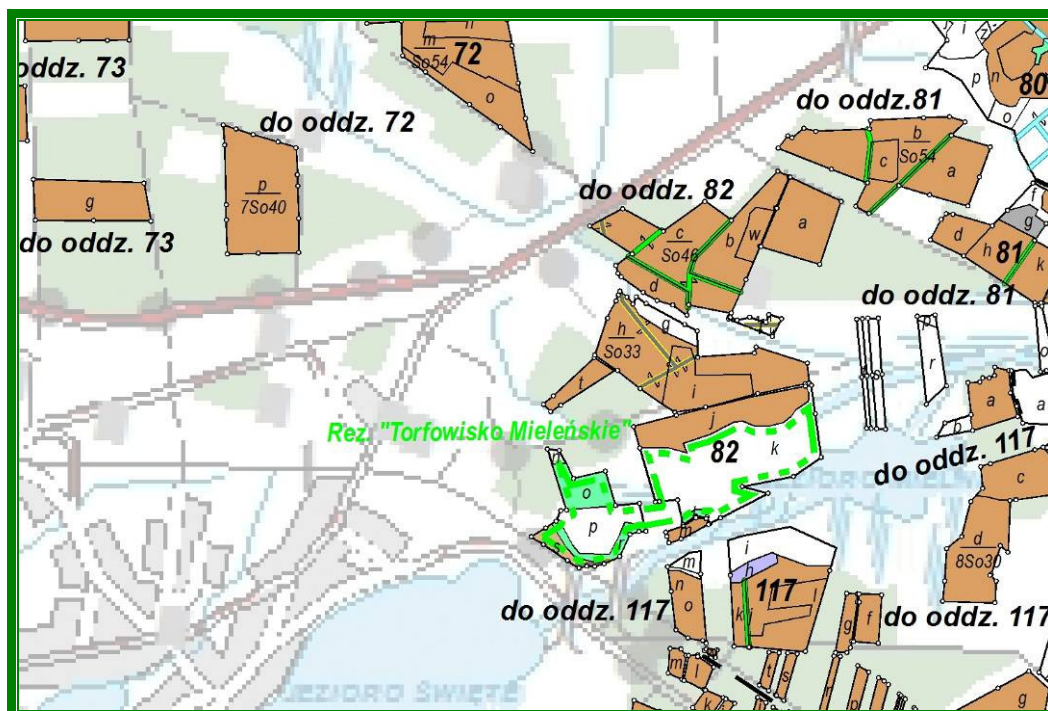
Ryc 9. Rezerwat przyrody „Stary Zagaj” [fot. Zbigniew Szulikowski]

Ryc 10. Lokalizacja rezerwatu „Stary Zagaj” (Obr. Skępe)

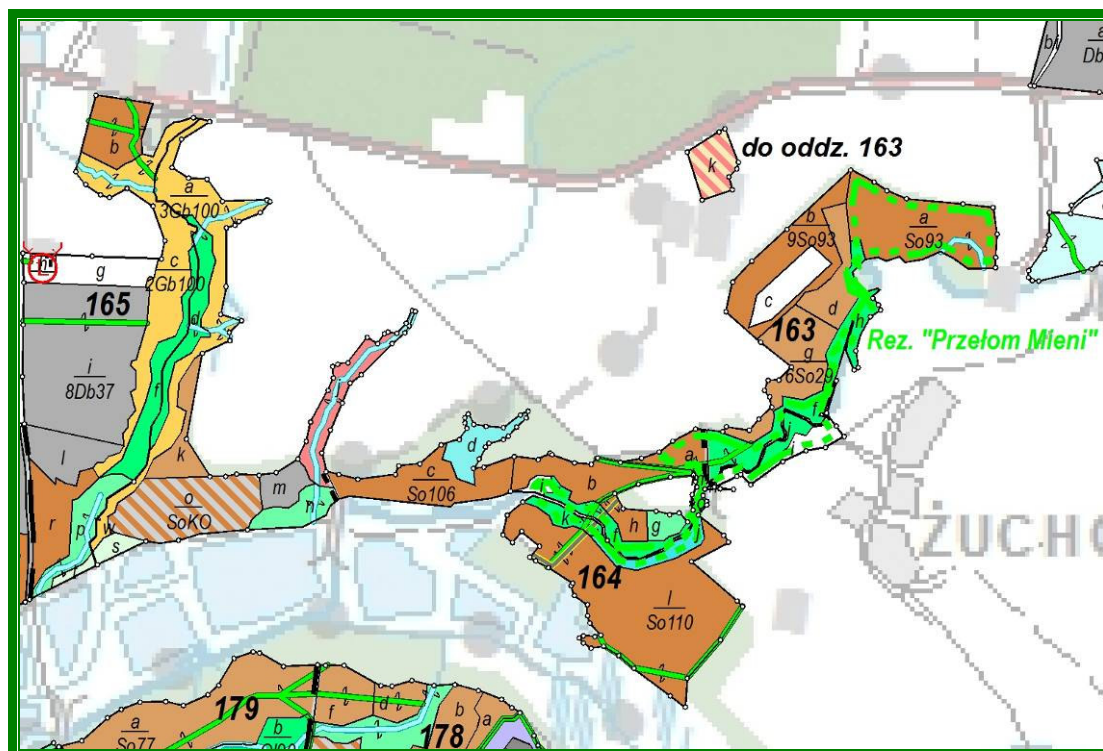
Ryc 11. Lokalizacja rezerwatu „Torfowisko Mieleńskie” (Obr. Skępe)

Ryc 12. Rezerwat przyrody „Przełom Mieni” [fot. Zbigniew Szulikowski]

Ryc 13. Lokalizacja rezerwatu „Przełom Mieni” (Obr. Skepe)

Zgodnie z art. 15 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w rezerwach przyrody zabrania się:

- 1) budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;
- 2) uchyłony;
- 3) chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
- 4) polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;
- 5) pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzania roślin oraz grzybów;
- 6) użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzania, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
- 7) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te

- nie służą ochronie przyrody;
- 8) pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;
  - 9) niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
  - 10) palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
  - 11) prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;
  - 12) stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;
  - 13) zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
  - 14) połowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
  - 15) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
  - 16) wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony oraz psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas;
  - 17) wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
  - 18) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach będących w trwałym zarządzie parku narodowego, wskazanymi przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
  - 19) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków

niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;

- 20) zakłócania ciszy;
- 21) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 22) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;
- 23) biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 24) prowadzenia badań naukowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody – bez zgody organu uznającego obszar za rezerwat przyrody;
- 25) wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;
- 26) wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
- 27) organizacji imprez rekreacyjno-sportowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody bez zgody organu uznającego obszar za rezerwat przyrody.

Powyższe zakazy nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych;
- 2) uchyłony;
- 3) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- 4) wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- 5) obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.

3.2. Parki krajobrazowe

Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku wojewódzkiego po uzgodnieniu z właściwą miejscowo radą gminy.

Na terenie i w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno znajduje się jeden park krajobrazowy: Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy.

Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy – został utworzony w 1990 roku, zajmuje powierzchnię 27764,00 ha na pograniczu województw: kujawsko-pomorskiego (13901,00 ha), warmińsko-mazurskiego (8633,00 ha) i mazowieckiego (5230,00 ha). Administracyjny podział terenów parku jest w dużej mierze odbiciem przebiegających tu granic makro i mikroregionów morfologicznych, hydrograficznych, przyrodniczych, geobotanicznych i florystycznych. Administracją lasów na terenie parku zajmują się trzy Nadleśnictwa: Skrwilno, Brodnica i Lidzbark. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno znajduje się około 2830,00ha, w tym w stanie posiadania nadleśnictwa 1652,79ha.

Rzeźba terenu obszarów parku została ukształtowana przez lodowiec ostatniego zlodowacenia, który osiągnął tu punkt zwrotny, dzięki czemu można zaobserwować zróżnicowane formy geomorfologiczne charakterystyczne dla krajobrazu młodoglacjalnego: od kemów, drumlinów, i ozów przez pagórki i wzgórza morenowe, wysoczyzny morenowe, rynny subglacjalne i zagłębienia wytopiskowe aż po zajmujące południową część parku równiny sandrowe. Te formy na przemian wklęsłe i wypukłe nadają krajobrazowi charakter miejscami zbliżony do podgórskiego. Obszar parku przecinają z południa na północ dwie rzeki: Brynica i Górczanka, są one zasilane wodami z licznych źródeł.

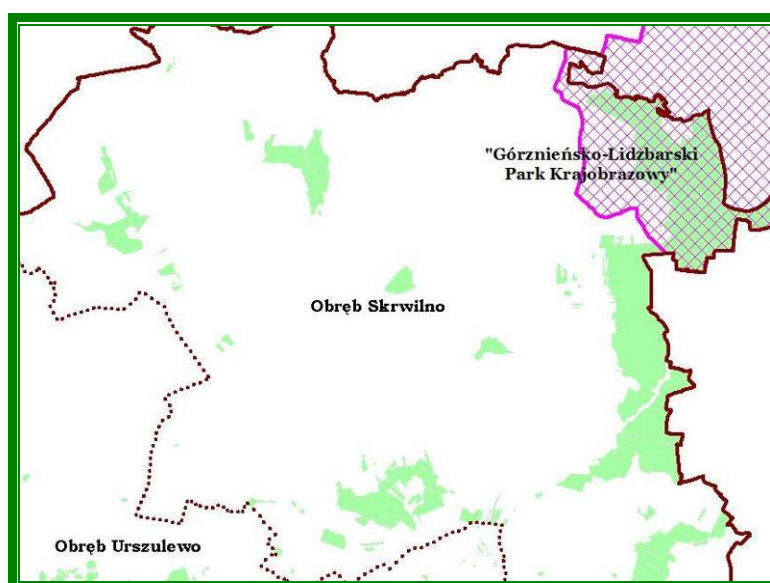
Występuje tu stosunkowo niewielka ilość jezior położonych w głębokich dolinach bądź wśród lasów mieszanych.

Obszar Górzeńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego charakteryzuje się wielką różnorodnością. Występuje tu ponad 950 gatunków roślin naczyniowych, wśród nich wiele objętych ochroną gatunkową i zagrożonych wyginięciem np.: rosiczka okrągłolistna, pluskwica europejska, wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów, podejrzon rutolistny, widłaki, storczyki, konietlica syberyjska oraz wiele innych. Prowadzone na terenie parku badania wykazały dużą różnorodność mchów oraz porostów, wśród których zlokalizowano rzadko występującą – brodawkę pospolitą. Wśród spotykanych na terenie parku roślin dwa gatunki rzadko spotykane w naszym regionie występują tu szczególnie obficie stanowiąc swego rodzaju wizytówkę parku, są to czosnek niedźwiedzi i kłóc wiechowata.

Równie bogata jest fauna parku. Licznie występują tu: łosie, jelenie, sarny, dziki, bobry, wydry a spośród ptaków: bielik, orlik krzykliwy, bocian czarny, bąk, derkacz, kania czarna i ruda, żuraw, błotniak stawowy, łąkowy, zbożowy i wiele innych. W sumie w parku stwierdzono występowanie ponad 250 gatunków kręgowców.

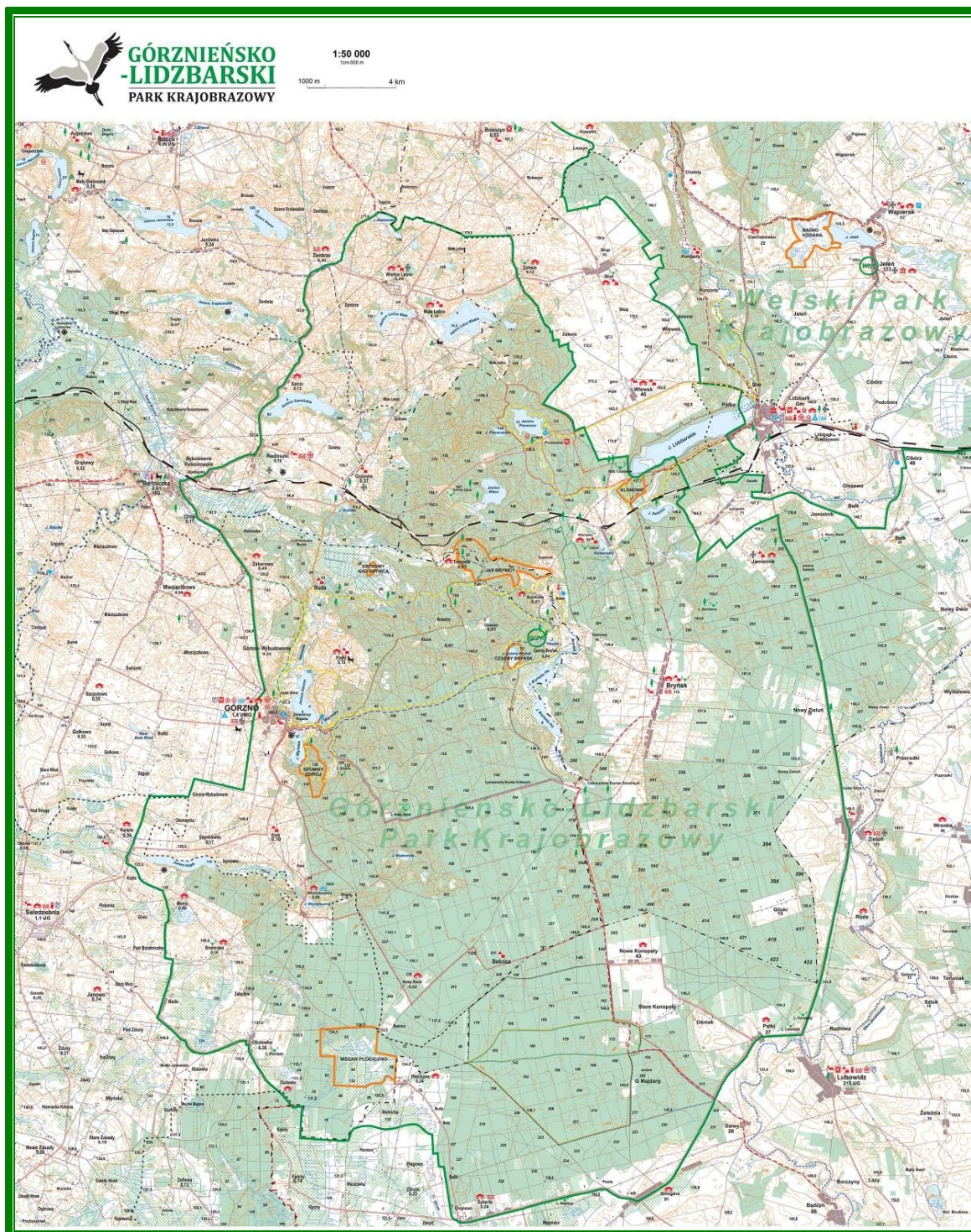
Na terenie parku znajduje się zabytkowa zabudowa Górzno oraz wiele rozrzuconych wśród lasów i wsi kapliczek, krzyży oraz grodzisk.

Ryc 14. Górzeńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno

Ryc 15. Zasięg ogólny Górzenieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. w parku krajobrazowym mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.13);
- 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- 8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od krawędzi brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego;
- 9) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;

- 10) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- 11) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkowa;
- 12) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- 13) organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- 14) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

Zakazy, o których mowa nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony;
- 2) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
- 3) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- 4) realizacji inwestycji celu publicznego w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r. poz. 647, z późn. zm.14), zwanej dalej „inwestycją celu publicznego”.

Zakaz, o którym mowa w pkt 1, nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko nie jest obowiązkowe i przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę parku krajobrazowego.

Zakaz, o którym mowa w pkt 14, nie dotyczy statków jednostek ratowniczych, jednostek organizacyjnych właściciela wód lub urządzeń wodnych zlokalizowanych na wodach, inspektorów żeglugi śródlądowej, Państwowej i Społecznej Straży Rybackiej, promów w ciągu dróg publicznych, prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej oraz wykonywania zadań z zakresu ochrony przyrody przez Służbę Parku Krajobrazowego.

3.3. Obszary Chronionego Krajobrazu

Obszar chronionego krajobrazu jest terenem chronionym ze względu na wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w szczególności ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem lub też istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne.

Obszary chronionego krajobrazu obejmując cenne z przyrodniczego punktu widzenia tereny, pełnią rolę ekologicznego łącznika pomiędzy wszystkimi formami przyrody, układając się w rezultacie w system obszarów chronionych. Ograniczenia gospodarowania na tych obszarach dotyczą głównie tych form, które są zagrożeniem dla stałości przyrody.

Utworzenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały Sejmiku Województwa.

W Nadleśnictwie Skrwilno znajduje się pięć obszarów chronionego krajobrazu: Obszar Chronionego Krajobrazu Jezioro Skępskie, Obszar Chronionego Krajobrazu Drumliny Zbójeńskie, Obszar Chronionego Krajobrazu Źródła Skrwy, Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Przyczecze Skrwy Prawej.

Obszar Chronionego Krajobrazu Jezioro Skępskie - utworzony został na mocy Uchwały Nr XX/92/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej we Włocławku z dnia 15 czerwca 1983 roku (Dz. Urz. WRN Nr 3, poz. 22). Na przestrzeni lat akty prawne dotyczące OChK Jezioro Skępskie pojawiały się wielokrotnie. Obecnie aktualna jest Uchwała Nr X/243/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 sierpnia 2015r. (Dz.Urz. WK-P poz. 2564).

Obszar Chronionego Krajobrazu Jezioro Skępe w całości znajduje się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno, zajmuje powierzchnię 12641,48 ha, w tym w stanie posiadania nadleśnictwa 4132,83ha i jest zlokalizowany głównie w obrębie Skępe.

Pod względem fizyczno-geograficznym OChK Jezioro Skępskie położony jest w obrębie Wysoczyzny Dobrzyńskiej, we wschodniej części Sandru Skrwy. Rzeźba terenu charakteryzuje się stosunkowo małymi spadkami ze sporadycznymi zagłębieniami rynnowymi wypełnionymi na ogół wodami jezior. W kompleksie leśnym na południu zasięgu występują

formy eoliczne wykształcone w postaci niedużych wydm. Oś hydrograficzna omawianego obszaru stanowi rzeka Mień, która przepływa przez kompleks stawów i zespół Jezior Skępskich. Wśród zespołu jezior największym jest Jezioro Skępskie Wielkie zajmujące powierzchnię 120 ha. Uzupełnienie sieci wodnej stanowią jeziora: Skępskie Małe, Świąte, rzeka Mień, kompleks stawów, Jezioro Łąki oraz system cieków i drobnych oczek wodnych. Głównym składnikiem szaty roślinnej są lasy zajmujące powierzchnię około 4000ha. Istotnym elementem terenu są łąki, które koncentrują się głównie w południowej części obszarów oraz w kompleksie wielkich stawów w okolicy wsi Wólka, Łąki, Chałacie. Podstawą utworzenia obszaru chronionego krajobrazu jest ochrona krajobrazu i naturalnych warunków środowiska przyrodniczego w tym:

- ✓ kompleks Jezior Skępskich, które wraz z jeziorem Łąki stanowi obszar źródłowy rzeki Mień;
- ✓ duży, zwarty kompleks leśny porastający luźne gleby piaszczyste;
- ✓ ochrona dużych powierzchni wód otwartych przed degradacją;
- ✓ nieprzeciętne walory widokowe doliny rzeki Mień na odcinku poniżej Jezior Skępskich;
- ✓ teren posiada ogromne znaczenie ekologiczne dla tej części województwa kujawsko-pomorskiego;
- ✓ występujące liczne obiekty o dużych wartościach kulturowych.

Obszar Chronionego Krajobrazu Drumliny Zbójeńskie - utworzony został na mocy Uchwały Nr XX/92/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej we Włocławku z dnia 15 czerwca 1983 roku (Dz. Urz. WRN Nr 3, poz. 22). Na przestrzeni lat akty prawne dotyczące OChK Drumliny Zbójeńskie pojawiały się wielokrotnie. Obecnie aktualna jest Uchwała Nr X/251/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 sierpnia 2015r. (Dz.Urz. WK-P poz. 2572).

Obszar Chronionego Krajobrazu Drumliny Zbójeńskie w całości znajduje się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno, zajmuje powierzchnię 7178,82 ha, w tym w stanie posiadania nadleśnictwa zaledwie 4,85ha i jest zlokalizowany w obrębie Urszulewo.

Pod względem fizyczno-geograficznym obszar położony jest w obrębie Wysoczyzny Dobrzyńskiej. Rzeźba terenu charakteryzuje się wyjątkowo dużym urozmaiceniem. Wiąże się ona z występowaniem unikalnych form polodowcowych, jakimi są drumliny. Są to zespoły wzgórz (ciągów bochenkowatych pagórków) o różnym kierunku przebiegu, zgodnym z kierunkiem ruchu lodowca. Sieć hydrograficzną tworzą przede wszystkim trzy jeziora: Wojnowskie, Sitno, Zbójeńskie. Uzupełnienie stanowi cały system drobnych rowów, cieków i oczek wodnych. Szata roślinna jest bardzo uboga. Dotyczy to zwłaszcza lasów, które zajmują powierzchnię około 117ha, co stanowi zaledwie 1,6% ogólnej powierzchni. Podstawą utworzenia obszaru chronionego krajobrazu jest ochrona krajobrazu i naturalnych warunków środowiska przyrodniczego w tym konieczność zachowania unikalnych walorów krajobrazowych i dydaktycznych niezwykle rzadkich form polodowcowych jakimi są drumliny.

Obszar Chronionego Krajobrazu Źródła Skrwy - utworzony został na mocy Uchwały Nr XX/92/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej we Włocławku z dnia 15 czerwca 1983 roku (Dz. Urz. WRN Nr 3, poz. 22). Na przestrzeni lat akty prawne dotyczące OChK Źródła Skrwy pojawiały się wielokrotnie. Obecnie aktualna jest Uchwała Nr X/244/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 sierpnia 2015r. (Dz.Urz. WK-P poz. 2565).

Obszar Chronionego Krajobrazu Źródła Skrwy w całości znajduje się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno, zajmuje powierzchnię 3530,89 ha, w tym w stanie posiadania nadleśnictwa 1130,05ha i jest zlokalizowany głównie w obrębie Skrwilno i częściowo w obrębie Urszulewo.

Pod względem fizyczno-geograficznym cały obszar położony jest w obrębie Sandru Skrwy. Orograficznie teren jest dość jednolity jedynie zachodnia część obszaru wykazuje większe zróżnicowanie. Dominantą przestrzenną obszaru jest rynna jeziora Urszulewskiego. Głównym elementem hydrograficznym jest jezioro Urszulewskie o powierzchni 239,1ha. Uzupełnienie sieci wodnej stanowi jezioro Skrwilno, rzeka Skrwa oraz bogaty system drobnych cieków i oczek wodnych. Szatę roślinną tworzą przede wszystkim lasy. Zajmują one powierzchnię około 2479ha co

stanowi prawie 50% omawianego obszaru. Ponadto ważnym ekologicznie elementem są kompleksy łąk i bagien. Podstawą utworzenia obszaru chronionego krajobrazu jest ochrona krajobrazu i naturalnych warunków środowiska przyrodniczego w tym:

- ✓ rejon stanowiący obszar źródliskowy rzeki Skrwy;
- ✓ malowniczy krajobraz wraz z rynną jeziora Urszulewskiego;
- ✓ kompleksy leśne stanowiące ważny czynnik ekologiczny dla tego rejonu województwa.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Drwęcy utworzony został na mocy Rozporządzenia Wojewody Toruńskiego Nr 21/1992 z dnia 10 grudnia 1992 roku. Na przestrzeni lat akty prawne dotyczące OChK Doliny Drwęcy pojawiały się wielokrotnie. Obecnie aktualna jest Uchwała Nr X/260/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 sierpnia 2015r. (Dz.Urz. WK-P poz. 2581).

Cały obszar zajmuje powierzchnię 55552,50,00 ha w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno znajduje się około 1453,00 ha, w tym w stanie posiadania nadleśnictwa zaledwie 5,83 ha i jest zlokalizowana tylko w obrębie Skrwilno.

Trzonem obszaru jest dolina środkowej i dolnej Drwęcy rozciągająca się na przestrzeni około 85 km, między granicą z województwem warmińsko - mazurskim na północ od Brodnicy, aż po ujście Drwęcy do Wisły w rejonie wsi Złotoria. Dolina Drwęcy mająca charakter pradoliny oddziela Pojezierze Brodnickie od Garbu Lubawskiego a następnie Pojezierze Chełmińskie od Dobrzyńskiego. Poza Doliną Drwęcy obszar obejmuje tereny odgałęziające się od niej i bezpośrednio z doliną związane: rynną jezior Wysokie i Niskie Brodno, rynną jezior Wądryńskich, dolinę Strugi Rychnowskiej, dolinę rzeki Ruziec z rynnami jezior: Nowogrodzkie i Słupno oraz dolinę Rypienicy. Jest to największy obszar chronionego krajobrazu w województwie kujawsko-pomorskim. Obszar charakteryzuje się dużą rozciągłością nie tylko ze względu na samą dolinę Drwęcy, ale na liczne jej odgałęzienia i doliny: Strugi Rychnowskiej, Ruźca i Rypienicy oraz rynnę jezior Wądryńskich, Niskiego i Wysokiego Brodna. Należy również zwrócić uwagę na liczne połączenia obszaru z obszarami parków

krajobrazowych: Brodnickiego i Górznieńsko-Lidzbarskiego. Obszar charakteryzuje się znacznym pokryciem lasami – około 36,7%.

Obszar Chronionego Krajobrazu Przyrzecze Skrwy Prawej utworzony został na mocy Uchwały 163/XXVI/88 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Płocku z dnia 9 czerwca 1988 roku (Dz. Urz. Woj. Płockiego Nr 11, poz. 106). Na przestrzeni lat akty prawne dotyczące OChK Przyrzecza Skrwy Prawej pojawiały się wielokrotnie. Obecnie aktualna jest Uchwała Nr 34/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 lutego 2013r.

Obszar Chronionego Krajobrazu Przyrzecze Skrwy Prawej w niewielkiej części znajduje się w zasięgu terytorialnym i jednocześnie w stanie posiadania Nadleśnictwa Skrwilno i zajmuje powierzchnię 10,57 ha. Obszar ten jest zlokalizowany tylko w obrębie Skępe. Ogólna powierzchnia OChK administracyjnie położona jest w powiecie sierpeckim w gminach: Szczutowo, Rościszewo, Sierpc, Mochowo oraz Brudzeń Duży.

Na południe obszar łączy się z Brudzeńskim Parkiem Krajobrazowym, na północy z Obszarem Chronionego Krajobrazu Dolina Raciańska, a na zachodzie z Obszarem Chronionego Krajobrazu Jezioro Skępskie. Obszar stanowi krajowy korytarz ekologiczny.

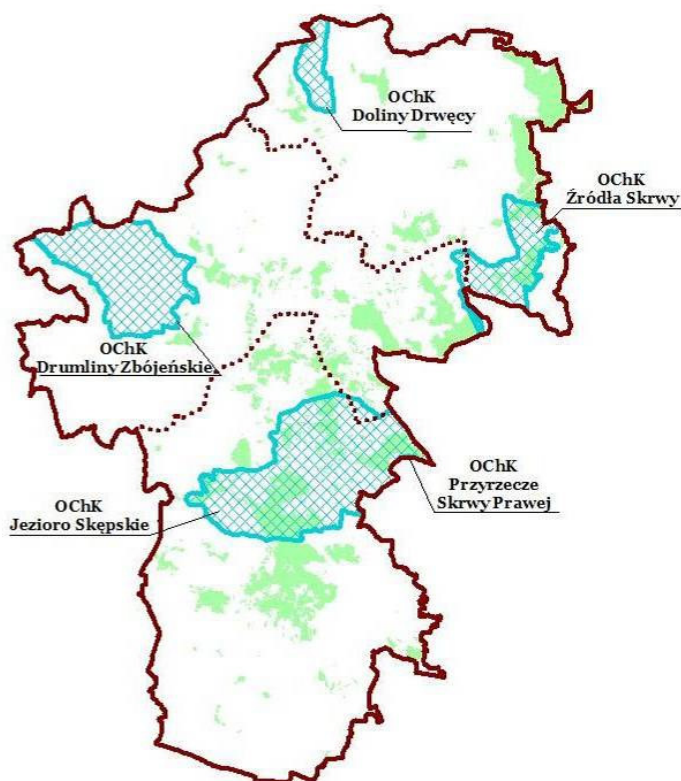
Pod względem fizyczno-geograficznym obszar położony jest na granicy południowej części Równiny Urszulewskiej i Równiny Raciąskiej.

Celem powołania Obszaru Chronionego Skrwy Prawej jest ochrona terenów wyróżniających się krajobrazowo o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowych ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełniących funkcję korytarzy ekologicznych.

Granice obszarów chronionego krajobrazu zostały naniesione na mapy walorów przyrodniczo-kulturowych i wprowadzone do bazy leśnej mapy numerycznej oraz bazy „Taksator”.

Ryc 16. Obszary chronionego krajobrazu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej;
- 9) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od linii brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego.

Powyższe zakazy nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
- 2) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- 3) realizacji inwestycji celu publicznego.

3.4. Obszary Natura 2000

Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 roku, w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Według ustawy o ochronie przyrody (Art.25, ust.1) sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

- 1) obszary specjalnej ochrony ptaków;
- 2) specjalne obszary ochrony siedlisk;
- 3) obszary mające znaczenie dla Wspólnoty.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno znajdują się cztery obszary Natura 2000, a ich krótka charakterystyka przedstawia się następująco:

Obszar Natura 2000 **Ostoja Lidzbarska** (kod obszaru PLH280012) został zaliczony w marcu 2009 roku do wykazu OZW obejmuje powierzchnię 8866,93 ha, znajduje się w województwach warmińsko-mazurskim, mazowieckim oraz kujawsko-pomorskim. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno znajduje się około 87,00 ha. Obszar ten nie znajduje się na gruntach w stanie posiadania Nadleśnictwa Skrwilno.

Ostoja Lidzbarska obejmuje kompleks lasów, jezior i mokradeł we wschodniej części mezoregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego. Jest to obszar bardzo zróżnicowany pod względem geomorfologii, uwarunkowań hydrologicznych, gleb, mikroklimatu, szaty roślinnej i fauny. Obszar Ostoi Lidzbarskiej, zwłaszcza północna i środkowa jej część, cechuje się znacznymi deniwelacjami, dochodzącymi do 50m. Występują tu głębokie rynny subglacjalne, przełomowe odcinki dolin rzecznych, nisze źródłkowe, obniżenia wytopiskowe, drumliny, ozy i kemy. Wymienione formy geomorfologiczne powstały podczas ostatniego zlodowacenia. W kompleksie leśnym w północnej części ostoi duże powierzchnie zajmują grądy (*Tilio-Carpinetum*), w tym naturalne lasy klonowo-lipowe (*Acer platanoides-Tilia cordata*) i bogate gatunkowo, ciepłolubne grądy miodownikowe (*Tilio-Carpinetum melittetosum*). W żyznych obniżeniach terenu spotyka się łągi olszowo-jesionowe (*Fraxino-Alnetum*) i olsy (*Ribeso nigri-Alnetum*), częste są olsy źródłkowe (*Cardamino-Alnetum*), występują również zubożałe postacie podgórskiego łągu jesionowego (*Carici remotae-Fraxinetum*). Oligotroficznie i mezotroficznie obniżenia terenu zajmują różnego typu torfowiska mszarne, stosunkowo często obserwuje się mechowiska. Na uwagę zasługuje obecność licznych fitocenoz brzeziny bagiennej (*Vaccino-Betuletum pubescentis*). W środkowej i południowej części ostoi dominuje płaski lub pofalowany sandr, zajęty głównie przez bory mieszane (*Quercus roboris-Pinetum*, *Serratulo-Pinetum*), rzadziej bory sosnowe świeże (*Peucedano-Pinetum*). Spotyka się też bardzo bogate florystycznie świetliste dąbrowy (*Potentillo albae-Quercetum*).

Obszar Ostoi Lidzbarskiej ma wysoką wartość przyrodniczą. Cechuje się dużą różnorodnością krajobrazową, fitocenotyczną, florystyczną i faunistyczną. Występują tu dobrze zachowane i zróżnicowane fitocenozy wodne, szuwarowe, torfowiskowe, źródliskowe, łąkowe, ziołoroślowe, okrajkowe, zaroślowe i leśne. W obszarze „Ostoja Lidzbarska” występuje wiele gatunków chronionych roślin i zwierząt. Wśród nich na uwagę zasługują gatunki reliktowe takie jak: Mszar nastroszony, Błotniaszek wełnisty, Błyszczce woskowate, Gwiazdnica grubolistna. Często są stanowiska niektórych taksonów z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG: Sasanka otwarta, Leniec bezpodkwiatkowy oraz innych objętych ochroną prawną jak: Czosnek niedźwiedzi, Kukulka szerokolistna, Wawrzynek wilczylika, Kruszczyk błotny. Z przedstawicieli fauny obszaru na uwagę zasługują takie gatunki jak: ryś, wilk, wydra, bóbr, bocian czarny, bielik, derkacz i inne.

Obszar Natura 2000 Ostoja Lidzbarska znajduje się pod zarządem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie. Obszar ten posiada aktualny plan zadań ochronnych ustanowiony na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 3 marca 2015 roku.

Torfowisko Mieleńskie (kod obszaru PLH040018) w marcu 2009 roku został zatwierdzony jako obszar o znaczeniu dla Wspólnoty (OZW). Obszar znajduje się w województwie kujawsko pomorskim. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno znajduje cały obszar czyli 146,06 ha, w tym w stanie posiadania nadleśnictwa 51,76ha.

We wschodniej części obszaru znajduje się cenne florystycznie torfowisko przejściowe, w którym znajduje się bogata populacja reliktovej brzozy niskiej *Betula humilis*, a także rzadkie mchy i rośliny naczyniowe (*Carex chordorhiza*, *Liparis loeselii*, *Dactylorhiza incaranta*). W środkowej części obszaru znajduje się niewielkie przepływowe jezioro Mielne, otoczone niedostępnymi terenami bagiennymi oraz kompleksem użytków zielonych. Łąki i pastwiska w dużej części zarośnięte są przez zarośla wierzbowe i trzcinę pospolitą. Podobne kompleksy użytków zielonych i zarośli znajdują się również we wschodniej części obszaru na zarośniętym Jeziorze (bagnie) Patana. Jezioro Mielne jest zarastającym płytkim zbiornikiem eutroficznym, przez który przepływa rzeka Mień łącząca Jezioro Święte,

Skępskie Małe i Skępskie Wielkie. W północno-wschodniej części obszaru oraz po wschodniej stronie Jeziora Mielne znajdują się niewielkie fragmenty lasów, głównie borów sosnowych, rzadziej borów mieszanych.

Jezioro Mielne charakteryzuje się silnym zarastaniem, zamulaniem i wypłycaeniem (głębokość 60-70cm). W zewnętrznych partiach jeziora dominuje osoka aleosewata, tworząca pasy szerokości kilkunastu metrów. W centralnej części zbiornika masowo występuje rogatek sztywny. Zbiornik jest zagrożony dalszym wypłycaeniem i postępującą sukcesją roślinności wodnej i szuwarowej. Jezioro bogate jest w roślinność wodną pływającą jak i zanurzoną, lecz brak jest wysokiej różnorodności florystycznej i fitocenotycznej.

Geomorfologicznie rejon okolic Skępego to obszar sandru, gdzie dominują ubogie gleby bielcowe. Jeziora położone w okolicy Skępego zajmują tereny po wytopionym martwym lodzie, towarzyszą im wały kemowe.

Obszar Natura 2000 Torfowisko Mieleńskie znajduje się pod zarządem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Obszar ten posiada aktualny plan zadań ochronnych ustanowiony na podstawie zarządzenia nr 0210/28/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 27 września 2013 roku.

Mszar Płociczno (kod obszaru PLH040035) w marcu 2011 roku został zatwierdzony jako obszar o znaczeniu dla Wspólnoty (OZW). Obszar położony jest w województwie kujawsko pomorskim. Zarówno w zasięgu terytorialnym jak i w stanie posiadania Nadleśnictwa Skrwilno znajduje się cały obszar o powierzchni 181,81ha.

Mszar Płociczno jest obszarem torfowiskowo-leśnym. Położony jest w kompleksie sandru, w mezoregionie Równiny Urszulewskiej. Torfowisko mszarne ma charakter kształtującego się, ubogiego gatunkowo torfowiska wysokiego i przejściowego, występują też fragmenty mechowisk. Mszar tworzy około 70-centymetrowy pokład torfu, na ponad sześciometrowych pokładach gytii wapiennej. Łączna powierzchnia mszaru wynosi około 27 ha. W jego południowej części zachowało się reliktowe, zanikające jezioro eutroficzne. Wokół torfowiska rozciąga się kompleks leśny, znajdujący się w stanie posiadania Nadleśnictwa Skrwilno. Dominują bory,

głównie bory sosnowe suche i świeże oraz bory mieszane. Na uwagę zasługuje występowanie 5 gatunków widłaków. W suchym borze rośnie bardzo rzadki w Polsce *Diphasiastrum tristachyum*, a w wilgotnym borze mieszanym *Quercu-Pinetum- Huperzia selago*. Ponadto rozproszone są stanowiska *Chimaphila umbellata*. Natomiast od strony południowo-wschodniej rozciągają się wilgotne łąki.

Obszar ten jest największym kompleksem naturalnie wykształconego torfowiska mszarnego na obszarze makroregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego. Rowy i potorfia spotyka się tylko na krańcach zachodnich i południowo wschodnich, natomiast główna część torfowiska nie ma śladów działalności gospodarczej człowieka. Cenne są fitocenozy torfowiska wysokiego i mechowiska, a także boru bagiennego, brzeziny bagiennnej i wilgotnego boru mieszanego ze świerkiem.

Obszarem Natura 2000 „Mszar Płociczno” zarządza Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Obszar ten nie posiada aktualnego planu zadań ochronnych, jest on w trakcie opracowywania.

Ryc 17. Obszar Natura 2000 „Mszar Płociczno” [fot. Nadleśnictwo Skrwilno]

Stary Zagaj (kod obszaru PLH040038) w marcu 2011 roku został zatwierdzony jako obszar o znaczeniu dla Wspólnoty (OZW). Obszar położony jest w województwie kujawsko pomorskim. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno znajduje cały obszar czyli 307,47 ha, w tym w stanie posiadania nadleśnictwa 279,42ha.

Obszar ten obejmuje najbardziej żyzny fragment dużego kompleksu leśnego na południe od Skępego. Położony jest po wschodniej stronie niewielkiego ciekę – dopływu Mieni. Dominują tu drzewostany liściaste porastające silnie pofałdowany, morenowy teren oraz pociętą wąwozami nadrzeczną skarpe. Duże zróżnicowanie siedliskowe przyczyniło się do rozwoju na tym niewielkim obszarze aż siedmiu zespołów leśnych: olsu porzeczkowego, łągu olszowo-jesionowego, łągu wiazowo-jesionowego, formy niżowej podgórskiego łągu jesionowego, grądu subkontynentalnego, dąbrowy świetlistej i subborealnego boru mieszanego. Wartość krajobrazową obszaru podnoszą malownicze wąwozy wydrążone przez stałe i okresowe ciekę. Na ich dnie dogodne warunki rozwoju znajduje łąg wiazowo-jesionowy *Ficario-Ulmetum minoris* (niewielkie płyty wśród grądu niskiego), a w niektórych miejscach również postać nizinna podgórskiego łągu jesionowego *Carici remotae-Fraxinetum*. W obniżeniach terenowych, w których przez dłuższy czas sezonu wegetacyjnego stagnuje woda wykształcił się ols porzeczkowy *Ribeso nigri-Alnetum*, a wokół niego łąg olszowo-jesionowy *Fraxino-Alnetum*, który u podstawy zbocza rozwija się w postaci wariantu źródłiskowego. Tylko w granicach istniejącego rezerwatu znajdującego się na obszarze naturowym, stwierdzono 476 gatunków roślin naczyniowych, w tym wielu chronionych lub rzadkich regionalnie. Należą do nich między innymi: Nerecznica grzebieniasta (*Dryopteris cristata*), Wilczomleczył słodki (*Euphorbia dulcis*), Fiołek torfowy (*Viola epipsila*), Wawrzynek wilczęłyko (*Dephne mezereum*), Lilia złotogłów (*Lilium martagon*).

Na terenie obszaru zachowały się rzadkie na Wysoczyźnie Dobrzyńskiej zespoły leśne o charakterze naturalnym. Występują tu prawie wszystkie naturalne typy lasów liściastych tej części Polski Niżowej, co świadczy o dużej różnorodności siedlisk obszaru.

Obszarem Natura 2000 „Stary Zagaj” zarządza Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Obszar ten nie posiada aktualnego planu zadań ochronnych, jest on w trakcie opracowywania.

Ryc 18. Obszar Natura 2000 „Stary Zagaj” [fot. Zbigniew Szulikowski]

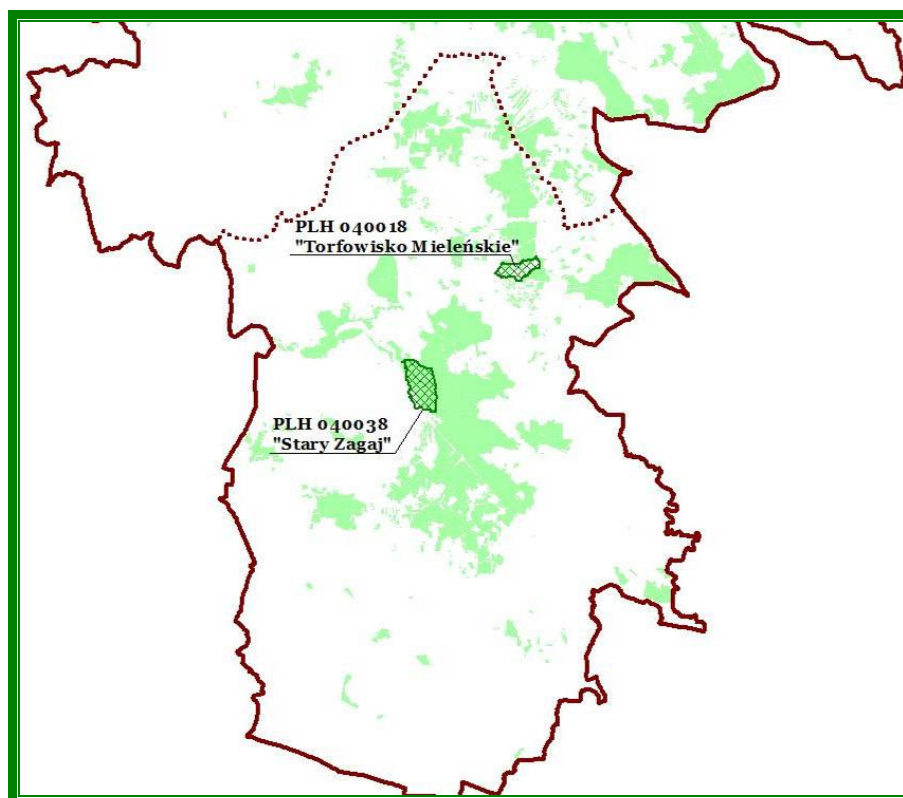

Tabela 7. Obszary Natura 2000 występujące w Nadleśnictwa Skrwilno

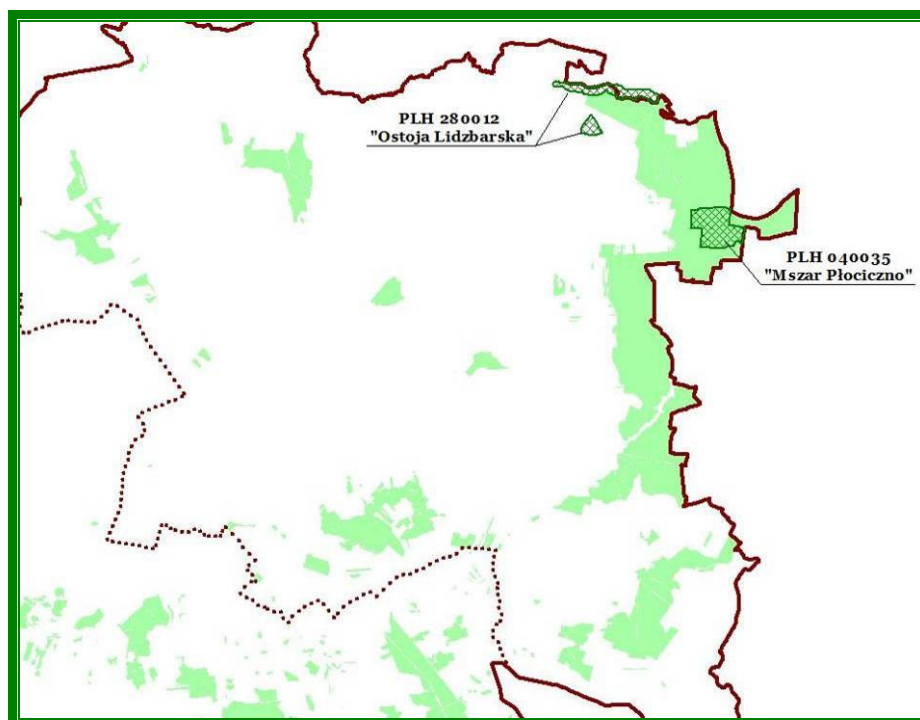
Kod	Nazwa	Typ	Powierzchnia ogólna [ha]	Powierzchnia w stanie posiadania nadleśnictwa[ha]	Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
PLH280012	„Ostoja Lidzbarska”	OZW	8866,93	-	zatwierdzony
PLH040018	„Torfowiska Mieleńskie”	OZW	146,06	51,76	zatwierdzony
PLH040035	„Mszar Płociczno”	OZW	181,81	181,81	w trakcie opracowywania
PLH040038	„Stary Zagaj”	OZW	307,47	279,42	w trakcie opracowywania

**Ryc 19. Obszary Natura 2000 w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa –
Obręb Skępe.**

**Ryc 20. Obszary Natura 2000 w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa – Obręb
Skrwilno.**

W ostojach obszarów NATURA 2000 wymogiem jest utrzymanie tzw. właściwego stanu ochrony. Oznacza on zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody:

- właściwy stan ochrony gatunku – to stan, w którym dane o dynamice liczebności populacji tego gatunku wskazują, że gatunek jest trwałym składnikiem właściwego dla niego siedliska, naturalny zasięg gatunku nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości oraz odpowiednio duże siedlisko dla utrzymania się populacji tego gatunku istnieje i prawdopodobnie nadal będzie istniało;
- właściwy stan ochrony siedliska przyrodniczego – to stan, w którym naturalny zasięg siedliska przyrodniczego i obszary zajęte przez to siedlisko w obrębie jego zasięgu nie zmieniają się lub zwiększają się, struktura i funkcje, które są konieczne do długotrwałego utrzymania się siedliska, istnieją i prawdopodobnie nadal będą istniały oraz typowe dla tego siedliska gatunki znajdują się we właściwym stanie ochrony.

Na podstawie skompletowanych danych o przedmiotach ochrony, należy dla każdego z nich określić, w formie konkretnych kryteriów, co należy rozumieć jako „właściwy stan ochrony” w konkretnym, rozpatrywanym obszarze. Jest to określenie docelowej wizji właściwego stanu ochrony gatunków/siedlisk przyrodniczych.

Konstruując kryteria „właściwego stanu ochrony” należy w pierwszym rzędzie wykorzystać informacje podane w opracowaniach dotyczących Ochrony Siedlisk i Gatunków – szczególnie w rozdziałach „Uprzywilejowany stan ochrony”. W tym celu należy dokonać porównania lokalnego stanu siedlisk (fizjonomii, składu i innych cech) ze „stanami uprzywilejowanymi”, przedstawionymi w tych opracowaniach. Stopień rozbieżności pozwala na ocenę stanu ochrony stanowisk danego siedliska na obszarze: od dobrej – jeśli rozbieżności nie ma lub jest niewielka, do złej – jeśli rozbieżność jest poważna.

Porównania tego należy dokonać w porozumieniu z lokalnymi lub krajowymi konsultantami naukowymi. Nie powinno ono być automatyczne. Poradniki opisują tylko najbardziej typowe sytuacje. Należy uwzględnić lokalną specyfikę, konkretne kryteria mogą być różne w różnych obszarach.

Kryteria „właściwego stanu ochrony siedliska przyrodniczego” powinny odnosić się do:

- zasobów ilościowych siedliska przyrodniczego, tj. jego powierzchni;
- struktury ekosystemu, np. właściwego składu gatunkowego;
- jakości siedliska przyrodniczego, np. różnorodności gatunkowej łąki, lasu;
- braku elementów ekologicznie obcych oraz braku wskaźników degeneracji;
- procesów gwarantujących funkcjonowanie ekosystemu; ich ciągłości i nie zaburzonego przebiegu.

Kryteria „właściwego stanu ochrony gatunku” powinny odnosić się do:

- zasobów ilościowych, tj. liczebności populacji gatunku
- cech populacji gatunku, np. rozrodczości, śmiertelności, struktury wieku i płci;
- zasobów ilościowych i cech jakościowych siedliska gatunku.

Ostoja ptasia ma zapewnić ochronę i zachowanie populacji ptaków naturalnie występujących w stanie dzikim. O wyodrębnieniu obszarów służących ochronie ptaków w oddzielną kategorię zdecydowały przede wszystkim cechy biologii ptaków, zwłaszcza ich niezwykle silnie rozwinięta wędrowność. O ile chroniąc inne organizmy koncentrujemy się zazwyczaj na lokalnej populacji, to chroniąc ptaki nie można się ograniczać tylko do populacji lęgowych. Należy też pamiętać o ptakach okresu pozalęgowego, czyli przebywającego na danym obszarze w czasie wędrówek i zimą. Dlatego właśnie OSO zajmują tak duże powierzchnie.

Szczegółowy opis poszczególnych obszarów Natura 2000 znajduje się w tzw. „standardowych formularzach danych” dostępnych dla każdego obszaru na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska – <http://natura2000.gdos.gov.pl>. Zawierają one m.in. informacje na temat chronionych w nich siedlisk, zwierząt itp.

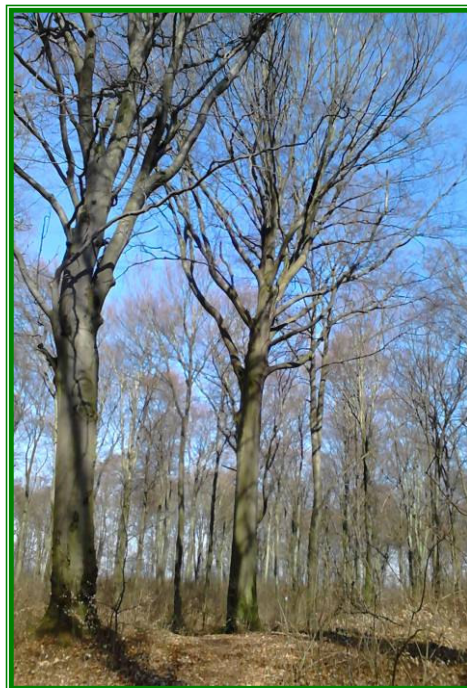
3.5. Pomniki przyrody

Pomniki przyrody to jedna z form ochrony indywidualnej i są to „pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia, o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa,

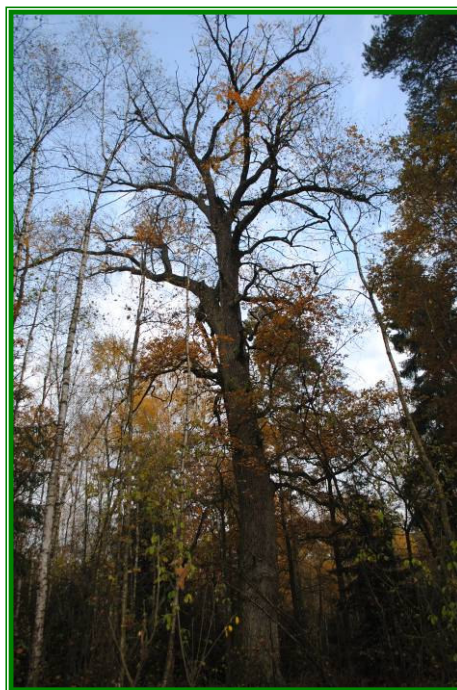
krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie”.

Na terenie Nadleśnictwa Skrwilno znajduje się obecnie 49 sztuk drzew pomnikowych.

Ryc 21. Pomniki przyrody – Buk zwyczajny oddz. 195a - obręb Skrwilno [fot. Nadleśnictwo Skrwilno i Marek Wierzejewski]

Ryc 22. Pomniki przyrody – Dąb szypułkowy oddz. 137i, 164f – obręb Skrwilno [fot. Nadleśnictwo Skrwilno]

Tabela 8. Wykaz pomników przyrody w Nadleśnictwie Skrwilno.

L.p.	Nr zarządzenia	Położenie		Opis obiektu						Uwagi
		oddz, poddz	gmina, leśnictwo	gatunek rodzaj	wiek	obwód [cm]	wys [m]	stan zdrow.	pow. [ha]	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
OBREB SKRWILNO										
1.	Uchwała Nr XXXIII/191/06 Rady Gminy w Wapielsku z dnia 29 czerwca 2006r.	206i	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy *	140	374	25	2	-	-
		206i	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy *	140	452	26	2	-	-
		206h	Wapielsk Kłušno	Grab pospolity	130	185	22	2	-	-
		206h	Wapielsk Kłušno	Lipa drobnolistna	130	383	26	3	-	-
		207d	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy *	140	399	33	2	-	-
2.	Uchwała Nr XV/58/2015 Rady Gminy Wapielsk z dnia 30 września 2015r.	206i	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy	140	308	25	2	-	-
		206i	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy	140	340	26	2	-	-
		206i	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy	140	286	27	2	-	-
		206i	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy	140	298	23	2	-	-
		206i	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy	140	337	26	2	-	-
		207a	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy	140	380	33	3	-	-
		207d	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy	140	293	30	2	-	-
		207d	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy	140	334	29	2	-	-
		207g	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy	140	388	33	2	-	-
3.	Uchwała Nr XI/44/15 Rady Gminy w Wapielsku z dnia 23 czerwca 2015r.	206i	Wapielsk Kłušno	Dąb szypułkowy *	140	402	20	2	-	-
4.	Uchwała Nr VIII/39/2015 Rady Gminy Świedziebnia z dnia 30 lipca 2015r.	194c	Świedziebnia Kłušno	Buk zwyczajny	150	265	27	2	-	-
		194c	Świedziebnia Kłušno	Buk zwyczajny	150	298	30	2	-	-
		195a	Świedziebnia Kłušno	Buk zwyczajny	150	320	30	2	-	-
		195a	Świedziebnia Kłušno	Buk zwyczajny	150	293	30	2	-	-
		195a	Świedziebnia Kłušno	Buk zwyczajny	150	303	29	1	-	-
		195a	Świedziebnia Kłušno	Buk zwyczajny	150	300	28	5	-	-

L.p.	Nr zarządzenia	Położenie		Opis obiektu						Uwagi
		oddz. poddz	gmina, leśnictwo	gatunek rodzaj	wiek	obwód [cm]	wys [m]	stan zdrow.	pow. [ha]	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
5.	Uchwała nr XXIX/105/2006 Rady Gminy Świedziebnia z dnia 25 października 2006r.	195a	Świedziebnia Kłušno	Buk zwyczajny	150	322	30	2	-	
		194c	Świedziebnia Kłušno	Buk zwyczajny	150	325	30	2	-	
		191d	Świedziebnia Kłušno	Dąb szypułkowy	130	452	30	2	-	
6.	Uchwała Nr XXXI/148/06 Rady Gminy w Skrwilnie z dnia 15 września 2006r.	145c	Skrwilno Okalewo	Dąb szypułkowy	230	414	24	2	-	
		139c	Skrwilno Okalewo	Dąb szypułkowy	200	339	28	2	-	
		137i	Skrwilno Okalewo	Dąb szypułkowy	180	382	27	2	-	-
		137i	Skrwilno Okalewo	Dąb szypułkowy	180	376	26	5	-	wywrot, leżący posusz
		164f	Skrwilno Okalewo	Dąb szypułkowy	200	418	24	3	-	złamana część wierzchołkowa korony
OBREB URSZULEWO										
7.	Uchwała Nr XL/167/06 Rady Gminy Brzuze z dnia 18 lipca 2006r.	124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	325	39	2	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	301	33	1	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	331	35	2	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	360	42	4	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	292	34	2	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	324	39	2	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	286	33	3	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	274	32	4	-	odłamana część korony
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	376	37	1	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	353	38	5	-	odłamana część korony
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	332	37	3	-	odłamana część korony
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	379	38	2	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	354	32	5	-	wywrot
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	352	39	4	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	333	36	2	-	-
124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	330	32	2	-	-		

L.p.	Nr zarządzenia	Położenie		Opis obiektu						Uwagi
		oddz. poddz	gmina, leśnictwo	gatunek rodzaj	wiek	obwód [cm]	wys [m]	stan zdrow.	pow. [ha]	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	285	35	2	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	310	37	2	-	-
		124a	Brzuze Ugoszcz	Buk zwyczajny	200	324	36	2	-	-
		128m	Brzuze Ugoszcz	Dąb bezszypułkowy	200	446	32	3	-	-

Na podstawie wyjaśnień Nadleśnictwa Skrwilno przyjęto, że trzy drzewa pomnikowe w oddziale 206i (2szt) oraz 207d (1szt) - (dąb szypułkowy), wymienione w Uchwale XXXIII/191/06 Rady Gminy w Wąpielsku z dnia 29 czerwca 2006r., to drzewa, które uznane były za pomniki przyrody na podstawie Rozporządzenia nr 40/93 Wojewody Toruńskiego z dnia 27 grudnia 1993r. Ponadto jedno drzewo pomnikowe z oddziału 206i (dąb szypułkowy) wymienione w Uchwale Nr XI/44/15 Rady Gminy Wąpielsk z dnia 23 czerwca 2015r., to kolejne drzewo powołane na mocy Rozporządzenia nr 40/93 Wojewody Toruńskiego z dnia 27 grudnia 1993r. Drzewa te w tabeli zostały oznaczone gwiazdką.

3.6. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy

W myśl ustawy o ochronie przyrody zespół przyrodniczo-krajobrazowy jest fragmentem krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługującym na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

W Nadleśnictwie Skrwilno znajduje się jeden zespół przyrodniczo-krajobrazowy: „Jezioro Piaseczyńskie”.

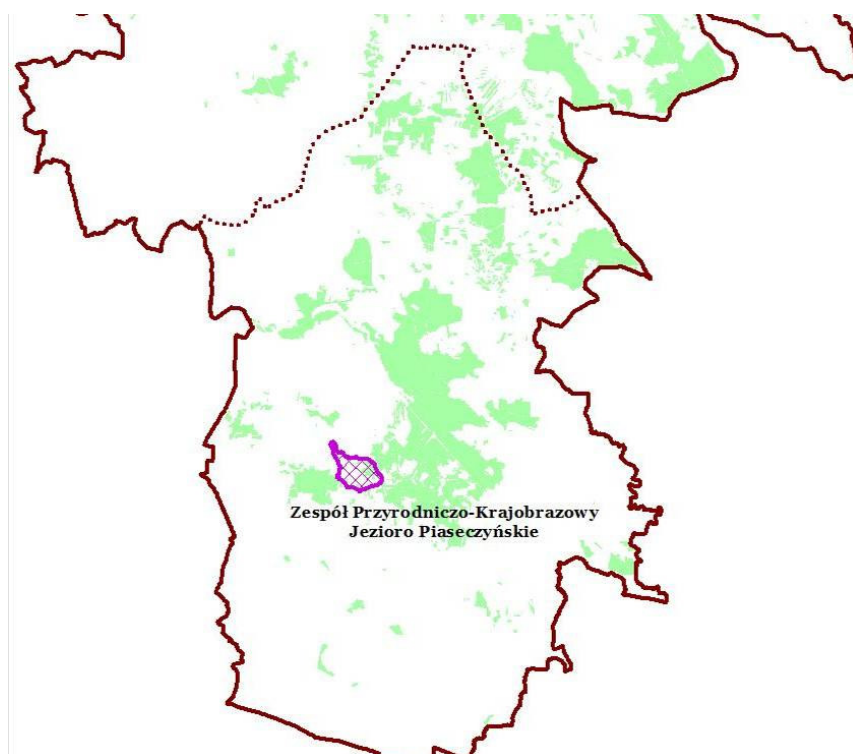
Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Jeziora Piaseczyńskiego” utworzony został na mocy Uchwały Nr XXV/126/93 Rady Gminy Wielgie z dnia 7 lipca 1993 roku. Zmiany wprowadzone zostały na mocy Uchwały Nr XXVI/132/93 Rady Gminy Wielgie z dnia 18 sierpnia 1993 roku.

Obszar ten obejmuje jezioro Piaseczyńskie (Orłowskie) – 97,80ha, jezioro Czarne – 10,10ha oraz przyległe grunty wsi: Teodorowo – 58,70ha, Orłowo – 76,00ha, Piaseczno – 97,00ha i Czarskie Rumunki 13,50ha. Ogólna powierzchnia wynosi 353,10 ha. W tym w stanie posiadania

Nadleśnictwa Skrwilno znajduje się 68,87ha, zlokalizowane w Obrębie Skepe oddz.: 318; 338d; 339a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, ~a, ~b.

Jeziro Piaseczyńskie (Orłowskie) jest usytuowane w naturalnym krajobrazie pośród urozmaiconej rzeźby terenu o przebogatej szacie roślinnej. Stanowi ostoję bytowania liczego ptactwa w tym gatunków chronionych takich jak: bocian czarny, żuraw, bąk, bączek, perkoz, oraz wiele gatunków ptaków brodzących i szponiastych.

Ryc 23. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Jeziro Piaseczyńskie” w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa.

3.7. Chronione gatunki roślin i zwierząt

Na podstawie prac inwentaryzacyjnych oraz dokumentacji do planu ochrony rezerwatów, standardowych formularzach danych obszarów Natura 2000, danych z nadleśnictwa, opracowań i publikacji naukowych została sporządzona lista gatunków chronionych występujących na terenie Nadleśnictwa Skrwilno.

Listę gatunków dziko występujących roślin przyjęto na podstawie *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 roku w sprawie ochrony gatunkowej roślin* (Dz. U. nr 0, poz. 1409 z 2014r.), z kolei listę dziko występujących zwierząt przyjęto na podstawie *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt* (Dz. U. nr 0, poz. 1348 z 2014r.), uwzględniono również *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 roku w sprawie ochrony gatunkowej grzybów*.

**Tabela 9. Wykaz chronionych gatunków roślin i zwierząt zainwentaryzowanych podczas prac urzędniowych, inwentaryzacji przyrodniczej Natura 2000 lub odnotowanych w opracowaniach dla obszarów chronionych na terenie nadleśnictwa.
(wg wzoru nr 11 i 12 – zmodyfikowany)**

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
ROŚLINY NACZYNIOWE CHRONIONE						
1.	<i>Aster amellus</i>	Aster gawędka	OS	-/V	-	Skępe 36
2.	<i>Ledum palustre</i>	Bagno zwyczajne	OC	-/-	-	Skępe 21g, 20h, 123f, 130g, 48f, 184m, 261g, j, k, 262j, Skrwilno 53k,l, 54b, c, d,g, 55b, c, f, g, 58d, 137f Urszulewo 117f,g, 59c,f, 14c,g, 15c,d, 18f, 19a, 44d,g, 45h, 47h, 101b
3.	<i>Leucobryum glaucum</i>	Bielistka siwa	OC	-/-	X	Skrwilno 59f, 206
4.	<i>Helodium blandowii</i>	Błotniaszek wełnisty	OS	-/-	-	rez "Torfowisko Mieleńskie"
5.	<i>Tomentypnum nitens</i>	Błyszczce włoskowate	OS	-/-	-	Skrwilno 58, 53l rez "Torfowisko Mieleńskie"
6.	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Bobrek trójlistkowy	OC	-/-	-	Skrwilno 53k, 54d, 55b,c,g, 58d Urszulewo 184b
7.	<i>Betula humilis</i>	Brzoza niska	OS	EN/V	-	Skępe 82k,l,o,p,r, 160b
8.	<i>Taxus baccata</i>	Cis pospolity	OC	VU/V	-	Skrwilno 174b,f, 164k,m, 168h

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
9.	<i>Climacium dendroides</i>	Drabik drzewkowaty	OC	-/-	-	Skrwilno 53f,k,l, 58c, 60b rez "Torfowisko Mieleńskie"
10.	<i>Cinclidium stygium</i>	Drabinowiec mroczny	OS	-/-	-	rez "Torfowisko Mieleńskie"
11.	<i>Carlina acaulis</i>	Dziewięcśl bezłodygowy	OS	-/V	-	Skępe 163a,f,i,j,k, 164a,d,f,g,
12.	<i>Eurhynchium angustirete</i>	Dzióbekowiec Zetterstedta	OC	-/-	-	gat częsty w lasach liściastych całego Nadleśnictwa
13.	<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	Fałdownik nastroszony	OC	-/-	-	Skrwilno 54a,b, 55b, 58c, 60a
14.	<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>	Fałdownik szeleszczący	OC	-/-	-	Skrwilno 137, 108a
15.	<i>Viola epipsila</i>	Fiołek torfowy	OS	CR/V	-	rez "Mszar Płociczno", "Torfowisko Mieleńskie" Skępe209l, 222a
16.	<i>Dianthus arenarius</i>	Goździk piaskowy	OS	-/-	X	Skępe 158, 180f,j,k
17.	<i>Pyrola chlorantha</i>	Gruszyca zielonawa	OC	-/-	-	Skrwilno 53b
18.	<i>Stellaria crassifolia</i>	Gwiazdnica grubolistna	OS	-/V	-	rez "Torfowisko Mieleńskie"
19.	<i>Ranunculus lingua</i>	Jaskier wielki	OC	-/-	-	Obszar Natura 2000 „Torfowisko Mieleńskie”

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kujpom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
20.	<i>Viburnum opulus</i>	Kalina koralowa	OC	-/-	-	Skrwilno 178l, 177h Skepe 187l, 208d,f, 209, 220b, 221a,b, 204k, 354, 377, 378, 379
21.	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Kukułka krwista	OC	EN/-	-	rez "Płociczno", "Torfowisko Mieleńskie"
22.	<i>Dactylorhiza majalis</i>	Kukułka szerokolistna	OC	-/-	-	rez "Torfowisko Mieleńskie"
23.	<i>Liparis loeselii</i>	Lepiennik Loesela	OS	-/-	X	Skepe 174, 43, 51, 54, 81, 82, 116, 117, rez "Torfowisko Mieleńskie"
24.	<i>Lilium martagon</i>	Lilia złotogłów	OS	-/-	-	Skepe 158, 165a,b,c,d,f,i,n, 204i, k, 208d,f, 209a, b,c,f, j,k,
25.	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	Mącznica lekarska	OS	-/-	-	Urszulewo oddz. 75,21
26.	<i>Andromeda polifolia</i>	Modrzewnica zwyczajna	OC	-/-	-	Urszulewo oddz. 117a Skrwilno 55b, c, f
27.	<i>Calliergonella cuspidata</i>	Mokradłoszka zaostrowana	OC	-/-	-	Skrwilno 53f,k,l, 58c, 60b rez "Torfowisko Mieleńskie"
28.	<i>Paludella squarrosa</i>	Mszar krokiewkowaty	OS	-/-	-	rez "Torfowisko Mieleńskie"
29.	<i>Digitalis grandiflora</i>	Naparstnica zwyczajna	OC	-/-	-	Skepe 62c, 176a, 163
30.	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	Nasięźrzał pospolity	OS	-/-	-	rez "Torfowisko Mieleńskie"

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
31.	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Orlik pospolity	OC	-/V	-	Skępe 223c, 175
32.	<i>Meesia longiset</i>	Parzęchlin	OS	-/-	-	Skępe 82o,p,
33.	<i>Polytrichum strictum</i>	Płonnik cienki	OC	-/-	-	Skrwilno 54d, 55c,g, 58d, 59
34.	<i>Polytrichum commune</i>	Płonnik pospolity	OC	-/-	-	gatunek częsty w całym Nadleśnictwie
35.	<i>Utricularia minor</i>	Pływacz drobny	OS	-/-	-	Rez "Płociczno", "Torfowisko Mieleńskie
36.	<i>Utricularia intermedia</i>	Pływacz pośredni	OS	-/V	-	rez "Torfowisko Mieleńskie"
37.	<i>Blechnum spicant</i>	Podrzeń żebrowiec	OC	-/Ex	-	Skępe 180a
38.	<i>Chimaphila umbellata</i>	Pomocnik baldaszkowy	OC	-/-	-	Skępe 34b, c, d, 64, 74, 75, 159a, 172, 189, 193 Skrwilno 53b, 54, 55, 58, 59, 60, 149, 152, 180
39.	<i>Aulacomnium palustre</i>	Próchniaczek błotny	OC	-/-	-	Skrwilno 53k, 54d, 55b,g, 58d, 60d rez "Torfowisko Mieleńskie"
40.	<i>Jovibarba sobolifera</i>	Rojownik pospolity	OS	-/-	-	Obszar Natura 2000 „Torfowisko Mieleńskie”
41.	<i>Pleurozium schreberi</i>	Rokietnik pospolity	OC	-/-	-	gatunek częsty w całym Nadleśnictwie

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
42.	<i>Drosera anglica</i>	Rosiczka długolistna	OS	-/V	-	rez "Torfowisko Mieleńskie"
43.	<i>Drosera rotundifolia</i>	Rosiczka okrągolistna	OS	-/V	-	rez "Torfowisko Mieleńskie", rez "Płociczno" Urszulewo 117d
44.	<i>Pulsatilla pratensis</i>	Sasanka łąkowa	OS	-/-	X	Skepe 74, 75, 73, 70, 223, 171, 158, 85, 163a,f,j,k, 164d,f,g,h,i, Skrwilno 122, 123
45.	<i>Pulsatilla patens</i>	Sasanka otwarta	OS	LR/V	X	Skepe 223, 74, 75, 158, 39, 34g
46.	<i>Drepanocladus vernicosus</i>	Sierpowiec błyszczący	OS	-/-	X	rez "Torfowisko Mieleńskie"
47.	<i>Scorpidium scorpioides</i>	Skorpionowiec brunatny	OS	-/-	-	rez "Torfowisko Mieleńskie"
48.	<i>Angelica palustris</i>	Starodub łąkowy	OS	EN/V	X	Skrwilno 58c, 59, 60, 53, 54, 55
49.	<i>Leptodictyum humile</i>	Tęposz niski	OS	-/-	-	rez "Torfowisko Mieleńskie"
50.	<i>Aconitum variegatum</i>	Tojad dzióbaty	OC	-/R	-	Skepe oddz169g
51.	<i>Sphagnum</i> spp.	Torfowce spp.	OC	-/-	X	Skrwilno 108a, 137, 109, 103, 60b, 53b,k,l, 55b,c,g, 58d, 54d, 59b,f, rez "Torfowisko Mieleńskie"
52.	<i>Hierochloe australis</i>	Turówka leśna	OC	-/R	-	Skepe 203, 204, 209f,k, 221a

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
53.	<i>Carex chordorrhiza</i>	Turzyca strunowa	OS	VU/V	-	Skrwilno 58d, 53j, k
54.	<i>Daphne mezereum</i>	Wawrzynek wilczełyko	OC	-/-	-	Skępe 204, 208d, 209, 158
55.	<i>Scorzonera purpurea</i>	Wężymord stepowy	OS	-/V	-	Skępe 163
56.	<i>Huperzia selago</i>	Widłak wroniec	OC	-/R	-	Skępe 58b, d
57.	<i>Lycopodium clavatum</i>	Widłak goździsty	OC	-/-	-	Skępe 58b, 43b, 94d, 95b,c, 96b, 295c, 303b,c, 212a,b, 210a, 215d, 224f, 225h,i,m, 226c,h, 228, 242a, 253a, 254a, 258, 259g,s, 269b, 270j, 272b,d, 273b,c, 274b, 286a,b,c,d,f,g, 287a,c,d,f, 288a,b,c,d, 289a,b, 329b,f, 370g Skrwilno 53b, 54, 55, 58d, Urszulewo 40c, 41f, 37d, 39f, 30d, 32a, 38h, 51c

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
58.	<i>Lycopodium annotinum</i>	Widłak jałowcowaty	OC	-/-	-	Skepe 21, 20, 26f, 370g,l, 288, 74b, 75a, h, 83b, f, g, 145, 146g, h, 147a,c, 114j, 115d, 120l, 282d, 329b,f, 280j Urszulewo: 123c, 124a, 137a, 138d,g, 139, 160g, 148a,b, 149a,b,c, 140c, 158, 135a, d, 152a, 1t, 25, 179g,
59.	<i>Diphasiastrum complanatum</i>	Widłak spłaszczony	OC	-/-	-	Skrwilno 127a,b,c, 128i, 129d, 131a, 132a, 133c, 137i Urszulewo 1l, 25k, 145n, 62f, j, 30c, 32a, 37g, 38h, 39c, 40c, 41f, 51c
60.	<i>Salix myrtilloides</i>	Wierzba borówkolistna	OS	EN/-	-	Skepe 143
<u>OWADY</u>						
1.	<i>Lycaena dispar</i>	Czerwończyk nieparek	OS	NT/-	X	Skepe 363d
2.	<i>Cerambyx cerdo</i>	Kozioróg dębosz	OS	VU/-	X	Skepe 233b,g
<u>KRAĞŁOUSTNE I RYBY</u>						
1.	<i>Lampetra fluviatilis</i>	Minóg rzeczny	OS	VU/V	X	Rzeka Mień

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
2.	<i>Lampetra planeri</i>	Minóg strumieniowy	OS	LC-V	X	Rzeka Mień
3.	<i>Misgurnus fossilis</i>	Piskorz	-	NT/V	X	zasięg terytorialny Nadleśnictwa Skrwilno
4.	<i>Cobitis taenia</i>	Koza pospolita	OS	-/R	X	zasięg terytorialny Nadleśnictwa Skrwilno
<u>PŁAZY I GADY</u>						
1.	<i>Triturus cristatus</i>	Traszka grzebieniasta	OS	NT/V	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
2.	<i>Triturus vulgaris</i>	Traszka zwyczajna	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
3.	<i>Bombina bombina</i>	Kumak nizinny	OS	-/E	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
4.	<i>Pelobates fuscus</i>	Grzebiuszka ziemna	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
5.	<i>Bufo bufo</i>	Ropucha szara	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
6.	<i>Bufo viridis</i>	Ropucha zielona	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
7.	<i>Bufo calamita</i>	Ropucha paskówka	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
8.	<i>Hyla arborea</i>	Rzekotka drzewna	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
9.	<i>Rana lessonae</i>	Żaba jeziorkowa	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
10.	<i>Rana ridibunda</i>	Żaba śmieszka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
11.	<i>Rana esculenta</i>	Żaba wodna	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
12.	<i>Rana temporaria</i>	Żaba trawna	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
13.	<i>Rana terrestris</i>	Żaba moczarowa	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
14.	<i>Anquis fragilis</i>	Padalec zwyczajny	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
15.	<i>Lacerta agilis</i>	Jaszczurka zwinka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
16.	<i>Lacerta vivipara</i>	Jaszczurka żyworodna	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
17.	<i>Natrix natrix</i>	Zaskroniec zwyczajny	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
18.	<i>Vipera berus</i>	Żmija zygzakowata	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
<u>PTAKI</u>						
1.	<i>Podiceps cristatus</i>	Perkoz dwuczuby	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
2.	<i>Podiceps cristatus</i>	Perkoz rdzawoszyi	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
3.	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Perkozek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
4.	<i>Ciconia nigra</i>	Bocian czarny	OS	-/R	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno w tym strefy ochrony całorocznej i okresowej
5.	<i>Ciconia ciconia</i>	Bocian biały	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kujpom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
6.	<i>Cygnus olor</i>	Łabędź niemy	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
7.	<i>Cygnus cygnus</i>	Łabędź krzykliwy	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
8.	<i>Cygnus columbianus bewickii</i>	Łabędź czarnodzioby	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
9.	<i>Anas querquedula</i>	Cyranka	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
10.	<i>Anas acuta</i>	Rożeniec	OS	EN/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
11.	<i>Anas clypeata</i>	Płaskonos	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
12.	<i>Anas penelope</i>	Świstun	OS	CR/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
13.	<i>Anas strepera</i>	Krakwa	OS	-/R	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
14.	<i>Mergus merganser</i>	Nurogęś	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
15.	<i>Circus aeruginosus</i>	Błotniak stawowy	OS	-/V	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
16.	<i>Circus cyaneus</i>	Błotniak zbożowy	OS	VU/R	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
17.	<i>Circus pygargus</i>	Błotniak łąkowy	OS	-/R	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
18.	<i>Pernis apivorus</i>	Trzmielojad	OS	-/V	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
19.	<i>Accipiter gentilis</i>	Jastrząb gołębiarz	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
20.	<i>Accipiter nisus</i>	Krogulec	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kujpom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
21.	<i>Accipiter brevipes</i>	Krogulec krótkonogi	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
22.	<i>Buteo buteo</i>	Myszołów zwyczajny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
23.	<i>Milvus milvus</i> *	Kania ruda *	OS	NT/R	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
24.	<i>Milvus migrans</i> *	Kania czarna *	OS	NT/V	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
25.	<i>Falco tinnunculus</i>	Pustułka	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
26.	<i>Falco subbuteo</i>	Kobuz	OS	-/R	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
27.	<i>Falco peregrinus</i> *	Sokół wędrowny *	OS	CR/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
28.	<i>Falco naumanni</i>	Pustułeczka	OS	EXP/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
29.	<i>Falco columbarius</i>	Drzemlik	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
30.	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Bielik	OS	LC/R	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno w tym strefy ochrony całorocznej i okresowej
31.	<i>Aquila chrysaetus</i> *	Orzeł przedni *	OS	EN/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
32.	<i>Pandion haliaetus</i> *	Rybołów *	OS	VU/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
33.	<i>Grus grus</i>	Żuraw	OS	-/V	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
34.	<i>Vanellus vanellus</i>	Czajka	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
35.	<i>Capella gallinago</i>	Kszyk	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
36.	<i>Chlidonias niger</i>	Rybitwa czarna	OS	-/V	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
37.	<i>Streptopelia decaocto</i>	Sierpówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
38.	<i>Streptopelia turtur</i>	Turkawka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
39.	<i>Cuculus canorus</i>	Kukułka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
40.	<i>Athene noctua</i>	Pójdźka	OS	-/E	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
41.	<i>Strix aluco</i>	Puszczyk	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
42.	<i>Asio otus</i>	Uszatka	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
43.	<i>Tyto alba</i>	Płomykówka	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
44.	<i>Alcedo atthis</i>	Zimorodek	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
45.	<i>Upupa epops</i>	Dudek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
46.	<i>Picus viridis</i>	Dzięcioł zielony	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
47.	<i>Dryocopus martius</i>	Dzięcioł czarny	OS	-/V	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
48.	<i>Dryobates major</i>	Dzięcioł duży	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
49.	<i>Dryobates medius</i>	Dzięcioł średni	OS	-/R	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
50.	<i>Dryobates minor</i>	Dzięciołek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
51.	<i>Galerida cristata</i>	Dzierlatka	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
52.	<i>Alauda arvensis</i>	Skowronek polny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
53.	<i>Lulula arborea</i>	Skowronek borowy	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
54.	<i>Riparia riparia</i>	Brzegówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
55.	<i>Hirundo rustica</i>	Dymówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
56.	<i>Delichon urbica</i>	Oknówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
57.	<i>Anthus campestris</i>	Świergotek polny	OS	-/V	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
58.	<i>Anthus trivalis</i>	Świergotek drzewny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
59.	<i>Anthus pratensis</i>	Świergotek łąkowy	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
60.	<i>Motacilla alba</i>	Pliszka siwa	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
61.	<i>Motacilla flava</i>	Pliszka żółta	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
62.	<i>Erithacus rubecula</i>	Rudzik	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
63.	<i>Luscinia luscinia</i>	Słownik szary	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
64.	<i>Luscinia svecica</i>	Podróżniczek	OS	NT/R	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
65.	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Kopciuszek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
66.	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Pleszka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
67.	<i>Saxicola ruberta</i>	Pokląskwa	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
68.	<i>Turdus merula</i>	Kos	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
69.	<i>Turdus pilaris</i>	Kwiczół	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
70.	<i>Trubadus philomelos</i>	Drozd śpiewak	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
71.	<i>Lucustella fluviatilis</i>	Strumieniówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
72.	<i>Locustella luscinioides</i>	Brzęczka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
73.	<i>Acrocephalus schoenobaenos</i>	Rokitniczka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
74.	<i>Acrocephalus palustris</i>	Łozówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
75.	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Trzcinniczek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
76.	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Trzciniak	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
77.	<i>Hippolais icterina</i>	Zaganiacz	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
78.	<i>Sylvia curruca</i>	Piegża	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
79.	<i>Sylvia communis</i>	Pokrzewka cierniówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
80.	<i>Sylvia borin</i>	Pokrzewka ogrodowa	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
81.	<i>Sylvia atricapilla</i>	Pokrzewka czarnołbista	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
82.	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Świstunka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
83.	<i>Phylloscopus collybita</i>	Pierwiosnek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
84.	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Piecuszek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
85.	<i>Muscicapa striata</i>	Muchołówka szara	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
86.	<i>Regithalos caudatus</i>	Raniuszek	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
87.	<i>Parus palustris</i>	Sikora uboga	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
88.	<i>Parus montanus</i>	Sikora czarnogłówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
89.	<i>Parus cristatus</i>	Sikora czubotka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
90.	<i>Parus ater</i>	Sikora sosnówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
91.	<i>Parus caeruleus</i>	Sikora modra	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
92.	<i>Parus major</i>	Sikora bogatka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
93.	<i>Sitta europaea</i>	Kowalik	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
94.	<i>Certhia familiaris</i>	Pełzacz leśny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
95.	<i>Certhia brachydactyla</i>	Pełzacz ogrodowy	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
96.	<i>Oriolus oriolus</i>	Wilga	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
97.	<i>Lanius collurio</i>	Gąsiorek	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
98.	<i>Garrulus glandarius</i>	Sójka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
99.	<i>Pica pica</i>	Sroka	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
100.	<i>Corvus frugilegus</i>	Gawron	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
101.	<i>Corvus corone</i>	Wrona siwa	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
102.	<i>Corvus monedula</i>	Kawka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
103.	<i>Corvus corax</i>	Kruk	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
104.	<i>Sturnus vulgaris</i>	Szpak	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
105.	<i>Passer domesticus</i>	Wróbel	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
106.	<i>Passer montanus</i>	Mazurek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
107.	<i>Fringilla coelebs</i>	Zięba	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
108.	<i>Serinus serinus</i>	Kulczyk	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
109.	<i>Carduelis carduelis</i>	Szczygieł	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
110.	<i>Carduelis carduelis</i>	Makolągwa	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
111.	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Gil	OS	-/R	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
112.	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Grubodziub	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
113.	<i>Emberiza citrinella</i>	Trznadel	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
114.	<i>Emberiza hortulana</i>	Ortolan	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
115.	<i>Emberiza calandra</i>	Potrzeszcz	OS	-/R	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
116.	<i>Botaurus stellaris</i>	Bąk	OS	LC/V	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
117.	<i>Ixobrychus minutus</i>	Bączek	OS	VU/E	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
118.	<i>Egretta alba</i>	Czapla biała	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
119.	<i>Crex crex</i>	Derkacz	OS	-/V	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
120.	<i>Recurvirostra avosetta</i>	Szablodziób	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
121.	<i>Pluvialis apricaria</i>	Siewka złota	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
122.	<i>Charadrius dubius</i>	Sieweczka rzeczna	OS	-/E	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
123.	<i>Limosa lapponica</i>	Szlamnik	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
124.	<i>Lullula arborea</i>	Lerka	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
<u>SSAKI</u>						
1.	<i>Erinaceus concolor</i>	Jeż wschodni	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
2.	<i>Talpa europaea</i>	Kret	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
3.	<i>Sorex araneus</i>	Ryjówka aksamitna	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
4.	<i>Sorex minutus</i>	Ryjówka malutka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
5.	<i>Neomys fodines</i>	Rzęsorek rzeczek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
6.	<i>Myotis myotis</i>	Nocek duży	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
7.	<i>Myotis Nattereri</i>	Nocek Natterera	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
8.	<i>Myotis daubentonii</i>	Nocek rudy	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
9.	<i>Eptesicus serotinus</i>	Mroczek późny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
10.	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Karlik malutki	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
11.	<i>Pipistrellus nathusii</i>	Karlik większy	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
12.	<i>Nyctalus noctula</i>	Bobrowiec wielki	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych / Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
13.	<i>Plecotus auritus</i>	Gacek brunatny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
14.	<i>Barbastella barbastellus</i>	Mopek	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
15.	<i>Sciurus vulgaris</i>	Wiewiórka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
16.	<i>Mustela erminea</i>	Gronostaj	OS	-/R?	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
17.	<i>Mustela nivalis</i>	Łasica łaska	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
18.	<i>Castor fiber</i>	Bóbr europejski	OC	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno
19.	<i>Lutra lutra</i>	Wydra	OC	-/V	X	Teren Nadleśnictwa Skrwilno

* - Wymienione gatunki zostały opisane na podstawie dostępnych opracowań dla obszaru zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Skrwilno, bez określonej szczegółowej lokalizacji ich występowania. Również wykonawca PUL w trakcie wykonywania prac urzędniowych nie odnotował konkretnych lokalizacji w/w ptaków na gruntach zarządzanych przez nadleśnictwo.

W zasięgu terytorialnego działania Nadleśnictwa Skrwilno stwierdzono występowanie 227 gatunków organizmów chronionych. W tym 60 gatunki roślin naczyniowych (29 – podlegające ochronie ścisłej i 31 podlegające ochronie częściowej). Stwierdzono również 2 gatunki owadów chronionych, 4 gatunki ryb bądź kręłoustnych, 13 gatunków płazów, 5 gatunki gadów oraz 19 gatunków ssaków. Największą grupę stanowią ptaki podlegające ochronie, odnotowano tu 124 gatunki. Część z nich pojawia się jednak okresowo w czasie przelotów, bądź jest związana z środowiskiem Doliny Wisły, która stanowi południową granicę zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Skrwilno.

Na terenie Nadleśnictwa Skrwilno znajdują się dwie strefy ochrony bielika oraz trzy strefy ochrony bociana czarnego. Ich szczegółową lokalizację przedstawia tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 10. Wykaz zasięgu stref ochronnych ptaków chronionych Nadleśnictwa Skrwilno

Gatunek	Leśnictwo	Oddz. pododdz.	Pow. ochrony całorocznej	Pow. ochrony okresowej
1	2	3	4	5
Bocian czarny <i>(Ciconia nigra)</i>	Kamienica	56d	-	9,94
		56f	-	1,32
		56g	-	1,98
		56h	-	0,97
		56~b	-	0,05
		57f	-	0,18
		57h	-	4,02
		57i	-	0,75
		57~a	-	0,13
		60b	5,61	-
		60j	-	8,37
		60k	-	1,92
		60~a	-	0,2
		61a	-	1,96
		61d	-	1,64
61~a	0,24	-		
Razem			5,85	33,43

Gatunek	Leśnictwo	Oddz. pododdz.	Pow. ochrony całorocznej	Pow. ochrony okresowej
1	2	3	4	5
Bielik <i>(Haliaeetus albicilla)</i>	Koziółek	98h	-	0,81
		108c	-	6,15
		108~b	-	0,04
		109a	-	3,44
		109b	8,94	-
		109c	-	5,01
		109~a	-	0,22
		109~b	0,02	-
		109~c	0,12	-
		109~d	-	0,06
		110a	-	0,71
		110b	-	1,37
		110d	-	1,85
		110f	-	0,63
		110i	-	0,56
110~a	-	0,14		
Razem			9,08	20,99
Bocian czarny <i>(Ciconia nigra)</i>	Podole	320f	-	0,16
		320g	-	0,19
		320h	-	0,19
		320i	-	0,87
		320j	-	0,18
		320~b	-	0,12
		320~c	-	0,31
		321g	-	1,39
		321h	-	0,83
		321~d	-	0,06
		324a	-	5,8
		324b	-	5,44
		324c	-	3,84
		324d	2,7	-
		324g	-	11,69
		324h	-	0,66
		324i	-	0,55
		324~a	-	0,26
		324~c	-	0,17
		324~d	0,09	-
		325a	-	3,04
		325b	-	2,41
325c	-	18,47		

Gatunek	Leśnictwo	Oddz. pododdz.	Pow. ochrony całorocznej	Pow. ochrony okresowej
1	2	3	4	5
		325d	-	1,23
		325f	-	2,5
		325~a	-	0,23
		325~b	-	0,19
		325~c	-	0,41
Razem:			2,79	61,19
Bielik <i>(Haliaeetus albicilla)</i>	Płociczno	113c	-	2,19
		113d	-	0,76
		114h	-	1,35
		114i	-	2,53
		114~b	-	0,06
		121b	-	5,58
		121c	2,23	-
		121d	2,2	-
		121f	1,39	-
		121g	-	0,75
		121h	-	0,98
		121i	-	1,14
		121~b	0,08	-
		121~f	-	0,08
		122a	-	1,7
		122b	2,94	-
		122c	-	1,75
		122d	-	1,12
		122f	-	4,12
		122~a	-	0,13
122~b	0,13	-		
122~c	-	0,06		
122~f	-	0,05		
Razem			8,97	24,35
Bocian czarny <i>(Ciconia nigra)</i>	Płociczno	94h	-	1,27
		95b	-	7,35
		95c	-	2,43
		95~b	-	0,13
		95~d	-	0,15
		96j	-	1,96
		96~b	-	0,08
		96~c	-	0,07
		100c	-	2,73
		100d	-	0,84

Gatunek	Leśnictwo	Oddz. pododdz.	Pow. ochrony całorocznej	Pow. ochrony okresowej
1	2	3	4	5
		100~b	-	0,04
		100~c	-	0,13
		101a	3,07	-
		101b	2,42	-
		101~a	0,07	-
		101~c	0,11	-
		102a	-	3,93
		102~a	-	0,13
Razem:			5,67	21,24

Ryc. 24. Bieliki na terenie Nadleśnictwa Skrwilno [fot. Maciej Rygielski]

Ryc. 25. Żmija zygzakowata [fot. Maciej Rygielski]

Ryc. 26. Rzekotka drzewna [fot. Maciej Rygielski]

Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych – publikowana przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody i Jej Zasobów (IUCN) to lista zagrożonych wyginięciem gatunków organizmów. Ukazała się po raz pierwszy w 1963 roku. Edycja Czerwonej Księgi (rok 2007) zawiera spis 41415 gatunków, z których 16306 jest zagrożonych wyginięciem. Liczba gatunków uznanych za wymarłe wzrosła w porównaniu z edycją 2006 do 785, a wymarłych na wolności – do 65.

Edycja 2006 zawierała spis 7 700 gatunków zwierząt, około 8 400 gatunków roślin oraz 3 gatunki grzybów, co łącznie daje ponad 16 tysięcy gatunków zagrożonych. Większość z nich uzyskała status zagrożonych w wyniku działalności człowieka.

Informacje gromadzone w systemie IUCN są grupowane w kategoriach określających stopień zagrożenia wyginięciem danego gatunku. Kryteria zaliczenia gatunku do danej kategorii w roku 2001 określono w dokumencie 2001 Categories & Criteria (version 3.1).

Tabela 11. Oznaczenia używane w Categories & Criteria.

oszacowane	rozpoznane	zagrożone wyginięciem	EX	wymarłe (extinct), oznaczane znakiem †
			EW	wymarłe na wolności (extinct in the wild) – wymarłe w stanie dzikim - klasyfikuje się jako wymarłe na wolności, co oznacza, że pojedyncze okazy, czy nawet populacje mogą żyć jeszcze w hodowlach i ogrodach zoologicznych
			CR	krytycznie zagrożone (critically endangered) – najbardziej zagrożone gatunki
			EN	zagrożone (endangered) – przypisuje się im wysokie ryzyko wymarcia w niedalekiej przyszłości
			VU	narażone (vulnerable) – gatunki, które mogą wymrzeć stosunkowo niedługo, choć nie tak szybko jak zagrożone
			NT	bliskie zagrożenia (near threatened) – gatunki bliskie zaliczenia do poprzedniej kategorii, ale jeszcze się do niej nie kwalifikujące
			LC	najmniejszej troski (least concern)
	niedostatecznie rozpoznane		DD (data deficient) – taksony o nieokreślonym stopniu zagrożenia, wymagającym dokładniejszych danych.	
nie oszacowane według kryteriów IUCN			NE (not evaluated)	

Polska Czerwona Księga zawiera dla zwierząt: **EX** – gatunki wymarłe (2 gatunki), **EXP** – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce (14 gatunków), **CR** – gatunki skrajnie zagrożone (22 gatunki), **EN** – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone (24 gatunki), **VU** – gatunki

wysokiego ryzyka, narażone na wyginiecie (15 gatunków), **NT** – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia (30 gatunków), **LC** – gatunki na razie nie zagrożone wymarciem, z różnych powodów wpisane do Czerwonej Księgi (23 gatunki). Dla roślin przedstawia się wykaz następująco: **EX** (*extinct*) – w Polsce całkowicie wymarłe lub **EW** (*extinct in wild*) – wymarłe w naturze (38 gatunków), **CR** (*critical*) – krytycznie zagrożone (74), **EN** (*endangered*) – zagrożone (59), **VU** (*vulnerable*) – narażone (102), **LR** (*low risk*) – gatunki niskiego ryzyka (21), **DD** (*data deficient*) – stopień zagrożenia trudny do określenia z braku danych (2).

Czerwona lista roślin i grzybów Polski – lista taksonów (w ogromnej większości w randze gatunków) zagrożonych na terenie Polski wyginieciem, a także tych, które już wyginęły. Obejmuje takie grupy organizmów, jak: rośliny naczyniowe, mchy, wątrobowce i glewiki, porosty, glony, grzyby (wielkoowocnikowe) i śluzowce występujące w XIX i XX wieku na terenie Polski w jej obecnych granicach. Jest to pełny rejestr gatunków zagrożonych, wraz z ich klasyfikacją do odpowiednich kategorii zagrożenia opracowany przez Instytut Botaniki im. prof. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. W trzecim wydaniu brak listy zagrożonych mchów. Opracowanie napisane jest w języku polskim i angielskim.

W trzecim wydaniu z 2006 wprowadzono następujące kategorie zagrożenia:

- Ex – Wymarłe i zaginione – gatunki, które nie występują już w Polsce na znanych dawniej stanowiskach i nie znaleziono nowych ich stanowisk;
- EW – Wymarłe i zaginione – gatunki wymarłe na stanowiskach naturalnych, istniejące w uprawie lub na stanowiskach zastępczych;
- E – Wymierające – krytycznie zagrożone – gatunki mocno zagrożone wymarciem, przetrwanie których jest mało prawdopodobne, jeśli będą się utrzymywać istniejące czynniki zagrożenia. Zaliczono tu gatunki określone jako CR, czyli krytycznie zagrożone;
- |E| – Wymierające krytycznie zagrożone – gatunki silnie zagrożone wymarciem na izolowanych stanowiskach poza głównym obszarem swojego występowania;
- V – Narażone- zagrożone wyginieciem – jeżeli nie znikną czynniki ich zagrożenia, to w najbliższej przyszłości gatunki te przesunięte zostaną do kategorii wymierających;

- |V| – Narazone – zagrożone na izolowanych stanowiskach poza głównym obszarem swojego występowania;
- R – Rzadkie (potencjalnie zagrożone) – występujące na małych obszarach oraz występujące w dużym rozproszeniu. Zaliczono tu gatunki o małym zagrożeniu, określane jako LR;
- I – O nieokreślonym zagrożeniu – gatunki, dla których brak jest pewnych źródeł informacji, by zaliczyć je do określonej kategorii, z różnych informacji jednak wiadomo, że są zagrożone, wymierające lub już wymarłe.

Liczby gatunków w poszczególnych grupach organizmów wg autorów opracowania:

- rośliny naczyniowe: Ex – 44, EW – 3, E – 144, V – 183, R – 107, |E| – 25. Razem 506 gatunków, co stanowi 21% rodzimej flory Polski;
- wątrobowce i giewonki: Ex – 2, E – 21, V – 16, R – 38, I – 15. Razem 92 gatunki, co stanowi 38,7% wszystkich gatunków rodzimej flory Polski;
- grzyby (wielkoowocnikowe): Ex – 53, E – 425, V – 175, R – 270, I – 40. Razem 963 gatunki;
- glony : 594 gatunki. Lista ma charakter tylko orientacyjny i prowizoryczny, w znacznym stopniu jest niepełna;
- porosty: 886 taksonów. Zastosowano do ich podziału inne kryteria zagrożenia;
- śluzowce: 82 gatunki. Lista oparta jest na niewielkiej ilości danych.

Łącznie lista zawiera 3123 taksony.

Liczby te oczywiście nie są ostateczne. W miarę opracowywania danych na temat kolejnych gatunków zagrożonych i wpływu czasu powodującego zmiany stopnia zagrożenia i stanu wiedzy zasobach roślin w środowisku – spodziewać się należy, że kolejne wydania książki będą coraz bardziej obszernie. Tworzenie i aktualizowanie książki ma duże znaczenie nie tylko w zakresie związanym z porządkowaniem wiedzy naukowej o florze Polski, ale jest przydatne w działaniach związanych z ochroną przyrody oraz w szeroko pojętej edukacji przyrodniczej.

Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych w Polsce obejmuje 963 gatunków, tj. ok. ¼ wszystkich gatunków grzybów wielkoowocnikowych, jakie prawdopodobnie występują w Polsce. W stosunku do wcześniejszej

listy z roku 1992 zawierającej 1013 gatunki, usunięto gatunki pospolite, częste i niezagrożone, a dodano liczne nowe, rzadkie lub zagrożone gatunki, oraz wprowadzono zmiany kategorii zwykle uściślające przyczynę zagrożenia gatunku.

Kategorie zagrożenia są spójne z tymi stosowanymi w stosunku do roślin.

Na terenie Nadleśnictwa występuje dużo gatunków chronionych, rzadkich roślin oraz zwierząt. Liczebność wybranych grup organizmów w Nadleśnictwie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Zestawienie liczbowe fauny i flory

Grupa systematyczna	Gatunki objęte ochroną	Gatunki Natura 2000 wg dyrektyw EWG	Gatunki zapisane w Polskiej Czerwonej Księdze	Gatunki zapisane w Czerwonej Liście w regionie kuj-pom
Rośliny naczyniowe	60	8	8	18
Owady	2	2	2	-
Kraśloustne i Ryby	4	4	3	4
Płazy i Gady	18	2	1	13
Ptaki	124	34	13	35
Ssaki	19	4	-	2

Na obecnym etapie nie przewiduje się nowych form ochrony przyrody jednak w trakcie obowiązywania planu u.l. nadleśnictwo może aktualizować wykazy istniejących i nowo tworzonych form przyrody.

3.8. Siedliska przyrodnicze podlegające ochronie

Nową formą ochrony przyrody, nie ujętą odrębnie w ustawie o ochronie przyrody, ale związaną z obszarami Natura 2000 jest ochrona siedlisk przyrodniczych. Wykaz siedlisk podlegających ochronie zawiera Rozporządzenie Ministra Środowiska 9 sierpnia 2012 zmieniające rozporządzenia z dnia 13 kwietnia 2010 roku w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. 2010 nr 0 poz. 1041).

Po pracach urzędzeniowych skorygowaną powierzchnie (wynikająca z nowego rozliczenia powierzchni wydziełów) siedlisk przyrodniczych, znajdujących się w obszarach Natura 2000, przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 13. Zestawienie siedlisk przyrodniczych w obszarach Natura 2000 występujących w Nadleśnictwie Skrwilno (obejmujące całe wydziały oraz punktowe)

L.p.	Nazwa siedliska przyrodniczego	Kod siedliska przyrodniczego	Powierzchnia wg stanu zachowania [ha]			Razem
			A	B	C	
1.	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	7110	-	4,20	-	4,20
2.	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	7140	-	16,26	-	16,26
3.	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzowisk i mechowisk	7230	-	0,67	-	0,67
4.	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	9170	209,12	-	-	209,12
5.	Bory i lasy bagienne	91D0	-	-	6,60	6,60
6.	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	91E0	-	6,18	12,50	18,68
7.	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe	91F0	-	2,17	-	2,17
8.	Cieplolubne dąbrowy	91I0	-	1,15	-	1,15
Razem cenne siedliska przyrodnicze			209,12	30,63	19,10	258,85

Dla wszystkich siedlisk przyrodniczych w obszarach Natura 2000 indywidualnie określono TD zgodne z określonym zbiorowiskiem roślinnym wg wykazu z KZP.

Tabela 14. Wykaz cennych siedlisk przyrodniczych obejmujących całe wydziały.

Adres leśny	Kod siedliska przyrodniczego	Stan siedliska	Powierzchnia
1	2	3	4
OBREB SKĘPE			
12-16-1-11-203 -b -00	9170	A	3,13
12-16-1-11-204 -h -00	9170	A	3,93
12-16-1-11-204 -j -00	9170	A	3,87
12-16-1-11-207 -l -00	9170	A	2,22
12-16-1-11-208 -d -00	9170	A	16,32
12-16-1-11-208 -f -00	9170	A	8,57
12-16-1-11-209 -a -00	9170	A	11,19
12-16-1-11-209 -b -00	9170	A	15,50
12-16-1-11-209 -f -00	9170	A	1,37
12-16-1-11-209 -g -00	9170	A	3,41
12-16-1-11-209 -l -00	9170	A	2,06
12-16-1-11-220 -a -00	9170	A	9,16
12-16-1-11-220 -b -00	9170	A	2,10

Adres leśny	Kod siedliska przyrodniczego	Stan siedliska	Powierzchnia
1	2	3	4
12-16-1-11-220 -i -00	9170	A	1,83
12-16-1-11-221 -a -00	9170	A	6,66
12-16-1-11-221 -b -00	9170	A	3,36
12-16-1-11-221 -c -00	9170	A	1,17
12-16-1-11-221 -d -00	9170	A	11,47
12-16-1-11-221 -g -00	9170	A	3,65
12-16-1-11-222 -a -00	9170	A	2,28
12-16-1-11-222 -b -00	9170	A	20,51
12-16-1-11-222 -c -00	9170	A	7,36
12-16-1-12-232 -f -00	9170	A	1,29
12-16-1-12-232 -j -00	9170	A	0,99
12-16-1-12-232 -l -00	9170	A	2,31
12-16-1-12-233 -b -00	9170	A	1,90
12-16-1-12-233 -g -00	9170	A	3,14
Razem Obręb Skępe			150,75
OBRĘB SKRWILNO			
12-16-2-01-53 -f -00	91E0	B	1,08
12-16-2-01-53 -h -00	91E0	B	1,15
12-16-2-01-53 -l -00	91E0	B	2,62
12-16-2-01-54 -b -00	91E0	C	2,21
12-16-2-01-54 -c -00	91D0	C	0,52
12-16-2-01-55 -f -00	7110	B	0,96
12-16-2-02-58 -m -00	91E0	C	0,84
12-16-2-02-59 -d -00	91E0	C	0,80
Razem Obręb Skrwilno			10,18
OBRĘB URSZULEWO			
brak siedlisk przyrodniczych w obszarach Natura 2000			
Razem Nadleśnictwo Skrwilno			160,93

W zasięgu obszarów Natura 2000 występują ponadto siedliska punktowe ich lokalizację oraz krótką charakterystykę przedstawia tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 15. Wykaz cennych siedlisk przyrodniczych występujących punktowo.

Adres leśny	Pow. wydzielenia	Kod siedliska przyrodniczego	Stan siedliska	Pow. siedliska przyrodniczego
1	2	3	4	5
OBRĘB SKEPE				
12-16-1-09-82 -k -00	7,22	7230	B	0,44
12-16-1-09-82 -o -00	1,14	7230	B	0,09
		7140	B	0,11
12-16-1-09-82 -p -00	1,77	7140	B	0,06
12-16-1-09-117 -i -00	1,79	7230	B	0,06
12-16-1-09-117 -m -00	0,26	7230	B	0,08
12-16-1-11-204 -d -00	7,73	9170	A	5,60
		91F0	B	0,70
		91E0	B	0,09
12-16-1-11-207 -k -00	7,69	9110	B	0,92
		9170	A	6,77
12-16-1-11-207 -m -00	10,34	9110	B	0,23
		9170	A	10,11
12-16-1-11-208 -a -00	4,25	9170	A	0,20
12-16-1-11-209 -d -00	1,79	9170	A	0,49
12-16-1-11-209 -i -00	2,39	9170	A	1,53
12-16-1-11-209 -k -00	1,48	9170	A	0,75
12-16-1-11-220 -c -00	5,38	9170	A	0,28
12-16-1-11-220 -h -00	4,80	9170	A	1,26
12-16-1-11-221 -f -00	6,21	9170	A	6,08
		91E0	B	0,03
		91F0	B	0,04
12-16-1-12-232 -d -00	5,23	9170	A	3,40
12-16-1-12-232 -k -00	0,90	9170	A	0,45
		91E0	B	0,45
12-16-1-12-233 -a -00	19,74	9170	A	18,68
		91F0	B	0,52
12-16-1-12-233 -c -00	1,72	9170	A	0,75
		91E0	B	0,76
12-16-1-12-233 -d -00	1,27	9170	A	1,24
		91F0	B	0,03
12-16-1-12-233 -f -00	1,66	9170	A	0,78
		91F0	B	0,88
Razem Obręb Skepe				63,86
OBRĘB SKRWILNO				
12-16-2-01-53 -i -00	1,35	91E0	C	0,16
12-16-2-01-53 -k -00	13,73	7140	B	8,05
		7110	B	0,99
12-16-2-01-53 -m -00	1,31	7140	B	0,39
12-16-2-01-54 -d -00	7,98	7140	B	5,74
		7110	B	1,80
		91D0	C	0,47
12-16-2-01-54 -f -00	0,45	91D0	C	0,33

Adres leśny	Pow. wydzielenia	Kod siedliska przyrodniczego	Stan siedliska	Pow. siedliska przyrodniczego
1	2	3	4	5
12-16-2-01-54 -g -00	0,61	91E0	C	0,26
		91D0	C	0,29
12-16-2-01-54 -h -00	0,44	91E0	C	0,11
12-16-2-01-55 -b -00	4,55	91D0	C	4,31
		91E0	C	0,21
12-16-2-01-55 -c -00	0,56	7110	B	0,37
		7140	B	0,19
12-16-2-01-55 -g -00	1,03	91D0	C	0,68
		91E0	C	0,35
12-16-2-02-58 -b -00	4,48	91E0	C	0,93
12-16-2-02-58 -d -00	4,64	7140	B	1,72
		7110	B	0,08
12-16-2-02-59 -a -00	2,27	91E0	C	1,20
12-16-2-02-59 -h -00	2,88	91E0	C	2,16
12-16-2-02-60 -a -00	1,92	91E0	C	0,70
12-16-2-02-60 -b -00	1,07	91E0	C	0,50
12-16-2-02-60 -g -00	5,14	91E0	C	2,07
Razem Obręb Skrwilno				34,06
OBRĘB URSZULEWO				
brak siedlisk przyrodniczych w obszarach Natura 2000				
Razem Nadleśnictwo Skrwilno				97,92

Na przedstawionych powyżej siedliskach chronionych należy kierować się następującymi przesłankami (W. Cyzman 2008):

1. Podstawą prac odnowieniowych, zalesieniowych, poprawek, uzupełnień pozostaje określony dla każdego typu siedliskowego lasu docelowy skład gatunkowy oraz wyjściowy skład gatunkowy upraw i odnowień przyjęty przez NTG.
2. Kontynuacja pielęgnacji upraw założonych preferująca gatunki właściwe dla siedliska,
3. Pielęgnacja upraw bez użycia herbicydów,
4. Ochrona i pielęgnacja odnowień naturalnych,
5. Intensywność zabiegów pielęgnacyjnych i ich charakter muszą wynikać z potrzeby ochrony siedliska i zmierzać do ukształtowania struktury i składu drzewostanu zgodnego z siedliskiem i charakterystycznego dla zespołu (podzespołu) leśnego, jako zadanie długoplanowe,

6. Powstające luki i przerzedzenia należy wykorzystywać do odnowienia naturalnego lub sztucznego gatunków charakterystycznych i typowych dla danego zespołu (podzespołu leśnego),
7. Preferować naturalne odnowienie gatunków domieszkowych,
8. Cenne domieszki chronić przy użyciu repelentów lub stosować grodzenia,
9. Unikać stosowania zrębów zupełnych, na korzyść Rb IVb (stopniowa gniazdowa udoskonalona)
10. Cięcia odnowieniowe wykonywać tylko w przypadkach koniecznej przebudowy lub starości drzewostanu, z licznymi wyjątkami,
11. Prace przy pozyskaniu i zrywce wykonywać stosując sortymentowy system pracy unikając zrywki wleczonej. Bez względu na rodzaj zabiegu stosować szlaki technologiczne,
12. Posusz usuwać tylko w sytuacji zagrożenia trwałości lasu (np. zagrożenie szkodnikami - podwyższone)
13. Stosowanie kruszarek do gałęzi z uwagi na niszczenie runa powinno być ograniczone do minimum.

3.8.1. Typy drzewostanów i składy gatunkowe upraw dla cennych siedlisk przyrodniczych

Na cennych siedliskach przyrodniczych sporadycznie wykonuje się cięcia rębne, wyłącznie rębniami złożonym. Odnawiając te obszary, należy się kierować typami drzewostanów i składem gatunkowym upraw przewidzianymi w poniższej tabeli dla cennych siedlisk przyrodniczych. W obecnym PUL, projektowane zalesienia i podsadzenia produkcyjne nie są planowane na siedliskach przyrodniczych.

Tabela 16. Typy drzewostanów i składy gatunkowe upraw dla cennych siedlisk przyrodniczych.

Lp.	Siedlisko przyrodnicze	Kod siedliska	TSL	Typ d-stanu	Orientacyjny skład gatunkowy	Uwagi
1	Bory i lasy bagienne: <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i>	91D0	Bb	Brzom-So	So80%, Brzom20%	
	<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum</i> (<i>Betuletum pubescentis</i>)	91D0	BMb	So-Brzom	Brzom60%, So30%, Św i inne 10%	
	<i>Sphagno squarrosi-Alnetum</i>	91D0	Lmb	Brzom-Ol	Olc60%, Brzom30% Św i inne 10%	

Lp.	Siedlisko przyrodnicze	Kod siedli ska	TSL	Typ d-stanu	Orientacyjny skład gatunkowy	Uwagi
2	Grądy Subkontynentalne : <i>Tilio-Carpinetum calamagrostietosum</i>	9170	LMśw	Gb-Lp-Dbs	Dbs50%,Lp20%, Gb20%,Kl,Jw, 10%	
	<i>Tilio-Carpinetum stachyetosum</i>	9170	LMw	Dbs	Dbs60%,LP,Kl,Gb.Jw40%	
	<i>Tilio-Carpinetum typicum</i>	9170	Lśw	Dbs	Db 40%, Lp 20%, Gb 20%, Jw, Kl i inne 20%	
	<i>Tilio-Carpinetum corydaletosum</i>	9170	Lw	Dbs	Dbs 70%, Gb, Lp, Klz, Js,Olc i inne 30%	
3	Śródładowe kwaśne dąbrowy <i>Calamagrostio-Quercetum</i>	9190-2	LMśw BMśw	So-Dbb	Db 50% So 30% Bk, Brz i inne 20%	W wariantcie A nie projektować zabiegów z zakresu użytkowania rębnego.
			Lśw	Db	Db 70%, Bk, Brz, Osi inne 30%	
4	Łęgi olszowo - jesionowe <i>Fraxino-Alnetum</i>	91E0	OlJ	Js-Ol	Ol 50% Js 30% Wzs, Wzposp, Brzom, Klz, Gb, Lp 30%	Siedliska priorytetowe – nie projektować żadnych zabiegów.
5	Łęgi dębowo –wiązowo – jesionowe <i>Ficario-Ulmetum typicum</i> <i>Ficario-Ulmetumchrysosplenietosum</i>	91F0	Lł Lw	Js-Db-Wz	Wzposp 40% Dbs20% Js 20%, Ol, Gb, Klz, Klp, Lp, Wzs, Tpb, Tpcz 20%	Siedliska priorytetowe – nie projektować żadnych zabiegów.
6	Żyzne buczyny niżowe <i>Galio-odorati Fagetum (Melico-Fagetum)</i>	9130-1	Lśw	Bk	Bk80% Gb, Kl, Jw, Dbb 20%	
7	Cieplolubne (światliste) dąbrowy <i>Potentillo albae-Quercetum</i>	9110-1	LMśw	Db	Dbs40%,Dbb40% Lp, So, Brz, Klz, Oś 20%	Usuwanie z d-stanów domieszek buka i graba. W wariantcie A nie projektować zabiegów z zakresu użytkowania rębnego.
8	Uboga buczyna niżowa <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i>	9110-1	LMśw	Bk	Bk70% Św, So, Gb, Dbb, Lp 30%	

3.9. Lasy o szczególnych walorach przyrodniczych (High Conservation Value Forests) - HCVF

Nadleśnictwo Skrwilno w oparciu o dokument FSC-NSTD-FM-PL obowiązujący od dnia 20 stycznia 2014, określający wytyczne wyznaczania i uznawania stref ochronnych i powierzchni ochronnych oraz ekosystemów referencyjnych, wyznaczyło te powierzchnia wg poniższych wskazówek.

6.2.10. Wyznaczenie stref ochronnych i powierzchni ochronnych w celu maksymalizacji ich wpływu na zachowanie i ochronę bioróżnorodności w zależności od ich wieku (np. poprzez tworzenie korytarzy ekologicznych, chronionych mokradeł, utrzymanie powierzchni naturalnych). Strefy ochronne i powierzchnie ochronne mogą stanowić również powierzchnie nieleśne. Jednakże, w każdym przypadku, ich wyznaczenie musi być uzasadnione przede wszystkim dążeniem do maksymalizacji ochrony bioróżnorodności w jednostce gospodarowania.

Przykłady stref ochronnych i powierzchni ochronnych:

1. lasy uznane za ochronne decyzją ministra właściwego do spraw środowiska
2. drzewostany znajdujące się w ekstremalnych warunkach wzrostu, np.: w strefie górnej granicy lasu, na siedliskach wilgotnych i bagiennych, na źródłiskach i w ich bezpośrednim otoczeniu, na wydmach zagrożonych erozją, na stromych zboczach, w zapadliskach górniczych i w rejonach zniszczonych lub strefach zagrożenia przez przemysł;
3. drzewostany znajdujące się bezpośrednio przy źródłiskach, rzekach, jeziorach, a także w miejscach kultu religijnego i wokół drzew matecznych, gdzie zaleca się kształtowanie ekotonów,
4. otuliny parków narodowych, rezerwatów, parki krajobrazowe wraz z otulinami, użytki ekologiczne, tereny sukcesji leśnej, korytarze ekologiczne i ekotony, drzewostany nasienne, powierzchnie nieleśne (np. nieużytki, wychodnie skalne, torfowiska, wody) wyznaczone w celu maksymalizacji ochrony bioróżnorodności.

6.4.1. Zarządzający lasami o dużych powierzchniach wyznacza, zachowuje i zaznacza na mapach przykłady istniejących w krajobrazie ekosystemów (tzw. ekosystemy referencyjne, Representative Sample Areas). W pierwszej kolejności, jako ekosystemy referencyjne wyznaczane są powierzchnie w stanie naturalnym lub maksymalnie zbliżonym do naturalnego. Takie obszary, stosownie do ich planów są pozostawione bez ingerencji w naturalnym stanie.

Przykłady ekosystemów referencyjnych:

1. rezerваты przyrody;
2. strefa ochrony całorocznej wokół miejsc lęgowych;
3. drzewostany wyłączone z użytkowania dla ochrony siedlisk w obszarach o znaczeniu wspólnotowym (Natura 2000) – powierzchnia ustalana w trakcie opracowywania planów zadań ochronnych i planów ochrony dla ostoi Natura 2000.

Łącznie powierzchnie wyznaczone dla celów ochrony bioróżnorodności z tytułu wskaźnika 6.2.10 i 6.4.1. są nie mniejsze niż 10% powierzchni certyfikowanej.

4. WALORY PRZYRODNICZO-LEŚNE

4.1. Walory krajobrazowe, flora i fauna

Występujące na terenie nadleśnictwa warunki przyrodnicze (geologia, rzeźba terenu, gleby i klimat) determinują obraz lasów Nadleśnictwa Skrwilno. Z punktu widzenia gospodarki leśnej (szczególnie w zakresie hodowli i ochrony lasu) największe znaczenie mają następujące czynniki:

- pochodzenie geologiczne obszarów zajętych przez lasy oraz zróżnicowanie obszaru nadleśnictwa pod względem geologicznym;
- dominacja gleb rdzawych, głównie w podtypie gleb rdzawych bielcowych, determinuje strukturę typów siedliskowych lasu wraz ze strukturą gatunkową drzewostanów;
- zróżnicowanie wilgotnościowe siedlisk – od suchych do bagiennych;
- stosunkowo niskie opady atmosferyczne.

4.1.1. Formacje geologiczne, rzeźba terenu, geomorfologia

Obszar Nadleśnictwa charakteryzuje się formami terenu charakterystycznymi dla poznańsko - dobrzyńskiej fazy zlodowacenia północno – polskiego. Przeważającą część obszaru Nadleśnictwa zajmuje rozległa równina sandrowa. Pozostałą część zajmuje falista i pagórkowata wysoczyzna morenowa. Podstawowym utworem geologicznym Nadleśnictwa Skrwilno jest piasek akumulacji wodnolodowcowej (Qf_{gp}) charakterystyczny dla Równiny Urszulewskiej. Mezoregion Pojezierza Dobrzyńskiego obejmuje zachodnią część zasięgu terytorialnego nadleśnictwa i charakteryzuje się żyzniejszymi utworami geologicznymi, a co za tym idzie zdecydowanie mniejszym udziałem lasów na tym obszarze. Utworami charakterystycznymi dla tego obszaru są piaski lodowcowe (Q_p), piaski lodowcowe na glinach (Q_p/Q_g) i piaski akumulacji wodnolodowcowej na glinach zwałowych (Qf_{gp}/Q_g) oraz gliny zwałowe (Q_g) występujące min. w kompleksach Kłušno, (obręb Skrwilno) oraz Ugoszcz (obręb Urszulewo). Piaski rzeczne (Q_{fp}) występują jedynie w dolinie rzeki Mień. Utwory holocenijskie – mursze (Q_m) i torfy (T) występują niewielkimi smugami wzdłuż cieków, na obrzeżach jezior lub płatami w obniżeniach terenu w większości kompleksów leśnych.

Zdecydowanie dominującym na terenie nadleśnictwa typem gleb są gleby rdzawe (RD) zajmujące 67% powierzchni leśnej nadleśnictwa, występujące

głównie w podtypie gleb rdzawych bielcowych (RDb, 54%) oraz w mniejszym stopniu rdzawych brunatnych (RDbr, 8%) i rdzawych właściwych (RDw, 5%). Gleby rdzawe związane są przede wszystkim z mezoregionem Równiny Urszulewskiej i wytworzyły się na piaskach akumulacji wodnolodowcowej. Stosunkowo duży udział mają gleby bielcowe (B, 9%) występujące głównie w podtypie gleb bielcowych właściwych (Bw, 5%) oraz w mniejszym stopniu gleby glejo-bielcowe właściwe (Bgw, 3%) i gleby glejo-bielcowe murszaste (Bgms, 1%). Gleby gruntowoglejowe (G, 6%) występujące prawie wyłącznie w podtypie gleb gruntowoglejowych właściwych (Gw). Istotny udział mają także gleby brunatne (BR, 6%) z dominującym podtypem gleb brunatnych wylugowanych (BRwy), oraz gleby płowe (P, 4%) występujące wyłącznie w podtypie gleb płowych właściwych (Pw). Pozostałą powierzchnię (8%) zajmują występujące smugami lub płatami gleby torfowe (T), murszowate (MR), murszowe (M), czarne ziemie (CZ) i inne.

4.1.2. Charakterystyka dominujących zbiorowisk leśnych

Pierwotnie (po ostatnim zlodowaczeniu) na ubogich, piaszczystych glebach sandrowych panowały bory sosnowe i mieszane. Na wysoczyznach dominowały lasy łąkowe. Wilgotne, żyzne gleby zajęte były przez łągi wiazowo-jesionowe, a na "ciepłych" stanowiskach występowały dąbrowy świetliste. Wokół jezior i wzdłuż zatorfionych dolin rzecznych rozwijały się łągi olszowe i olszowo-jesionowe, a w miejscach silnie podtopionych także olsy. Żyzne mady na terasie zalewowej doliny Wisły i wzdłuż niektórych innych mniejszych rzek porastały wówczas łągi wierzbowo-topolowe. Wysokopienne zbiorowiska leśne w wielu miejscach porozidzielane były przez ekosystemy torfowiskowe, wodne i stepowe. Obecnie po wielowiekowym okresie silnej antropopresji, a zwłaszcza w związku z masowym wyrębem drzew, udział lasów w krajobrazie Nadleśnictwa jest bardzo nierównomierny. Dotychczas na obszarze Nadleśnictwa stwierdzono występowanie niemal 30 zespołów i trwałych zbiorowisk leśnych oraz zaroślowych. Największą powierzchnię w lasach zajmują sztuczne monokultury sosnowe. Jednak w wielu miejscach zachowały się zbiorowiska borów sosnowych o cechach zespołów naturalnych. Na ubogich sandrach występuje **subkontynentalny bór świeży *Peucedano-Pinetum***. W jego drzewostanie panuje sosna pospolita *Pinus sylvestris*. Niekiedy domieszkę tworzy brzoza brodawkowata *Betula pendula*, rzadziej dąb szypułkowy *Quercus robur* lub – bezszypułkowy *Q. petraea* i w miejscach wilgotniejszych świerk pospolity *Picea*

abies. W podszytcie przeważnie dominuje jałowiec pospolity *Juniperus communis*. Często wraz z jałowcami rośnie naturalny podrost sosny i brzozy oraz rzadziej inne krzewy - jarzębina *Sorbus aucuparia* i kruszyna *Frangula alnus*. W runie rosną najczęściej: borówka brusznica *Vaccinium vitis-idaea*, borówka czernica *V. myrtillus* i pszeniec zwyczajny *Melampyrum pratense* oraz kokoryczka wonna *Polygonatum odoratum*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, nawłóć pospolita *Solidago virgaurea* i gorysz pagórkowy *Peucedanum oreoselinum* - gatunki o sarmackim pochodzeniu. Dno lasu pokryte jest zwartym kobiercem mchów, utworzonym głównie przez rokieta pospolity *Pleurozium schreberi* i widłoząb falisty *Dicranum polysteum*. W wilgotnych i zatorfionych obniżeniach terenu, wśród innych zbiorowisk borowych oraz na brzegach niektórych torfowisk rozwija się niekiedy **bór bagienny *Vaccinio uliginosi-Pinetum***. Wyróżnia go niskopienny drzewostan sosnowy oraz rośliny przechodzące z torfowisk wysokich i przejściowych np.: borówka bagienna, zwana też „pijanicą” *Vaccinium uliginosum*, chronione bagno zwyczajne *Ledum palustre*, żurawina błotna *Oxycoccus quadripetalus* i torfowce *Sphagnum pl. sp.*

Dużą powierzchnię Nadleśnictwa Skrwilno zajmowały pierwotnie **sosnowo-dębowe bory mieszane**. Obecnie zastępują je często monokultury sosnowe. Ale w wielu miejscach można obserwować ich naturalne fitocenozy. W runie borów mieszanych obok typowych dla borów gatunków występują rośliny o szerszej amplitudzie ekologicznej np. trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, konwalijka dwulistna *Majanthemum bifolium*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, orlica pospolita *Pteridium aquilinum* i inne. Często też przechodzą do ich płatów niektóre gatunki grądowe np. perlówka zwisła *Melica nutans*, turzycza palczasta *Carex digitata*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis* itd. Na obszarze Ziemi Dobrzyńskiej zachodzą na siebie zasięgi dwóch zespołów z grupy borów mieszanych - subkontynentalnego boru mieszanego *Quercus roboris-Pinetum* i subborealnego boru mieszanego *Serratulo-Pinetum*. W naturalnych płatach drzewostan **subkontynentalnego boru mieszanego *Quercus roboris-Pinetum*** jest zwykle dwuwarstwowy. Współtworzy go sosna zwyczajna i dąb – szypułkowy lub bezszypułkowy, z częstą domieszką brzozy brodawkowatej. W podszytcie przeważnie rosną kruszyna pospolita, jarząg pospolity i jałowiec. Subkontynentalny bór mieszany obejmuje dwa podzespoły wykształcające się pod wpływem odmiennych warunków wilgotnościowych. Podzespół typowy ***Quercus roboris-Pinetum typicum*** przeważnie występuje w pasie przejściowym

pomiędzy łąkami a borami sosnowymi. Podzespół wilgotny **Quercus roboris- Pinetum molinietosum** rozwija się w umiarkowanie wilgotnych częściach rynien jeziornych, rzadziej na wysoczyznach. W jego drzewostanie obok sosny i dębu rośnie często w domieszce brzoza omszona *Betula pubescens*, topola osika *Populus tremula* lub olsza czarna *Alnus glutinosa*. W podszycie przeważa kruszyna *Frangula alnus*. W runie zwraca uwagę obfite występowanie trzęślicy modrej *Molinia coerulea* oraz orlicy *Pteridium aquilinum*, a w części płatów również konwalijki dwulistnej *Majanthemum bifolium*, konwalii majowej *Convallaria majalis* i siódmaczka leśnego *Trientalis europaea*. Warto nadmienić, że Zaręba (1986) zaliczył tego typu fitocenozy do zespołu **Populo tremulae-Quercetum**. W lasach Nadleśnictwa znajdują się najdalej wysunięte na południowy-wschód stanowiska odmiany sarmackiej (bez udziału świerka) **subborealnego boru mieszanego Serratulo-Pinetum**, który zajmuje siedliska pośrednie pomiędzy dąbrową świetlistą, a borami sosnowymi. Cechuje go stała obecność w runie ciepłolubnych gatunków subkontynentalnych np.: pajęcznicy gałęzistej *Anthericum ramosum*, sierpika barwierskiego *Serratula tinctoria*, janowca barwierskiego *Genista tinctoria*, szczydrzeńca rozesłanego *Cytisus ratisbonensis*, gruszyczki jednostronnej *Orthilla secunda*, przytulii północnej *Galium boreale* i wielu innych. Ponadto Kępczyński (1965) opisał w okolicach Okalewa (rezerwat „Okalewo”) zespół Quercus-Piceetum – wilgotny bór mieszany świerkowo-dębowy o charakterze geograficznego, borealnego boru mieszanego. W lasach Nadleśnictwa zachował się tylko niewielki areał **lasów łąkowych**. Te, które pozostały są świadectwem ich niezmiernie dużego zróżnicowania i bogactwa florystycznego w przeszłości. Na jego obszarze występują dwa zespoły lasów łąkowych: łąka subkontynentalna i zboczowy las klonowo-lipowy. **Łąka subkontynentalna Tilio-Carpinetum** występuje głównie w strefach morenowych Nadleśnictwa. Drzewostan naturalnych płatów *Tilio-Carpinetum* jest wielogatunkowy. Budują go najczęściej dęby - szypułkowy *Quercus robur* lub bezszypułkowy *Q. petraea*, lipa drobnolistna *Tilia cordata* i grab zwyczajny *Carpinus betulus*. W podszycie zwykle rosną leszczyna *Corylus avellana*, trzmielina europejska *Euonymus europaeus* lub brodawkowata *E. verrucosus* oraz podrost wyżej wymienionych drzew. W zależności od topografii terenu, żyzności i wilgotności podłoża wykształcają się cztery podzespoły siedliskowe łąki. Wilgotne siedliska, zwykle w bezpośrednim sąsiedztwie lasów łąkowych zajmują łąki niskie - kokoryczowy lub czyścicowy. Siedliska mniej wilgotne, a równie żyzne zajmuje **łąka typowa**

Tilio-Carpinetum typicum. Optymalne warunki do rozwoju znajdują w nim: gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*, marzanka wonna *Galium odoratum*, miodunka ćma *Pulmonaria obscura*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, gajowiec żółty *Lamiastrum galeobdolon* i zawilec gajowy *Anemone nemorosa*. Pomiedzy łądem typowym a zbiorowiskami borowymi występuje zwykle strefa **grądu wysokiego Tilio-Carpinetum calamagrostietosum.** W jego drzewostanie naturalną domieszkę tworzy sosna zwyczajna, a do runa licznie wkraczają gatunki borowe. Wciąż duży areał potencjalnych łądów zajmują monokultury sosny na ich siedlisku. Spośród nich najbardziej pospolite jest zbiorowisko ***Pinus sylvestris* - *Dryopteris filix-mas*.** Zwykle cechuje go łąnowe występowanie w runie narecznicy samczej *Dryopteris filix-mas*, jednostkowy udział innych gatunków łądowych oraz dominacja w warstwie zielnej roślin ruderalnych. Specyficzne zbiorowiska rozwijają się na siedliskach lasu mieszanego wilgotnego LMw. Przeważnie w ich drzewostanie panuje sosna zwyczajna. Stosunkowo częściej niż na innych siedliskach występują też świerczyny lub drzewostany z domieszką świerka *Picea abies*. W podszyciu, w dużych ilościach rośnie na ogół kruszyna *Frangula alnus*, jarzębina *Sorbus aucuparia* a niekiedy też leszczyna *Corylus avellana*. W składzie warstwy zielnej zauważono pewną powtarzalność. Występują w niej, zwykle w dużych ilościach konwalijka dwulistna *Majanthemum bifolium*, siódmaczek leśny *Trientalis europaea* i szczawik zajęczy *Oxalis acetosella* oraz kilka innych gatunków, w tym typowy dla łądów – zawilec gajowy *Anemone nemorosa*. Często spotyka się malinę *Rubus idaeus* lub różne gatunki jeżyn. Stosunkowo dużą wilgotność podłoża wykorzystują gatunki higrofilne np. tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*. Jeśli występuje borówka czarna to cechuje ją bardzo duża żywotność. Płaty tego typu zaliczono do zbiorowiska ***Pinus sylvestris*- *Lysimachia vulgaris*.** Na zboczach Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej okolicy Dobrzynia oraz na stokach innych wąwozów i rynien jeziornych zachowały się, na ogół nieduże płaty zboczowego lasu klonowo-lipowego ***Aceri-Tilietum*.** Specyficzne warunki wilgotnościowe i termiczne, cechujące się dużą zmiennością sezonową, przyczyniają się do znacznego bogactwa florystycznego zespołu. W płatach o cechach naturalnych drzewostan *Aceri-Tilietum* budują lipa drobnolistna, klon zwyczajny *Acer platanoides* i klon jawor *A. pseudoplatanus*. W runie wiosennym rosną licznie higrofilne geofity - ziarnopłon wiosenny *Ranunculus ficaria*, złoć żółta *Gagea lutea*, złoć mniejsza *G. minima*, kokorycz wątła *Corydalis fabacea* i

inne. W tym czasie kwitną także fiołek przedziwny *Viola mirabilis*, fiołek leśny *V. reichenbachiana*, miódunka ćma *Pulmonaria obscura*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis* itd. Latem warstwa zielna jest również wielobarwna, zwłaszcza w czasie kwitnienia dzwonków - pokrzywolistnego *Campanula trachelium* i jednostronnego *C. rapunculoides*, groszków - wiosennego *Lathyrus vernus* i czerniejącego *L. niger* oraz czyścica leśnego *Stachys sylvatica*. Stosunkowo częstym elementem krajobrazu z kręgu zespołów gradowych **mezofilne zbiorowiska zaroślowe**. Występują one także niekiedy jako enklawy wśród pól uprawnych lub inicjują regenerację lasu na zboczach dolin rzecznych i wąwozów. Należą do nich zarośla leszczynowo-trzmielinowe **Euonimo-Coryletum**, zarośla derenia świdwy i trzmieliny **Euonimo-Cornetum**, czyżnie czyli zarośla tarniny **Pruno-Crataegetum** oraz laski głogowo-gruszowe. Rzadko w Nadleśnictwie Skrwilno (rezerwat „Stary Zagaj”) można podziwiać fitocenozy wybitnie ciepłolubnego, najbogatszego florystycznie zespołu leśnego - **dąbrowy świetlistej Potentillo albae-Quercetum**. Jej drzewostan tworzą przede wszystkim dęby - bezszypułkowy *Quercus petraea* lub rzadziej – bezszypułkowy *Q. robur*. Luźny na ogół drzewostan i stosunkowo żyzne gleby umożliwiają w runie rozwój przedstawicielom różnych grup syntaksonomicznych. Obok roślin typowo leśnych rosną więc w nim liczne światłolubne gatunki łąkowe, murawowe, okrajkowe i inne. Wiele z nich to rośliny rzadkie np. naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora* i pierwiosnka lekarska *Primula officinalis*, itd.

Stosunkowo dużą powierzchnię na terenie Nadleśnictwa Skrwilno zajmują **lasy łąkowe**. Nad rzekami i wokół jezior w strefie morenowej, na żyznych glebach torfowo-murszowych i rzadziej na madach rozwija się łąg olszowo-jesionowy **Fraxino-Alnetum**. W jego naturalnych płatach drzewostan tworzą olsza czarna *Alnus glutinosa* i jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*. W podszyciu najczęściej rosną czeremcha zwyczajna *Prunus padus* i dereń świdwa *Cornus sanguinea*. Pnie drzew i krzewy oplecione są często przez pędy chmielu zwyczajnego *Humulus lupulus*. Runo cechuje obecność gwiazdnicy gajowej *Stellaria nemorum*, czartawy pospolitej *Circaea lutetiana*, kostrzewy olbrzymiej *Festuca gigantea*, śledziennicy skrętolistnej *Chrysosplenium alternifolium* i niecierpka pospolitego *Impatiens noli-tangere*. Zdecydowanie mniejszą powierzchnię zajmuje obecnie w lasach Nadleśnictwa **łąg wiązowo-jesionowy Ficarior-Ulmetum campestris**. Jego drzewostan jest zwykle wielowarstwowy i wielogatunkowy. Tworzą go najczęściej: jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, dąb szypułkowy *Quercus robur*, wiąz polny

Ulmus campestris, niekiedy też jawor *Acer pseudoplatanus* i olsza czarna *Alnus glutinosa*. W podszytcie, obok podrostu wyżej wymienionych drzew przeważnie rosną: dereń świdwa *Cornus sanguinea*, czeremcha zwyczajna *Prunus padus*, bez czarny *Sambucus nigra*, trzmielina zwyczajna *Euonymus europaeus* i chmiel zwyczajny *Humulus lupulus*. W zespole tym jeszcze bardziej niż w grądach niskich przejawia się zmienność fenologiczna runa. Wczesną wiosną, panują w nim: ziarnopłon wiosenny *Ranunculus ficaria*, zawilec żółty *Anemone ranunculoides*, złocie żółta *Gagea lutea* i mała *G. minima* oraz inne geofity. Z czasem, wraz z rozwojem liści na drzewach ich miejsce zajmują gatunki letnie: szczyr trwały *Mercurialis perennis*, niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, gajowiec żółty *Lamium galeobdolon*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, kuklik pospolity *Geum urbanum* i inne. Znamioną cechą lasów Nadleśnictwa Skrwilno jest występowanie zbiorowisk łągowych o charakterze podgórskim lub źródliskowych form łągu olszowo-jesionowego. Płaty formy niżowej **podgórskiego łągu jesionowego *Carici remotae-Fraxinetum*** rozwijają się niekiedy wzdłuż źródlisk i wysięków w dolnych partiach zboczy dolin rzecznych i rynien jeziornych na obszarach morenowych. Osobliwą ich cechą jest struktura i skład florystyczny warstwy zielnej. Ma ona charakter wybitnie mozaikowy. W płytkich rozlewających się strumykach rosną rzeżucha gorzka *Cardamine amara*, przetacznik bobownik *Veronica anagallis*, przetacznik bobowniczek *V. beccabunga*, a między nimi rozwijają się łąny turzycy odległokłosej *Carex remota*. W zagłębieniach o utrudnionym odpływie, na terenie całego Nadleśnictwa występują lasy z panującą olszą czarną - tzw. olsy. Rozwijają się one w postaci dwóch wyraźnie odmiennych zespołów. Ols porzeczkowy ***Ribeso nigri-Alnetum*** jest zbiorowiskiem bardziej pospolitym w granicach Nadleśnictwa Skrwilno. Na ogół posiada wyraźniejszą niż ols torfowcowy strukturę dolinkowo-kępkową i mozaikowy układ runa. Woda stagnująca w dolinkach uzupełniana jest wodą zalewową lub spływająca z wyższych teras rzecznych albo partii rynien jeziornych. Gleby wytworzone z torfowisk niskich są bardzo żyzne, a ich wierzchnie warstwy cechuje zwykle znaczne zmineralizowanie. Opisywany ols wyróżnia obecność w podszytcie porzeczeki czarnej *Ribes nigrum* i zdecydowanie większa rola wierzb krzewiastych. Jego drzewostan buduje głównie olsza czarna *Alnus glutinosa*. Zwarcie warstwy krzewów jest na ogół niewielkie. Rosną w niej zwykle wierzba szara *Salix cinerea*, wierzba uszata *S. aurita*, kruszyna *Frangula alnus* i porzeczka czarna *Ribes nigrum*. Pokrycie runa jest zmienne i zależne od stopnia uwodnienia dolinek i

wielkości kęp, na których rosną drzewa. Dominują w nim rośliny charakterystyczne dla olsów – turzyca długokłosa *Carex elongata*, psianka słodkogórz *Solanum dulcamara*, karbieniec pospolity *Lycopus europaeus*, narecznica błotna *Thelypteris palustris* oraz rośliny szuwarowe - turzyca błotna *Carex acutiformis*, skrzyp bagienny *Equisetum limosum*, kosaciec żółty *Iris pseudoacorus* i inne. Dolinki wypełnione wodą często pokryte są przez rzęsę drobną *Lemna minor*. **Ols torfowcowy *Sphagno squarrosi-Alnetum*** jest zbiorowiskiem siedlisk średnio żyznych (mezotroficznych). W jego drzewostanie obok olszy czarnej występuje często brzoza omszona. W podszycie dominuje zwykle kruszyna pospolita *Frangula alnus*. Runo w stosunku do olsu porzeczkowego wyróżniają: fiołek błotny *Viola palustris*, czartawa drobna *Circaea alpina* oraz szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, siódmaczek leśny *Trientalis europaea* i konwalijka dwulistna *Majanthemum bifolium* – gatunki, które wkraczają z otaczających borów. W warstwie mszystej, wśród innych mchów występują kępki torfowców - błotnego *Sphagnum palustre*, nastroszonego *S. squarrosum* i innych. Do lasów bagiennych od strony zbiorników wodnych zwykle przylegają **zarośla łozowe** z zespołu ***Salicetum pentandro-cinereae***. Wykształcają się one niekiedy także na miejscu wyciętych lasów olszowych lub wśród zaniedbanych gospodarczo łąk. Budują je najczęściej wierzba szara *Salix cinerea* i wierzba uszata *S. aurita* oraz rzadziej wierzba pięciopęcikowa *S. pentandra*, podrost olszy czarnej *Alnus glutinosa* i brzozy omszonej *Betula pubescens*.

4.1.3. Szata roślinna

Flora, jest na Wysoczyźnie Dobrzyńskiej i Równinie Urszulewskiej oraz w Kotlinie Płockiej stosunkowo liczna i przy tym bardzo interesująca. Dotychczasowe badania wykazały obecność ponad 1200 gatunków roślin naczyniowych, obejmujących rośliny kwiatowe (nagonasienne i okrytonasienne) oraz paprotniki. Reprezentują one różne elementy geograficzne. Grupę najliczniejszą stanowią gatunki środkowoeuropejskie. W jego obrębie najwięcej jest gatunków grupy niżowej. W skład elementu środkowoeuropejskiego wchodzi także niektóre osobliwości. Wymienić tu należy rośliny o subkontynentalnym typie zasięgu (tzw. gatunki sarmackie), zasiedlające suche i widne lasy liściaste oraz bory mieszane i sosnowe, którym sprzyja specyficzny mikroklimat terenów wydumowych lub wyniesień morenowych. W borach rośnie między innymi: goździk

piaskowy *Dianthus arenarius*. Interesującą grupę gatunków środkowoeuropejskich o charakterze górskim lub podgórskim tworzą rośliny zasiedlające głównie wilgotne i zacienione enklawy w lasach liściastych - tojad dzióbaty *Aconitum variegatum*, czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum* oraz klon jawor *Acer pseudoplatanus* i inne. Stosunkowo licznie reprezentowane są na tym terenie gatunki elementu borealnego, związane głównie z obszarami północnej Europy i Azji. Należy tu wiele roślin rosnących w borach, na łąkach i na torfowiskach. Wśród nich do największych osobliwości w skali Polski należą relikty glacialne. Do torfowiskowych gatunków reliktowych zaliczana jest między innymi gwiazdnica grubolistna *Stellaria crassifolia* i fiołek torfowy *Viola epipsila* oraz mchy - *Camptothecium nitens*, *Thuidium lanatum*, *Meesia triquetra*, *Paludella squarrosa* i *Scorpidium scorpioides*. Reliktem związanym z lasami jest widłak wroniec *Lycopodium selago* - w lasach silnie wilgotnych. Interesującą specyficzną cechą południowej części Ziemi Dobrzyńskiej jest udział rzadkich i bardzo rzadkich roślin elementu pontyjskiego, których centrum rozmieszczenia znajduje się w południowowschodniej Europie i częściowo Azji. Są to głównie przedstawiciele flory kserotermicznej (ciepłolubnej), związanej z murawami "stepowymi" na czyściec kosmaty *Stachys germanica*, dziewanna fioletowa *Verbascum phoeniceum* i dzwonek syberyjski *Campanula sibirica*, Również na murawach psammofilnych (napiaskowych) występują rzadkie rośliny pontyjskie - driakiew żółtawa *Scabiosa ochroleuca*, chondrilla sztywna *Chondrilla juncea*, goździcznik wycięty *Tunica prolifera* i inne. Zwraca uwagę udział we florze omawianego terenu niektórych roślin elementu atlantyckiego, co świadczy o przejściowym charakterze klimatu tej części Polski. Wśród nich występują między innymi: szczotlicha siwa *Corynephorus canescens*, sporek wiosenny - *Spergula vernalis* i żarnowiec miotlasty *Sarothamnus scoparius*. Obszar Nadleśnictwa Skrwilno objęty jest zasięgiem większości gatunków drzew rosnących na niżu Polski. Brak tu jest jednak naturalnych stanowisk jodły pospolitej, modrzewia europejskiego i polskiego, jarzębu brekinia oraz lipy szerokolistnej. Znane są również naturalne stanowiska buka zwyczajnego *Fagus sylvatica*. Częściowo na teren Nadleśnictwa Skrwilno sięga zasięg klonu polnego *Acer campestre* i jaworu *Acer pseudoplatanus*. Olsza szara *Alnus incana* rozproszona jest wzdłuż Wisły, której doliną rozprzestrzeniła się z terenów górskich i podgórskich.

4.1.4. Fauna

Lasy Nadleśnictwa Skrwilno charakteryzują się różnorodnością ukształtowania terenu, składu gatunkowego, szaty roślinnej i wielkości kompleksów leśnych. To urozmaicenie biotopów wpływa na dużą ilość gatunków zwierząt.

Większe kompleksy leśne, stanowią doskonale miejsce do rozwoju i migracji ssaków łownych. Sieć rzek, jezior i śródleśnych bagien jest miejscem bytowania wielu gatunków ryb, płazów, ssaków oraz ptaków wodno-ładowych. Również mniejsze kompleksy leśne, szczególnie na styku pole-las, znajdują wielu mieszkańców choćby wśród drobnych ptaków, gadów czy niewielkich ssaków. życia i rozwoju wielu gatunków ptaków.

Poza pospolitymi rybami występującymi w okolicznych rzekach i zbiornikach wodnych, znajdują się tu również gatunki rzadkie i chronione. Mień, Skrwa Prawa i Rypienica są miejscem rozrodu, coraz mniej licznych w Polsce, minoga rzeczny. Drugim chronionym prawem bezzuchwocem jest osiadły minóg strumieniowy, którego występowanie stwierdzono w Mieni, Róźcu i Rypienicy. Piskorz, koza, minóg rzeczny i minóg strumieniowy są gatunkami chronionymi.

W dolnych warstwach lasu żyje przede wszystkim większość gatunków łownych ssaków oraz zwierzęta prowadzące stały lub okresowy podziemny tryb życia. W dzień lasu gnieździ się również słońka, bytują gady i płazy. Warstwa krzewów zbiorowisk leśnych to miejsce gniazdowania min. pokrzewki, dzierzby, makolągwy, rudzika i gila. Do fauny nadrzewnej zasiedlającej dziuple należą ssaki: kuna leśna, wiewiórka i nietoperze; ptaki: sowy, dzięcioły, muchołówki, kowaliki i pełzacz.

Do fauny brzeżnej lasów zalicza się m.in. ssaki: kreta, jeża, zająca, królika, borsuka, lisa, tchórza, dzika, sarnę; ptaki: gołębia grzywacza, krogulca, kobuza, pójdzkę, wilgę, kruk, sikorę bogatkę, drozda i pokrzewki.

Doskonałym biotopem dla ssaków: nietoperzy, zająca, wiewiórki, lisa, tchórza, ryjówek, karczownika ziemno-wodnego; ptaków: turkawek, sikor, pokrzewek, paszkota, kwiczoła; gadów: jaszczurki żyworodki, zaskrońca oraz żmij są zadrzewienia przy zbiornikach wodnych.

Z zadrzewieniami osiedlowymi związane są m.in. ssaki: nietoperze, wiewiórka, kuna domowa, łasica; ptaki: bocian biały, sierpówka, sójka, sroka, kawka, gawron, sikory, szpak, mazurek, dzwonec; płazy: ropuchy i traszki.

Fauna kręgowców łąk i pól obejmuje ssaki: kreta, darniówkę, norniki i myszy; ptaki: kuropatwę, skowronka, mazurka, trznadla, pliszki; płazy: ropuchy, grzebiuszkę ziemną, rzekotkę drzewną, żabę jeziorkową i trawną oraz traszkę zwyczajną.

Spośród fauny bezkręgowców występuje kilka gatunków pijawek i szczeżuja; spośród ślimaków: błotniarka, ślimak winniczek i inne.

Najliczniejszą gromadą wśród bezkręgowców są owady, wśród których na wyróżnienie zasługują biedronki i mrówki mające duże znaczenie w ochronie lasu, pszczoły i trzmiele ze względu na ich udział w zapyłaniu roślin. Do groźnych szkodników lasu należą niektóre motyle - głównie brudnica mniszka i barczatka sosnowka.

Gatunki zwierząt objęte ochroną częściową lub całkowitą występujące w terytorialnym zasięgu działania Nadleśnictwa Skrwilno zostały omówione w dziale 3.7. niniejszego opracowania.

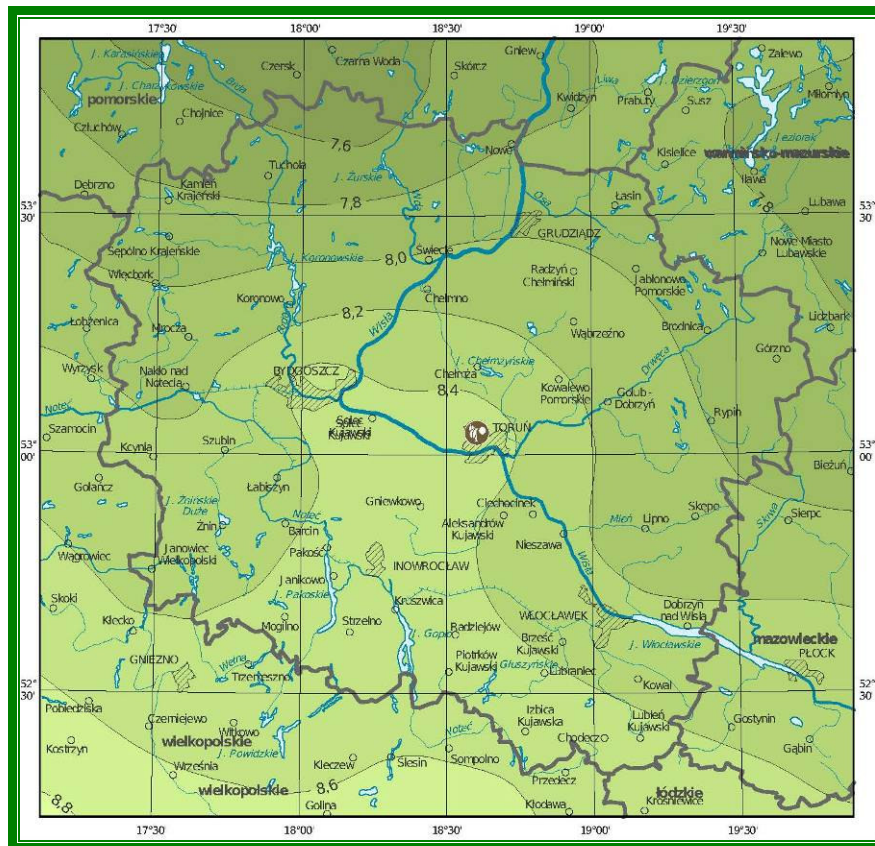
Gatunkami łownymi uznanymi polskim prawem łowieckim występującymi na terenie Nadleśnictwa Skrwilno są: jeleni szlachetny, łoś, sarna, dzik, lis, borsuk, kuna leśna i domowa, tchórz zwyczajny, piżmak, zając szarak, dziki królik, bażant, kuropatwa, czapla siwa, krzyżówka, cyraneczka, głowienka, czernica, gołąb grzywacz, słonka i łyska. Wśród wymienionych zwierząt łownych szczególną uwagę należy poświęcić łośowi (obecnie objęty moratorium), którego populacja w ostatniej dekadzie znacznie wzrosła.

4.1.5. Klimat

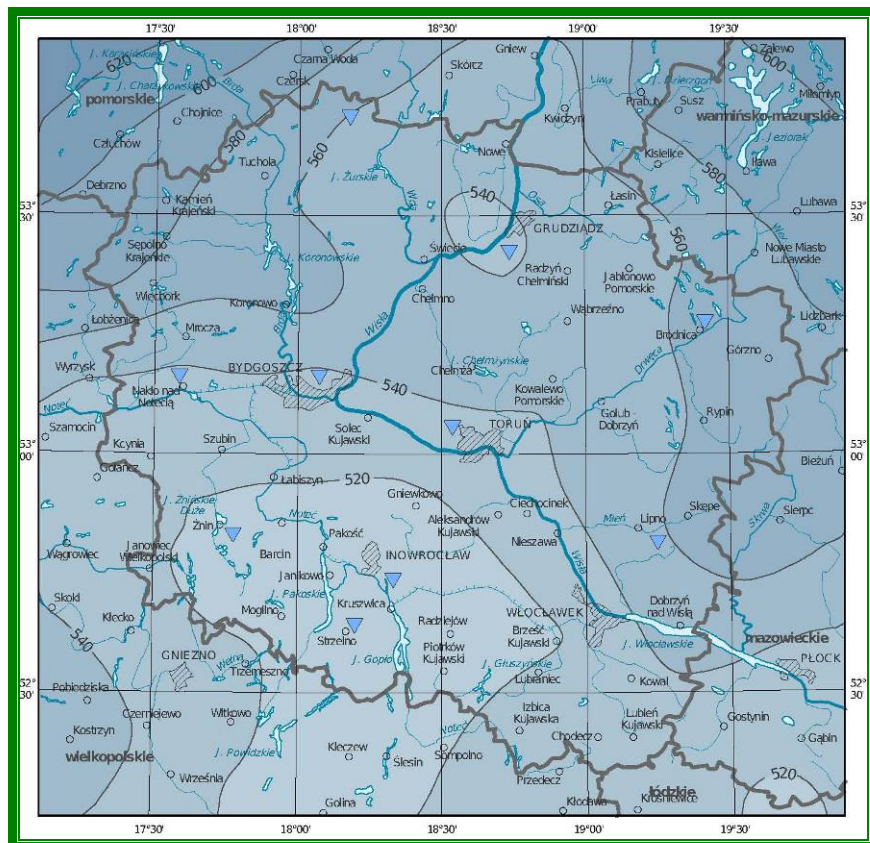
Według podziału klimatycznego (A.Woś „Atlas Rzeczypospolitej Polskiej” 1994) przeważająca część zasięgu Nadleśnictwa Skrwilno należy do X-Zachodniomazurskiego regionu klimatycznego. Część zachodnia nadleśnictwa położona jest w IX-Chełmińsko-Toruńskim, natomiast południowa granica zasięgu w XVII-Wschodniopomorskim regionie klimatycznym. Obszar ten charakteryzuje się małą zmiennością pogodową, jedynie na styku regionu IX i XVII, gdzie granica regionów jest określana jako wyraźna, zmienność pogodowa jest duża.

Ryc. 28. Średnia temperatura powietrza

Ryc. 29. Wielkość opadów atmosferycznych w ciągu roku [mm]

Ryc. 30. Zachmurzenie - średnia suma roczna [%]

4.1.6. Wody

Wody powierzchniowe

Sieć wód powierzchniowych na terenie omawianego nadleśnictwa jest urozmaicona, z dużą ilością jezior i mniejszych zbiorników wodnych oraz umiarkowana ilością rzek.

Rzeki

Zlewnia Wisły obejmuje swym zasięgiem całe nadleśnictwo, jest to zlewnia rzeki I rzędu. Najważniejsze rzeki II rzędu to Drwęca, Mień, Skrwa Prawa oraz Chełmiczka, których zlewnie odprowadzają wody, korytami rzek do Wisły. Rzekami III rzędu są: Rypienica, Rudziec i Lubianka, które zasilają bieg rzeki Drwęcy oraz rzeka Czernica uchodząca do Skrwy Prawej. Pozostałe mniejsze rzeki tworzą zlewnie IV i niższych rzędów.

Wody stojące

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Skrwilno występuje bardzo duża liczba jezior, stawów oraz małych zbiorników wodnych. Poniżej podano jeziora występujące w zasięgu nadleśnictwa w kolejności alfabetycznej:

Bobrowiec, Brzuskie, Chalińskie, Chojęńskie, Czarne, Czarownica, Dąbrówka, Dłuskie, Działynskie, Głęboczek, Grabno, Huta, Kadźbędź, Kiełpińskie, Kikolskie, Kleszczyńskie, Konotopskie, Kopiec, Korczyny, Kościan, Księża, Lenie, Likieckie, Lubinek, Łąkie, Małe, Mielne, Mszczonne, Okonin, Orłowskie (Piaseczno), Ostrowickie, Parowskie, Radiochy, Rojewskie, Ruda, Ruduwskie, Sadłowskie, Sicieńskie, Sikórz, Skrwilno, Sobieraj, Steklińskie, Sumińskie, Święte, Trąbińskie, Tupadłowskie, Ugoszcz, Urszulewskie, Wandzewnia, Warpalskie, Wielgie, Wielkie, Wildno, Wileńskie, Zbojeńskie, Żalskie.

Granice zlewni, przebieg ważniejszych rzek oraz zarys większych jezior przedstawia rycina zamieszczona poniżej.

Ryc. 31. Mapa hydrograficzna obszaru nadleśnictwa

Wody podziemne

Obszar Nadleśnictwa Skrwilno położony jest w I regionie hydrogeologicznym - „mazowieckim”. W części zachodniej i południowej główny typ formacji wodonośnej to porowo-szczelinowy, w pozostałej części zasięgu nadleśnictwa dominuje porowy typ formacji wodonośnych. Większość zasięgu znajduje się na obszarze rozległego głównego zbiornika wód podziemnych GZWP-215 i 215a, które nie posiadają opracowanej dokumentacji hydrogeologicznej. Występuje tu również fragment zbiornika wód podziemnych GZWP-222, dla którego opracowano dokumentację hydrogeologiczną.

W południowej i południowo-wschodniej części nadleśnictwa przeciętna głębokość występowania zwierciadła wód podziemnych wynosi około 0-5m przy typowych wahaniami rocznych 0,5-1,5m. Natomiast w części północnej i zachodniej, przeciętna głębokość lustra wód podziemnych to 5-20m, sporadycznie 20-40m przy wahaniami 0,2-2,0m. Niemalże cały omawiany obszar charakteryzuje się średnią zasobnością wód podziemnych, jedynie niewielkie wyspowe fragmenty wykazują małą zasobność.

Ekosystemy wodno-błotne

Ekosystemy wodno-błotne to bardzo swoiste układy ekologiczne reprezentujące szerokie spektrum bioróżnorodności. Ekosystemy te posiadają wybitne właściwości akumulacyjne oraz doskonale retencjonują zasoby wody.

Na obszarze Nadleśnictwa Skrwilno występuje stosunkowo niewiele bagien o znacznej powierzchni bardzo dużo jest jednak średnich i małych naturalnych oczek wodnych i stawów, które często są zarośnięte roślinnością wodną lub uległy zabagnieniu. Największa ilość ekosystemów wodno-błotnych znajduje się w obrębie Skępe.

W lasach Nadleśnictwa Skrwilno zainwentaryzowano 523 pododdziałów bagien i mokradeł o łącznej powierzchni 526,23 ha w tym odpowiednio w:

obręb Skępe	327 szt.	309,19 ha
obręb Skrwilno	93 szt.	108,86 ha
obręb Urszulewo	103 szt.	108,18 ha

Jako powierzchnie nie stanowiące wydzieleni bagna zajmują łącznie 58,30 ha, w tym odpowiednio w:

obrębnie Skępe	361 szt.	35,39 ha
obrębnie Skrwilno	117 szt.	9,73 ha
obrębnie Urszulewo	132 szt.	13,18 ha

Na terenie Nadleśnictwa występują również nieliczne grunty do naturalnej sukcesji. Ogólnie zainwentaryzowano 49 takich pododdziałów o łącznej powierzchni 72,33 ha, w tym odpowiednio w:

obrębnie Skępe	24 szt.	43,32 ha
obrębnie Skrwilno	15 szt.	13,30 ha
obrębnie Urszulewo	10 szt.	15,71 ha

4.1.7. Drzewostany i zadrzewienia

Najważniejszymi walorami przyrodniczymi nadleśnictwa są drzewostany, jako zasadniczy element ekosystemu leśnego. Dotyczy to zarówno drzewostanów chronionych na mocy ustawy o ochronie przyrody i innych przepisów prawnych, jak też wszystkich pozostałych drzewostanów wielofunkcyjnych. W związku z tym drzewostanom poświęcono w niniejszym opracowaniu stosunkowo dużo uwagi.

Tradycyjne charakterystyki i opisy poszczególnych elementów taksacyjnych drzewostanów nadleśnictwa znajdują się w elaboracie w rozdziale „Charakterystyka stanu lasu oraz analiza stanu zasobów drzewnych” (1.5.). W programie ochrony przyrody wykorzystano te dane oraz podjęto próbę ich oceny i interpretacji pod kątem wymagań zrównoważonego rozwoju ekosystemów leśnych.

Charakterystyka drzewostanów przedstawiona w niniejszym rozdziale (ilościowa i powierzchniowa) obejmować będzie: bogactwo gatunkowe, strukturę piętrową, pochodzenie, zgodność składu gatunkowego z warunkami siedliskowymi oraz formy degeneracji ekosystemu leśnego. Charakterystyki te zostały uproszczone, nacisk położono natomiast na porównanie aktualnych danych z danymi z poprzedniego programu, (ze względu, że ostatnia publikacja Programu Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Skrwilno była jedynie aktualizacją i nie zawierała szerzej opisanego działu „Drzewostany”. Do celów analitycznych wykorzystano dane oparte o stan wyjściowy 01.01.1996 r.) obrazujące zmiany zaistniałe w ostatnim 20-cioleciu.

4.1.7.1. Bogactwo gatunkowe

Bogactwo gatunkowe drzewostanów określa ilość gatunków w składzie warstwy górnej drzew (zapisanych w składzie gatunkowym I piętra).

Największą powierzchnię w Nadleśnictwie Skrwilno zajmują drzewostany jedno i dwugatunkowe, wśród których dominują występujące na siedliskach borów mieszanych świeżych drzewostany z panującą sosną występujące w różnych składach gatunkowych z domieszką brzozy, dęba i in.

W porównaniu do danych z poprzedniego opracowania, zauważa się wyraźny wzrost udziału drzewostanów dwugatunkowych, trzygatunkowych oraz wielogatunkowych, natomiast spadek jednogatunkowych. Tendencja ta wskazuje na prawidłowe zmiany zachodzące w drzewostanach nadleśnictwa, spowodowane m.in. stosowaniem rębni złożonych i prawidłowego dostosowywania składu gatunkowego upraw do typów siedliskowych lasu.

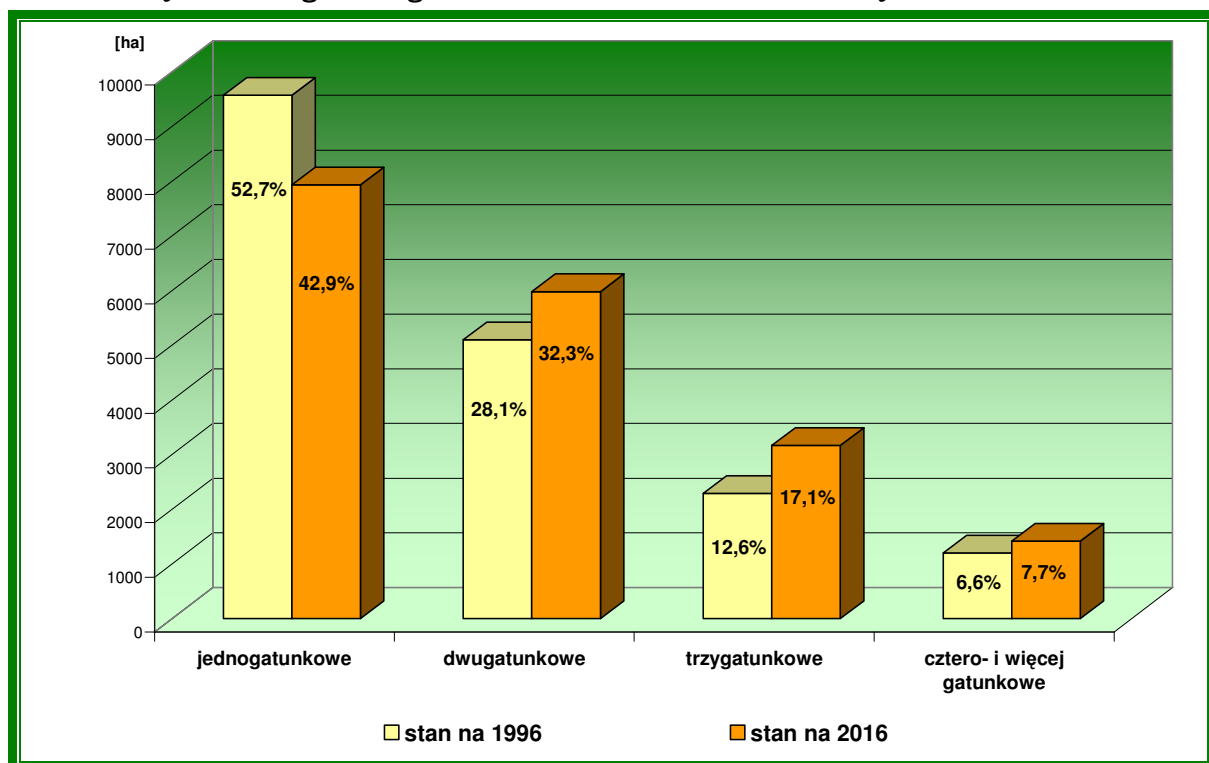
Tabela 17. Zestawienie powierzchniowe [ha] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego (wg wzoru nr13).

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Sकेpe	jednogatunkowe	639,97	2175,27	778,81	3594,05	39,0
	dwugatunkowe	1165,34	1212,97	696,13	3074,44	33,4
	trzygatunkowe	752,39	481,24	377,40	1611,03	17,5
	czter- i więcej gatunkowe	515,86	190,23	228,84	934,93	10,1
Obręb Skrwilno	jednogatunkowe	356,32	1280,41	648,08	2284,81	46,4
	dwugatunkowe	559,10	511,92	376,88	1447,90	29,4
	trzygatunkowe	397,77	280,01	195,90	873,68	17,8
	czter- i więcej gatunkowe	139,02	89,66	87,00	315,68	6,4
Obręb Urszulewo	jednogatunkowe	536,04	1055,33	455,17	2046,54	47,0
	dwugatunkowe	603,23	550,38	303,22	1456,83	33,5

Obwód, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
	trzygatunkowe	271,97	185,60	225,18	682,75	15,7
	czter- i więcej gatunkowe	64,17	45,55	56,03	165,75	3,8
Nadleśnictwo SKRWILNO	jednogatunkowe	1532,33	4511,01	1882,06	7925,40	42,9
	dwugatunkowe	2327,67	2275,27	1376,23	5979,17	32,3
	trzygatunkowe	1422,13	946,85	798,48	3167,46	17,1
	czter- i więcej gatunkowe	719,05	325,44	371,87	1416,36	7,7

Ryc. 32. Bogactwo gatunkowe drzewostanów – zmiany w 20-leciu

4.1.7.2. Struktura piętrowa

Pod względem struktury drzewostany Nadleśnictwa Skrwilno są mało zróżnicowane. Drzewostany jednopiętrowe występują na 95,7% powierzchni

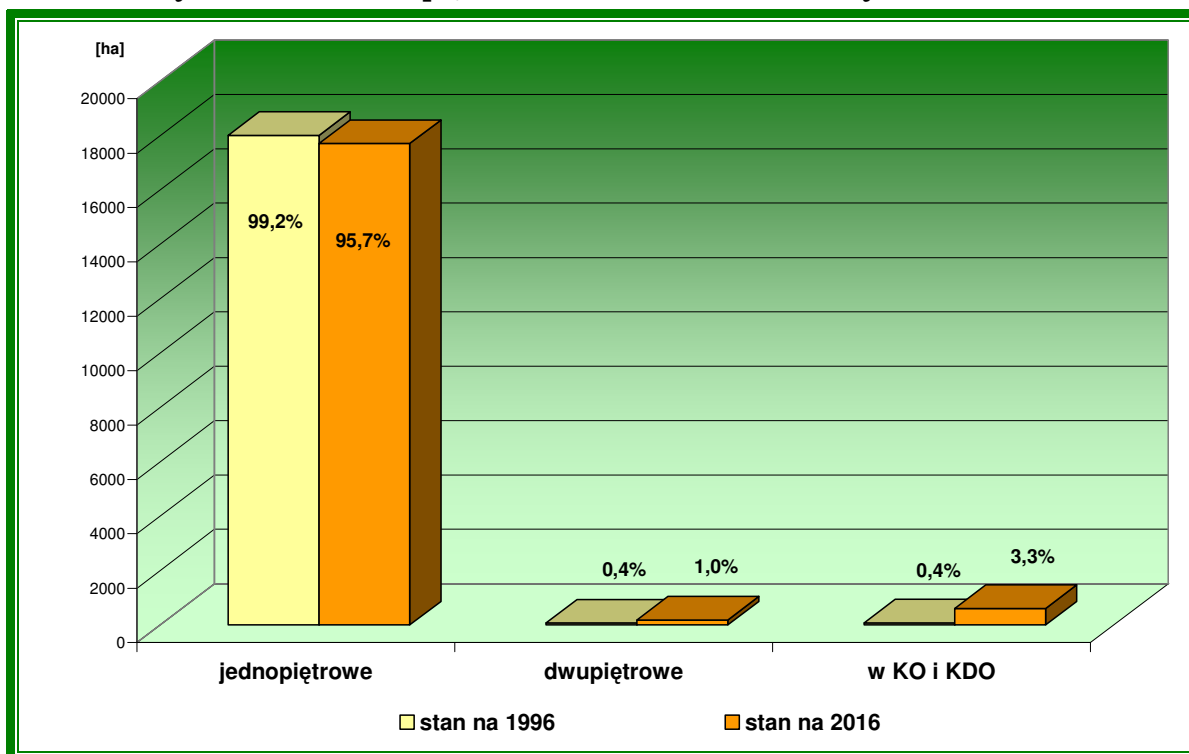
leśnej. Pozostałe 4,3% to drzewostany dwupiętrowe oraz w klasie odnowienia i w klasie do odnowienia. Główną przyczyną takiego stanu jest sztuczne pochodzenie drzewostanów. Nie spotyka się drzewostanów wielopiętrowych.

W porównaniu do danych zamieszczonych w poprzednim programie udział drzewostanów jednopiętrowych uległ zmniejszeniu natomiast zwiększył się udział drzewostanów dwupiętrowych głównie na korzyść drzewostanów w klasie odnowienia.

Zestawienie powierzchni (ha) drzewostanów wg grup wiekowych i struktury przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Tabela 18. Zestawienie powierzchniowe [ha] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury (wg wzoru nr14).

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Skępe	jednopiętrowe	3073,56	4021,98	1648,88	8744,42	94,9
	dwupiętrowe	0,00	10,22	113,79	124,01	1,3
	w KO i KDO	0,00	27,51	318,51	346,02	3,8
Obręb Skrwilno	jednopiętrowe	1452,21	2146,03	1121,53	4719,77	95,9
	dwupiętrowe	0,00	4,38	5,22	9,60	0,2
	w KO i KDO	0,00	11,59	181,11	192,70	3,9
Obręb Urszulewo	jednopiętrowe	1475,41	1831,48	931,73	4238,62	97,4
	dwupiętrowe	0,00	5,38	40,42	45,80	1,1
	w KO i KDO	0,00	0,00	67,45	67,45	1,5
Nadleśnictwo SKRWILNO	jednopiętrowe	6001,18	7999,49	3702,14	17702,81	95,7
	dwupiętrowe	0,00	19,98	159,43	179,41	1,0
	w KO i KDO	0,00	39,10	567,07	606,17	3,3

Ryc. 33. Struktura piętrowa drzewostanów – zmiany w 20-leciu

4.1.7.3. Pochodzenie

Dane dotyczące pochodzenia poszczególnych drzewostanów są niepełne, dotyczy to zwłaszcza drzewostanów starszych. Z bardzo dużym prawdopodobieństwem można jednak stwierdzić, że drzewostany Nadleśnictwa Skrwilno pochodzą głównie z odnowień sztucznych. Zgodnie z przyjętymi ustaleniami informacji o pochodzeniu sztucznych drzewostanów nie zapisywano w opisach taksacyjnych.

Drzewostany odroślowe zajmują łącznie 369,19 ha, i występują one na siedliskach bagiennych, niekiedy wilgotnych a gatunkiem, który je tworzy jest olsza czarna.

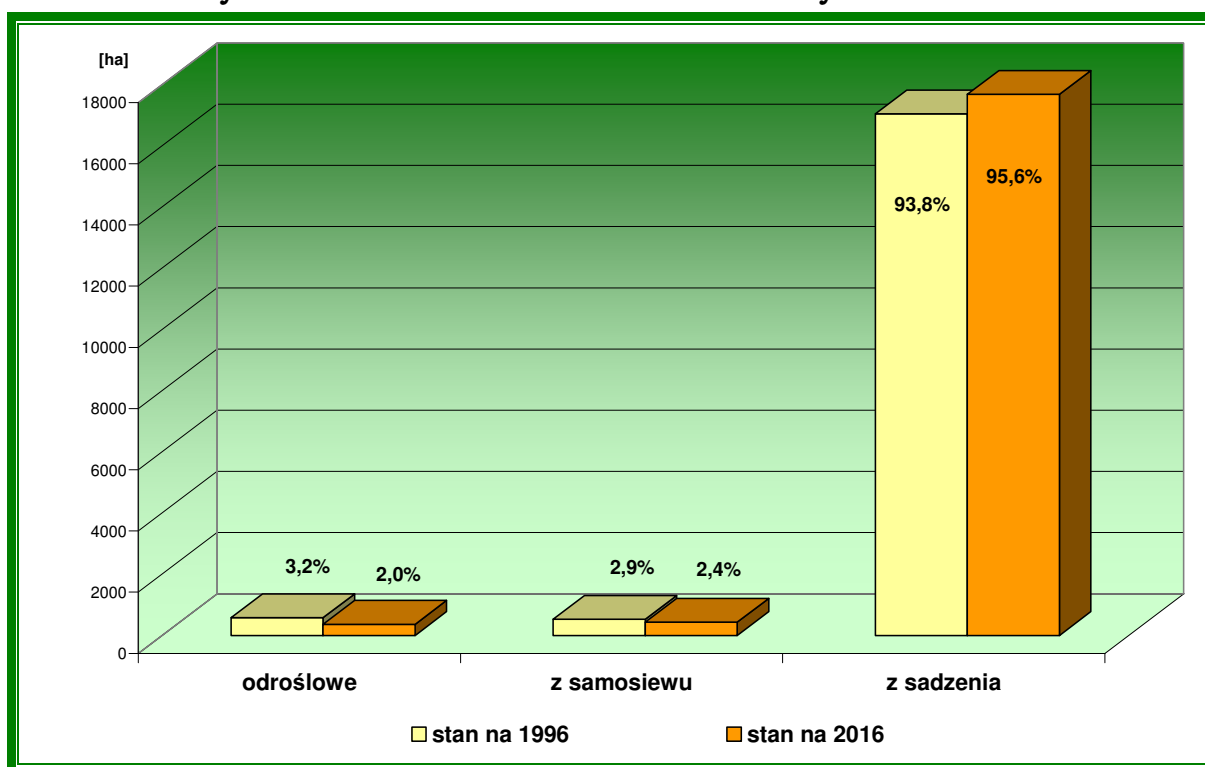
Drzewostany pochodzące z samosiewu zajmują powierzchnie 438,76 ha. Tworzą je w większości naturalne odnowienia olchowe, brzozowe i sosnowe oraz rzadziej dębowe, jesionowe i inne.

W porównaniu do danych zamieszczonych w poprzednim programie udział drzewostanów wg rodzaju pochodzenia pozostał na zbliżonym poziomie. Wzrost powierzchni drzewostanów z sadzenia wiąże się głównie z zalesieniem gruntów porolnych. Z kolei stosunkowo niewielki spadek ilości drzewostanów z samosiewu

spowodowany jest stopniowym usuwaniem słabej jakości drzewostanów brzożowych pochodzenia naturalnego.

Zaznaczyć należy, iż rzeczywista powierzchnia odnowienia z samosiewu jest wyższa od wykazywanej w zestawieniu. Podawany sposób odnowienia drzewostanu odnosi się do całych wydzieleń i uwzględnia jedynie pochodzenie najliczniejszego gatunku (przeważnie sztucznie wprowadzanej sosny), a nie uwzględnia domieszek naturalnego pochodzenia.

Ryc. 34. Pochodzenie drzewostanów – zmiany w 20-leciu

Oddzielną grupę lasów nadleśnictwa stanowią drzewostany powstałe w wyniku zalesienia gruntów użytkowanych rolniczo (grunty porolne). Łącznie zajmują one 6192,83 ha, co stanowi 33,5% powierzchni leśnej (Skepe – 4060,57 ha – 44,1%, Skrwilno – 568,46 ha – 11,55%, Urszulewo – 1563,80 ha – 35,91 ha).

Zestawienie powierzchni (ha) wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych przedstawiono w zestawieniu poniżej:

Tabela 19. Zestawienie powierzchniowe [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych (wg wzoru nr 15).

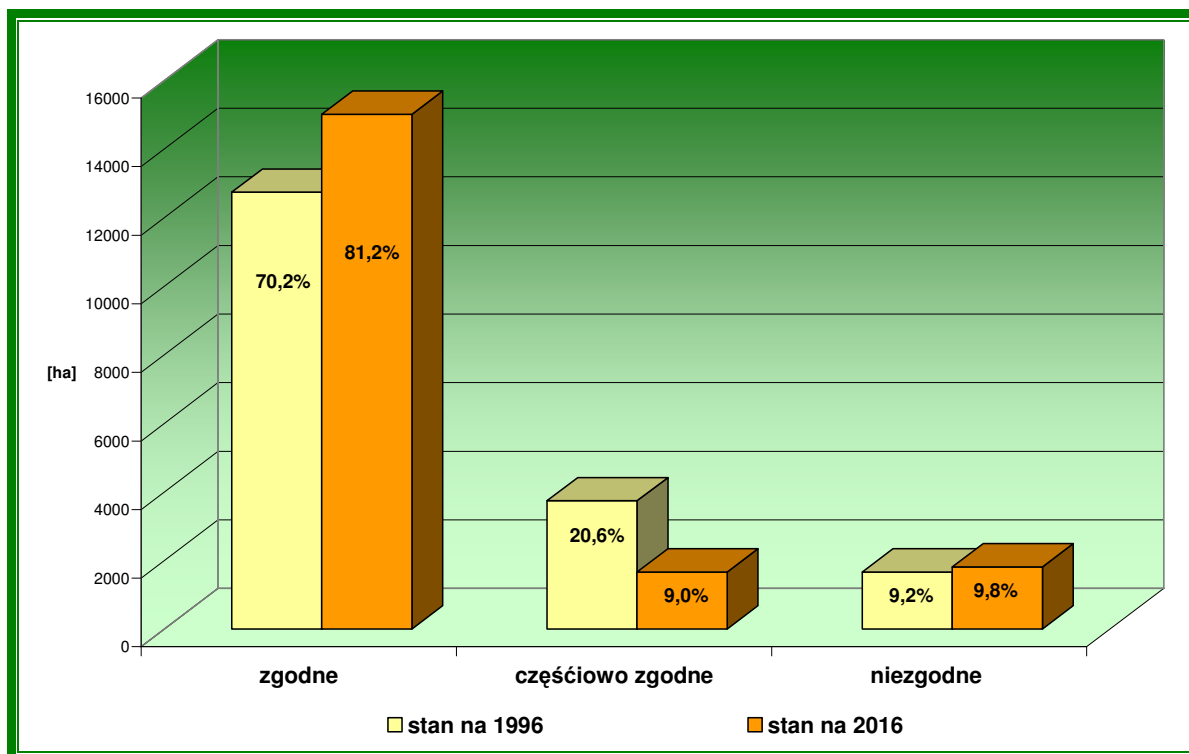
Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Skepe	odroślowe	7,32	136,42	15,89	159,63	1,7
	z samosiewu	41,14	52,32	50,91	144,37	1,6
	z sadzenia	3025,10	3870,97	2014,38	8910,45	96,7
Obręb Skrwilno	odroślowe	2,42	65,95	35,05	103,42	2,1
	z samosiewu	58,06	43,77	99,55	201,38	4,1
	z sadzenia	1391,73	2052,28	1173,26	4617,27	93,8
Obręb Urszulewo	odroślowe	26,11	69,25	10,78	106,14	2,4 2,4
	z samosiewu	35,42	8,76	48,83	93,01	2,1 1,5
	z sadzenia	1413,88	1758,85	979,99	4152,72	95,4 96,0
NADLEŚNICTWO SKRWILNO	odroślowe	35,85	271,62	61,72	369,19	2,0 2,1
	z samosiewu	134,62	104,85	199,29	438,76	2,4 1,9
	z sadzenia	5830,71	7682,10	4167,63	17680,44	95,6 96,0

4.1.7.4. Zgodność składu gatunkowego drzewostanów z warunkami siedliskowymi

W Nadleśnictwie Skrwilno zdecydowanie dominują drzewostany o składzie gatunkowym zgodnym (81,2%) i częściowo zgodnym (9,0%) z pożądanym.

W porównaniu do danych z poprzedniego programu znacznie zwiększył się procentowy udział drzewostanów zgodnych z pożądanym składem gatunkowym (z 70,2% do 81,2%), zmniejszył się zaś udział częściowo zgodnych (z 20,6% do 9,0%). Drzewostany o składzie niezgodnym z pożądanym składem gatunkowym pozostały na podobnym poziomie i oscylują w granicach 9,0-10,0%

Ryc. 35. Zgodność składu gatunkowego drzewostanów z warunkami siedliskowymi – zmiany w 20-leciu

Należy jednak dodać, że oprócz prawidłowo prowadzonych odnowień na powyższe wyniki mają także wpływ zmiany dokonane w typach drzewostanów.

Tabela 20. Zestawienie drzewostanów wg zgodności składu gatunkowego z siedliskiem

Stopień zgodności składu gatunkowego z pożądanym		Obręb				%
		Skępe	Skrwilno	Urszulewo	Nadleśnictwo	
1	2	3	4	5	6	7
zgodne	ha	7329,25	4011,60	3671,21	15012,06	81,20
częściowo zgodne	ha	786,72	446,42	429,55	1662,69	8,99
niezgodne	ha	1098,48	464,05	251,11	1813,64	9,81
Razem	ha	9214,45	4922,07	4351,87	18488,39	100,00

4.1.7.5. Formy degeneracji ekosystemu leśnego

Dokonując oceny form degeneracji ekosystemów leśnych brano pod uwagę cztery jej podstawowe elementy:

- aktualny stan siedliska,
- ujednoczenie (monotypizację),
- borowacenie,
- neofityzację.

Aktualny stan siedliska

Ocenę aktualnego stanu siedliska oparto na bazie danych zawartych w planie u.l. z uwzględnieniem opracowania siedliskowego dla nadleśnictwa.

W przedstawionej poniżej tabeli oraz na wykresie zestawione są dane wygenerowane przez program Taksator. W pozycji stanu siedliska - naturalne zawarte są również pozycje zbliżone do naturalnego, natomiast w zestawieniu - zniekształcone zawarte są pozycje silnie zniekształcone oraz przekształcone. Szczegółowe przyporządkowanie stanu siedlisk znajduje się w bazie Taksator.

Dominującą formą stanu siedlisk jest forma naturalna, której jest 54,4% a w formie zdegradowanej 45,6%. Przeważają siedliska borów mieszanych w stanie zniekształconym, borów mieszanych w stanie naturalnym oraz lasów mieszanych w stanie naturalnym.

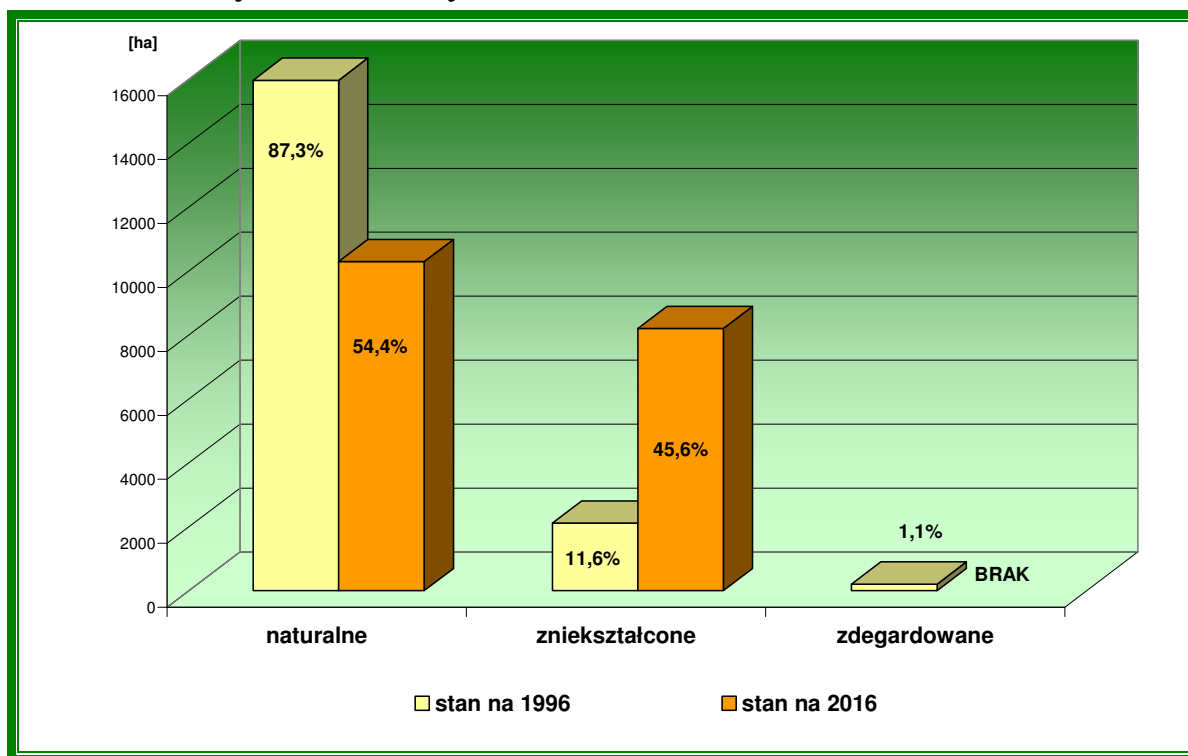
Tabela 21. Zestawienie powierzchniowe [ha] wg aktualnego stanu siedlisk

Obręb, nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Wiek drzewostanu			Ogółem	Ogółem [%]
			<=40 lat	41-80	>80 lat		
1	2	3	4	5	6	7	8
Skepe	bory	naturalne	12,96	28,39	42,75	84,10	0,5
		zniekształcone	12,19	113,96	0,20	126,35	0,7
	bory mieszane	naturalne	592,59	692,70	603,32	1888,61	10,2
		zniekształcone	1334,92	2305,83	491,54	4132,29	22,4
	lasy mieszane	naturalne	578,56	454,36	553,82	1586,74	8,6
		zniekształcone	187,40	149,47	105,34	442,21	2,4
	lasy	naturalne	287,16	267,60	251,12	805,88	4,4
		zniekształcone	67,78	47,40	33,09	148,27	0,8
	łącznie obręb	naturalne	1471,27	1443,05	1451,01	4365,33	23,6
		zniekształcone	1602,29	2616,66	630,17	4849,12	26,2
		razem	3073,56	4059,71	2081,18	9214,45	49,8
	Skrwilno	bory	naturalne	138,36	285,40	194,69	618,45
zniekształcone			5,27	1,07	0,00	6,34	0,0
bory mieszane		naturalne	389,81	662,71	423,48	1476,00	8,0
		zniekształcone	186,67	654,99	258,25	1099,91	5,9
lasy mieszane		naturalne	269,06	263,39	208,75	741,20	4,0
		zniekształcone	69,12	116,64	35,58	221,34	1,2
lasy		naturalne	325,32	120,48	153,10	598,90	3,2
		zniekształcone	68,60	57,32	34,01	159,93	0,9
łącznie obręb		naturalne	1122,55	1331,98	980,02	3434,55	18,6
		zniekształcone	329,66	830,02	327,84	1487,52	8,0
		razem	1452,21	2162,00	1307,86	4922,07	26,6
Urszulewo		bory	naturalne	59,81	46,43	118,33	224,57
	zniekształcone		3,10	22,26	26,39	51,75	0,3
	bory mieszane	naturalne	473,01	400,15	444,91	1318,07	7,1

Obręb, nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Wiek drzewostanu			Ogółem	Ogółem [%]
			<=40 lat	41-80	>80 lat		
1	2	3	4	5	6	7	8
	lasy mieszane	zniekształcone	467,52	894,30	136,45	1498,27	8,1
		naturalne	116,57	157,93	113,38	387,88	2,1
		zniekształcone	137,60	191,57	63,93	393,10	2,1
	lasy	naturalne	137,69	103,26	94,80	335,75	1,8
		zniekształcone	80,11	20,96	41,41	142,48	0,8
	łącznie obręb	naturalne	787,08	707,77	771,42	2266,27	12,3
		zniekształcone	688,33	1129,09	268,18	2085,60	11,3
		razem	1475,41	1836,86	1039,60	4351,87	23,5
	Nadleśnictwo SKRWILNO	bory	naturalne	211,13	360,22	355,77	927,12
zniekształcone			20,56	137,29	26,59	184,44	1,0
bory mieszane		naturalne	1455,41	1755,56	1471,71	4682,68	25,3
		zniekształcone	1989,11	3855,12	886,24	6730,47	36,4
lasy mieszane		naturalne	964,19	875,68	875,95	2715,82	14,7
		zniekształcone	394,12	457,68	204,85	1056,65	5,7
lasy		naturalne	750,17	491,34	499,02	1740,53	9,4
		zniekształcone	216,49	125,68	108,51	450,68	2,4
łącznie nadleśnictwo		naturalne	3380,90	3482,80	3202,45	10066,15	54,4
		zniekształcone	2620,28	4575,77	1226,19	8422,24	45,6
		razem	6001,18	8058,57	4428,64	18488,39	100,0

Według zapisów w obowiązującej instrukcji Urządzania Lasu, dla wszystkich drzewostanów na siedliskach porolnych określa się stan siedliska Z1 (zniekształcone). W porównaniu do danych z poprzedniego POP-u powierzchnia siedlisk zniekształconych wzrosła z 11,6% do 45,6 (w tym siedliska porolne stanowią 33,5%).

Ryc. 36. Aktualny stan siedlisk Nadleśnictwa Skrwilno

Ujednolicenie gatunkowe lub wiekowe - monotypizacja

Jedną z form degeneracji ekosystemów leśnych jest ujednolicenie gatunkowe lub wiekowe kompleksów leśnych. Monotypizację określa się dla kompleksów powyżej 200 ha z uwzględnieniem podziału drzewostanów na sosnowe i świerkowe oraz pozostałe.

Na terenie nadleśnictwa kryterium dotyczące powierzchni spełniają kompleksy główne we wszystkich obrębach. W żadnym jednak jedna klasa wieku nie zajmuje 50% powierzchni. W związku z powyższym na terenie Nadleśnictwa Skrwilno nie stwierdza się monotypizacji i nie sporządza się stosownego zestawienia.

Neofityzacja

Neofityzacja jest formą degradacji lasu wynikającą ze sztucznej uprawy lub samoistnego wnikania gatunków drzew i krzewów obcego pochodzenia do składu gatunkowego drzewostanów na danym terenie. Zamieszczona dalej tabela ujmuje powierzchnie z gatunkiem obcym występującym w składzie gatunkowym drzewostanu.

Tabela 22. Zestawienie powierzchni rzeczywistej (ha) wg form degeneracji lasu - neofityzacja

GATUNEK OBCY	OBRĘB			NADLEŚNICTWO SKRWILNO	OGÓŁEM %
	SKEPE	SKRWILNO	URSZULEWO		
Dąb czerwony	14,65	6,30	2,33	23,28	78,6
Daglezja zielona	-	2,53	-	2,53	8,5
Grochodrzew	0,91	0,46	0,51	1,88	6,3
Sosna czarna	0,20	-	1,74	1,94	6,6
RAZEM:	15,76	9,29	4,58	29,63	100,0

W porównaniu do danych z poprzedniego programu ogólna powierzchnia całych wydzieleń z udziałem gatunków obcych, pozostała na podobnym poziomie około 250ha.

Ponadto również w podszytach i wyższych partiach lasów nadleśnictwa występują takie obce gatunki jak czeremcha amerykańska, dąb czerwony i robinia akacjowa.

Borowacenie

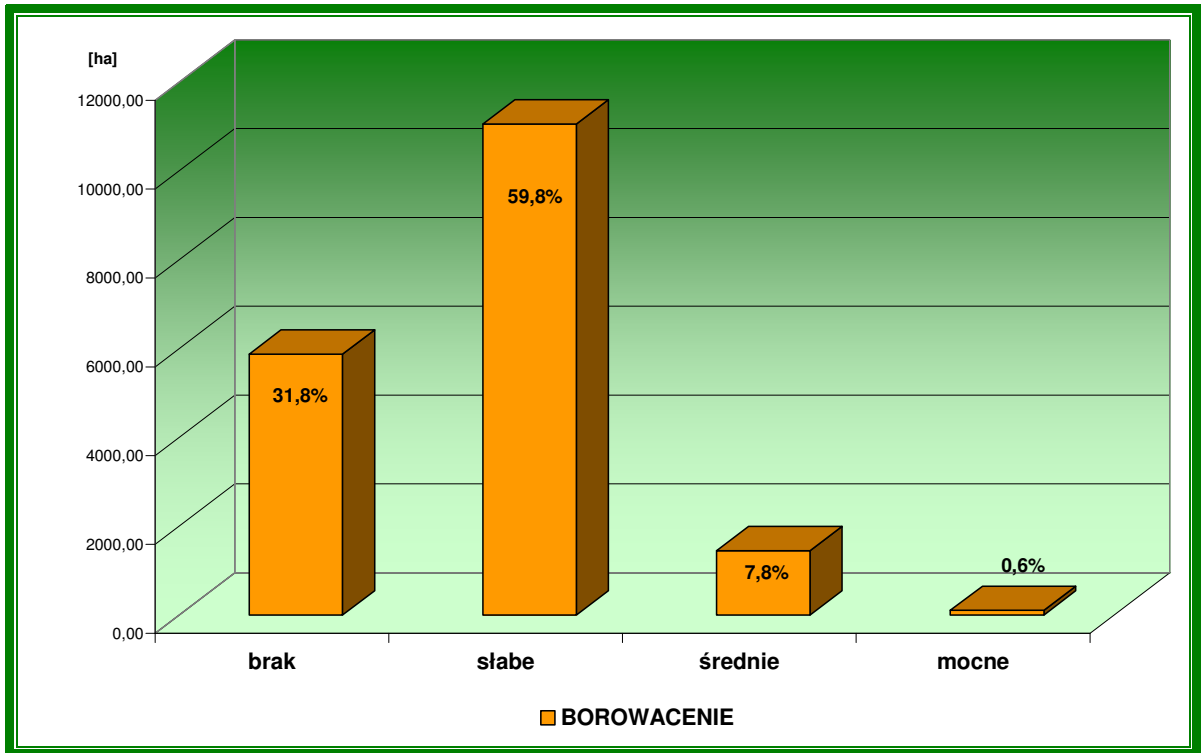
Borowacenie (pinetyzacja) wyróżnia się na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. W zależności od udziału sosny i świerka w górnej warstwie drzew należy wyróżnić borowacenie:

- a) słabe, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi:
  - ponad 80 % na siedliskach borów mieszanych,
  - 50–80 % na siedliskach lasów mieszanych,
  - 10-30 % na siedliskach lasowych,
- b) średnie, jeżeli udział sosny lub świerka wynosi:
  - ponad 80 % na siedliskach lasów mieszanych
  - 30–60 % na siedliskach lasowych,
- c) mocne, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi: - ponad 60 % na siedliskach lasowych.

Tabela 23. Zestawienie powierzchni (ha) wg form degeneracji lasu - borowacenie

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Skępe	brak	1554,07	901,55	416,76	2872,38	31,2
	słabe	1352,26	3023,84	1355,50	5731,60	62,2
	średnie	165,52	128,48	265,99	559,99	6,1
	mocne	1,71	5,84	42,93	50,48	0,5
Obręb Skrwilno	brak	772,03	659,97	403,45	1835,45	37,3
	słabe	623,72	1271,11	739,24	2634,07	53,5
	średnie	55,23	222,52	146,42	424,17	8,6
	mocne	1,23	8,40	18,75	28,38	0,6
Obręb Urszulewo	brak	589,20	314,13	266,59	1169,92	26,9
	słabe	774,53	1283,42	628,60	2686,55	61,7
	średnie	110,83	236,85	119,52	467,20	10,7
	mocne	0,85	2,46	24,89	28,20	0,7
Nadleśnictwo SKRWILNO	brak	2915,30	1875,65	1086,80	5877,75	31,8
	słabe	2750,51	5578,37	2723,34	11052,22	59,8
	średnie	331,58	587,85	531,93	1451,36	7,8
	mocne	3,79	16,70	86,57	107,06	0,6

Udział poszczególnych drzewostanów w poszczególnych grupach borowacenia zależy w dużej mierze od struktury siedlisk obiektu oraz zmian dokonywanych w gospodarczych typach drzewostanów. Ze względu na duży udział drzewostanów zgodnych z siedliskiem, głównie sosnowych problem borowacenia nie ma tu istotnego znaczenia. Borowacenie średnie obejmuje tylko 7,8% powierzchni a mocne zaledwie 0,6%.

Ryc. 37. Borowacenie

4.1.7.6. Zadrzewienia

W stanie posiadania nadleśnictwa zadrzewienia (zgodnie z ewidencją gruntów) zajmują 3,50 ha. Ponadto na ewidencyjnych Lz/Ps oraz Lz/R występują zadrzewienia o łącznej powierzchni 9,97ha. Poza tymi pozycjami należy wspomnieć o zadrzewieniach i zakrzewieniach zlokalizowanych na innych powierzchniach nieleśnych (bagnach, gruntach rolnych i przy terenach zabudowanych). Na terenie nadleśnictwa występują ponadto parki zlokalizowane w miejscowościach Jastrzębie i Skepe („Borek”).

Tabela 24. Zestawienie zadrzewień (zgodnie z ewidencją gruntów)

Lp.	Leśnictwo Oddział Pododdział	Gatunek panujący	Powierz- chnia (ha)	Średni wiek	Ogólny opis, skład gatunkowy, stan zdrowotny, gatunki rzadkie, gatunki cenne	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
Obręb SKEPE						
1.	Koziołek 80j	Ol	0,30	80	Zadrzewienie: Ol, Brz 80l; Kl 50l; Zakrzewienie: kru, kl, jrz, gąg;	
2.	Karnkowo 148a	Tp	0,33	30	Zadrzewienie: Tp 30l;	
3.	Podole 245i	LP	1,17	110	Zadrzewienie: Db, Lp, 150l; Ksz, Ak, Wb, Św, Kl, Brz 110l; Kl, Lp, Ak 55l; Db 310 l; Zakrzewienie: jrz, lsz, ak;	
4.	Jasień 304r	Ol	0,05	50	Zadrzewienie: Ol 50l;	
5.	Wielgie 353n	Kl	0,40	40	Zadrzewienie: Kl 30l; Kl 45 l; Zakrzewienie: śl.t;	
6.	Wielgie 353s	Ol	0,03	45	Zadrzewienie: Ol 45l;	
Razem Obręb Skepe			2,28			
Obręb Skrwilno						
7.	Okalewo 157h	Db	0,38	95	Zadrzewienie: Db, Lp, Brz 95l; Zakrzewienie: kru, trz, db, bez.c, lp, jrz,	
Razem Obręb Skrwilno			0,38			
Obręb Urszulewo						
8.	Urszulewo 45m	Brz	0,07	60	Zadrzewienie: Brz, So, Os, Ol 60l; Db 120l;	
9.	Sosonowo 71i	Lp	0,37	55	Zadrzewienie: Lp, Md, Ak, Kl, Jw, So 55l;	
10.	Sosonowo 115m	Jw	0,40	180	Zadrzewienie: Db, Jw, Lp 210l; Jw. 60l; Brz, Św 70l; Jw. 80l; Zakrzewienie: śng.b	
Razem Obręb Urszulewo			0,84			
Ogółem Nadleśnictwo			3,50			

5. WALORY HISTORYCZNO-KULTUROWE

Tereny obecnego Nadleśnictwa Skrwilno są ściśle powiązane z dziejami Ziemi Dobrzyńskiej jako jednej z najstarszych osad słowiańskich, której granice wyznaczają: od zachodu i południa Wisła, od północy Drwęca, od wschodu Skrwa. Obszar ten już od czasów Mieszka I należy do państwa polskiego, stanowiąc jego północno - wschodnie rubieże. Po dokonanych przez Bolesława Krzywoustego podziale Polski na dzielnice w 1138 roku, staje się składową częścią Mazowsza. Po śmierci Bolesława Krzywoustego sytuacja zmieniła się. Ziemia Dobrzyńska wraz z Mazowszem, Kujawami i Ziemią Chełmińską, znalazła się w dzielnicy mazowieckiej Bolesława Kędzierzawego, a po śmierci jego syna Leszka dostała się Kazimierzowi Sprawiedliwemu, który z kolei przekazał go wnukowi Krzywoustego - Konradowi Mazowieckiemu. Druga połowa wieku XII i przełom XII - XIII to czas najazdów Prusów, którzy zajęli Ziemię Chełmińską i atakowali poprzez międzyrzecze Drwęcę i Skrwy, dalsze partie Mazowsza. Powołany w 1228 roku przez Konrada Mazowieckiego Zakon Rycerzy Chrystusowych, zwanych od ich siedziby w Dobrzyniu nad Wisłą Braćmi Dobrzyńskimi, miał nie tylko bronić północnego pogranicza Polski przed napadami wojowniczych sąsiadów, lecz ciążyło na nim również poważne zadanie podbijania ziem pruskich oraz nawracania pogańskich plemion. Jednak działalność zakonu nie trwała zbyt długo i w 1235 roku zostają wcieleni do silniejszego Zakonu Krzyżackiego. Wywołuje to nowe powikłania polityczne dla Ziemi Dobrzyńskiej. Krzyżacy uważali, że wraz z zespoleniem się z dobrzyńcami uzyskają prawo zagarnięcia ich uposażenia. Zajmują Dobrzyń nad Wisłą, z czego wynika poważny konflikt między Konradem Mazowieckim, a Zakonem Najświętszej Marii Panny. Zwycięstwo odnosi Książę Mazowiecki, lecz zostało ono okupiono wysoką ceną.

Stosunek Krzyżaków do Ziemi Dobrzyńskiej zależał w dużym stopniu od stanowiska zajmowanego przez Książąt. Niektórzy władcy, jak na przykład Ziemowit starali się nawiązać przyjazne stosunki z Zakonem, idąc na dalekie ustępstwa i okazując mu uległość, a darowizna w postaci 250 łanów ziemi w pasie naddrwęckim w Gązawiskach i Księżem, przekazana przez wspomnianego księcia, miała zagwarantować życzliwość sąsiedzka. W takiej sytuacji Krzyżacy zajmowali stanowisko neutralne. Jednak z chwilą wzrostu rozprężenia w Polsce po rozbiciu dzielnicowym, nie omieszkali wyciągnąć korzyści dla siebie. Z

neutralnego sąsiada Zakon stał się wrogiem dla Ziemi Dobrzyńskiej. Okazało to się po obiorze Łokietka na króla polskiego. Dążenie do zjednoczenia państwa polskiego i roszczenia w związku z tym słusznym praw do ziem pomorskich godziło w interesy Krzyżaków, czego rezultatem była walka między królem Polski a Zakonem. Przed wybuchem wojny wziął pod bezpośrednią opiekę pograniczne ziemie, a więc dzielnicę dobrzyńską, dając w zamian za nią jej dotychczasowemu księciu Władysławowi - Łęczycę. Władysław chętnie zgodził się na ten układ, ponieważ nie mógł obronić swoich granic przed naporem Krzyżaków.

Wkrótce Krzyżacy zaczęli organizować ataki na ziemie Łokietka. W marcu 1327 roku aż do ziemi łęczyckiej. W 1329 roku zajęli Ziemię Dobrzyńską wraz z Dobrzyniem. W 1343 roku na mocy traktatu kaliskiego załatwiono ostatnią sprawę zwrotu zagarniętych przez Krzyżaków Kujaw i Dobrzynia.

Ziemie zostały w rękach Kazimierza Wielkiego, który w 1370 roku zapisał Księstwo Dobrzyńskie, księstwa: kujawskie, sieradzkie i łęczyckie wnukowi, zwanemu "Kozłakiem" Słupskim. Lata 1370 - 1392 to czas zarządzania Ziemią Dobrzyńską przez starostów: wspomnianego wyżej Kozłaka, a następnie Władysława Opolczyka, który przejął Ziemię Dobrzyńską na początku 1380 roku.

Po raz kolejny Ziemia Dobrzyńska dostała się w ręce wroga w 1409 roku, kiedy to wojska krzyżackie zajęły trzy zamki: 18 sierpnia w Dobrzyniu nad Wisłą, 28 sierpnia w Bobrownikach i 2 września w Złotorii. Ziemia Dobrzyńska do korony powróciła po bitwie grunwaldzkiej, zaś starostwo jej król powierzył marszałkowi królestwa Zbigniewowi z Brzezia.

W 1411 roku powrócił do Polski zamek w Rypinie. Początki istnienia Ziemi Dobrzyńskiej, jak wynika z przytoczonych faktów, to wyjątkowo trudny dla niej czas, choćby z powodów niszczycielskich napadów ze strony Prusów i Litwinów. Sytuację polityczną w XIII wieku utrudniało sąsiedztwo Krzyżaków, których agresywne plany nie ograniczały się tylko do północnych terenów pruskich, lecz również obejmowały Kujawy i Ziemię Dobrzyńską.

Do XVIII wieku Ziemia Dobrzyńska stanowiła w Rzeczypospolitej szlacheckiej odrębną jednostkę administracyjną, z własnym sejmikiem szlacheckim. Uchwałą Sejmu z 1717 roku została ona przyłączona do województwa brzesko - kujawskiego, a następnie inowrocławskiego. Pierwsze niewielkie zmiany terytorialne Ziemi Dobrzyńskiej, nastąpiły w 1722 roku.

Po pierwszym rozbiórze Polski do państwa pruskiego zostały włączone okolice Górzna. W czasie drugiego rozbioru Polski, w 1793, Ziemia Dobrzyńska

dostała się pod okupację pruską jako część południowej prowincji pruskiej. W 1796 roku nastąpiło zarządzenie, na mocy którego wszystkie dobra królewskie, starościńskie i kościelne zostały wzięte pod zarząd państwowy i podporządkowane administracji dóbr dobrzyńskich i trąbińskich. Dobra, które były w rękach polskich tenutariuszy lub dzierżawców, zostały oddane obywatelom niemieckim. Wiąże się z tym dalszy napływ ludności niemieckiej na teren Ziemi Dobrzyńskiej. W XVIII wieku uległa również zmianie administracja wojskowa. W 1815 roku po utworzeniu Księstwa Polskiego Ziemia Dobrzyńska stała się bezpośrednim sąsiadem terenów okupowanych przez Prusaków. Oddzielała ją od nich jedynie Drwęca, która przez okres 100 - letni była rzeką graniczną. Ziemia Dobrzyńska pod względem administracyjnym stanowiła część guberni płockiej, początkowo jako powiat płocki, z którego w 1866 roku wyodrębniono drugi powiat - rypiński.

Od 1918 roku Ziemia Dobrzyńska jest znowu integralną częścią nowopowstałej Polski. Okres międzywojenny, to także czas niesprzyjający dla Ziemi Dobrzyńskiej, choćby z powodów niedogodnych warunków dla rozwoju gospodarczego. Jej położenie, bowiem na pograniczu początkowo województwa warszawskiego, a od 1936 roku pomorskiego, i związane z tym oddalenie od centralnych ośrodków administracyjnych nie włączyło Ziemi Dobrzyńskiej do aktywnego życia. Skutki tej sytuacji były jeszcze długo widoczne w kilka lat po II wojnie światowej.

W 1956 roku przeprowadzony został nowy podział administracyjny, który stworzył pomyślniejsze warunki dla aktywizacji całego terenu, gdyż włączył on obszar Ziemi Dobrzyńskiej do kilku powiatów województwa bydgoskiego. Oprócz poprzednio istniejącego powiatu rypińskiego i znacznie mniejszego lipnowskiego, związane część południową z powiatem włocławskim, część północną z nowo utworzonym golubsko - dobrzyńskim i część zachodnią - z powiatem toruńskim.

Zorganizowanie mniejszych okręgów administracyjnych i wywołanie przez to bardziej równomiernego i intensywniejszego oddziaływania większych ośrodków centralnych na całe terytorium Ziemi Dobrzyńskiej miało na celu zniesienie dysproporcji wytworzonych przez długowiekową trudną sytuację gospodarczą. Od stycznia 1956 roku, po podziale, do powiatu sierpeckiego przeszły gromady Czernia Duża, Szczutowo, Wola Stara, które były dotychczas w powiecie rypińskim. W 1956 roku do powiatu włocławskiego przeniesiono z

lipnowskiego Nasięgniewo. 28 maja 1975 roku na posiedzeniu Sejmu PRL uchwalili Ustawę o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa. W oparciu o tę ustawę ukazało się rozporządzenie Rady Ministrów z 30 maja 1975 roku w sprawie określania miast z gmin wchodzących w skład województw.

Ziemia Dobrzyńska pierwszy raz w swej 700 - letniej historii została podzielona między kilka odrębnych jednostek administracyjnych. Obecny podział administracyjny kraju zalicza Ziemię Dobrzyńską do Województwa kujawsko-pomorskiego.

Ziemia Dobrzyńska a więc i lasy Nadleśnictwa Skrwilno były świadkami wielu zdarzeń historycznych, czego wyrazem są znajdujące się tu obiekty zabytkowe. Poniżej przedstawiono najważniejsze z nich, znajdujące się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skrwilno.

ZABYTKI ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA ZNAJDUJĄCE SIĘ W ZASIĘGU TERYTORIALNYM NADLEŚNICTWA SKRWILNO (wg rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego)

POWIAT BRODNICKI:

Gmina Osiek

Łapinóż

- most stalowy na rz. Rypienicy, 1948,

Osiek

- kościół par. p.w. Najświętszej Marii Panny, XIV/XV, 1796, nr rej.: A/348 z 31.03.1927

Strzygi

- kościół par. p.w. św. Stanisława Biskupa, XIV, XVII, nr rej.: A/345 z 27.05.1927
- kaplica grobowa rodziny Małkiewiczów, na cmentarzu par., 1870, nr rej.: A/1353 z 19.02.2008

Gmina Świedziebna

Księża

- kościół fil. p.w. Najświętszej Marii Panny, drewn., XVIII/XIX, nr rej.: A/349 z 31.08.1927

Świedziebnia

- kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, 1876-79, nr rej.: A/1260/1-3 z 28.12.2006
- cmentarz kościelny, nr rej.: j.w.
- brama na cmentarz, 4 ćw. XIX, nr rej.: j.w.

POWIAT GOLUBSKO-DOBRZYŃSKI:**Gmina Zbójno**Działyń

- kościół par. p.w. Świętej Trójcy, 1600, nr rej.: A/708 z 19.09.1985

Obory

- zespół klasztorny karmelitów, nr rej.: A/705 i A/706 z 12.11.1970:
- ✓ kościół, ob. par. p.w. Nawiedzenia NMP, 1627-49
- ✓ klasztor, 1741-53

Zbójno

- zespół pałacowy, nr rej.: A-1000/1-4 z 17.09.1985:
- ✓ pałac, ob. szkoła, 1850-60
- ✓ oficyna, 1860
- ✓ park krajobrazowy, poł. XIX
- ✓ ogrodzenie, mur., k. XIX
- ✓ spichrz, 3 ćw. XIX, nr rej.: A/1263 z 3.01.2007

POWIAT LIPNOWSKI:**Gmina Chrostkowo**Chrostkowo

- kościół par. p.w. św. Barbary, drewn., 1709, nr rej.: A/462 z 17.02.1981

Nietrzeba

- młyn wodny, ob. elektryczny, drewn., ok. 1850, nr rej.: 180/A z 2.04.1985

Gmina, Miasto Dobrzyń nad Wisłą Bachorzewo

- zespół dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 143/A z 14.08.1984:
- ✓ dwór, drewn., 1866-1868
- ✓ park, 1873

Chalin

- zespół dworski, 1 poł. XIX, nr rej.: 223/A z 11.05.1987:
- ✓ dwór
- ✓ park
- ✓ kuźnia, pocz. XIX
- ✓ rządówka, pocz. XIX
- ✓ wozownia, 1 poł. XIX

Dobrzyń nad Wisłą

- kościół klasztorny franciszkanów, ob. par. p.w. Wniebowzięcia NMP, XV, nr rej.: 61/A z 17.02.1981
- cmentarz rzym.-kat. par., 1 poł. XIX, nr rej.: 351/A z 20.09.1994:
- kaplica, 2 poł. XIX, nr rej.: j.w.
- ogrodzenie z bramą, 2 poł. XIX, nr rej.: j.w.

Dyblin

- zespół dworski, 1 poł. XIX, nr rej.: 227/A z 11.05.1987:
- ✓ dwór, 1825, 1967
- ✓ park, 1 poł. XIX
- ✓ spichlerz, pocz. XIX
- ✓ czworak, pocz. XIX

Grochowalsk

- kościół par. p.w. Świętego Krzyża, drewn., 1784, nr rej.: A/433 z 15.11.1982
- zespół dworski, k. XIX, nr rej.: 220/A z 11.05.1987:
- ✓ dwór
- ✓ park
- ✓ gorzelnia, 1911-1922

Kamienica

- park dworski, 2 poł. XVIII, nr rej.: 228/A z 11.05.1987

Krojczyn

- zespół dworski, XVIII-XX, nr rej.: 225/A z 11.05.1987:
- ✓ dwór, 1910
- ✓ park, XVIII/XIX
- ✓ ogrodzenie

Lenie Wielkie

- zespół dworski, nr rej.: A/1386/1-3 z 11.05.1987:
- ✓ dwór, ok. poł. XIX
- ✓ park, 1 poł. XIX
- ✓ stodoła, drewn., 1 poł. XIX

Mokowo

- cmentarz rzym.-kat. par., 2 poł. XIX, nr rej.: 391/A z 16.08.1996

Płomiany

- zespół dworski, pocz. XIX, nr rej.: 224/A z 11.05.1987:
- ✓ dwór
- ✓ park, pocz. XX
- ✓ spichrz
- ✓ czworak

Gmina Kikół Grodzeń

- kaplica, ob. kościół fil. p.w. św. Piotra i Pawła, 1778, nr rej.: A/427 z 28.06.1988

Hornówek

- zespół dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 200/A z 23.04.1986:
- ✓ dwór
- ✓ park
- ✓ brama wjazdowa

Kikół

- kościół par. p.w. św. Wojciecha, 1904-1909, nr rej.: A/491/1-3 z 29.08.1996
- cmentarz kościelny, nr rej.: j.w.
- ogrodzenie, nr rej.: j.w.

- cmentarz rzym.-kat., 2 poł. XIX, nr rej.: 390/A z 16.08.1996:
- kaplica, nr rej.: j.w.
- ogrodzenie z bramą, nr rej.: j.w.
- zespół pałacowy, ok. 1790, XIX-XX, nr rej.: 274 z 29.12.1952 oraz 204/A z 25.04.1986:
  - ✓ pałac
  - ✓ oficyna
  - ✓ park z aleją dojazdową

Lubiń

- zespół dworski, XVIII-XIX, nr rej.: 85/A z 20.09.1982:
  - ✓ dwór (dec. pałac), 2 poł. XIX
  - ✓ park

Niedźwiedź

- zespół dworski, pocz. XIX, nr rej.: 202/A z 23.04.1986:
  - ✓ dwór, drewn.-mur.
  - ✓ park

Sumin

- kościół par. p.w. Świętego Krzyża, 1897, nr rej.: A/423 z 29.03.1988
- zespół dworski i folwarczny, 1 poł. XIX, nr rej.: 201/A z 23.04.1988:
  - ✓ dwór
  - ✓ park
  - ✓ folwark, 1 poł. XIX:
  - ✓ rządówka, XIX/XX
  - ✓ hydrofornia
  - ✓ czworak
  - ✓ chlewnia
  - ✓ spichrz, 1928
  - ✓ obora
  - ✓ gorzelnia
  - ✓ magazyn spirytusu

Trutowo

- zespół klasztorny karmelitów, 1 poł. XVIII, nr rej.: A/783/1-4 z 17.02.1981 i z 26.10.1998:
  - ✓ kościół p.w. św. Anny, 1725-1738

- ✓ klasztor, po 1740
- ✓ cmentarz przykościelny
- ✓ ogrodzenie z bramą
- zespół dworski, XIX/XX, nr rej.: 199/A z 22.04.1986:
- ✓ dwór
- ✓ park

Wola

- zespół folwarczny, pocz. XIX, nr rej.: 203/A z 25.04.1986:
- ✓ park dworski
- ✓ folwark, pocz. XIX:
- ✓ rządcówka
- ✓ czworaki
- ✓ 2 magazyny
- ✓ obora

Gmina Lipno

Jastrzębie

- zespół dworski, nr rej.: 324/A z 5.11.1993 i z 1.12.1993:
- ✓ dwór, drewn.-mur., ok. poł. XIX, 1 ćw. XX
- ✓ park, XIX

Karnkowo

- kościół par. p.w. św. Jadwigi, 1761, nr rej.: A/432 z 15.11.1982
- zespół dworski, XIX, nr rej.: A/1346 z 23.03.1991:
- ✓ dwór, 1808-1824
- ✓ 2 oficyny, 1 ćw. XIX
- ✓ gorzelnia, 1886
- ✓ dworek, 4 ćw. XIX
- ✓ spichlerz, 2 poł. XIX
- ✓ park, 1 poł. XIX

Wierzbick

- zespół pałacowy, 1880-90, nr rej.: 190/A z 18.09.1985:
- ✓ pałac, 2 poł. XIX, 1920
- ✓ park

Miasto Lipno

- kościół par. p.w. Najśw. Marii Panny, 2 poł. XIV, nr rej.: A/470 z 17.02.1981
- cmentarz rzym.-kat., 2 poł. XIX, nr rej.: 399/A z 10.12.1996
- kaplica, nr rej.: j.w.
- ogrodzenie z bramą, nr rej.: j.w.
- cmentarz ewangelicki, 1 poł. XIX, nr rej.: 371/A z 20.12.1995
- park miejski im. G. Narutowicza, XIX/XX, nr rej.: 327/A z 23.11.1993
- poczta z oficyną, ul. Kościuszki 3, 3 ćw. XIX, nr rej.: 356/A z 20.01.1995

Gmina, Miasto Skepe Boguchwała

- cmentarz ewangelicki (nieczynny), pocz. XX, nr rej.: 348/A z 29.06.1994

Skepe

- kapliczka Najśw. Marii Panny, ul. Dobrzyńska, nr rej.: A/1464 z 19.01.1998

Skepe-Wymyślin

- zespół klasztorny bernardynów, 1498, XVIII, nr rej.: 303 z 10.07.1954:
- ✓ kościół p.w. Zwiastowania NMP
- ✓ klasztor
- ✓ otoczenie (ogród)
- ✓ zajazd „Pod Kasztanami”, ul. Klasztorna 38, pocz. XIX, nr rej.: 80/A z 7.06.1985
- ✓ oficyna, nr rej.: j.w.
- ✓ stajnia, nr rej.: j.w.
- ✓ dom, nr rej.: j.w.

Wioska

- zespół dworski i folwarczny, XIX - pocz. XX, nr rej.: A/1387/1-12 z 3.12.1996:
- ✓ dwór (zachowany częściowo)
- ✓ park, 1 poł. XIX
- ✓ dom ogrodnika z magazynem
- ✓ folwark:
- ✓ obora

- ✓ stajnia
- ✓ gorzelnia, 1887
- ✓ rządcówka
- ✓ spirytusownia, 1887
- ✓ chlewnia
- ✓ 2 domy mieszkalne
- ✓ ogrodzenie

Żuchowo

- młyn, szach., k. XIX, nr rej.: 196/A z 31.12.1985

Gmina Tłuchowo

Tłuchowo

- stodoła, ul. 1 Maja d. nr 19, drewn., XVIII/XIX, nr rej.: 212/A z 21.10.1986

Gmina Wielgie

Czarne

- kościół p.w. św. Michała, drewn., 1793, nr rej.: A/434 z 15.11.1982

Nowa Wieś

- zespół dworski, nr rej.: 349/A z 29.06.1994:
- ✓ dwór, drewn., 1848, XIX/XX, 1996-1997
- ✓ spichrz, 1 poł. XIX
- ✓ park, XIX/XX

Wielgie

- kościół par. p.w. św. Wawrzyńca, drewn., poł. XVIII, nr rej.: A/430 z 10.11.1982
- zespół dworski, XIX/XX, nr rej.: 265/A z 20.06.1988:
- ✓ dwór, ok. poł. XIX
- ✓ park
- ✓ budynek gospodarczy

Witkowo

- zespół dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: A/20/1-2 z 20.03.2000:
- ✓ dwór
- ✓ park

Wylazłowo

- zespół dworski, 2 poł. XIX, XX, nr rej.: 402/A z 16.04.1997:
- ✓ dwór, ok. 1930
- ✓ park, 1900
- ✓ dom mieszkalny

Zaduszniki

- kościół par. p.w. Nawiedzenia NMP, 1873-1875, nr rej.: A/425 z 8.05.1988
- zespół dworski, k. XIX, nr rej.: 336/A z 7.02.1994:
- ✓ dwór
- ✓ park, poł. XIX

POWIAT RYPIŃSKI:**Gmina Brzuze**Gulbiny

- park dworski, 1 poł. XIX, nr rej.: A-24 z 31.05.2000

Ostrowite

- park przy zarządzie cukrowni, ok. 1900, nr rej.: A/1326 z 20.01.1992
- kolejka wąskotorowa cukrownia „Ostrowite” - Brodnica, XIX/XX, odcinek od „trójkąta” w m. Dobre do mostu na rz. Drwęcy w m. Szabda gm. Brodnica

Studzianka

- kaplica p.w. MB Studziennej, drewn., 1704, nr rej.: 14/263/A z 17.02.1981

Ugoszcz

- zespół pałacowy, nr rej.: 188/A z 17.09.1985:
- ✓ pałac, 1875, 1904
- ✓ park, 2 poł. XIX, 1914
- ✓ folwark (część)

Żałe

- kościół par. p.w. św. Anny, 1930-1937, nr rej.: A/116/1-3 z 3.12.2003
- cmentarz przykościelny, nr rej.: j.w.
- ogrodzenie, mur.-metal., nr rej.: j.w.

Gmina Rogowo Pręczi

- kaplica grobowa rodziny Dębińskich, p.w. św. Erazma, 1895, nr rej.: A/418 z 20.06.1988

Rogowo

- kościół par. p.w. św. Bartłomieja, 1878, nr rej.: A/419 z 20.06.1988

Rogowo-Młynik

- wiatrak koźlak, drewn., 3 ćw. XIX, nr rej.: 258 z 14.12.1989

Gmina Rypin Rusinowo

- ruiny dworu, poł. XIX, nr rej.: 207/A z 2.06.1986
- park, nr rej.: j.w.

Sadłowo

- zespół kościoła par. p.w. św. Jana Chrzciciela, nr rej.: A/189/1-4 z 17.02.1981 i z 1.09.2004
- ✓ kościół, 1752-56
- ✓ dzwonnica, 1885
- ✓ cmentarz kościelny, XVIII
- ✓ ogrodzenie z bramkami, XIX
- zespół pałacowy:
- ✓ pałac, XVIII/XIX, nr rej.: 75/23 z 1.12.1967
- ✓ park, nr rej.: 288/A z 24.02.1992

Starorypin

- zespół dworski, 2 poł XIX, nr rej.: 285/A z 27.09.1991:
- ✓ rządówka
- ✓ spichrz, 1917
- ✓ czworak
- ✓ park

Miasto Rypin

- historyczne założenie urbanistyczne miasta, nr rej.: 317/A z 2.08.1993
- kościół par. p.w. Świętej Trójcy, 1355, nr rej.: A/460 z 17.02.1981
- kaplica p.w. św. Barbary, drewn., 1850, nr rej.: A/417 z 20.06.1988

- Miejsce Pamięci Narodowej – „Dom Kaźni”, ob. Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej, ul. Warszawska 20, 1906-1908, nr rej.: 375/A z 30.12.1995
- młyn zbożowy, ul. Mławska 27, 1900, nr rej.: A/498 z 20.03.1998

Gmina Skrwilno

Okalewo

- zespół pałacowy, nr rej.: 13/A z 17.02.1981:
- ✓ pałac, XVIII/XIX
- ✓ park, pocz. XIX

Skrwilno

- zespół kościoła par. p.w. św. Anny, 1852, 1888-94, nr rej.: A/426/1-3 z 8.03.1988:
- ✓ kościół
- ✓ dzwonnica (kaplica)
- ✓ ogrodzenie z bramą
- park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 294/A z 24.11.1992

Gmina Wapielsk

Długie

- zespół pałacowy, 1 poł. XIX, nr rej.: 578 z 2.02.1988:
- ✓ pałac, nr rej.: 328 z 8.12.1978
- ✓ park
- ✓ młyn wodny, k. XIX
- ✓ obora, ob. magazyn nawozów, XIX/XX (dec. spichrz)

WYKAZ MIEJSC PAMIĘCI NARODOWEJ I CMENTARZY NA TERENIE NADLEŚNICTWA SKRWILNO

Obwód Skępe:

Cmentarze: oddz. 120i – 0,38ha;

Miejsca Pamięci Narodowej: oddz. 166r, 348d;

Obwód Skrwilno:

Cmentarze: oddz. 162b – 0,11ha;

oddz. 166b – 0,07ha;

Miejsca Pamięci Narodowej: oddz. 5c, 9c, 214c;

Obwód Urszulewo:

Miejsca Pamięci Narodowej: oddz. 50j;

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH- GRODZISKA**Obwód Skępe**

✓ oddz.: 116h, 183j;

Obwód Skrwilno

✓ oddz.: 157h;

Obwód Urszulewo

✓ oddz.: 125a, 159b;

6. ZAGROŻENIA

Wśród zagrożeń środowiska przyrodniczego, w zależności od rodzaju głównego czynnika szkodotwórczego, wyodrębniamy trzy grupy zagrożeń: zagrożenia biotyczne, abiotyczne i antropogeniczne. Najważniejsze zagrożenia w ramach poszczególnych grup w Nadleśnictwie Skrwilno przedstawiają się następująco:

- Zagrożenia biotyczne:
  - *szkodniki owadzie,*
  - *grzyby pasożytnicze,*
  - *zwierzyna płowa (spalowanie, zgryzanie itp.),*
  - *gryzonie.*
- Zagrożenia abiotyczne:
  - *susze,*
  - *silne wiatry,*
  - *przymrozki wczesne i późne,*
  - *okiść.*
- Zagrożenia antropogeniczne:
  - *pożary,*
  - *intensywna penetracja terenów leśnych przez turystów i zbieraczy,*
  - *zanieczyszczenie powietrza,*
  - *urbanizacja terenu.*

6.1. Zagrożenia biotyczne

Szkodniki owadzie

Lasy Nadleśnictwa Skrwilno z racji uwarunkowań klimatycznych, przyrodniczych i składu gatunkowego drzewostanów są umiarkowanie narażone na oddziaływanie czynników szkodotwórczych – zarówno biotycznych jak i abiotycznych. Jednak jednogatunkowe sosnowe drzewostany w obrębie Skępe, rosnące na ubogich siedliskach są stale zagrożone przez grzyby pasożytnicze, zwłaszcza przez opieńki (*Armillaria sp.*)

Wśród szkodników owadzych największe znaczenie mają cetyńce, przyplaszczek granatek, szeliniak sosnowy, brudnica mniszka, kornik drukarz

oraz w mniejszym stopniu poproch cetyniak, boreczniki, strzygonia chojnowka, opietki oraz chrabaszcz.

Na podstawie długoletnich obserwacji nadleśnictwa oraz analiz dokonanych przez Zespół Ochrony Lasu w Gdańsku określono obszar stanowiący stałe ognisko gradacyjne szkodników pierwotnych. Ognisko to znajduje się na pograniczu leśnictw Huta, Jasień i Podole.

Grzyby pasożytnicze

W skali nadleśnictwa największe zagrożenie ze strony patogenów grzybowych powodowane jest przez hubę korzeni, opieńkową zgniliznę korzeni oraz osutki sosnowe i mącznika dębu. Szkody ze strony huby korzeniowej zaznaczają się głównie na gruntach porolnych. Zwalczanie tego patogena opiera się na zasiedlaniu pniaków grzybami antagonistycznymi.

Najliczniejsze choroby lasów nadleśnictwa są związane z wahaniami stosunków wodnych oraz hubą korzeni. Pozostałe choroby mają niewielkie znaczenie.

Zwierzyna płowa i gryzonie

Zagrożenie ze strony zwierzyny polega przede wszystkim na uszkodzeniu młodych drzewek przez jeleniowate. Negatywne oddziaływanie zwierzyny (jeleni, saren i łosia) na las wynika nie tylko z liczebności, ale również z migracji zwierzyny i grupowania się w określonych częściach nadleśnictwa.

Ryc. 38. Uszkodzenia spowodowane przez łosia [fot. Maciej Rygielski]

W drzewostanach położonych w pobliżu cieków i zbiorników wodnych bardzo częste są szkody powodowane przez bobry. Dotyczy to zarówno upraw, młodników i drzewostanów starszych.

Ryc. 39. Szkody spowodowane przez bobra [fot. Zbigniew Szulikowski]

6.2. Zagrożenia abiotyczne

Zagrożenia abiotyczne wynikają z ujemnego oddziaływania na las czynników natury nieożywionej. Należą do nich niekorzystne czynniki atmosferyczne, zakłócenia stosunków wodnych oraz niekorzystne właściwości gleby. Wśród wymienionych najistotniejsze znaczenie mają zagrożenia wynikające z czynników atmosferycznych.

Potencjalnym zagrożeniem dla lasów Nadleśnictwa Skrwilno są silne wiatry, mogące wyrządzać znaczne szkody. Narażone na nie są szczególnie drzewostany znajdujące się na skraju lasu oraz otaczające otwarte przestrzenie wewnątrz lasu (zręby, luki, gniazda). W związku z prawidłowym prowadzeniem cięć pielęgnacyjnych na terenie nadleśnictwa większość silnych wiatrów nie powoduje bardzo istotnych uszkodzeń w drzewostanach.

Ryc. 40. Szkody spowodowane przez wiatr [fot. Wiesław Leszczyński]

Istotną rolę stymulującą bądź ograniczającą rozwój drzewostanów są opady atmosferyczne oraz ich wielkość i rozkład w okresie wegetacyjnym. Dość niskie opady atmosferyczne charakterystyczne dla terenu nadleśnictwa są czynnikiem ograniczającym potencjalną produktywność drzewostanów.

Poza tym osłabione niskimi opadami ekosystemy leśne łatwiej poddają się działaniu innych czynników szkodotwórczych, wzrasta też zagrożenie pożarowe lasu. W szczególnych przypadkach susze mogą powodować przepadanie upraw.

Wśród innych czynników atmosferycznych istotnym zagrożeniem dla lasów Nadleśnictwa Skrwilno są przymrozki późne, groźne szczególnie dla dębu i buka, powodujące deformacje młodych drzewek, opóźnienia w ich rozwoju. Mniejsze znaczenie mają przymrozki wczesne lub wysoka temperatura powodująca na starszych drzewach powstawanie zgorzeli kory, a u siewek – oparzeliny.

6.3. Zagrożenia antropogeniczne

Zagrożenia antropogeniczne są związane z działalnością człowieka w środowisku przyrodniczym. Uboczne skutki tej działalności stanowią obecnie jeden z najtrudniejszych problemów gospodarstwa leśnego. Najważniejsze z nich to: szkody powodowane przemysłowym zanieczyszczeniem środowiska leśnego, pożary, powierzchniowe zanieczyszczenie wód i zmiany stosunków wodnych oraz inne szkody związane z negatywnym, bezpośrednim oddziaływaniem człowieka na środowisko leśne.

Oceny jakości powietrza dokonuje się poprzez porównanie wyników pomiarów z wartościami odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu, które określono w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012r., poz. 1031). Zgodnie z powyższym rozporządzeniem przewiduje się dotrzymanie wartości stężeń średniorocznych obliczonych jako stężenia średnie w roku kalendarzowym.

Wynikiem oceny powietrza jest zaliczenie strefy do jednej z klas:

- klasa A - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych;
- klasa B - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;
- klasa C - - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lub poziomy docelowe powiększone o margines tolerancji, a w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne lub poziomy docelowe;
- klasa D1 - jeżeli poziom stężeń ozonu nie przekracza poziomu celu długoterminowego
- klasa D2 - jeżeli poziom stężeń ozonu jest wyższy od poziomu celu długoterminowego

Tabela 25. Klasyfikacja strefy kujawsko-pomorskiej i mazowieckiej ze względu na zanieczyszczenia powietrza.

substancja chemiczna	strefa kujawsko-pomorska (PL0404)		strefa mazowiecka (płocka- PL1402)	
	ocena pod kątem ochrony zdrowia	ocena pod kątem ochrony roślin	ocena pod kątem ochrony zdrowia	ocena pod kątem ochrony roślin
dwutlenek siarki	A	A	A	A
dwutlenek azotu	A	A	A	A
tlenek węgla	A	-	A	-
pył PM10	C	-	C	-
ołów	A	-	A	-
benzen	A	-	A	-
arsen	A	-	A	-
kadm\nikiel	A	-	A	-
benzo(a)piren	C	-	C	-
ozon	A/D2	A/D2	A/D2	A/D2

Wg „Rocznej oceny jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2014” Inspekcja Ochrony Środowiska WIOŚ w Bydgoszczy - kwiecień 2015r oraz „Rocznej oceny jakości powietrza atmosferycznego w województwie mazowieckim za rok 2014” Inspekcja Ochrony Środowiska WIOŚ w Warszawie - kwiecień 2015r

6.4. Zagrożenie pożarowe

Na podstawie instrukcji ochrony przeciwpożarowej obszarów leśnych (DGLP, Warszawa 2012 r.) oraz Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2010 r., z uwzględnieniem zapisów Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2015 r. zmieniających rozporządzenie Ministra Środowiska z 2006.03.22 w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów obszar Nadleśnictwa Skrwilno zaliczono do II kategorii zagrożenia.

Suma punktów wynosi 22, co odpowiada II kategorii zagrożenia pożarowego.

Zagrożenie lasów nadleśnictwa pożarami w sposób wyczerpujący zostało omówione w rozdziale „Określenie kierunkowych zadań z zakresu ochrony lasu...” (3.2.3.) elaboratu, w części dotyczącej analizy stanu zagrożenia pożarowego.

Negatywne oddziaływanie człowieka na środowisko leśne można podzielić na dwie grupy: bezpośrednie i pośrednie. Znaczna część pośrednich oddziaływań negatywnych została omówiona powyżej.

Pośrednie oddziaływanie człowieka na środowisko polega na zmianie warunków życia organizmów, na drastycznej ingerencji w ich biotopy. Może ono fizycznie nie dotknąć żadnego z organizmów, ale przez zmiany w środowisku może prowadzić do całkowitego i bezpowrotnego wyniszczenia całych populacji.

Bezpośrednie oddziaływania skierowane są wprost na organizm np. wykopywanie roślin, łamanie gałęzi, wywożenie do lasu śmieci, płoszenie zwierzyny czy kłusownictwo. Są to zawsze oddziaływania jednostkowe i selektywne, a ich szkodliwość zależy od natężenia i zasięgu występowania. Rzadko jednak prowadzą do całkowitego wyniszczenia gatunku, lecz raczej do zubożenia lokalnych populacji. Lasy Nadleśnictwa Skrwilno są narażone na silne, okresowe oddziaływanie bezpośrednie, polegające głównie na płoszeniu zwierzyny, powodowaniu zagrożenia pożarowego czy śmieceniu. Niektóre działania projektowane w niniejszym planie mają na celu ograniczenie skutków tych niekorzystnych zjawisk.

7. WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO, REGULACJI UŻYTKOWANIA ZASOBÓW ORAZ WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

7.1. Organizacja gospodarstwa leśnego

Sposób organizacji gospodarstwa leśnego Nadleśnictwa Skrwilno określa plan urządzenia gospodarstwa leśnego opracowany na lata 2016-2025 przez BULiGL. Plan ten został opracowany zgodnie z obowiązującą instrukcją zarządzania lasu z uwzględnieniem zasad zrównoważonej gospodarki leśnej, mających na celu:

- zachowanie całej naturalnej zmienności przyrody leśnej i funkcjonowania ekosystemów leśnych w stanie zbliżonym do naturalnego z uwzględnieniem kierunków ewolucji w przyrodzie;
- odtworzenie zbiorowisk zdegradowanych i zniekształconych metodami hodowli i ochrony lasu przy wykorzystaniu w miarę możliwości sukcesji naturalnej;
- utrzymanie i wzmocnienie produkcyjnych funkcji lasów (użytkowanie główne i uboczne);
- ochronę i zachowanie różnorodności biologicznej oraz bogactwa genetycznego zbiorowisk dziko żyjących roślin, zwierząt i mikroorganizmów;
- utrzymanie i wzmocnienie funkcji ochronnych w zagospodarowaniu lasów (zwłaszcza ochrony gleby i wody);
- utrzymanie zdrowotności i witalności ekosystemów leśnych.

W celu realizowania poprzez plan urządzenia lasu zasad zrównoważonej gospodarki leśnej dokonano następujących inwentaryzacji i ustaleń, leżących u podstaw powstałego planu urządzenia lasu:

Operat siedliskowy

Nadleśnictwo posiada operat siedliskowy opracowany w 1983 roku (z późniejszymi uzupełnieniami).

W związku z niewielkimi zmianami w stanie posiadania na przestrzeni minionego 10 – lecia obszary bez opracowania glebowo siedliskowego zostały opisane w trakcie taksacji.

Wyniki badań glebowych i siedliskowych zostały wykorzystane w trakcie prac taksacyjnych oraz umieszczone w odpowiednim zakresie w opisach taksacyjnych.

Typy drzewostanów

W oparciu o prace siedliskowe powstała tabela składów gatunkowych upraw i typów drzewostanów przyjęta decyzją KZP. Zestawienie to zamieszczone w planie u.l. określa składy gatunkowe drzewostanów optymalne dla danego siedliska, stabilności tworzonego drzewostanu i optymalizacji celów produkcyjnych. Ponadto dla siedlisk przyrodniczych opracowano typy lasu oraz orientacyjne składy gatunkowe upraw.

Podział gospodarczy i stosowane rębnie

Siedliskowy typ lasu i typy drzewostanów oraz określenie obszarów lasów uznanych za ochronne stworzyły podstawy do podziału obiektu na gospodarstwa i ustalenie do zamierzonych celów optymalnych sposobów zagospodarowania lasu. W oparciu o przyjęty podział na gospodarstwa, aktualny stan drzewostanów oraz zamierzone składy przyszłych odnowień zaprojektowano odpowiednie sposoby użytkowania rębne.

Przyjęte etaty i regulacja użytkowania zasobów

Na podstawie dokonanej inwentaryzacji zasobów, zaprojektowanych sposobów użytkowania wynikających z potrzeb hodowlanych poszczególnych drzewostanów oraz wyliczonych etatów optymalnych dla poszczególnych gospodarstw przyjęto odpowiednie etaty użytkowania rębne. Etaty te w połączeniu z orientacyjnymi etatami miąższościowymi w użytkowaniu przedrębnym stanowią etat miąższościowy użytków głównych nadleśnictwa. Konstrukcja etatu użytków głównych zapewnia realizację podstawowej zasady gospodarki leśnej-powiększania zasobów drzewnych.

7.2. Wykonywanie prac leśnych

Dla zmniejszenia szkód w środowisku przyrodniczym, w trakcie wykonywania prac leśnych należy stosować technologie przyjazne dla pozostałych elementów ekosystemu leśnego.

W tym celu należy kierować się następującymi wskazówkami:

- stosować metodę pozyskania drewna polegającą na wyróbce i sortymentacji przy pniu ze zrywką surowca ciągnikami nasiębiernymi przy odpowiednio zaplanowanych i wykonanych szlakach zrywkowych;
- dostosować okres pozyskania drewna do terminów najmniejszego zagrożenia

- lasu od owadów i patogenów grzybowych, wiatru i śniegu oraz możliwości wykorzystania przez zwierzynę kopytną cienkiej kory na drzewach leżących;
- stosować środki techniczne chroniące pozostające na powierzchni drzewa przed uszkodzeniami powstającymi w trakcie zrywki;
  - stosować właściwą rotację pozyskanego drewna;
  - nie wypalać pozostałości zrębowych;
  - chronić stanowiska gatunków chronionych, rzadkich i cennych, podczas wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych zwracać szczególną uwagę na kontrolowane obalanie drzew w pobliżu tych miejsc.

Istotnym elementem wpływającym na stan środowiska leśnego w trakcie wykonywania prac leśnych jest rodzaj i jakość użytego sprzętu. Należy stosować maszyny i urządzenia napędzane przez silniki spalinowe z katalizatorami, a także bioolejów jako smarów silnikowych.

7.3. Ogólne wytyczne wykonywania czynności pielęgnacyjno – ochronnych na terenie Nadleśnictwa Skrwilno

Tab. 26. Ogólne wytyczne wykonywania czynności pielęgnacyjno-ochronnych na terenie Nadleśnictwa Skrwilno

Lp.	Możliwość zaistnienia negatywnego wpływu	Zalecenia ogólne
1.	Określono siedliska do naturalnej sukcesji	Poddać weryfikacji fitosocjologicznej stan tych siedlisk oraz obecność gat. chronionych aby nie dopuścić do sukcesji nieleśnych siedlisk higrofilnych i zaniku siedlisk gat. chronionych. Ustalić odrębny tok postępowania gospodarczo-ochronnego, Finansowany np. z PROW
2.	Przypadkowe zniszczenie stanowisk gatunków chronionych i siedlisk przyrodniczych w miejscach zaplanowanych do podsadzeń produkcyjnych	Konieczność przeprowadzenia lustracji terenowej przed wykonaniem zabiegu w sezonie lęgowym i wegetacyjnym. W przypadku siedlisk przyrodniczych dostosować skład podsadzeń do naturalnych składów siedliska.
3.	Zaprojektowano zabiegi gospodarcze w przedmiotach ochrony obszarów Natura 2000	Postępować zgodnie z PZO lub do momentu ukazania się PZO zgodnie z zapisami POP, a po uprawomocnieniu się PZO zgodnie z zapisami PZO.
4.	Zaprojektowano zabiegi gospodarcze w rezerwatach	Postępować zgodnie z POR- zabiegi ochronne zostały przeniesione do projektu PUL
5.	W składach drzewostanów oraz w podszycie występują gatunki obce w myśl ustawy o ochronie przyrody.	Na obszarach siedliskowych Natura 2000 minimalizować udział gatunków obcych w myśl ustawy o ochronie przyrody.
6.	Udział drewna martwego stanowi 1,01% miąższości drzewostanów powierzchni leśnej	Stosownie do udziału siedlisk utrzymać omawiany parametr, szczególnie na siedliskach lasowych, i siedliskach przyrodniczych w stanie zachowania A i B zgodnie z wymaganiami tych siedlisk.

Lp.	Możliwość zaistnienia negatywnego wpływu	Zalecenia ogólne
7.	Zaprojektowano zabiegi gospodarcze w strefach ochrony ptaków: bielika i bociana czarnego	Postępować zgodnie z wytycznymi rozdz. POOS tabela nr 22
8.	W przypadku stwierdzenia podczas prac gatunków zwierząt wymagających ustalenia stref ochrony, miejsc rozrodu i regularnego przebywania	Należy przerwać natychmiast prace i podjąć procedurę zgłoszenia RDOŚ. Informacje o zweryfikowanych siedliskach ww. gatunków należy przekazać Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, który może ustalić granice stref ochrony ostoi, miejsca rozrodu i regularnego przebywania ww. gatunków.
9.	Zaprojektowano zalesienia	Poddać procedurze oceny środowiskowej, powierzchnie które tego wymagają.
10.	Siedliska nieleśne –w tym stanowiące przedmiot ochrony na obszarach Natura 2000 zarządzanych przez nadleśnictwo.	Propozycja wykorzystania pakietów rolno-środowiskowych lub konstruowanie umów dzierżawy z warunkiem uczestnictwa w tym programie w tym w rezerwach jeśli POR dopuszcza taką możliwość. Szczegóły w POP
11.	Zaprojektowano cięcia rębne na stanowisku gdzie występuje Koziróg dębosz	W trakcie cięć pozostawiać grupy drzew (Db) zasiedlonych przez owada, w formie kęp ekologicznych; utrzymując dotychczasowe zadrzewienie wokół drzew zasiedlonych. Nie dopuszczać do nadmiernego przeswietlenia i zacinienia drzew zasiedlonych.
12.	Nie zaprojektowano wskazań na stanowisku czerwończyka nieparka	Ze względu na biologię gatunku nie dopuścić do zbytnej sukcesji i zmiany uwilgotnienia siedliska.
13.	Zaprojektowano zabiegi pielęgnacyjne w ciepłolubnych dąbrowach	Ze względu na charakter siedliska utrzymywać zadrzewienie na poziomie 0,7, usuwając gatunki obce
14.	Zaprojektowano rębnie złożone na siedliskach 9170, przebudowa drzewostanów	Ze względu na charakter siedlisk zastosować okres odnowienia zgodnie z planem z pozostawieniem drewna martwego i refugium, tj. obszarów wyróżniających się pod względem przyrodniczym.
15.	Uszkodzenie pomników przyrody podczas prac (w wydzieleniach zaplanowano zabiegi gospodarcze)	Podczas wykonywania zabiegów gospodarczych wykazać szczególną ostrożność, w odpowiedniej odległości (zakaz manewrowania ciężkim sprzętem 2 m powyżej obrysu rzutu pionowego koron drzew) planując szlaki zrywkowe i kierunek obalania.
16.	Występujące siedliska przyrodnicze poza obszarami Natura 2000 - narażenie na sukcesję lub niewłaściwe rolnicze zagospodarowanie.	Poddać weryfikacji fitosocjologicznej oraz podjęcie i realizację programu rolno środowiskowego – dostosowując odpowiedni wariant pakietu 4 lub 5 do potrzeb ochrony siedliska.
17.	Zaprojektowano cięcia pielęgnacyjne na siedlisku 91F0	Ze względu na priorytetowy charakter siedliska przeprowadzić zaplanowane cięcia o charakterze renaturalizującym z pozostawieniem drewna martwego.
18.	Zaprojektowano cięcia pielęgnacyjne na siedlisku 91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	W przypadku wysokiego wskaźnika zwarcia i zadrzewienia zaprojektowane cięcia przeprowadzić na początku obowiązywania projektu, przyjmując, jako optymalne zad. 0,8.

Lp.	Możliwość zaistnienia negatywnego wpływu	Zalecenia ogólne
19.	Zaprojektowano cięcia pielęgnacyjne na siedlisku 9170	Ze względu na współczynnik zwarcia i zadrzewienia wskazany w opisach taksacyjnych cięcia pielęgnacyjne przeprowadzić na początku obowiązywania projektu nie dopuszczając do nadmiernego zwarcia z usuwaniem gatunków. obcych geograficznie.
20.	Zanik najcenniejszych przyrodniczo obszarów leśnych	Rezygnacja z zabiegów gospodarczych w drzewostanach wyznaczonych, jako lasy stanowiące ostoje zagrożonych i ginących gatunków
21.	Cięcia rębne i pielęgnacyjne w pobliżu stanowisk bobra i wydry	W projekcie zapisano potrzebę pozostawienia ekotonów wzdłuż zbiorników wodnych i nie ingerowania w działalność bobrów, które w sposób sobie właściwy i potrzebny potrafią modyfikować siedlisko, Zalecane jest również wykorzystanie działalności bobrów w systemie małej retencji. W porozumieniu z RDOŚ ustalić sposób postępowania z bobrem aby nie wpływał znacząco negatywnie na stan drzewostanów.
22.	Przypadkowe zniszczenie stanowisk gatunków chronionych i siedlisk przyrodniczych w miejscach zaplanowanych do podsadzeń produkcyjnych	Konieczność przeprowadzenia lustracji terenowej przed wykonaniem zabiegu w sezonie lęgowym i wegetacyjnym. W przypadku siedlisk przyrodniczych dostosować skład podsadzeń do naturalnych składów siedliska.
23.	Zanik siedlisk nietoperzy w tym mopka i nocka	W konsultacji z hiropterologiem powywieszać budki lęgowe dostosowane do gatunków.
24.	Wzrost udziału gatunków obcych w runie	Zrezygnować z metod sprzyjających rozwojowi gatunków obcych (metoda Sobańskiego) przy odnawianiu powierzchni trudnych i innych pracach hodowlanych. Podjąć aktywną walkę z gatunkami obcymi wykorzystując fundusze zewnętrzne np. NFOŚiGW.
25.	Uszkodzenie runa i pokrywy na siedliskach higrofilnych podczas wykonywania zabiegów rębni oraz trzebieży	Wykonywanie zabiegów: rębni oraz trzebieży na siedliskach higrofilnych przy pokrywie śnieżnej oraz przy ujemnej temperaturze powietrza.
26.	Przypadkowe zniszczenie stanowisk rzadkich i chronionych gatunków roślin podczas prac leśnych	Wykonanie zaplanowanych zabiegów z istniejącymi stanowiskami chronionych i rzadkich gatunków roślin w okresie zimowym. Ochrona istniejących płatów podczas zabiegów, prowadzenie szlaków technologicznych obok miejsc występowania, w miarę możliwości pozostawianie biogrup i ekotonów.
27.	Zaplanowano cięcia rębni zupełnej wokół bagien i wód płynących	W przypadku wydzieleń z zaplanowaną rębnią zupełną w pobliżu rzek i jezior w tych wydzieleniach należy postępować zgodnie z zapisami ZHL §31, §67 oraz §3 pkt.2 cytowanego powyżej zarządzenia MOŚZNIŁ z zastosowaniem ekotonu .
28.	Zanik siedlisk przyrodniczych, siedlisk fauny, roślin rzadkich i chronionych na terenach nieleśnych w zarządzie nadleśnictwa	Propozycja wykorzystania pakietów rolno środowiskowych lub konstruowanie umów dzierżawy z warunkiem uczestnictwa w tym programie.

Lp.	Możliwość zaistnienia negatywnego wpływu	Zalecenia ogólne
29.	Przypadkowe zniszczenie oczka wodnego — stanowiska rozrodu kumaka i traszki — w trakcie prac leśnych	Zapewnienie nadzoru przy wykonywaniu prac gospodarczych (ścinka i zrywka) w pobliżu oczek wodnych, w których stwierdzono obecność np. kumaków, pozostawić, jako ekoton drzewostan wokół o szerokości 1 wys. drzewostanu.
30.	Zanik siedlisk i miejsc lęgowych, płożenie ptaków w okresie lęgowym	Konieczność przeprowadzenia lustracji terenowej przed wykonaniem zabiegu w sezonie lęgowym, pozostawianie odpowiedniej liczby starych drzew w drzewostanach – biogrupach (zgodnie z ZHL i wytycznymi jednostek certyfikujących), pozostawianie gatunków o miękkim drewnie (osika), wywieszanie budek lęgowych, wstrzymanie zabiegu w przypadku stwierdzenia gniazdowania, pozostawianie i kształtowanie ekotonów.
31.	Zniszczenie siedlisk nieleśnych, przez niewłaściwe użytkowanie	Propozycja wykorzystania pakietów rolno środowiskowych na siedliskach nieleśnych lub konstruowanie umów dzierżawy z warunkiem uczestnictwa w tym programie.
32.	Możliwość zmiany stosunków wodnych na siedlisku 7110, 7140, 7230 w wyniku prowadzenia w pobliżu zabiegów	W przypadku stwierdzenia potrzeby wykonania zabiegów (w pobliżu siedliska 7110, 7140, 7230) należy zostawić strefę ekotonową o szerokości 1 wysokości drzewostanu, oraz w przypadku siedlisk nieleśnych zaniechać konserwacji rowów odwadniających
33.	Zmniejszenie różnicowania genetycznego w efekcie prowadzenia cięć pielęgnacyjnych	Pozostawianie w lesie podczas wykonywania czyszczeń, trzebieży i cięć rębnych osobników o ciekawych, nietypowych kształtach, jako rezerwuaru genetycznego
34.	Ubytek odpowiednich siedlisk dla gatunków ptaków drapieżnych	Konieczność pozostawiania pojedynczych starych drzew, fragmentów starodrzewu użytkowanego wydzielenia (zgodnie z ZHL i wytycznymi jednostek certyfikujących), pozostawianie fragmentów lasów nieobjętych gospodarowaniem, utrzymanie powierzchni w nadleśnictwie drzewostanów ponad 100-letnich
35.	Zanik siedlisk saproksylobiontów	Pozostawić w biogrupach martwe drzewa. W Polsce przyjęto, że na jednym hektarze starszego lasu (pow. 100 lat) powinno się znajdować 3-5 sztuk kłód o grubości > 50 cm i długości powyżej 3 m.
36.	Zanik siedlisk płazów, gadów, ssaków i owadów	Pozostawianie i kształtowanie ekotonów, w tym wokół zbiorników wodnych i miejsc podmokłych. Pozostawianie biogrup ukształtowanych zgodnie z ZHL na powierzchniach zrębowych; utrzymanie w powierzchni nadleśnictwa drzewostanów ponad 100-letnich.

8. PLAN DZIAŁAŃ W ZAKRESIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY

Planowanie i realizacja zadań ujętych w programie ochrony przyrody odbywa się w większości w ramach planowania i realizacji innych, omawianych wcześniej działań gospodarczych i ochronnych, uwzględniających wiele aspektów przyrodniczych i gospodarczych w ramach trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.

8.1. Kształtowanie gospodarki wodnej

Istniejące na terenie nadleśnictwa zbiorniki wodne, bagna czy torfowiska stanowią doskonały rezerwuar wody. Zachowanie tych obszarów w stanie niezmienionym wpływa korzystnie na bilans wodny oraz poprawę mikroklimatu w najbliższym ich otoczeniu. To samo dotyczy podmokłych łąk czy lasów na siedliskach wilgotnych i bagiennych. W związku z tym wszystkie oczka i bagienka śródleśne, łąki czy niektóre drzewostany należy chronić. Pewną ochroną poprzez uznanie za lasy wodochronne objęto większość drzewostanów na siedliskach wilgotnych i bagiennych.

Obok ochrony istniejących zbiorników wodnych i bagien niezmiernie ważne jest wykorzystywanie naturalnych własności ekosystemów do stabilizacji zasobów wodnych. Utrzymywanie i zwiększanie możliwości retencyjnych lasu jest bieżącym zadaniem nadleśnictwa, natomiast realizowanie tych zadań może odbywać się na wielu płaszczyznach.

W niniejszym planie maksymalnie ograniczono użytkowanie rębne w najbliższym otoczeniu rzek oraz większych bagien. W pozostałych przypadkach istniejące strefy ekotonowe na granicy las-bagno należy zachowywać na etapie realizacji planowanych cięć rębnych, zaś tam gdzie jest to uzasadnione tworzyć je w celu stabilizacji stosunków wodnych.

O retencji wodnej gleby należy pamiętać przy wykonywaniu prac leśnych, dążąc do jak najmniejszej ingerencji w strukturę runa i gleby. W ramach prac hodowlanych i pielęgnacyjnych należy dążyć do tworzenia, jak też rozwoju wielowarstwowych, wielopiętrowych i różnorodnych pod względem gatunkowym drzewostanów, będących naturalnymi „magazynami” zasobów wodnych.

8.2. Kształtowanie granicy polno-leśnej

Celem kształtowania granicy polno-leśnej jest racjonalne wykorzystanie gruntów (zalesianie gruntów nieprzydatnych do produkcji rolniczej), uporządkowanie przestrzeni rolniczej i leśnej, zagospodarowanie gruntów zgodnie z warunkami glebowo-przyrodniczymi, zwiększenie lesistości kraju i poprawa warunków środowiska przyrodniczego.

Kształtowanie granicy polno-leśnej może się odbywać w dwojaki sposób. Pierwszym jest kupno lub zamiana gruntów w celu poprawienia przebiegu granicy pomiędzy gruntami leśnymi i nieleśnymi oraz zoptymalizowania ich funkcji. Z wielu przyczyn działania takie są bardzo ograniczone, jednak powinny być w miarę możliwości realizowane. Drugim sposobem jest zalesianie gruntów będących w stanie posiadania nadleśnictwa. Działania w tym zakresie powinny wynikać zarówno z przesłanek ekologicznych i ekonomicznych oraz w pełni uwzględniać istniejące plany zagospodarowania przestrzennego. W obecnym planie PUL projektowane zalesienia nie są planowane na siedliskach przyrodniczych.

8.3. Kształtowanie strefy ekotonowej

Na styku dwóch biocenoz naturalnych występuje szerszy lub węższy pas przejściowy, zwany inaczej ekotonem. Z reguły odznacza się on większym bogactwem flory i fauny niż sąsiadujące ze sobą ekosystemy. Szczególnie atrakcyjne są szerokie ekotony będące miejscem bytowania gatunków charakterystycznych dla obu sąsiadujących biocenoz oraz tzw. gatunków stykowych. W przypadku istnienia w pełni zróżnicowanych, naturalnych pasów ekotonowych należy dołożyć wszelkich starań w celu zachowania ich w niezmienionej formie. Sztucznego kształtowania stref ekotonowych należy dokonywać na styku ze środowiskami ze strony, których może płynąć różnego rodzaju zagrożenie (szlaki komunikacyjne, tereny przemysłowe itp.). Niezbędnym elementem każdej strefy ekotonowej jest drzewostan będący jednym z najbardziej stabilizujących czynników środowiska.

Istniejące aktualnie strefy ekotonowe należy chronić i przy realizacji zaplanowanych cięć pozostawiać. W pozostałych przypadkach strefy ekotonowe należy pozostawiać na etapie wykonawstwa (w zależności od warunków przyrodniczych i potrzeb) lub tworzyć na etapie odnowień i zalesień poprzez

luźniejszą więźbę sadzenia oraz wprowadzanie możliwie dużej ilości gatunków, w tym także gatunków o dużych walorach estetycznych i krzewów. Wypełnienie przez krzewy i drzewa oraz roślinność zielną w układzie pionowym i poziomym pasa o szerokości kilkunastu czy kilkudziesięciu metrów ma na celu wytworzenie ściany lasu ograniczającej wnikanie czynników negatywnych do wnętrza lasu. W drzewostanach młodszych tworzenie ekotonów winno odbywać się poprzez odpowiednie prowadzenie cięć pielęgnacyjnych, a także popieranie naturalnie rozwijających się tu warstw podszytu czy też potencjalnego II piętra. W obecnym PUL zaprojektowano 4,56ha podsadzeń produkcyjnych, które m.in. wzbogacą ekosystem leśny. Projektowane podsadzenia produkcyjne nie są planowane na siedliskach przyrodniczych.

8.4. Zabiegi ochronne w szczególnie cennych obiektach przyrodniczych

Na terenie Nadleśnictwa Skrwilno znajdują się obiekty objęte różnymi formami ochrony, a plan urządzenia lasu uwzględnia działania ochronne, które winny być w nich realizowane.

Najwyższą formą ochrony przyrody na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Skrwilno jest rezerwat przyrody. Wykonywanie zadań ochronnych w rezerwatach przyrody należy wykonywać w porozumieniu z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Bydgoszczy.

Pomniki przyrody jako bardzo cenne fragmenty przyrody należy otoczyć szczególną ochroną. Właściwe oznakowanie w terenie ustrzeże je przed przypadkowym zniszczeniem, a odpowiedni nadzór przed aktami wandalizmu. Bieżąca kontrola stanu zdrowotnego i sanitarnego umożliwi szybkie reagowanie na pojawiające się zagrożenia. Należy także dbać o pełną zgodność rejestru pomników istniejących formalnoprawnych oznaczonych na gruncie z odpowiednimi zarządzeniami powołującymi.

Stanowiska roślin podlegających ochronie prawnej należy objąć ochroną zabezpieczającą je przed zniszczeniem. Ważne, aby leśniczowie nadzorujący prace związane z użytkowaniem lasu wykorzystywali informacje o stanowiskach roślin chronionych tak kierując pracami, aby uchronić je przed zniszczeniem. Ważne jest także bieżące inwentaryzowanie i uzupełnianie listy gatunków chronionych na terenie nadleśnictwa.

Ochrona zinwentaryzowanych siedlisk przyrodniczych odbywa się w niniejszym planie zgodnie z odpowiednimi zaleceniami dla takich obszarów. Na siedliskach przyrodniczych będących w zasięgu obszarów Natura 2000 w ramach cięć rębnych zaprojektowano wyłącznie rębnie złożone.

Na gruntach nieleśnych w obszarze Natura 2000 nadleśnictwo powinno zamieścić zapis zapewniający skonstruowanie umowy dzierżawy tak by uwzględniała wymagania ekologiczne gatunków, dla których tereny wydzierżawiane mogą stanowić potencjalne miejsce ich bytowania lub występowania.

Specyficzne podejście do gospodarowania w lasach ochronnych wynika z ich charakteru. Użytkowanie w lasach ochronnych związane jest z pełnioną przez nie funkcją i nie powoduje z nią konfliktu.

Duże znaczenie w ochronie przyrody ma znajomość podstawowych zagadnień z tego zakresu, a zwłaszcza znajomość roślin i zwierząt objętych ochroną prawną wśród pracowników nadleśnictwa (zwłaszcza leśniczych i podleśniczych). W związku z powyższym wskazane jest przeprowadzanie okresowych szkoleń w tym zakresie.

8.4.1. Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie (wg wzoru nr XXII)

Tab 27. Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie (wg wzoru nr XXII)

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
1. SPECJALNE OBSZARY OCHRONY SIEDLISK - siedliska przyrodnicze według SDF (obejmujące całe wydzielania i punktowe)					
Stary Zagaj PLH040038					
1	9170 - Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	Obr. Skępe <u>L-ctwo Głębocek</u> oddz. 203b; 204h,j,d; 207l,k,m; 208a,d,f; 209a,b,d,f,g,i,k,l; 220a,b,c,h,i; 221a,b,c,d,f,g; 222a,b,c; 232d,f,j,k,l; 233a,b,c,d,f,g;	w trakcie zabiegów „popierać” gatunki pożądane	TP – zbyt mocne przerzedzenie d-stanu powodujące zbyt bujny rozwój roślinności w dnie lasu; RB – wykonanie niewłaściwej rębni; ODN – niezastosowanie odpowiedniego składu gatunkowego upraw; CP – zbyt silny zabieg.	Dla drzewostanów przewidzianych do wyrębu zastosować rębnie złożone. Dla odnowień tych siedlisk zastosować składy gatunkowe oraz typy drzewostanów przewidziane dla cennych siedlisk przyrodniczych W zależności od współczynnika zwarcia i zadrzewienia, cięcia pielęgnacyjne przeprowadzić odpowiednio na początku lub końcu obowiązywania planu, nie dopuszczając do nadmiernego zwarcia, z usuwaniem gat. obcych geograficznie.

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
	91FO - Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe	<u>Obr. Skepe</u> <u>L-ctwo Głęboczek</u> oddz. 204d; 221f; 233a,d,f;	Bieżący monitoring drzewostanów, zwłaszcza pod kątem stanu zdrowotnego jesionu	TW – zbyt mocne przerzedzenie d-stanu powodujące zbyt bujny rozwój roślinności w dnie lasu oraz zachwianie stosunków wodnych; RB – wykonanie niewłaściwej rębni; ODN – niezastosowanie odpowiedniego składu gatunkowego upraw; CP – zbyt silny zabieg.	TW, RB – siedlisko przyrodnicze w formie niewielkich mikrosiedlisk, w trakcie zabiegów TW nie dopuszczać do nadmiernego rozluźnienia zwarcia, W RB wykorzystać punktowe siedlisko przyrodnicze jako kępe ekologiczną pozostającą na zrębie.
	91EO - Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	<u>Obr. Skepe</u> <u>L-ctwo Głęboczek</u> oddz. 204d; 221f; 232k; 233c;	utrzymanie siedliska w stanie niezmienionym nie wykonywać melioracji i osuszania terenów podmokłych	TW, TP –nadmierne przerzedzenie i umożliwienie wtargnięcia niepożądanym gatunkom	TW, TP – siedlisko przyrodnicze w formie niewielkich mikrosiedlisk, zabiegi hodowlane najlepiej wykonywać w okresie zimowym, usuwać niepożądane samosiewy
	91IO - Ciepłolubne dąbrowy, Kwaśne buczyny	<u>Obr. Skepe</u> <u>L-ctwo Głęboczek</u> oddz. 207k,m;	w trakcie zabiegów „popierać” gatunki pożądane	TP – zbyt mocne przerzedzenie d-stanu powodujące zbyt bujny rozwój roślinności w dnie lasu;	TP - siedlisko przyrodnicze w formie niewielkich mikrosiedlisk, nie dopuszczać do nadmiernego przerywania zwarcia oraz należy usuwać gatunki obce geograficznie i eliminować naloty bukowe. W trakcie

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
					zabiegów pozostawiać drewno martwe.
Torfowisko Mieleńskie PLH040018					
2	7230 - Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzowisk i mechowisk	Obr. Skepe <u>L-ctwo Koziółek</u> oddz. 82k,o; 117i,m;	nie zalesiać	nie wykonuje się zabiegów gosp.	obszar rezerwatu - postępować zgodnie z Planem Ochrony Rezerwatu
	7140 - Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	Obr. Skepe <u>L-ctwo Koziółek</u> oddz. 82o,p;	nie zalesiać	nie wykonuje się zabiegów gosp.	obszar rezerwatu - postępować zgodnie z Planem Ochrony Rezerwatu
Mszar Płociczno PLH040035					
3	91EO - Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	Obr. Skrwilno <u>L-ctwo Brodniczka</u> oddz. 53f,h,i,l; 54b,g,h; 55b,g <u>L-ctwo Płociczno</u> oddz. 58b,m; 59a,d,h; 60a,b,g;	utrzymanie siedliska w stanie niezmienionym nie wykonywać melioracji i osuszania terenów podmokłych	nie wykonuje się zabiegów gosp.	obszar rezerwatu „Mszar Płociczno” -postępować zgodnie z Planem Ochrony Rezerwatu
	7140 - Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	Obr. Skrwilno <u>L-ctwo Brodniczka</u> oddz. 53k,m; 54d; 55c; <u>L-ctwo Płociczno</u> oddz. 58d;	nie zalesiać	nie wykonuje się zabiegów gosp.	obszar rezerwatu „Mszar Płociczno” -postępować zgodnie z Planem Ochrony Rezerwatu

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
	7110 - Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	<u>Obr. Skrwilno</u> <u>L-ctwo Brodniczka</u> oddz. 53k; 54d; 55c,f; <u>L-ctwo Płociczno</u> oddz. 58d;	nie zalesiać	nie wykonuje się zabiegów gosp.	obszar rezerwatu „Mszar Płociczno” -postępować zgodnie z Planem Ochrony Rezerwatu
Ostoja Lidzbarska PLH280012					
4	Brak gruntów nadleśnictwa w zasięgu obszaru Natura 2000 Ostoja Lidzbarska				
2. SPECJALNE OBSZARY OCHRONY SIEDLISK - gatunki roślin i zwierząt (z wyjątkiem ptaków) oraz ich siedliska według SDF					
Stary Zagaj PLH040038					
1	<u>rośliny podlegające ochronie ścisłej:</u> Lilia złotogłów Fiołek torfowy	Lokalizacja wg tab.10 – <i>Wykaz chronionych gatunków roślin i zwierząt...</i>	nie niszczyć stwierdzonych stanowisk, nie zmieniać warunków siedliskowych,	nie wykonuje się zabiegów gosp.	obszar rezerwatu - postępować zgodnie z Zadaniem ochronnym dla rezerwatu przyrody
	Koziróg dębosz - 1088	<u>Obr. Skepe</u> <u>L-ctwo Głębocek</u> oddz. 233b,g;	nie wycinać drzew zasiedlonych owadem;	RB – wycięcie drzew zasiedlonych;	RB – w trakcie cięć pozostawiać grupy drzew (Db) zasiedlonych przez owada, w formie kęp ekologicznych;

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
Torfowisko Mieleńskie PLH040018					
2	<u>rośliny podlegające ochronie ścisłej:</u> Brzoza niska, Błotniaczek wehniasty, Błyszczce włoskowate, Drabinowiec mroczny, Fiałek torfowy, Gwiazdnica grubolistna, Lepiennik Loesela, Mszar krokiewkowaty, Nasięźrzał pospolity, Parzęchlin, Pływacz drobny, Pływacz pośredni, Rojownik pospolity, Rosiczka okrągłolistna, Rosiczka długolistna, Sierpowiec błyszczący, Skorpionowiec brunatny, Tęposz niski;	Lokalizacja wg tab.10 – <i>Wykaz chronionych gatunków roślin i zwierząt...</i>	nie niszczyć stwierdzonych stanowisk, nie zmieniać warunków siedliskowych,	zniszczenie stanowiska w trakcie prac	obszar rezerwatu - postępować zgodnie z Planem Ochrony Rezerwatu
Mszar Płociczno PLH040035					
3	<u>rośliny podlegające ochronie ścisłej:</u> Fiołek torfowy, Pływacz drobny, Rosiczka okrągłolistna, Błyszczce włoskowate, Starodub łakowy, Turzyca strunowa;	Lokalizacja wg tab.10 – <i>Wykaz chronionych gatunków roślin i zwierząt...</i>	nie niszczyć stwierdzonych stanowisk, nie zmieniać warunków siedliskowych,	zniszczenie stanowiska w trakcie prac	obszar rezerwatu - postępować zgodnie z Planem Ochrony Rezerwatu
Ostoja Lidzbarska PLH280012					
Brak gruntów nadleśnictwa w zasięgu obszaru Natura 2000 Ostoja Lidzbarska					

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6

3. OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW - gatunki ptaków oraz ich ostoje

W obszarze Natura 2000 na terenie Nadleśnictwa Skrwilno nie występują strefy ochronne ptaków chronionych

8.4.2. Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody (wg wzoru nr XXIII)

Tab 28. Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody (wg wzoru nr XXIII)

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
1.	Rezerваты przyrody			
	„Mszar Płociczno” Obr. Skrwilno oddz. 53, 54, 55, 58, 59, 60.	Zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnego ekosystemu torfowisk przejściowych z udziałem gatunków roślin reliktowych	Bieżący monitoring mający na celu ocenę stanu zdrowotnego i sanitarnego drzewostanów.	Postępować zgodnie z zaleceniami zamieszczonymi w Planie Ochrony Rezerwatu
	„Okalewo” oddz. 137i, j	Zachowanie boru mieszanego wilgotnego świerkowo-dębowego poza granicą zasięgu	Bieżący monitoring mający na celu ocenę stanu zdrowotnego i sanitarnego drzewostanów.	Postępować zgodnie z zaleceniami zamieszczonymi w Planie Ochrony Rezerwatu
	„Stary Zagaj” oddz. 204i,j,k, 207m, 208c,d,f, 209, 220b, ~c, 221a,f,~a,~b,~d,~f, 222a,b,~a,~c,~d,~f	Zachowanie lasów liściastych o cechach naturalnych	Bieżący monitoring mający na celu ocenę stanu zdrowotnego i sanitarnego drzewostanów.	Postępować zgodnie z Zadaniem ochronnym, w chwili zatwierdzenia Planów ochronnych należy postępować wg tych wytycznych
	„Torfowisko Mieleńskie” oddz. 82k,l,n,o,p,r,s,~b,~c,	Zachowanie zbiorowisk roślinności o charakterze naturalnym z udziałem rzadkich gatunków reliktowych	Bieżący monitoring mający na celu ocenę stanu zdrowotnego i sanitarnego drzewostanów.	Postępować zgodnie z zaleceniami zamieszczonymi w Planie Ochrony Rezerwatu
	„Przełom Mieni” oddz. 163a,f,h,i,j,~a, 164a,f,i,j,k,m,n,o,~a,~c,~f	Zachowanie w stanie naturalnym doliny rzeki Mień wraz z charakterystyczną dla dolin małych rzek roślinnością	Bieżący monitoring mający na celu ocenę stanu zdrowotnego i sanitarnego drzewostanów.	Postępować zgodnie z zaleceniami zamieszczonymi w Planie Ochrony Rezerwatu

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
2.	Park Krajobrazowy: „Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy”	Ochrona terenów ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju	Zgodnie z planem UL	Zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zmianami) Art. 17 pkt. 1.
3.	Obszary Chronionego Krajobrazu: „OChK Jezioro Skępskie” „OChK Drumliny Zbójeńskie” „OChK Źródła Skrwuy” „OChK Dolina Drwęcy” „OChK Przrzecze Skrwuy Prawej” lokalizacja zgodna z wizualizacją na mapie walorów przyrodniczo-kulturowych oraz na mapie obszarów chronionych i funkcji lasu	Ochrona terenów wyróżniających się krajobrazowo, o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowych ze względu na możliwość zaspokojenia potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych	Zgodnie z planem UL	Zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zmianami) Art. 24 pkt. 1.

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
4.	Obszary Natura 2000: „Ostoja Lidzbarska” „Torfowisko Mieleńskie” „Mszar Płociczno” „Stary Zagaj”	Ochrona siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000	Zgodnie z planem UL	Postępować zgodnie z zaleceniami zamieszczonymi w Planie Zadań Ochronnych. Dla obszarów dla których plan ten jest w trakcie opracowywania postępować zgodnie z zapisami w Ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zmianami) a w momencie zatwierdzenia Planu Zadań Ochronnych postępować wg tych wytycznych;
5.	Pomniki przyrody: 49 drzew pomnikowych szczegółowa lokalizacja w <i>Tab. 8. Wykaz pomników przyrody w Nadleśnictwie Skrwilno</i>	Ochrona pomników przyrody w celu zachowania ich wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej i estetycznej	Podczas wykonywania zadań gospodarczych na powierzchni, konieczne jest zapewnienie właściwej ochrony drzew pomnikowych	Zgodne z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zmianami) Art. 45 pkt. 1.
6.	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy: „Jezioro Piaseczyńskie” Obr. Skępe oddz. .: 318; 338d; 339a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, ~a, ~b	Ochrona fragmentu krajobrazu naturalnego i kulturowego ze względu na walory widokowe lub estetyczne	Zgodnie z planem UL	Zgodne z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zmianami) Art. 45 pkt. 1.

8.5. Sposoby postępowania na stanowiskach gatunków lub grup gatunków objętych ochroną prawną, które mogą powstać w czasie obowiązywania PUL.

W przypadku zweryfikowania stanowisk gatunków lub grup gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną prawną nieznanymi na dzień zatwierdzania planu urządzenia lasu w celu minimalizacji ewentualnego negatywnego oddziaływania planu na środowisko w bieżącej realizacji zadań gospodarczych należy uwzględnić następujące wytyczne:

- w celu minimalizacji szkód w awifaunie (niszczenie gniazd, płoszenie itp.) przed przystąpieniem do realizacji zadań w zakresie użytkowania rębego w okresie lęgów ptaków, w miejscach planowanych cięć zupełnych, należy odpowiednio wcześniej przygotować powierzchnię, a melioracje agrotechniczne (usunięcie podszytów) należy wykonać wyłącznie w okresie jesienno-zimowym;
- na podstawie przeprowadzonej lustracji drzewostanu przeznaczonego do cięcia rębego należy zdecydować, które zręby mogą być wykonywane w okresie lęgowym, a które poza nim; wykonanie zabiegu cięć rębnych na pozycjach ze stwierdzonymi czynnymi gniazdami przełożyć poza okres lęgowy na rzecz pozycji, gdzie tych gniazd nie zinwentaryzowano,
- jeżeli cięcia rębne wykonywane są w okresie lęgowym ptaków, bezpośrednio przed rozpoczęciem prac, należy ponownie zlustrować drzewostan pod kątem obecności w nim zasiedlonych pojedynczych gniazd; cięcia we fragmentach drzewostanu, w których występują takie gniazda należy przesunąć w czasie i wykonać je po zakończonym okresie lęgowym,
- we fragmentach, w których sąsiedztwie po wykonanej rębni zupełnej brakować będzie starodrzewu (np. ostatnie kulisy zrębowe) jako kompensację należy wywieszać budki lęgowe dla ptaków w drzewostanach przyległych do powierzchni zrębu,
- w trakcie wyznaczania drzew do wycinki w ramach trzebieży należy pozostawić drzewa dziuplaste oraz te, na których występują gniazda ptaków,
- w drzewostanach, w których planowane są cięcia trzebieżowe w czasie lęgów ptaków, w okresie jesienno-zimowym należy oczyścić szlaki zrębowe poprzez usunięcie podszytów,
- bezpośrednio przed rozpoczęciem wykonywania trzebieży jak i w trakcie jej realizacji w danym drzewostanie, odbywającej się w okresie lęgowym ptaków, należy zlustrować drzewostan pod kątem obecności w nim zasiedlonych

- gniazd; cięcia we fragmentach drzewostanu, w których występują takie gniazda należy przesunąć w czasie i wykonać je po zakończonym okresie lęgowym,
- czyszczenia późne (CP) na powierzchniach o bogatej roślinności runa leśnego, jak i bogatych składach gatunkowych wykonywać zasadniczo poza okresem lęgowym, a wybór terminu wykonania przyjąć w zależności od: fazy rozwojowej, warunków pogodowych oraz zagęszczenia,
  - pielęgnowanie gleby w uprawach, CW i CP w okresie lęgowym ptaków wykonywać z uwagą po dokonanej lustracji; fragmenty ze zlokalizowanymi gniazdami pozostawić bez zabiegu.
  - w przypadku zlokalizowania miejsca rozrodu wilków (nory) należy ustanowić strefę ochrony okresowej w promieniu do 500 m od nory, funkcjonującej w okresie od 1 kwietnia do 31 sierpnia (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt).

Należy podkreślić, że monitoring gatunków ptaków objętych ochroną prowadzony jest przez nadleśnictwo na bieżąco (liczebność, areal występowania i in.), co jest zgodne z zasadami zrównoważonej gospodarki leśnej i kryteriami certyfikacji FSC.

8.6. Ochrona różnorodności biologicznej

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach realizowana jest na podstawie zarządzeń i instrukcji obowiązujących w Lasach Państwowych. W celu ochrony różnorodności biologicznej w lasach Nadleśnictwa Skrwilno należy dążyć do zachowania następujących jej form:

- *różnorodności genowej,*
- *różnorodności gatunkowej,*
- *różnorodności ekosystemowej,*
- *różnorodności krajobrazowej.*

Dla zachowania różnorodności genowej należy dążyć do tego, by pozyskiwany materiał siewny (głównie drzew i krzewów leśnych), pochodził z jak największej liczby osobników oraz różnych miejsc nadleśnictwa. Z problemem różnorodności genowej związane jest nasiennictwo, hodowla selekcyjna i gospodarka szkółkarska,

mająca na celu produkcję materiału sadzeniowego wiadomego pochodzenia i dobrej jakości.

Dla zachowania różnorodności gatunkowej należy zwracać uwagę zarówno na skład gatunkowy warstw drzewiastych, jak i podszytów, oraz ochronę występującego runa. W tym celu należy dążyć do stosowania zalecanych składów odnowieniowych upraw, właściwych dla ustalonych dla danego obszaru typów drzewostanów. Na odnawianych powierzchniach należy wykorzystywać mikrosiedliska do wzbogacania składu gatunkowego uprawy.

Zachowanie różnorodności gatunkowej realizuje się także poprzez pozostawianie w trakcie cięć pielęgnacyjnych gatunków drzew niemających znaczenia gospodarczego, zaś przy cięciach rębnych – kęp starego drzewostanu, czy nawet pojedynczych egzemplarzy mających szansę na dalszą egzystencję w nowym drzewostanie.

W celu zachowania różnorodności ekosystemowej należy jak najszerszej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk, wprowadzając na te niewielkie powierzchnie właściwe im gatunki. Bardzo ważnym elementem zachowania omawianej zmienności jest dążenie do poprawy stosunków wodnych na terenie nadleśnictwa. Z zachowaniem różnorodności ekosystemowej wiąże się omawiana wcześniej ochrona istniejących bagien i oczek wodnych oraz istniejących lub tworzonych stref ekotonowych.

W celu zachowania bogactwa i różnorodności krajobrazowej należy unikać zalesiania śródleśnych łąk, bagien i nieużytków. Ponadto na zachowanie, a nawet zwiększenie bogactwa i różnorodności krajobrazowej mają wpływ wszystkie działania omówione wcześniej, w związku z ochroną innych form różnorodności biologicznej.

8.7. Promocja i edukacja ekologiczna

W związku z coraz większym zagrożeniem środowiska przyrodniczego bardzo ważnym elementem ochrony przyrody i gospodarowania jej zasobami jest edukacja ekologiczna. Edukacja taka ma na celu podwyższenie świadomości ekologicznej społeczeństwa a przez to ograniczenie negatywnych, często dokonywanych nieświadomie, oddziaływań ludzi na środowiska przyrodnicze, w tym także las.

Pojawiająca się niekiedy krytyka gospodarowania w lasach jest często wynikiem braku wiedzy na temat lasu i zachodzących w nim procesów, bądź brakiem zrozumienia konieczności wykonywania określonych zabiegów gospodarczych czy ochronnych. Dlatego też promocja wielofunkcyjnej gospodarki

leśnej, traktującej funkcję produkcyjną jako jedną z wielu, a nie podstawową funkcję lasu jest ważnym zadaniem dla wszystkich leśników.

Edukacja ekologiczna oraz propagowanie idei ochrony przyrody powinno odbywać się zgodnie z aktualną wiedzą a także z lokalnymi tradycjami regionu. W tym celu nadleśnictwo winno współpracować w tym zakresie z władzami samorządowymi, oświatowymi i organizacjami zajmującymi się ochroną przyrody.

Na terenie Nadleśnictwa Skrwilno funkcjonują:

- ✓ sala edukacyjna przy siedzibie nadleśnictwa „Tartak parowy”;
- ✓ sala edukacyjna na terenie obrębu Skępe „Leśna Klasa”;
- ✓ ścieżki edukacyjne w leśnictwie Głębołek i Okalewo;
- ✓ ścieżka pieszka „Kwiatkowo” – do uprawiania biegów i nordic-walkingu.

W ramach programu „Aktywnego udostępniania lasu” funkcjonują w nadleśnictwie:

- ✓ „Polana Urszulewska”;
- ✓ pole biwakowe nad Jeziorem Sarnowskim;
- ✓ Park „Jastrzębie”;
- ✓ Park „Borek”
- ✓ trzynaście miejsc postojowych dla pojazdów.

Działania nadleśnictwa w zakresie zagospodarowania rekreacyjnego w przyszłym 10-leciu koncentrować się będą przede wszystkim na utrzymaniu istniejącej infrastruktury oraz w zależności od posiadanych środków na dalszym udostępnianiu lasu.

**Ryc. 41. Obiekt edukacji przyrodniczo-leśnej
- „Tartak parowy” [fot. Nadleśnictwo Skrwilno]**

Nieco innym problemem jest ruch rekreacyjny i edukacja osób w nim uczestniczących. Wobec intensywnej penetracji lasów nadleśnictwa nacisk należy położyć na informowanie o dozwolonych i niedozwolonych czynnościach na obszarach leśnych, zagrożeniach z nimi związanych, oraz ukierunkowywanie ruchu rekreacyjnego na określone miejsca – atrakcyjne i bezpieczne zarówno dla wypoczywających tam osób jak i otaczającego ich środowiska.

Jednym z wielu elementów edukacji leśnej jest również niniejszy program, którego udostępnianie może się także przyczynić do podwyższenia świadomości ekologicznej społeczności lokalnej.

Należy też zadbać, aby prowadzone na terenie nadleśnictwa badania, jak też spostrzeżenia osób związanych z ochroną przyrody były odnotowywane w kronice czy mapie programu. Taka ustawiczna aktualizacja zwiększy wartość programu, który jest i może być w przyszłości bazą do wykonania analiz i porównań dotyczących stanu środowiska naturalnego i zmian w nim zachodzących.

9. MAPA WALORÓW PRZYRODNICZO-KULTUROWYCH

Kartograficzną częścią programu ochrony przyrody będą mapy: przeglądowa walorów przyrodniczo-kulturowych w skali 1:25000. Treść tych map określa §111 instrukcji urządzania lasu. Wszystkie wymienione tam pozycje występujące na terenie Nadleśnictwa Skrwilno zostaną umieszczone w formie numerycznej w ramach standardu LMN oraz zwizualizowane na wydruku tych map.

W Nadleśnictwie Skrwilno mapę walorów przyrodniczo-kulturowych zawierają lokalizację następujących szczegółów:

- ✓ rezerваты przyrody;
- ✓ park krajobrazowy
- ✓ obszary chronionego krajobrazu;
- ✓ obszary Natura 2000;
- ✓ pomniki przyrody;
- ✓ zespół przyrodniczo-krajobrazowy
- ✓ stanowiska roślin chronionych;
- ✓ cenne siedliska przyrodnicze;
- ✓ lasy ochronne;
- ✓ bagna i torfowiska;
- ✓ miejsca historyczne;
- ✓ obiekty pamięci narodowej;
- ✓ ważniejsze zabytki kultury materialnej;
- ✓ szlaki turystyczne;
- ✓ ścieżki przyrodniczo-leśne.

Program Ochrony Przyrody wykonał zespół w składzie:

mgr inż. Janusz Kietczewski

mgr inż. Zbigniew Szulikowski

tech. Tomasz Ciesielski

Kierownik pracowni urządzania lasu

Kierownik Pracowni Urzędniczej UL4
Kietczewski
mgr inż. Janusz Kietczewski

10. ZAŁĄCZNIKI

- 10.1. Rozporządzenie Nr 25/2003 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 29 października 2003r. w sprawie ustanowienia planów ochrony dla rezerwatów przyrody. - „Torfowisko Mieleńskie”.**
- 10.2. Zarządzenie Nr 10/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 12 grudnia 2011r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Mszar Płociczno”.**
- 10.3. Zarządzenie Nr 0210/17/2012 regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Okalewo”.**
- 10.4. Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2015r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Przełom Mieni”.**
- 10.5. Zarządzenie Nr 7/2014 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 kwietnia 2014r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Stary Zagaj”.**
- 10.6. Zarządzenie Nr 0210/28/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 27 września 2013r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowisko Mieleńskie PLH040018.**
- 10.7. Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 3 marca w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Lidzbarska PLH280012.**

Kujaw.2003.136.1876

**Rozporządzenie Nr 25/2003
Wojewody Kujawsko-Pomorskiego**

z dnia 29 października 2003 r.

w sprawie ustanowienia planów ochrony dla rezerwatów przyrody.

(Bydgoszcz, dnia 13 listopada 2003 r.)

Na podstawie art. 13 a ust. 6 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079, Nr 100, poz. 1085, Nr 110, poz. 1189 i Nr 145, poz. 1623 z 2002 r. Nr 130, poz. 1112 oraz z 2003 r. Nr 80, poz. 717)

zarządza się, co następuje:

Akt występuje w zestawieniu: Rezerваты przyrody

§ 1. Ustanawia się plan ochrony dla rezerwatów przyrody:

- 1) "Jeziorka Kozie" - na okres 1 stycznia 2003 r. - 12 grudnia 2022 r.;
- 2) "Torfowisko Mieleńskie" - na okres 1 stycznia 2003 r. - 12 grudnia 2022 r.;
- 3) "Kulin" - na okres 1 stycznia 2003 r. - 12 grudnia 2022 r.;

§ 2. Bezpośredni nadzór nad wykonywaniem planu ochrony sprawuje w imieniu Wojewody Wojewódzki Konserwator Przyrody.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

**ZARZĄDZENIE NR 10/0210/2011
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY**

z dnia 12 grudnia 2011 r.

w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Mszar Płociczno”

Na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Ustanawia się plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Mszar Płociczno” zwanym dalej „rezerwatem”.

2. Rezerwat położony jest na terenie obszaru Natura 2000 mającego znaczenie dla Wspólnoty Mszar Płociczno PLH040035, zwanego dalej obszarem Natura 2000.

§ 2. 1. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnego ekosystemu torfowisk przejściowych z udziałem gatunków roślin reliktowych.

2. Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony, o którym mowa w ust. 1, są:

- 1) sukcesja roślinności drzewiastej na terenie torfowiska (potrzeba ochrony czynnej),
- 2) sukcesja wtórna na łąkach i pastwiskach (potrzeba ochrony czynnej),
- 3) wahania poziomu wód na terenie rezerwatu,
- 4) położenie rezerwatu na gruntach Skarbu Państwa zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Skrwilno,

§ 3. Identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji i ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 4. 1. Ochronie ścisłej podlega obszar, który stanowią pododdziały: 54h, l, 55b, c, g, h, 56b, c, d, f, g, Leśnictwo Brodniczka, 59d, i, j, k, m, 60a, d, g, h, j, k, m, 61c, d, g, h, Leśnictwo Płociczno, Nadleśnictwo Skrwilno, obręb ewidencyjny Wierzchownia, gmina Świdziebnia, powiat brodnicki.

2. Ochronie czynnej podlega obszar, który stanowią wydzielania: 54a, b, c, d, f, i, j, k, 55a, d, f, 56a, Leśnictwo Brodniczka, 59a, b, f, g, h, l, o, 60b, c, f, i, n, 61a, b, f, Leśnictwo Płociczno, Nadleśnictwo Skrwilno, obręb ewidencyjny Wierzchownia, gmina Świdziebnia, powiat brodnicki.

3. Ochronie krajobrazowej podlega obszar, który stanowią wydzielania: 54g, Leśnictwo Brodniczka, 59c, 59n, 60l, Leśnictwo Płociczno, Nadleśnictwo Skrwilno, obręb ewidencyjny Wierzchownia, gmina Świdziebnia, powiat brodnicki.

§ 5. Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji, przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 6. Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony krajobrazowej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji, przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 3 do zarządzenia.

§ 7. Nie określa się działań ochronnych na obszarze ochrony ścisłej.

§ 8. Na terenie rezerwatu nie wskazuje się obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa oraz nie określa się sposobów ich udostępniania.

§ 9. 1. Wskazanie miejsc na terenie rezerwatu, w których może być prowadzona działalność rolnicza przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 4 do zarządzenia.

2. Na terenie rezerwatu nie wskazuje się miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza i handlowa.

§ 10. Opis granic obszaru Natura 2000 w części pokrywającej się z rezerwatem, w postaci współrzędnych geograficznych punktów ich załamania, zawiera załącznik nr 5 do zarządzenia.

§ 11. Mapę obszaru Natura 2000 oraz znajdującego się na jego terenie rezerwatu przedstawia załącznik nr 6 do zarządzenia.

§ 12. Nie identyfikuje się istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000 w granicach rezerwatu przyrody.

§ 13. Nie określa się celów działań ochronnych na obszarze Natura 2000 w części pokrywającej się z rezerwatem.

§ 14. Nie określa się działań ochronnych na obszarze Natura 2000 w części pokrywającej się z rezerwatem ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania.

§ 15. Nie określa się wskazań do zmian w istniejącym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Świdziebnia, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

§ 16. Nie wprowadza się ustaleń do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Świdziebnia, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń w rezerwacie wewnętrznych lub zewnętrznych.

§ 17. Traci moc zarządzenie nr 10/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Mszar Płociczno” (Dz. Urz. Woj. Kuj. - Pom. Nr 108, poz. 1383).

§ 18. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

---

¹⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1241 i Nr 215, poz. 1664, z 2010 r. Nr 76, poz. 489 i Nr 119, poz. 804 oraz z 2011 r. Nr 34, poz. 170 i Nr 94, poz. 549.

Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr

10/0210/2011

Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska

w Bydgoszczy

z dnia 12 grudnia 2011 r.

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu

Lp.	Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków
1.	Niekorzystne zmiany stosunków wodnych.	Wykonanie badań hydrologicznych w celu rozpoznania dotychczasowych zasobów wodnych i przyczyn ich zmian (zbadanie bilansu wodnego), a następnie określenia zabiegów mających na celu przywrócenie odpowiedniego nawodnienia rezerwatu (opracowanie ma zawierać identyfikację problemu niedoboru wody na terenie rezerwatu oraz określać rodzaj zabiegów niezbędnych dla rozwiązania problemu braku wody w rezerwacie). Wykonanie prac inżyniersko - technicznych eliminujących niekorzystne zmiany stosunków wodnych – proponuje się ewentualną stabilizację poziomu wód w rezerwacie poprzez wykonanie urządzeń regulujących na rowach odprowadzających wodę.
2.	Sukcesja roślinności drzewiastej na torfowisku.	Usuwanie nalotu drzew z terenu torfowiska.
3.	Ekspansja czeremchy amerykańskiej <i>Padus serotina</i> .	Usuwanie czeremchy amerykańskiej <i>Padus serotina</i> .
4.	Przegęszczenie drzewostanów w młodszych klasach wieku, pochodzenia sztucznego.	Regulowanie zagęszczenia drzew drzewostanów pochodzenia sztucznego (z preferencją gatunków liściastych). Umożliwienie prawidłowego rozwoju drzewostanów poprzez zapewnienie dostępu światła.
5.	Sukcesja wtórna na łąkach i pastwiskach (zarastanie	Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk (koszenie lub ekstensywny wypas).

	wierzba).	
6.	Niezgodna z siedliskiem struktura drzewostanów.	Podsadzenie gatunków drzew liściastych (Db, Lp, Kl) w naturalnie powstałych lukach, zgodnie z siedliskiem i ich pielęgnacja.
7.	Szkody wyrządzone przez zwierzynę w odnowieniach.	Ochrona mechaniczna w postaci grodzień lub ochrony indywidualnej.

Załącznik Nr 2 do Zarządzenia Nr
10/0210/2011
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
w Bydgoszczy
z dnia 12 grudnia 2011 r.

Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Zakres działań ochronnych	Lokalizacja działań ochronnych (pododdziały w leśnictwach Brodniczka i Płociczno, Nadleśnictwie Skrwilno) ¹⁾
1.	Wykonanie badań hydrologicznych w celu rozpoznania dotychczasowych zasobów wodnych i przyczyn ich zmian (zbadanie bilansu wodnego), a następnie określenia zabiegów mających na celu przywrócenie odpowiedniego nawodnienia rezerwatu (opracowanie ma zawierać identyfikację problemu niedoboru wody na terenie rezerwatu oraz określać rodzaj zabiegów niezbędnych dla rozwiązania problemu braku wody w rezerwacie). Wykonanie prac inżyniersko - technicznych eliminujących niekorzystne zmiany stosunków wodnych – proponuje się ewentualną stabilizację poziomu wód w rezerwacie poprzez wykonanie urządzeń regulujących na rowach odprowadzających wodę (w	Zachowanie istniejących struktur i procesów w ekosystemie torfowiskowym.	Miejsce wykonania zastawek i rzędna piętrzenia wskazane w wynikach projektowanych badań hydrologicznych.

	przypadku wskazań badań hydrologicznych, coroczne ograniczanie odpływu wód z jeziora i torfowiska - budowa zastawek na rowach).		
2.	Wycinka samosiewu brzoźowego i sosnowego na torfowisku.	Zabieg powinien być prowadzony według potrzeb, zaleca się powtarzanie co 5 lat, w celu utrzymania zwarcia drzew na torfowisku poniżej 10 %.	55d, 55f, 54k,
3.	Ograniczenie rozwoju czeremchy amerykańskiej w miejscach występowania.	Zabieg powinien być prowadzony według potrzeb, zalecane usuwanie co 5 lat, w sposób nie zagrażający gatunkom roślin chronionych (szczególnie widłakom).	54a, 54b, 54c, 54d, 54f, 54j, 55a, 56a, 59a, 59b, 59f, 59g, 59h, 59l,
4.	Regulowanie zagęszczenia drzew drzewostanów pochodzenia sztucznego (z preferencją gatunków liściastych).	Wykonywanie cięć regulujących nadmierne zagęszczenie ekosystemów leśnych w I i II klasie wieku z pozostawieniem drobnicy oraz do 10% grubizny.	54c, 54i, 59g, 59h, 59o, 60b, 60c, 60f, 60i, 60n, 61a, 61f,
5.	Podsadzenie gatunków drzew liściastych (Db, Lp, Kl) na naturalnie powstałych lukach, zgodnie z siedliskiem, pielęgnacja.	Kształtowanie zbiorowiska leśnego zgodnego z siedliskiem.	61b,
6.	Ochrona odnowień drzew przed zgryzaniem przez zwierzęta roślinożerne.	Ochrona mechaniczna odnowień w postaci grodzień lub ochrony indywidualnej, według potrzeb.	W miejscach występowania odnowień drzew, według potrzeb.

¹⁾ Plan urządzania lasu Nadleśnictwa Skrwilno na okres obowiązywania 2006-2015.

Załącznik Nr 3 do Zarządzenia Nr
10/0210/2011
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
w Bydgoszczy
z dnia 12 grudnia 2011 r.

Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony krajobrazowej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Zakres działań ochronnych	Lokalizacja działań ochronnych (pododdziały w leśnictwach Brodniczka i Płociczno, Nadleśnictwie Skrwilno)
1.	Ekstensywne użytkowanie łąk.	Utrzymywanie ekosystemu łąkowego (koszenie lub ekstensywny wypas).	54g, 59c, 59n, 60l,

Załącznik Nr 4 do Zarządzenia Nr
10/0210/2011
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
w Bydgoszczy
z dnia 12 grudnia 2011 r.

Wskazanie miejsc, w których może być prowadzona działalność rolnicza

Lp.	Rodzaj działalności	Miejsce działalności
1.	Rolnicza - ekstensywne użytkowanie łąk (koszenie lub ekstensywny wypas) .	54g, 59c, 59n, 60l,

Załącznik Nr 5 do Zarządzenia Nr

10/0210/2011

Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska

w Bydgoszczy

z dnia 12 grudnia 2011 r.

Opis granic obszaru Natura 2000 w części pokrywającej się z rezerwatem, w postaci współrzędnych geograficznych punktów ich załamania

Nr	PUWG 1992	
	X	Y
1	545177,23	585089,98
2	545293,81	585043,56
3	545319,56	585031,00
4	545322,64	585028,96
5	545318,44	584990,29
6	545316,44	584971,87
7	545311,55	584926,85
8	545301,09	584830,47
9	545292,31	584749,61
10	545269,91	584543,39
11	545268,69	584532,13
12	545265,53	584507,28
13	545265,98	584507,21
14	545265,93	584506,71
15	545302,67	584501,84
16	545504,82	584472,22
17	545571,35	584466,22
18	545716,33	584447,00
19	545804,13	584425,12
20	545780,08	584183,27
21	545764,80	584046,65
22	545764,68	584045,63
23	545750,99	583905,14
24	545749,45	583887,92
25	545747,09	583861,60

26	545744,96	583862,15
27	545682,49	583880,73
28	545663,73	583895,13
29	545639,48	583909,27
30	545638,46	583909,80
31	545599,51	583936,87
32	545572,43	583937,21
33	545560,18	583938,57
34	545552,56	583937,45
35	545534,85	583937,67
36	545518,05	583926,22
37	545516,24	583925,43
38	545515,35	583924,38
39	545505,40	583917,60
40	545496,67	583899,23
41	545482,90	583875,93
42	545466,81	583836,43
43	545458,83	583819,64
44	545458,46	583818,87
45	545425,91	583793,39
46	545389,43	583773,36
47	545237,44	583766,06
48	545230,17	583764,34
49	545225,30	583764,17
50	545195,24	583756,09
51	545037,73	583718,89
52	544932,78	583723,89

53	544909,27	583725,92
54	544858,36	583730,33
55	544816,23	583733,98
56	544738,11	583740,75
57	544676,20	583746,11
58	544616,42	583751,28
59	544577,61	583754,54
60	544530,99	583758,45
61	544497,88	583761,23
62	544454,57	583764,86
63	544425,79	583768,17
64	544294,86	583781,47
65	544306,44	583913,66
66	544308,60	583938,32
67	544328,13	584127,88
68	544343,67	584338,44
69	544348,71	584395,97
70	544284,36	584395,06
71	544224,05	584394,20
72	544020,50	584391,31
73	543971,47	584392,20
74	543976,23	584479,14
75	543988,36	584700,45
76	543992,68	584779,21
77	543994,07	584804,51
78	544015,55	585035,03
79	544078,77	585022,17

80	544112,70	585021,81
81	544141,99	585028,60
82	544206,64	585041,81
83	544327,72	585066,82
84	544706,21	585090,70
85	544708,78	585089,17
86	544712,50	585088,62
87	544719,32	585088,36
88	544919,42	585097,45
89	545017,61	585099,26
90	545122,29	585097,00
91	545177,23	585089,98

Załącznik Nr 6 do Zarządzenia Nr
10/0210/2011
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
w Bydgoszczy
z dnia 12 grudnia 2011 r.

Mapa obszaru Natura 2000 oraz znajdującego się na jego terenie rezerwatu

Uzasadnienie

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Mszar Płociczno” jest dokumentem określającym sposoby ochrony naturalnego ekosystemu torfowisk przejściowych z udziałem gatunków roślin reliktowych. Dla właściwego funkcjonowania rezerwatu i jego ochrony plan ochrony zgodnie z art. 20 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.) sporządza się na okres 20 lat. Zgodnie z art. 19 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia w drodze zarządzenia plan ochrony dla rezerwatu przyrody, sporządzony na podstawie w art. 20 ww. ustawy. Projekt planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Mszar Płociczno” został zaopiniowany pozytywnie przez: Nadleśnictwo Skrwilno pismem z dnia 19.10.2011 r., znak ZG-7021-2/2011, Radę Gminy Świdziebnia uchwałą Nr IX/43/2011, z dnia 28 października 2011 r., Regionalną Radę Ochrony Przyrody w Bydgoszczy uchwałą Nr 2/2010, z dnia 28 stycznia 2010 r. Przewodniczący Regionalnej Rady Ochrony Przyrody w Bydgoszczy poinformował, w piśmie z dnia 17.10.2011 r., że po zapoznaniu się z projektem przedmiotowego zarządzenia, w którym uwzględniono uwagi Ministra Środowiska przekazane pismem z dnia 28 grudnia 2010, znak DP-074-49/59840/10/GD i z protokołem z posiedzenia ww. Rady dotyczącym opiniowania projektu planu, że wprowadzone zmiany mają charakter porządkujący zapisy i nie dotyczą przedmiotów spraw opiniowanych przez Członków Rady, nie obejmują merytorycznej strony zagadnień diskutowanych na posiedzeniach Regionalnej Rady Ochrony Przyrody. Mając powyższe na uwadze nie stwierdzono potrzeby ponownego zaopiniowania przez Radę przedmiotowego projektu. Projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Mszar Płociczno” został uzgodniony przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego postanowieniem znak WSRRW.II.6638.17B.2011, z dnia 5 grudnia 2011 r.

Obwieszczeniem z dnia 3.10.2011 r., znak WPN.6202.74.2011.KLD, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu ochrony i możliwość składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 11, art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) i rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzenia projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794). Nie zgłoszono uwag w związku z udziałem społeczeństwa.

W niniejszym Zarządzeniu nie wskazano obszarów, ani miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych. Udostępnianie rezerwatu przyrody w celu prowadzenia badań naukowych oraz edukacji może nastąpić po uzyskaniu zezwolenia na podstawie art. 15 ust. 1 pkt. 24 i ust. 5 ustawy o ochronie przyrody. Uzyskanie indywidualnej zgody na prowadzenie ww. czynności gwarantuje nadzór nad ich rodzajem i metodyką, mając na uwadze dbałość o zachowanie celu ochrony rezerwatu przyrody we właściwym stanie. W niniejszym zarządzeniu nie wskazano obszarów, ani miejsc udostępnianych dla celów amatorskiego połowu ryb i rybactwa, ze względu na uwarunkowania przyrodnicze rezerwatu (brak zbiorników wodnych). Ponadto ze względu na cel ochrony rezerwatu, którym jest zachowanie naturalnego ekosystemu torfowisk przejściowych z udziałem gatunków roślin reliktowych,

nie wskazano miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa. Działalność rolnicza na terenie rezerwatu ma na celu utrzymywanie ekosystemu łąkowego poprzez koszenie lub ekstensywny wypas, co związane jest z sukcesją wtórną na łąkach i pastwiskach prowadzącą do zarastania wierzbą.

W rezerwacie „Mszar Płociczno” wyznaczono obszary ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej. Ochronę ścisłą zaplanowano w miejscach gdzie nie przewiduje się potrzeby działań ochronnych z zakresu ochrony czynnej. Natomiast działania ochronne na obszarze ochrony czynnej zaplanowane zostały w celu eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń. Jednym z głównych zagrożeń w rezerwacie „Mszar Płociczno” są niekorzystne zmiany stosunków wodnych. W planie uznano za konieczne wykonanie badań w celu rozpoznania dotychczasowych zasobów wodnych i w przypadku wskazań badań hydrologicznych coroczne ograniczanie odpływu wód z jeziora i torfowiska - budowa zastawek na rowie. Miejsce wykonania zastawek i rzędna piętrzenia powinny być wskazane w wynikach planowanych badań hydrologicznych. Ponadto kolejnym zagrożeniem są naturalne procesy przyrodnicze, sukcesja roślinności drzewiastej na torfowisko. W związku z powyższym, przewidziano zabiegi ochronne polegające na wycince nalotu drzew zagrażających ekosystemom torfowiskowym. W ich efekcie zostanie zahamowany proces zarastania torfowiska. Ponadto ze względu na niezgodną z siedliskiem strukturą drzewostanu zaplanowano w jednym z oddziałów podsadzenie gatunków drzew liściastych (Db, Lp, Kl) na naturalnie powstałych lukach, zgodnie z siedliskiem. W związku z ekspansją czeremchy amerykańskiej *Padus serotina*, gatunku inwazyjnego, konkurencyjnego dla rodzimej flory, uznano za konieczne jej usuwanie. W przypadku przegęszczenia drzewostanów w młodszych klasach wieku pochodzenia sztucznego zaplanowano regulowanie ich zagęszczenia, z preferencją gatunków liściastych, w celu umożliwienia prawidłowego rozwoju drzewostanów, poprzez zapewnienie dostępu światła. Mając na względzie szkody wyrządzane przez zwierzynę w odnowieniach zaplanowano ochronę mechaniczną w postaci grodzień lub ochronę indywidualną. Z kolei na obszarze ochrony krajobrazowej zaplanowano utrzymywanie ekosystemu łąkowego poprzez koszenie lub ekstensywny wypas, co może być prowadzone w ramach działalności rolniczej.

Niniejsze zarządzenie uchyla zarządzenie nr 10/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Mszar Płociczno” (Dz. Urz. Woj. Kuj. - Pom. Nr 108, poz. 1383) i jednocześnie uwzględnia uwagi przekazane pismem Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2010, znak DP-074-49/59840/10/GD. W ramach przekazanych uwag usunięto zapisy dotyczące spraw uregulowanych w ustawie o ochronie przyrody, takich jak np. udostępniania rezerwatu w celu badań naukowych za zgodą Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy (określone w art. 15 ust. 1 pkt. 24 ustawy o ochronie przyrody). Ponadto nie wprowadzono dodatkowych ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Świedziebnia, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, nie poruszono kwestii będących w zakresie kompetencji organów ochrony środowiska określonych w odrębnych aktach rangi ustawowej. Z kolei w przypadku uwagi dotyczącej braku dokładnych informacji na temat, wymienionego w załączniku nr 1 uchylanego zarządzenia nr 10/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Mszar Płociczno”, monitoringu parametrów hydrologicznych, zaplanowano w pierwszej kolejności rozpoznanie dotychczasowych

zasobów wodnych i przyczyn ich zmian (zbadanie bilansu wodnego). Po uzyskaniu wyników planowana jest realizacja działań, które będą wynikać z zaleceń projektowanych badań hydrologicznych.

Teren rezerwatu „Mszar Płociczno” pokrywa się w znacznej części z obszarem Natura 2000 mającym znaczenie dla Wspólnoty Mszar Płociczno (PLH040035). Działania ochronne zawarte w przedmiotowym planie ochrony nie stanowią zagrożeń, o których mowa w standardowym formularzu danych, sporządzonym dla ww. obszaru Natura 2000. Niniejsze zarządzenie nie uwzględnia zakresu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 określonego w art. 28 ustawy o ochronie przyrody, ponieważ dokumentacja będąca podstawą do sporządzenia przedmiotowego zarządzenia była wykonana zanim Komisja Europejska zatwierdziła obszar Natura 2000 mający znaczenie dla Wspólnoty Mszar Płociczno (PLH040035). Realizacja działań ochronnych określonych w zarządzeniu, nie mając negatywnego wpływu na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000, będzie wypełnieniem zadań z zakresu ochrony przyrody, przyczyniając się do ograniczenia lub wyeliminowania zagrożeń dla stanu zachowania rezerwatu przyrody.

Jednocześnie obecnie jest w trakcie realizacji projekt planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 mającego znaczenie dla Wspólnoty Mszar Płociczno (PLH040035), którego obszar (zasięg) pokrywa się z rezerwatem przyrody. Projekt planu zadań ochronnych dla ww. obszaru Natura 2000 jest przygotowywany przez Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. J. i J. Śniadeckich w Bydgoszczy w ramach projektu nr POIS.05.03.00-00-285/10, pn. „Projekty planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na terenie województw kujawsko-pomorskiego i mazowieckiego”, ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, w ramach działania 5.3. priorytetu V. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy współdziała z Uniwersytetem w celu opracowania m.in. ww. projektu planu zadań ochronnych. Zasady wspólnego działania określone zostały w porozumieniu nr POIS.05.03.00-00-285-1/10/11. Zgodnie z harmonogramem termin zakończenia prac nad przedmiotowym projektem planu upływa w roku 2011.

**ZARZĄDZENIE NR 0210/17/2012
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY**

z dnia 29 sierpnia 2012 r.

w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Okalewo”

Na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Okalewo”, zwanego dalej „rezerwatem”.

§ 2. 1. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie boru mieszanego wilgotnego świerkowo-dębowego *Quercus-Piceetum* poza granicą zasięgu.

2. Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu, o którym mowa w ust. 1, jest:

- 1) młode pokolenie świerka pospolitego *Picea abies* występujące w zespole boru wilgotnego, który podlega procesowi regeneracji,
- 2) renaturalizacja zbiorowiska leśnego rezerwatu poprzez umożliwienie zachodzenia naturalnych procesów przyrodniczych,
- 3) zahamowanie procesu obniżania się poziomu wód gruntowych,
- 4) położenie rezerwatu na gruntach Skarbu Państwa zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Skrwilno.

§ 3. Identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 4. Ochronie czynnej podlega cały obszar rezerwatu.

§ 5. Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 6. Na terenie rezerwatu nie wskazuje się miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa.

§ 7. Na terenie rezerwatu nie wskazuje się miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza.

§ 8. Nie wprowadza się ustaleń do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Skrwilno, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń w rezerwacie wewnętrznych lub zewnętrznych.

§ 9. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko - Pomorskiego.

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1241 i Nr 215, poz. 1664, z 2010 r. Nr 76, poz. 489 i Nr 119, poz. 804 oraz z 2011 r. Nr 34, poz. 170 i Nr 94, poz. 549. Nr 208, poz. 1241 i Nr 224 poz. 1337.

Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 0210/17/2012

Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
z dnia 29 sierpnia 2012 r.

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu

Lp.	Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków
1.	Ekspansja obcych gatunków roślin, w tym głównie czeremchy amerykańskiej <i>Padus serotina</i> .	Mechaniczne usuwanie z terenu rezerwatu obcych gatunków krzewów oraz ich odrośli.

Załącznik Nr 2 do Zarządzenia Nr 0210/17/2012
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
z dnia 29 sierpnia 2012 r.

Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Zakres działań ochronnych	Lokalizacja działań ochronnych
1.	Usuwanie obcych gatunków roślin oraz ich odrośli m. in. czeremchy amerykańskiej <i>Padus serotina</i> .	Prace wykonać jednorazowo. W przypadku obserwacji odnawiania się gatunku zabieg powtarzać co najmniej raz na 5 lat - w okresie jesienno-zimowym.	Fitocenozy leśne rezerwatu zagrożone zniekształceniem na skutek ekspansji obcych gatunków roślin.

Uzasadnienie

Plan ochrony dla rezerwatu „Okalewo” jest dokumentem określającym zachowanie boru mieszanego wilgotnego świerkowo-dębowego *Quercus-Piceetum* poza granicą zasięgu. Dla właściwego funkcjonowania rezerwatu plan ochrony zgodnie z art. 20 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.) sporządza się na okres 20 lat. Zgodnie art. 19 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia w drodze zarządzenia plan ochrony dla rezerwatu przyrody, na podstawie wytycznych zawartych w art. 20 ww. ustawy.

Projekt planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Okalewo” został zaopiniowany pozytywnie przez Nadleśnictwo Skrwilno pismem z dnia 13 października 2011 r., znak: ZG-7021-1/2011. Ponadto projekt planu został zaopiniowany pozytywnie przez Radę Gminy w Skrwilnie uchwałą Nr VIII/44/11 z dnia 27 października 2011 r. oraz został zaopiniowany pozytywnie przez Regionalną Radę Ochrony Przyrody w Bydgoszczy uchwałą Nr 10/2012 z dnia 21 czerwca 2012 roku. Projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Okalewo” został uzgodniony przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego pismem z dnia 27 lipca 2012 r., znak: WSRRW.II.710.25.2012.

Obwieszczeniem z dnia 21 września 2011 r., znak: WPN.6202.70.2011.KLD, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu ochrony i możliwości składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 11, art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) i rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku w sprawie sporządzenia projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794). Nie zgłoszono uwag w związku z udziałem społeczeństwa.

W rezerwacie nie wskazano miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza, jak również nie przewidziano udostępnienia rezerwatu dla celów edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych. Na terenie rezerwatu brak jest zbiorników i cieków wodnych. W związku z powyższym w zarządzeniu nie zawarto informacji dotyczącej obszarów i miejsc udostępniania dla celów amatorskiego połowu ryb i rybactwa oraz sposobu ich udostępniania. Nie wskazano także obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych. Udostępnianie rezerwatu przyrody w celu prowadzenia badań naukowych może nastąpić po uzyskaniu zgody na podstawie art. 15 ust. 1 pkt. 24 ustawy o ochronie przyrody, na wniosek zainteresowanej strony. Wydanie stosownej decyzji na prowadzenie ww. czynności gwarantuje nadzór nad ich rodzajem i metodyką.

Rezerwat „Okalewo” podlega ochronie czynnej. W granicach rezerwatu przyrody rozpoznano zagrożenie ze strony rozprzestrzeniających się w podszycie, obcych gatunków krzewów, w tym przede wszystkim czeremchy amerykańskiej *Padus serotina*. W celu ograniczenia występowania ww. gatunku stwierdzono konieczność mechanicznego usuwania jego egzemplarzy z drzewostanu. Znaczącym zagrożeniem dla utrzymania się zespołu boru wilgotnego *Quercus-Piceetum* z udziałem świerka jest potencjalne obniżanie się poziomu wód gruntowych. Brak jest skutecznych metod ochrony przed tym procesem, dlatego nie określono dla ww. zagrożenia działań ochronnych.

**ZARZĄDZENIE
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY**

z dnia 25 listopada 2015 r.

w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Przełom Mieni”

Na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Ustanawia się plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Przełom Mieni” zwanego dalej „rezerwatem”.

§ 2. 1. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie w stanie naturalnym doliny rzeki Mień wraz z charakterystyczną dla dolin małych rzek roślinnością.

2. Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony, o którym mowa w ust. 1, są:

- 1) położenie rezerwatu w środkowym biegu rzeki Mień;
- 2) położenie rezerwatu na gruntach należących do Skarbu Państwa, zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Skrwilno, Kujawsko – Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku oraz na gruntach prywatnych;
- 3) położenie rezerwatu w obrębie kompleksu leśnego, w sąsiedztwie siedzib ludzkich - zabudowy rozproszonej miejscowości Żuchowo, terenów wykorzystywanych rolniczo oraz kompleksów stawów rybnych.

§ 3. Identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji i ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 1 do zarządzenia.

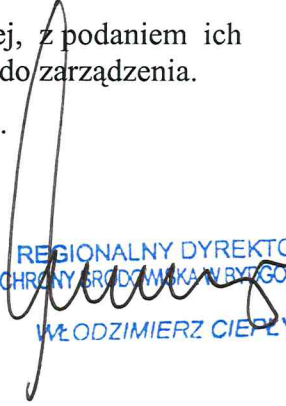
§ 4. 1. Ochronie czynnej podlega obszar, który stanowią pododdziały: 135a, 135f, 135h, 135i, 135j, 136a, 136f, 136i, 136j, 136k, Leśnictwo Karnkowo, Nadleśnictwo Skrwilno oraz działki ewidencyjne 135/6 i 136/5, obręb Żuchowo, gmina Skepe.

2. Ochronie krajobrazowej podlega obszar, który stanowi działka ew. nr 180, obręb ew. Żuchowo, gmina Skepe, grunty prywatne.

§ 5. 1. Określenie działań ochronnych na obszarze czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji, przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 2 do zarządzenia.

2. Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony krajobrazowej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji, przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 3 do zarządzenia.

§ 6. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

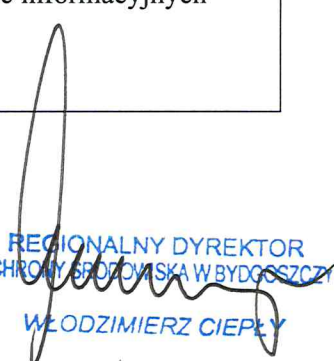
REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY

WŁODZIMIERZ CIEPLÝ

Załączniki do zarządzenia
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
w Bydgoszczy
z dnia 25 listopada 2015 r.

Załącznik nr 1

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu

Lp.	Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków
1.	Rozprzestrzenianie się rdestowca sachalińskiego (gatunek aktualnie występuje w sąsiedztwie rezerwatu) (zagrożenie potencjalne).	Kontrola z zakresie rozprzestrzeniania się gatunku, a w przypadku stwierdzenia jego występowania na terenie rezerwatu podjęcie odpowiednich działań ochronnych (usuwanie).
2.	Występowanie na terenie rezerwatu ekspansywnych obcych gatunków roślin: niecierpka himalajskiego, robinii akacjowej i klonu jesionolistnego (zagrożenie istniejące).	Kontrola występowania wybranych gatunków obcych w rezerwacie oraz podjęcie działań ukierunkowanych na ich usuwanie w przypadku zwiększenia się liczby stanowisk.
3.	Występowanie niecierpka drobnokwiatowego w lasach (zagrożenie istniejące).	Brak jest skutecznych metod eliminacji gatunku, który jest szeroko rozpowszechniony w lasach całej Polski.
4.	Rozprzestrzenianie się czeremchy amerykańskiej (zagrożenie istniejące).	Usunięcie gatunku z rezerwatu.
5.	Dzikie składowiska odpadów oraz napływ śmieci z dzikich składowisk położonych powyżej w biegu rzeki (zagrożenie istniejące).	Bieżąca kontrola terenu oraz usuwanie śmieci przez właściciela lub zarządcę terenu, zgodnie z odrębnymi przepisami.
6.	Intensyfikacja oddziaływań antropogenicznych w tym penetracja pieszka i pojazdy kołowe (quady, crossy) poruszające się poza drogami oraz zanieczyszczenia wód rzeki Mień (zagrożenie istniejące).	Zwiększenie świadomości ekologicznej okolicznych mieszkańców oraz innych osób, poprzez umieszczenie tablic informacyjnych i edukacyjnych.

REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY

WŁODZIMIERZ CIEPLÝ

Załącznik nr 2

Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Zakres działań ochronnych	Lokalizacja działań ochronnych ¹
1.	Kontrola występowania w rezerwacie gatunków obcych: rdestowca sachalińskiego, niecierpka himalajskiego, klonu jesionolistnego i czeremchy amerykańskiej.	Kontrola co 5 lat ekspansji obcych gatunków roślin, a w przypadku pojawienia się rdestowca sachalińskiego lub zwiększenia się liczby stanowisk pozostałych gatunków podjęcie działań ochronnych polegających na ich usuwaniu z terenu rezerwatu.	oddz.: 135a, 135f, 135h, 135i, 135j, 136a, 136f, 136i, 136j, 136k
2.	Usuwanie na terenie rezerwatu czeremchy amerykańskiej.	Usunięcie wszystkich osobników czeremchy amerykańskiej wraz z szyją korzeniową. Zabieg należy przeprowadzić w pierwszych pięciu latach obowiązywania planu ochrony i kontynuować jej usuwanie w zależności od wyników monitoringu, aż do całkowitej eliminacji. Zabieg należy prowadzić w okresie jesienno-zimowym	oddz.: 135a, 135f, 135h, 136k
3.	Zwiększenia świadomości ekologicznej.	Umieszczenie tablic informacyjnych i edukacyjnych o walorach przyrodniczych rezerwatu.	działka ewidencyjna nr: 135/6 (brzeg rzeki Mień), działka ewidencyjna nr: 136/5 (brzeg rzeki Mień), obręb Żuchowo, gmina Skepe lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie

¹⁾ Wg Planu Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Skrwilno na okres 2006 - 2015 r.

REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZ
WŁODZIMIERZ CIEPŁY

Załącznik nr 3

Określenie działań ochronnych na obszarze krajobrazowej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Zakres działań ochronnych	Lokalizacja działań ochronnych
1.	Kontrola występowania w rezerwacie gatunków obcych: rdestowca sachalińskiego, niecierpka himalajskiego, klonu jesionolistnego i czeremchy amerykańskiej.	Kontrola co 5 lat ekspansji obcych gatunków roślin, a w przypadku pojawienia się rdestowca sachalińskiego lub zwiększenia się liczby stanowisk pozostałych gatunków podjęcie działań ochronnych polegających na ich usuwaniu.	działka ewidencyjna nr: 180, obręb nr 17, gmina Skepe

REGIONALNY DYREKTOR
 OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY

 WŁODZIMIEZ CIEPLÝ

UZASADNIENIE

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Przełom Mieni” jest dokumentem określającym sposoby ochrony w stanie naturalnym doliny rzeki Mień wraz z charakterystyczną dla dolin małych rzek roślinnością. Dla właściwego funkcjonowania rezerwatu i jego ochrony plan ochrony zgodnie z art. 20 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651) sporządza się na okres 20 lat. Zgodnie z art. 19 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia w drodze zarządzenia plan ochrony dla rezerwatu przyrody, sporządzony na podstawie w art. 20 ww. ustawy. Projekt planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Przełom Mieni” został zaopiniowany pozytywnie przez Radę Miejską w Skępem pismem z dnia 14.09.2015 r., znak UMIG.6040.6.2015 oraz przez Regionalną Radę Ochrony Przyrody w Bydgoszczy uchwałą Nr 5/2015, z dnia 5.10.2015 r. Projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu ochrony dla powyższego rezerwatu został uzgodniony przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego pismem znak WSRRW.II.710.38(1).2015, z dnia 18 listopada 2015 r.

Obwieszczeniem z dnia 24 lipca 2015 r., znak WPN.6202.3.2015.KLD.4, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu ochrony i możliwość składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 11, art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235, z późn. zm) i rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzenia projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794).

Nadleśnictwo Skrwilno, zarządca terenu rezerwatu, pismem z dnia 30.07.2015 roku, znak: ZG.7212.5.2.2015.DL, wniosło o doprecyzowanie zapisów odnoszących się do kontroli i sposobów postępowania w przypadku wystąpienia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych m.in. rozprzestrzeniania się czeremchy amerykańskiej, w szczególności: kto będzie przeprowadzał kontrolę, co 5 lat ekspansji obcych gatunków roślin, na jakiej podstawie będzie określany stopień ekspansji gatunków obcych, kto będzie odpowiadał za realizację prac w przypadku potrzeby podjęcia odpowiednich działań ochronnych, kto poniesie koszty związane z przeprowadzeniem prac ochronnych, nadmieniamy że prace związane z usuwaniem gatunków niepożądanych są wysoce pracochłonne i wiążą się z dużymi kosztami.

Odpowiedź: za kontrolę ekspansji obcych gatunków roślin będzie odpowiedzialna Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, podjęcie działań ukierunkowanych na usuwanie ekspansywnych obcych gatunków roślin nastąpi w przypadku zwiększenia liczby ich stanowisk, stwierdzonych na podstawie wyników kontroli. Za realizację prac będzie odpowiedzialna Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Przewiduje się realizację zadania ze środków Skarbu Państwa lub funduszy celowych.

Departament Zarządzania Zasobami Przyrody Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w dniu 5.08.2015 r. zgłosił uwagę, aby w załączniku nr 1 do projektu zarządzenia przy identyfikacji zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, przy każdym zagrożeniu (w nawiasie) określić czy jest ono potencjalne czy istniejące. Uwaga została uwzględniona.

W rezerwacie „Przełom Mieni” wyznaczono obszary ochrony czynnej i krajobrazowej. Działania ochronne zaplanowane zostały w celu eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń. Zagrożeniem w rezerwacie jest występowanie i ekspansja drzew i krzewów gatunków obcego pochodzenia. W planie uznano za potrzebne usuwanie na terenie rezerwatu podrostu oraz krzewów gatunków obcego pochodzenia - czeremchy amerykańskiej. Jest to gatunek dawniej często wprowadzany do podszytów w polskich lasach jako gatunek fitomelioracyjny. Rozprzestrzenia się szybko przez zoochorię. Ze względu na silne zacienienie stwarzane przez ten gatunek oraz właściwości allelopatyczne może negatywnie oddziaływać na rodzimą florę i powinien być usuwany z obszaru rezerwatu.

Ze względu na poważne potencjalne zagrożenie ze strony innych gatunków obcych zaplanowano kontrolę występowania w rezerwacie gatunków obcych: rdestowca sachalińskiego, niecierpka himalajskiego, robinii akacjowej i klonu jesionolistnego, czeremchy amerykańskiej. Zaplanowano kontrolę co 5 lat pod kątem potrzeb podjęcia działań ukierunkowanych na ich eliminację oraz usuwanie, w przypadku zwiększenia liczby stanowisk poszczególnych gatunków.

Zagrożeniem dla rezerwatu przyrody jest również obecność śmieci. Konieczna jest bieżąca kontrola terenu oraz usuwanie śmieci przez właściciela lub zarządcę terenu. Obowiązki właścicieli nieruchomości, dotyczące utrzymania czystości i porządku określone zostały w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2013 r. poz. 1399 z późn. zm.) i będą egzekwowane na podstawie ww. przepisów, zatem nie wprowadzono dodatkowych ustaleń w przedmiotowym zakresie w niniejszym zarządzeniu. Jednocześnie zaplanowano działania ukierunkowane na zwiększenia świadomości ekologicznej okolicznych mieszkańców i turystów tj. umieszczenie tablic informacyjnych i edukacyjnych o walorach przyrodniczych rezerwatu.

Ze względu na cenne walory przyrodnicze rezerwatu nie wskazano miejsc, w których może

być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza, jak również nie wskazano obszarów udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa. Udostępnianie rezerwatu w celu badań naukowych należy rozpatrywać na podstawie art. 15 ust. 1 pkt. 24 ustawy o ochronie przyrody. Uzyskanie indywidualnej zgody na prowadzenie ww. czynności gwarantuje nadzór nad ich rodzajem i metodyką, mając na uwadze dbałość o zachowanie celu ochrony rezerwatu przyrody we właściwym stanie.

Nie wprowadzono dodatkowych ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Skepe, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych. Brak ustaleń wynika z braku zagrożeń, którym można by przeciwdziałać poprzez ww. ustalenia.

REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY
WŁODZIMIERZ CIEPIŃ

ZARZĄDZENIE NR 7 /2014
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA
W BYDGOSZCZY
z dnia 18 kwietnia 2014 r.

w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody
„Stary Zagaj”

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 2 i ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, 628 i 842), zarządza się, co następuje:

§1. Ustanawia się zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Stary Zagaj”, zwanego dalej „rezerwatem” na okres 3 lat od dnia wejścia zarządzenia w życie.

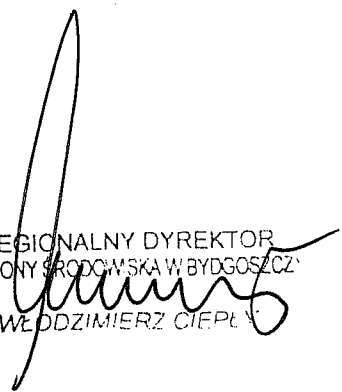
§2. Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie lasów liściastych o cechach naturalnych.

§3. Identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczenia tych zagrożeń i ich skutków określa załącznik nr 1 do zarządzenia.

§4. Ochronie czynnej podlega pododdział 176 c, Leśnictwa Głębocek, Nadleśnictwa Skrwilno, a ochronie ścisłej podlega pozostały obszar rezerwatu.

§5. Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem ich rodzaju, rozmiaru i lokalizacji określa załącznik nr 2 do zarządzenia.

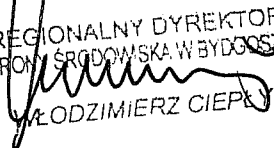
§6. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY
WŁODZIMIERZ CIEPLAK

Załącznik nr 1 do zarządzenia nr 7 /2014
 Regionalnego Dyrektora Ochrony
 Środowiska w Bydgoszczy
 z dnia 28 kwietnia 2014 roku

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczenia tych zagrożeń i ich skutków.

Lp.	Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków
1.	Wysokie zagęszczenie w odnowieniach sosnowo-dębowych mogące prowadzić do uszkodzeń mechanicznych drzew na skutek działania czynników abiotycznych.	Regulowanie zagęszczenia w odnowieniach sosnowo-dębowych.

REGIONALNY DYREKTOR
 OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY

 WŁODZIMIERZ CIEPLAK

Załącznik nr 2 do zarządzenia nr 7 /2014
Regionalnego Dyrektora Ochrony
Środowiska w Bydgoszczy
z dnia 18 kwietnia 2014 roku

Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań.

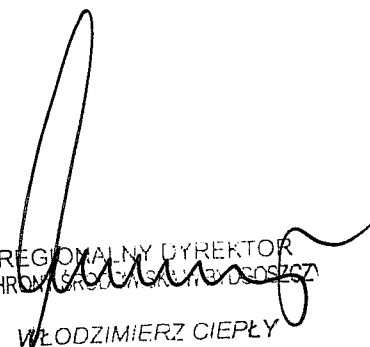
Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Lokalizacja działań ochronnych
1.	Regulowanie zagęszczenia w odnowieniach sosnowo-dębowych.	oddz. 176 c, Leśnictwo Głębocek, Nadleśnictwo Skrwilno, na powierzchni 1,81 ha

REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY
WŁDZIMIERZ CIEPŁY

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 22 ust. 2 pkt. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy ustanawia w drodze zarządzenia zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Stary Zagaj”.

W dniu 17 kwietnia 2014 r. pracownicy Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszczy razem z przedstawicielami Nadleśnictwa Skrwilno, dokonali oględzin stanu zachowania rezerwatu przyrody „Stary Zagaj”. W wyniku oględzin stwierdzono wysokie zagęszczenie w odnowieniach sosnowo-dębowych mogące prowadzić do uszkodzeń mechanicznych drzew na skutek działania czynników abiotycznych i zaplanowano zadanie ochronne polegające na regulowaniu zagęszczenia w odnowieniach sosnowo-dębowych.

REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY
WŁODZIMIERZ CIEPLÝ

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 2 października 2013 r.

Poz. 2947

ZARZĄDZENIE NR 0210/28/2013 REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY

z dnia 27 września 2013 r.

w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowisko Mieleńskie PLH040018

Na podstawie art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Ustanawia się plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowisko Mieleńskie PLH040018, zwanego dalej „obszarem Natura 2000”.

2. Plan zadań ochronnych obejmuje cały obszar Natura 2000.

§ 2. Opis granic obszaru Natura 2000, w postaci geograficznych punktów ich załamania określa załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 3. Mapę obszaru Natura 2000 stanowi załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 4. Identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony określa załącznik nr 3 do zarządzenia.

§ 5. Cele działań ochronnych określa załącznik nr 4 do zarządzenia.

§ 6. Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania określa załącznik nr 5 do zarządzenia.

§ 7. Wskazania do zmian w istniejącym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Skepe dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 określa załącznik nr 6 do zarządzenia.

---

¹⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 628.

§ 8. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska
w Bydgoszczy

Włodzimierz Cieplý

Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 0210/28/2013
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w
Bydgoszczy
z dnia 27 września 2013 r.

Opis granic obszaru Natura 2000 w postaci geograficznych punktów ich załamania

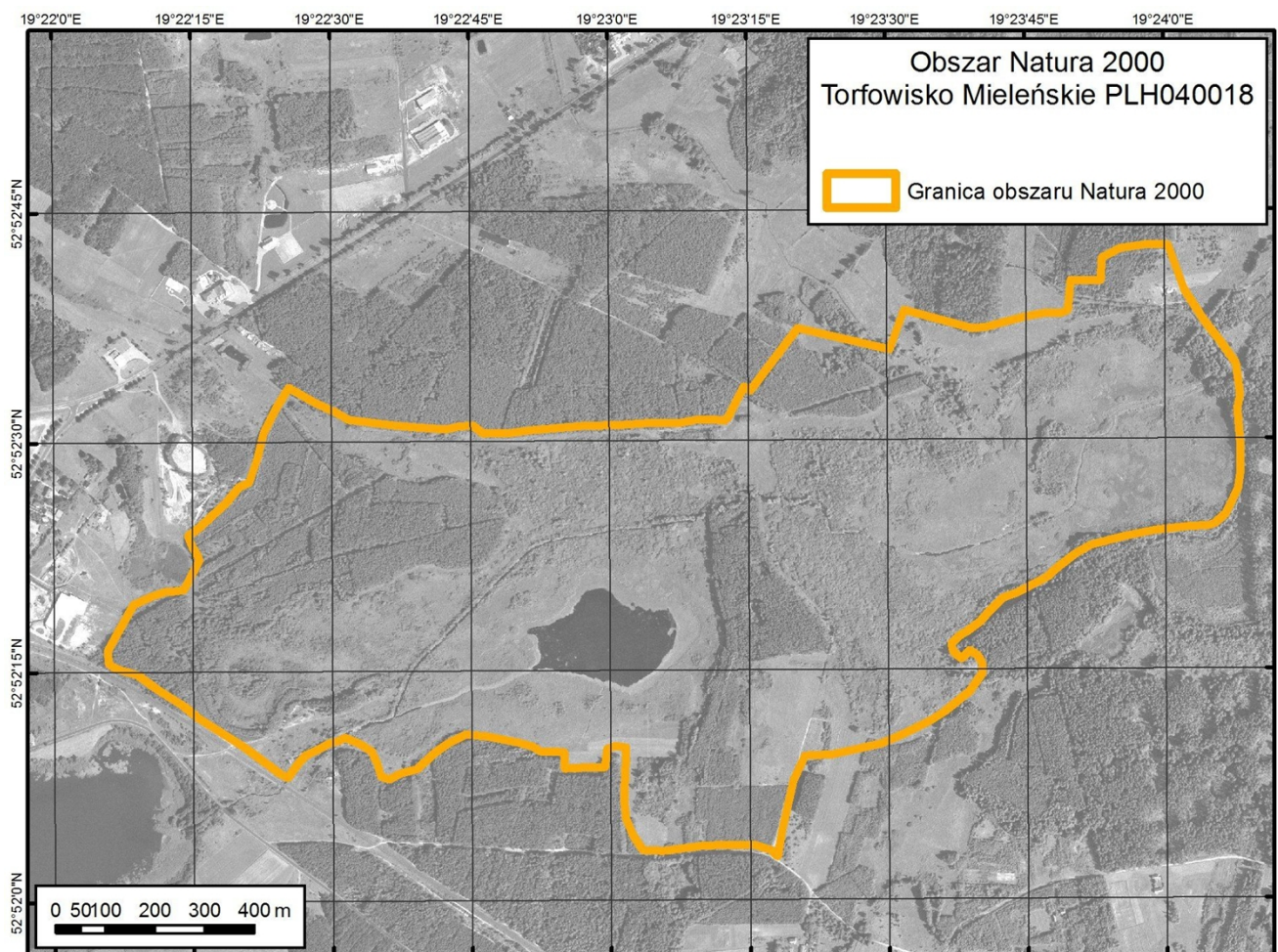
Nr	PUWG 1992		34	526518,38	556254,06	69	525464,01	556064,89	104	524950,72	556460,44
	X	Y									
1	526879,53	557072,95	35	526535,58	556243,48	70	525440,20	556046,37	105	524941,46	556482,93
2	526917,90	557071,63	36	526543,51	556228,93	71	525404,48	556013,29	106	524963,95	556500,13
3	526950,97	556981,67	37	526544,84	556209,09	72	525372,73	556005,36	107	525016,87	556549,07
4	526991,98	556919,49	38	526518,38	556172,04	73	525347,60	555993,45	108	525044,65	556582,15
5	527025,05	556875,84	39	526468,11	556131,03	74	525331,72	555998,74	109	525065,81	556591,41
6	527055,48	556833,50	40	526437,68	556111,19	75	525323,78	556026,52	110	525081,69	556640,36
7	527063,42	556770,00	41	526388,73	556086,05	76	525311,88	556049,01	111	525093,60	556690,63
8	527058,13	556742,22	42	526341,11	556066,21	77	525292,03	556063,56	112	525118,73	556739,57
9	527066,06	556661,52	43	526243,21	556043,72	78	525258,96	556076,79	113	525145,19	556781,91
10	527063,42	556609,93	44	526186,33	556041,07	79	525244,41	556070,18	114	525157,10	556775,29
11	527059,45	556580,82	45	526163,84	555992,13	80	525227,21	556066,21	115	525195,46	556754,13
12	527035,64	556529,23	46	526140,02	555887,62	81	525207,37	556054,30	116	525241,76	556731,64
13	527013,15	556510,71	47	526132,09	555837,35	82	525179,59	556041,07	117	525265,58	556718,41
14	527002,56	556506,74	48	526118,86	555850,57	83	525163,71	556025,20	118	525355,53	556706,50
15	526953,62	556504,10	49	526084,46	555861,16	84	525143,87	555996,10	119	525403,16	556702,53
16	526894,09	556497,48	50	525985,24	555859,84	85	525129,31	556002,71	120	525461,37	556698,56
17	526831,91	556484,25	51	525901,90	555849,25	86	525055,23	556058,27	121	525485,18	556703,86
18	526763,12	556467,05	52	525859,56	555850,57	87	524962,63	556116,48	122	525515,61	556706,50
19	526731,37	556448,53	53	525839,72	555881,00	88	524932,20	556141,62	123	525536,77	556690,63
20	526695,65	556420,75	54	525825,17	555914,07	89	524913,68	556152,20	124	525593,66	556691,95
21	526675,80	556402,23	55	525821,20	555952,44	90	524875,31	556177,34	125	525635,99	556697,24
22	526646,70	556387,68	56	525823,85	556019,91	91	524839,60	556203,79	126	525732,56	556705,18
23	526612,30	556369,16	57	525825,17	556058,27	92	524805,20	556213,05	127	525819,88	556707,82
24	526584,52	556359,90	58	525804,00	556060,92	93	524790,65	556219,67	128	525880,73	556713,12
25	526567,33	556341,38	59	525786,80	556054,30	94	524782,71	556224,96	129	525934,97	556713,12
26	526550,13	556324,18	60	525782,84	556017,26	95	524780,06	556251,42	130	525972,01	556719,73
27	526540,87	556313,60	61	525753,73	556017,26	96	524799,91	556288,46	131	525998,47	556719,73
28	526511,76	556291,11	62	525702,14	556014,62	97	524831,66	556344,02	132	526023,61	556717,09
29	526501,18	556285,81	63	525700,81	556047,69	98	524870,02	556362,54	133	526032,87	556726,35
30	526482,66	556267,29	64	525653,19	556049,01	99	524895,16	556370,48	134	526047,42	556754,13
31	526485,30	556254,06	65	525637,31	556059,60	100	524913,68	556371,80	135	526063,29	556784,55
32	526490,60	556247,45	66	525608,21	556067,53	101	524933,52	556374,45	136	526076,15	556777,11
33	526502,50	556236,87	67	525546,03	556079,44	102	524965,27	556435,30	137	526172,13	556903,31
			68	525503,70	556083,41	103	524961,30	556444,56	138	526357,34	556860,97

139	526386,45	556940,35
140	526524,03	556903,31
141	526551,45	556906,26
142	526629,50	556926,11
143	526663,90	556934,04
144	526704,91	556935,37
145	526717,18	556940,35
146	526722,47	557001,20
147	526783,32	557001,20
148	526785,61	557046,49
149	526822,65	557065,01
150	526879,53	557072,95

Załącznik Nr 2 do Zarządzenia Nr 0210/28/2013
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w
Bydgoszczy
z dnia 27 września 2013 r.

Mapa obszaru Natura 2000

Załącznik Nr 3 do Zarządzenia Nr 0210/28/2013
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w
Bydgoszczy
z dnia 27 września 2013 r.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		istniejące	potencjalne	
1.	7140 – Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea nigrae</i>)	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód	Zagrożeniem dla siedliska jest sukcesja zarośli i lasu. Na siedlisko mogą wpływać okresowe zmiany poziomu wód, co wynika z naturalnych uwarunkowań, jak również ze spuszczenia wód z pobliskich stawów rybnych.
2.	7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	B01.01 Zalesianie terenów otwartych (drzewa rodzime) J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód	Zagrożeniem dla siedliska jest sukcesja zarośli i lasu. Ponadto za potencjalne zagrożenie uznano również możliwość jego zalesienia. Na siedlisko mogą wpływać okresowe zmiany poziomu wód, co wynika z naturalnych uwarunkowań, jak również ze spuszczenia wód z pobliskich stawów rybnych.

Załącznik Nr 4 do Zarządzenia Nr 0210/28/2013
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w
Bydgoszczy
z dnia 27 września 2013 r.

Cele działań ochronnych

Lp.	Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
1.	7140 – Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea nigrae</i>)	1. Zachowanie torfowiska w obecnym stanie (U1), na powierzchni 0,23 ha. 2. Poprawa jednego ze wskaźników oceny siedliska tj. obecność drzew i krzewów z U1 do FV.
2.	7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	1. Zachowanie torfowiska na powierzchni 1,45 ha (w stanie U1 na powierzchni 1,01 oraz U2 na powierzchni 0,44 ha). 2. Poprawa jednego ze wskaźników oceny siedliska tj. obecność drzew i krzewów z U1 (GUID: 69DF, EA1E, EFA2, 4402) i U2 (GUID: F1D9, C161) do FV.
3.	*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe)	Zachowanie siedliska na powierzchni 0,05 ha (stan U2).

Załącznik Nr 5 do Zarządzenia Nr 0210/28/2013
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w
Bydgoszczy
z dnia 27 września 2013 r.

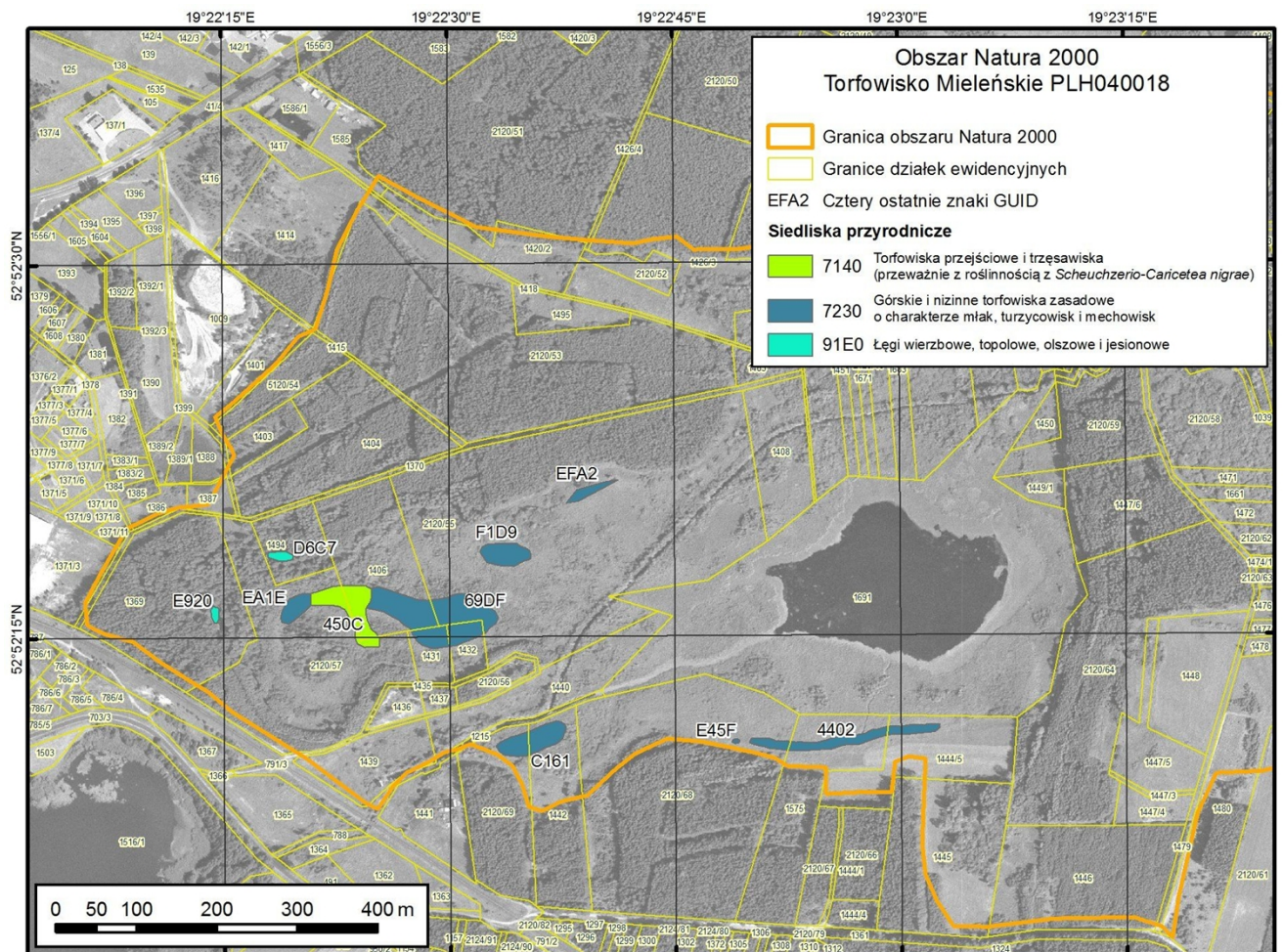
Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania

Przedmiot ochrony	Działania ochronne	Obszar wdrażania ¹⁾	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
Dotyczące ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania			
7140 – Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>)	Wycinanie krzewów i podrostu drzew w okresie jesienno-zimowym, za wyjątkiem chronionej brzozy niskiej (wskazany jest nadzór specjalisty) oraz wynoszenie biomasy poza płat siedliska przyrodniczego.	450C (działka 2120/57 - oddz.120Ao, 120Ap; działka 1406), na powierzchni ok. 0,23 ha	Nadleśniczy Nadleśnictwa Skrwilno - działka 2120/57 (oddz.120Ao, 120Ap); właściciel (zarządca) na podstawie porozumienia zawartego z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Bydgoszczy - działka 1406
7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Jednorazowe wycięcie krzewów i podrostu drzew w okresie jesienno-zimowym. Po usunięciu krzewów koszenie trzciny co roku w sezonie wegetacyjnym (czerwiec-lipiec). Biomasa należy usuwać poza płat siedliska przyrodniczego.	F1D9, EFA2 (działka 2120/55, oddz.120Ak), na powierzchni ok. 0,19 ha 4402 (działka 2120/68 – oddz.120Ci, oraz działki 1575, 1444/5), na powierzchni ok. 0,25 ha	Nadleśniczy Nadleśnictwa Skrwilno (działka 2120/55 - oddz.120Ak oraz działka 2120/68 – oddz.120Ci); właściciel (zarządca) na podstawie porozumienia zawartego z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Bydgoszczy – działki 1575,1444/5
7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Wycinanie krzewów i podrostu drzew w okresie jesienno-zimowym, za wyjątkiem chronionej brzozy niskiej (wskazany jest nadzór specjalisty) oraz wynoszenie biomasy poza płat siedliska przyrodniczego.	69DF (działka 2120/55 - oddz.120Ak; oraz działki 1406, 1431,	Nadleśniczy Nadleśnictwa Skrwilno (działka 2120/55 -

¹⁾ Lokalizację podano za pomocą czterech ostatnich znaków nr GUID (stanowiących nr. identyfikacyjny siedliska w obszarze), nr działek ewidencyjnych oraz nr oddziałów leśnych zgodnie z aktualnym Planem Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Skrwilno na okres 2006 - 2015.

		1432), na łącznej powierzchni ok. 0,7 ha EA1E (działka 2120/57, oddz.120Ao), na powierzchni ok. 0,09 ha	oddz.120Ak; działka 2120/57 - oddz.120Ao); właściciel (zarządca) na podstawie porozumienia zawartego z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Bydgoszczy - działki 1406, 1431,1432
7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Wycinanie krzewów i podrostu drzew w okresie jesienno-zimowym oraz wynoszenie biomasy poza płat siedliska przyrodniczego.	E45F (działka 2120/68 - oddz.120Ci), na powierzchni ok. 0,01 ha C161 (działki 2120/69, 1442) na powierzchni ok. 0,21 ha	Nadleśniczy Nadleśnictwa Skrwilno (działka 2120/68 - oddz.120Ci); właściciel (zarządca) na podstawie porozumienia zawartego z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Bydgoszczy – działki 2120/69, 1442
Dotyczące monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów działań ochronnych.			
7140 – Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea nigrae</i>)	Monitoring stanu zachowania siedliska, co trzy lata, zgodnie z metodyką Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.	450C (działka 2120/57 - oddz.120Ao)	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Monitoring udziału drzew, krzewów (EA1E, E45F, C161) oraz trzciny (F1D9, EFA2, 4402) co trzy lata.	F1D9 i EFA2 (działka 2120/55, oddz.120Ak), 4402 (działka 2120/68 – oddz.120Ci, oraz działki 1575, 1444/5), EA1E (działka 2120/57, oddz.120Ak), E45F (działka 2120/68 - oddz.120Ci), C161 (działki 2120/69, 1442)	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Monitoring stanu zachowania siedliska, co trzy lata, zgodnie z metodyką Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.	69DF (działka 2120/55 - oddz.120Ak; oraz działki 1406, 1431, 1432)	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Kontrola poziomu wody – założenie dwóch piezometrów i urządzeń monitorujących – Mini Diver. Odczytywanie wartości poziomu wody co miesiąc od kwietnia do listopada.	69DF; (działka 2120/55 - oddz.120Ak)	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	Monitoring stanu zachowania siedliska, co trzy lata, zgodnie z metodyką Głównego Inspektoratu Ochrony	D6C7 (działka 1494), E920	Regionalny Dyrektor Ochrony

(<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnion</i> <i>glutinoso-incanae</i> , olsy źródliskowe)	Środowiska.	(działka 1369)	Środowiska w Bydgoszczy
Dotyczące uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony.			
7140 – Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria- Caricetea nigrae</i>) 7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Uzupełnienie informacji w zakresie obecnego reżimu hydrologicznego związanego ze spuszczeniem wody ze stawów rybnych pod koniec lata, w szczególności uzupełnienie i gromadzenie danych w zakresie wielkości i czasu trwania spuszczenia wody ze stawów oraz rodzaju prowadzonej hodowli ryb.	Cały obszar Natura 2000	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy

Załącznik Nr 6 do Zarządzenia Nr 0210/28/2013
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w
Bydgoszczy
z dnia 27 września 2013 r.

Wskazania do zmian w istniejącym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Skepe dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000

Lp.	Nazwa dokumentu	Wskazanie do zmiany
1.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Skepe, Uchwała nr XXIII/154/2005 Rady Miejskiej w Skepem z dnia 8 czerwca 2005 r.	Nie zalesiać nieużytków na działkach nr. 1444/5, 1575, 2120/68, 1442, 2120/69, gdzie znajdują się siedliska przyrodnicze będące przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 Torfowisko Mieleńskie PLH040018

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 17 marca 2015 r.

Poz. 825

ZARZĄDZENIE
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W OLSZTYNIE,
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY
ORAZ REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W WARSZAWIE

z dnia 3 marca 2015 r.

w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Lidzbarska PLH280012

Na podstawie art. 28 ust. 8 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1.1. Ustanawia się plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Lidzbarska PLH280012, zwanego dalej „obszarem Natura 2000”.

2. Plan zadań ochronnych obejmuje obszar Natura 2000 z wyłączeniem pokrywających się z nim rezerwatów przyrody: Czarny Bryńsk, Ostrowy nad Brynicą, Szumny Zdrój im. Kazimierza Sulisławskiego, dla których ustanowiono plany ochrony z zakresem planu zadań ochronnych.

§ 2. Opis granic obszaru Natura 2000 określa załącznik nr 1 do zarządzenia (wyrażony w postaci wykazu współrzędnych punktów załamania granicy w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych PL-1992).

§ 3. Mapę obszaru Natura 2000 określa załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 4. Identyfikację, istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony określa załącznik nr 3 do zarządzenia.

§ 5. Cele działań ochronnych określa załącznik nr 4 do zarządzenia.

§ 6. Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania określa załącznik nr 5 do zarządzenia.

§ 7. Wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin Górzno i Bartniczka, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, określa załącznik nr 6 do zarządzenia.

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2013 r. poz. 628 i 842 oraz w Dz.U. z 2014 r. poz. 805, 850, 926, 1002, 1101 i 1863.

§ 8. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie
Tadeusz Mordasiewicz

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
Włodzimierz Ciepły

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie
Aleksandra Atłowska

